DE REGULARIUM VISITATIONE LIBER. IN QUO CLARE, AC BREUITER EA...

Tomás : de Jesús

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
25 G
24

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE
REGVLARIVM
VISITATIONE
LIBER.

IN QVO CLARE, AC BREVITER ea omnia, quæ in Viſitandis Regularibus, tam quo-ad Theoriam, quàm quo-ad Praxim obſeruanda ſunt, ex communi Theologorum doctrina diligenter excerpta traduntur.

AVCTORE
Reu. P. F. THOMA A IESV
Hiſpano Biacenſi,
CARMELITARVM EXCALCEATORVM
Definitore Generali.

Editio Secunda, correctior.

DVACI,
Ad exemplar Romanum excudebat BALTASAR BELLERVS. Anno M. DC. XXXIV.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. DOMINO D.

IOANNI BAPTISTÆ COCCINO

ROMANÆ ROTÆ DECANO, ac Sacræ Pænitentiariæ Regenti digniſſimo.

F. THOMAS A IESV S. P.

EN Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Domine ſub auſpicijs tuis publicitus prodit hic meus de Regularium Viſitatione libellus; ſano ni fallor conſilio, ſcilicet lucem quærit, proditurus in lucem: neque aliunde eam ſibi ſperat mutuandum iri, quàm à præfulgido quopiam lucidiſſimoque Eccleſiæ ſydere, ideſt à te, Illuſtriſſime Domine, quem iamdudum Curia Romana, atque adeo Chriſtianus orbis, non aliter quàm Solem quendam habuit, & ſuſpexit; quid quod etiam te patronum expoſcat, vt ab eo aſſequatur patrocinij ſecuritatem, à quo hauſerit clarita-

Digitized by Google

tem? Suſcipies haud dubium benignè, vt ſoles, hanc qualemcunque grati animi teſſeram, eo vel maxime, quod in pignus veniat reciproci amoris, & debitæ obſeruantiæ: debitę inquam amori tuo, & beneuolẽtiæ in hanc noſtram Excalceatorum familiam, & in me ſpeciatim impenſę, & ſuperimpenſæ. Fateor pignus hoc exiguum, & inferius debito; at tuum erit illud meriti, non ex mole ſua, ſed ex animo offerentis. Vale interim Rom. Curiæ præfulgidum lumen, teque D. Opt. Max. & Eccleſię ſuæ, & Religioni noſtræ, quàm diutiſſimè ſaluum incolumemque conſeruet. Romæ ex Seminario noſtro S. Pauli. xiij. Kalen. Decembris. Anno M.DC.XXV.

AD

Digitized by Google

AD PIVM LECTOREM.

IN explicanda viſitandi forma ac methodo, hac tempeſtate noſtra ſedulò quàmplurimi pręſtantiſſimi, ac magnæ eruditionis viri laborarunt: verumtamen in varijs elucidandis quæſtionibus magis quàm ad praxim, ad theoriam certè ſpectantibus horum non pauci omnem nauaſſe operam viſi ſunt, cæteris adeò obſcurè relictis, vt ipſorum doctrinam ad rectum, practicumq́; viſitandi modum applicare difficillimum ſit. Quod cum mihi pridem multoties animaduertere contigiſſet, ab alijs Theologię ſtudijs nonnihil otij nactus, Regularium vtilitati conſulens, operępretium facturum me exiſtimaui, ſi quæ à ſapientiſſimis viris de hac materia prælo, ſcriptiſuè data ſunt, atque ſimul à me ipſo non exiguis experimentis comperta, ad peculiares pręceptiones redigere, breuique præſtricta calculo (quantum res ipſa permittit) ab omni pœnitus obſcuritate remouere conarer:

quod Deo dante factum eſt. Hic meus igitur fuit ſcopus (candide lector) cui ſi non ſatis vbique ſucceſſus reſponderit: voluntatem tamen, & conatum meum, tùm apud Diuinam Maieſtatem, tum apud tuum beneuolum animum, ſua laude non fruſtrandum minimè deſpero. Vale.

EX commiſſione Admodum R. Patris noſtri P. F. Pauli Simonis à Ieſu Maria Præpoſiti Generalis Carmelitarum Diſcalceatorum vidi, ac ſumma voluptate perlegi librum hunc, qui de Regularium Viſitatione inſcribitur, ab Adm. R. Patre F. Thoma à Ieſu Definitore Generali compoſitum, nihilque in eo reperi, quod rectæ fidei, boniſque moribus aduerſetur; Immò quod eximia eruditione refertus ſit, & præter exactam ſacrorum Canonum peritiam, ſummam quoque Auctoris prudentiam prodat, digniſſimum cenſeo, vt in commune bonum, præſertim verò ad Superiorum directionem excudatur. Datum Neapoli in noſtro Collegio Matris Dei Carmelitarum Excalceatorum. 17. Iunij. 1625.

P. Ioannes à S. Hieronnymo, prædicti Conu. Prior.

FRater Paulus Simon à Ieſu Maria Prępoſitus Gener. Fratrum Carmelitarum Diſcalceatorum Congreg. S. Eliæ Ordinis Beatiſſimæ Virginis Marię de Monte Carmelo facultatem concedo, vt Liber De Viſitatione Regularium à R. Adm. P. F. Thoma à Ieſu eiuſdem Congreg. Definitore generali compoſitus, & à R. P. Fratre Ioanne à S. Hieronymo de mandato noſtro recognitus, & approbatus, tipis mandari poſſit. Datum Romæ in Collegio noſtro S. Pauli die 7. Iulij 1625.

F. Paulus Simon à Ieſu Maria Præpoſ. Gener.

Imprimatur, Si placet Reu. ſacri Palatij Apoſt. Mag.

A. Epiſc. Hierac. Viceſg.

Imprimatur,

F. Antonius Phœbeus Ma. & ſocius R. P. F. Nicolai Rodulfij Ord. Prę. ſacri, & Apoſt. Palatij Mag.

Digitized by Google

INDEX TRACTATVVM, ET CAPITVM.

PROLOGVS.

QValis debeat eſſe ſcopus, & finis Viſitationum? pag. 1
Series dicendorum. 3

TRACTATVS I.

De inquiſitione generali, & de illis, quę eam conſequi ſolent. 5
PROLOGVS.
Caput 1. Inquiſitio generalis quando, & à quibus Superioribus facienda. ib.
Cap. 2. Qualiter à Viſitatore debeat fieri generalis Inquiſitio, atq; de initio, alijſque præambulis Viſitationis. 9
Cap. 3. Catalogus eorum, quę in Viſitatione peti poſſunt pro cõmuni Relig. ſeu Conuentus vtilitate. 12

Ca-

Digitized by Google

Caput 4. De tribus vijs, quibus ſubditi poſſunt defectus, quos nouerint, Viſitatori manifeſtare. 15

Cap. 5. De denunciatione Euangelica Prælato facienda, non vt iudici, ſed vt patri: & priùs de correctione fraterna. 18

Caput 6. Quæ ſint circumſtantiæ, quæ concurrere debent, vt correctio cadat ſub præcepto? 22

Cap. 7. Exponuntur alię circumſtantię ſeruandę in correctione fraterna. 27

Caput 8. In quo explicatur modus obſeruandus in correctione fraterna, à Domino pręſcriptus. 31

Caput 9. In quibus caſibus poſſit peccatum ſecretum fratris Prælati vt patri manifeſtari. 35

Caput 10. An correctione pręmiſſa, teſtibus adhibitis, peccatum Euangelicè debeat denunciari Pręlato tanquam patri? 40

Cap. 11. An fratre indurato poſt correctionem fraternam, liceat eius peccata iuridicè denunciare? 47

Ca-

Digitized by Google

Cap. 12. An peccata omnia poſſint Euangelica denunciatione manifeſtari Prelato vt patri? 50
Cap. 13. Peccata atrocia poſſe ſæpè denunciari denunciatione Euangelica Prælato vt patri. 55
Caput 14. Duo extremi errores in denunciatione Euangelica vitandi. 60
Cap. 15. De denũciatione iuridica Prelato vt iudici facienda. 64
Ca. 16. An teneatur denunciare ille, qui non poteſt delictum probare. 70
Cap. 17. Praxis à Superioribus circa denunciationem iuridicam obſernanda. 75
Cap. 18. De examine, & iudicio culparum ante Capituli Celebrationem à Viſitatore faciendo. 77
Cap. 19. Qualiter Viſitator in correctione culpæ ſibi vt patri delatę, ſe gerere debeat. 83
Cap. 20. De alijs à Viſitatoribus obſeruandis in viſitatione perficienda. 86
Cap. 21. De muneribus à Viſitatoribus non recipiendis. 89

TRA-

Digitized by Google

TRACTATVS II.

De inquiſitione ſpeciali.

PROLOGVS.

Caput 1. De inquiſitione ſpeciali, ac diuerſis criminum generibus, circa quę verſari poteſt. 92

Cap. 2. Specialem inquiſitionem an debeāt pręcedere infamia, indicia manifeſta, vel ſemiplena probatio? 97

Ca. 3. Pręcederenè infamia debeat omnem inquiſitionem ſpecialem, & quarę? 100

Cap. 4. Caſus excepti, in quibus abſque infamia Iudex inquirere poteſt. 104

Ca. 5. In delicto notorio, etiāſi malefactor ſit occultus abſque vllà infamia Iudex poteſt ac debet inquirere. 107

Cap. 6. Infamatus de vno crimine nulla ratione poteſt interrogari de alio, cuius nec pręceſſit infamia, neque accuſator, Nec minus interrogari poteſt de complicibus. 110

Cap. 7. Quando indicia etiam ſine infamia ſufficiant ad inſtituendam inquiſitionem particularem. 113

Ca-

Cap.8.De indiciorũ probationibus.121

Caput 9. Semiplena probatio quando, & in quibus delictis ſufficiens ſit ad inquiſitionem. 124

Explicato Innoc, iij. reſponſo in Cap. Inquiſit.& Cap.Qualiter, & Quando.2.de.accuſationibus. 124

TRACTATVS III.

De forma obſeruanda à Viſitatore in proceſſu formando, in Teſtium examine, Rei confeſſione, & de ſententia diffinitiua. 133

PROLOGVS.

Cap.1. De modo, & forma procedendi iuridicè inter Regulares obſeruandis. ibid.

Caput 2. Quando Viſitator debeat, aut poſſit formare proceſſum. 138

§. Primus.

De proceſſu à Iudice formãdo per viam inquiſitionis generalis. 142

§. Secundus.

Formula denunciationis in Viſ[illegible]ione ſeruanda. [illegible]4

§.Ter-

Digitized by Google

§. Tertius.

Formula ſeruãda, quãdo Viſitator procedit per viam denunciationis. 145
Aliud exemplar. 146
Cap.3. De forma in proceſſu ſeruanda, quãdo Viſitator procedit ex officio abſque vlla denunciatione. 147
Cap.4. Forma examinis Teſtium circa delictum notorium. 149
Cap.5. Alia forma examinandi Teſtes circa factam denunciationem contra aliquem delinquentem. 150
Interrogatorium. 151
Forma examinis aliorum Teſtium. 153
Cap.6. Qualiter ſe debeant gerere Teſtes in detegenda veritate, à Viſitatore examinati. 155
Cap.7. Quid requiratur, vt Teſtes faciant fidem in iudicio. 157
Cap.8. De modo interrogandi Reum, & in quibus caſibus teneatur fateri veritatem. 164
Cap.9. Forma examinandi Reum. 167
Ca.10. Aliqua proponũtur dubia circa Rei examẽ, & eius confeſſionẽ. 170

Ca-

Digitized by Google

Caput 11. Alia dubia circa Teſtium materiam ſoluuntur. 176

Caput 12. De Reorum carcere. 180

Ca.13. An Regulares, vt delicta ab ipſis commiſſa fateantur, debeant etiam exponi torturę. 183

Cap.14. Modus à Viſitatore in examine proceſſus ſeruandus, & alia, quę ante Rei abſolutionem, vel damnationem conſiderare debet. 186

Cap.15. de ſententia diffinitiua. 190

Cap.16. de ſententia ferenda in abſolutione innocentium. 192

Cap.17. Quando liceat Religioſis appellare à ſententia Superiorum, & an integrum illis ſit ſuos Prælatos recuſare? 193

TRACTATVS IV.

De pœnis cuilibet crimini adhibendis.

PROLOGVS.

Cap.1. De pœnis in particulari, & quod pœna mortis, vel triremium Regularibus non ſit infligenda. 200

Caput 2. De pœnis iuxta eorum leges

Regu-

Digitized by Google

Regularibus imponendis. 202
Cap.3. De grauiori culpa, & de pœna ei correſpondēte ſecundùm noſtras Conſtitutiones. 204
Ca.4. De pœnis taxatis in Conſtitutionibus Fratrum Ordinis Prędicatorum, 207
Cap.5. Quando, & quibus ſit infligenda pœna carceris. 209
Cap.6. De pœna carceris, & quibus infligenda ſecundùm ſtatuta Ordinis Minorum. 212
Cap.7. De pœnis ſpecialibus in Ordine Minorum contra delinquentes ſtabilitis, & primò de priuationibus fieri conſuetis. 216
Cap.8. De culpis grauiſſimis, earumq; pœnis à noſtris Cōſtitutionibus impoſitis, vbi de pœna expulſionis. 220
Cap.9. De pœnis infligendis Apoſtatis, ſiue fugitiuis. 226
Cap.10. Quę ſint, quæ in delictis excuſare poſſunt, ad minuendam pœnam? 229

AD-

Digitized by Google

ADDVNTVR.

Aliquę formulę Viſitatoribus, tam pro committenda, aut ſubdeleganda viſitatione, quàm pro alijs vſibus ad viſitationem ſpectantibus, maximè vtiles. 236

Formula ad informationes capiendas. ibid.

Pro informatione capienda contra ſuſpectum de aliquo crimine. 237

Si verò ſit in carcere, dici poteſt, vt ſequitur. ibid.

Pro informatione capienda contra delinquentes. 238

Pro informatione capienda contra fugitiuum. ibid.

Forma ſententiæ, & pœnitentiarum ex proceſſu iuridico. 239

Alia ſimilis forma. 240

Sententia contra delinquentem conuictum, vel confeſſum, cum expulſione. 241

Sententia contra proceſſatos Apoſtatas. 242

PRO-

Digitized by Google

PROLOGVS.

QVALIS DEBEAT ESSE SCOPVS, & finis Viſitationum?

NIHIL æquè ad Regularem diſciplinam conſeruandam, aut ſi collapſa fuerit, inſtaurandam conducere videtur, quàm frequens, exactaque viſitatio Prælatorum: Quare non raró, tam ſacri Canones, quàm Concilia, & inter illa præcipuè Tridentina Synodus, religionum Superioribus commendant hanc ſuorum Monaſteriorum ſollicitam viſitandi curam.

Cum igitur Prælatorum rectè inſtituta viſitatio non mediocrem ſplendorem, atque vtilitatem Religioni conferat, operæpretium cenſui, diuino implorato auxilio, compendioſam inſtitutionem Viſitatoribus præſcribere, quò faciliùs, ac maturiùs officio ſuo fungantur. Materia quidem tùm ob opinionum diſcrepantium varietatem, tùm ob praxim, & ordinem confusè ab Auctoribus digeſtum, difficilis ſanè & ardua eſt: Ante omnia verò in huius Operis veſtibulo præmittendum duxi, qualis eſſe debeat præcipuus Viſitatorum ſcopus, ne illius ignari facilius in errorem prolabantur; nam vt bene Seneca: *Ignoranti, quem portum petat, nullus ſuus ventus eſt.*

Viſitatoribus igitur illud in primis propoſitum

eſſe debet, diuinæ Legis, Regulæ noſtræ, ac præcipuè trium votorum, Conſtitutionum, Ordinationumque, & omnem diſciplinæ noſtræ rationem omnino tueri, ac curare, diſſoluta reſtituere, errata corrigere, negligentes, & contumaces, ſi qui ſint, caſtigare: ac demum ea omnia exactè præſtare, quę ſacroſancta Synodus Tridentina, ſeſſ.25. cap. 1. De Reformatione, de Viſitatorum munere agens, ſequentibus verbis grauiter commendat. *Vbi collapſa eſt vetus, & regularis diſciplina, inſtauretur, & conſtantius, vbi conſeruata eſt, perſeueret, præſertim hoc decreto præcipit, vt omnes Regulares, tam viri, quàm mulieres, ad regulam, quam profeſſi ſunt, vitam inſtituant. & componant, atque in primis quę ad ſuæ profeſſionis perfectionem, vt Obedientiæ, Paupertatis, & Ca,.itatis, ac ſi quæ alia ſunt alicuius Regulæ vota, & præcepta ad communem vitam, victum, & veſtitum obſeruanda pertinentia, fideliter obſeruent. Omniſque cura, & diligentia à Superioribus adhibeatur, tàm in Capitulis generalibus, & prouincialibus, quàm in eorum viſitationibus, quæ ſuis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis non recedatur. Nam ſi illa quæ ſunt baſes, & fundamenta totius Regularis diſciplinę exactè non fuerint obſeruata, totum corruat ædificium, neceſſe eſt.* Hactenus Trident.

Corruet quidem, & relaxabitur breui tempore Religio, ſi Viſitatores remiſsè, ac negligenter in viſitationis munere ſe geſſerint: florebit verò viridis obſeruantia, ſi rectè, exactequè omni poſtpoſito timore, & amore, Dei gloriam, & commune Religionis bonum præ oculis habentes, officia veri Viſitatoris præſtiterint, Quare omnis Viſitatoris labor in duplicem ſcopum dirigi debet: primo quidem in abuſuum, ſiuè relaxationum extirpationem: ſecundò in conſeruationem, pro

Digitized by Google

nem, promotionemque Regularis diſciplinæ, quæ pace, & obſeruantia tanquam duabus columnis, hiſque firmiſſimis nititur, atque fulcitur. Quare omnis Viſitatorum cura in conſeruandam pacem, & obſeruantiam præcipuè collimare debet. Ideòque Regulam, Conſtitutiones, & Inſtituta benè nota Viſitatores habere ſtudebunt, vt poſſint aliorum defectus integrè agnoſcere, ac exactius corrigere; Morum deinde grauitatem, ac vitæ integritatem, ac multò magis ſanctitatem ita præ ſe ferant, vt quod alijs proponunt, ſuo exemplo ſibi propoſitum in primis oſtendant.

SERIES DICENDORVM.

DVpliciter, quantùm ad præſens attinet propoſitum, Viſitator agere poteſt, & debet: primò præmittenda eſt illi inquiſitio omnino generalis, qua in genere inquiritur; An ſubditi propria Inſtituta, & Regulas accuratè obſeruent? An fortè in earum obſeruatione paſſim deficiant? An præctereà relaxationes Regulæ, ac Conſtitutionum tranſgreſſiones impunè à Superioribus permittantur? Deinde deſcendere debet ad inquiſitionem ſpecialem. Eſt autem inquiſitio ſpecialis illa, in qua de certa perſona, ſiuè de certo peccato quæritur, v. g. An Petrus commiſerit tale peccatum? Totus igitur viſitationis progreſſus, tàm inquiſitione generali, quàm ſpeciali, circumſtantijſque alijs, de quibus infrà, obſeruatis inchoatur, ac perficitur. Quare quid ad vtriuſque generis inquiſitionem pertineat, quatuor Tractatibus breuiter abſoluemus.

In primo; qualiter debeat fieri inquiſitio generalis & quæ in ea peti, aut interrogati poſſunt, & de tribus vijs, nempè accuſatione, denuncia-

Digitized by Google

tione iuridica, & dênunciatione Euangelica (præmiſſis interim de correctione fraterna integro tractatu, alijſque ad viſitationem omninò ſpectantibus) per quas manifeſtari Superioribus delinquentium peccata ſolent, diſſeremus. In ſecundo; de modo ſpeciatim inquirendi, tam ad inſtantiam partis denunciantis, quàm ex proprio munere Prælatorum; vbi de prærequiſitis ad iuridicè inſtituendam inquiſitionem plenè, dante Deo, agendum erit. Tertius vero Tractatus duo principaliter, quæ inquiſitionem ſpecialem conſequuntur, continebit, Primò enim de modo formandi proceſſum, de teſtium examine, deque à reo confeſſione exigenda dicemus. Secundò de ſententia à Viſitatore ferenda, ac de appellatione, quandò, & quibus ſit concedenda, qua poterimus breuitate pertractabimus. Quartò demùm pœnas malefactoribus ſecundùm delicti qualitatem infligendas: ne pro libitu Prælatis in hac parte excedere contingat, exponemus.

TRA-

TRACTATVS I.

DE INQVISITIONE GENERALI, *& de illis, quę eam conſequi ſolent.*

PROLOGVS.

AB Inquiſitione generali Prælatorum viſitatio initium ſumere debet; Inquiſitione verò generali præmiſſa, manifeſtari ſolent Viſitatori peccata, ſi quæ ſunt in illa domo, aut per viam accuſationis, aut per viam denunciationis iuridicæ, aut tandem per viam denunciationis Euangelicæ quibus excitati Prælati ad inquiſitionem ſpecialem de culpa ſibi reuelata faciendam, iuxtà regulas Iuris procedere debent, de qua quidem inquiſitione ſequenti Tractatu diſſeremus.

CAPVT PRIMVM.

Inquiſitio generalis quando, & à quibus Superioribus facienda.

IN vnaquaque Religione à Summo Pontifice approbata, ſunt Prælati ordinarij, aut delegati, quorum iuriſdictioni ſpirituali iudiciariam poteſtatem eſſe annexam, aſſerit D. Thomas, quodl. 11. art. 3. quam Prælati poſſunt, & debent aliquando non aliter, ac Iudices Eccle-

Eccleſiaſtici, aut ſeculares in iudicieli foro exercere. Hi autem Viſitatores ſecundùm vniuſcuiuſque Ordinis inſtituta conſtituuntur, quorum quidem eſt, ſubditos corrigere, ac viſitare. Inter hos autem ſummus & primus Viſitator ſolet eſſe Generalis cuiuſcunque Religionis, qui per ſe, vel per alios vniuerſam Religionem viſitare ſolet: deinde Prouinciales in ſuis Prouincijs iure ipſo Viſitatores ſunt conſtituti: prædictis autem Viſitatores delegati, vel à Generali, vel à Prouinciali merito aſſociantur.

2 Hi omnes iure communi, & diuino tenentur, vt Rodericus docet, tom.2. quæſt.4.art.4. ſuos Religioſos viſitare, & corrigere, vt communiter DD. ex illo Lucæ, cap.12. *Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos*. Apertè colligunt; quæ quidem verba, teſte eodem Roderico, ad omnes Prælatos, quorum muneri animarum cura annexa eſt, extenduntur. Idem etiam humano iure, Cap. Romana, §.1. de Cenſibus. in 5. & Can. Relatum 11. quæſt. prima: & expreſſius in Concilio Tridentino, 25. ſeſſione, cap.8. de reformatione: vbi de fine inquiſitionis generalis, & de tempore, quo fieri debeat, ſequentibus verbis omnes Religionum Superiores ſeriò admonentur: *Teneanturque ſuæ Congregationis monaſteria frequenter viſitare, & illorum reformationi incumbere, & ea obſeruare, quæ in ſacris Canonibus, & in hoc ſacro Concilio ſunt decreta,* & capite primo eiuſdem ſeſſionis grauiter Viſitatoribus iniungit: vt *Vbi collapſa eſt vetus, & Regularis diſciplina, inſtauretur, & conſtantius vbi conſeruata eſt, perſeueret, præcipuè prout hoc decreto præcipitur, vt omnes Regulares, tam viri, quàm mulieres, ad Regulam, quam profeſſi ſunt, vitam inſtituant, & componant.* Et infrà eodem capite: *Omniſque cura, & diligentia à Superioribus adhibeatur tam in Capitulis generalibus & prouincialibus, quàm*

bus, quàm in eorum viſitationibus, quas ſuis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis non recedatur,

3 *Nam ſi illa quæ ſunt baſes & fundamenta totius Regularis diſciplinæ exactè non fuerint obſeruata, totum corruat ædificium neceſſe eſt.* Hactenus Trident.

Hanc verò inquiſitionem generalem Prouincialis ex officio ſaltem ſemel in anno, in vnoquoque Conuentu facere debet: nec tamen opus eſt, vt huiuſmodi inquiſitionem aliqua infamia, aut clamoroſa contrà aliquem inſinuatio præcedat, vt communis DD. ſententia tenet, & expreſsè conſtat ex prędicto cap. Romana, & ex Tridentino ſuperius adducto, ac ex Iuribus antiquis, in quibus, omnibus Prælatis Eccleſiaſticis ad purgandam Rempublicam, moreſque in cœtibus hominum reformandos, id ipſum præcipitur: & cum nemini fiat iniuria, cum hæc ſit generalis inquiſitio, in qua nihil in particulari circà ſingulares perſonas inquiritur: & ex alia parte in Communitatibus frequenter vel morum emendatio, vel mali impeditio & auerſio ex huiuſmodi viſitationibus ſequatur; manifeſtè conſequitur, huiuſmodi inquiſitionem generalem non modò eſſe licitam, ſed omninò pro tuenda Regulari diſciplina neceſſariam.

4 Præterea cum hæc inquiſitio generalis ſolùm ad proſpiciendum bono communi, & vt Communitas à criminoſis purgetur, fiat, non opus eſt, vt accuſatio, aut denunciatio alicuius præcedat; cum teneantur Superiores ex officio: nulla etiam inſtante parte, curare, vt Communitas purgetur.

Illud autem obiter, antequam ad vlteriora progrediamur, notandum erit; non teneri ſubditos in inquiſitione generali etiam interrogati, patefacere criminoſos occultos, qui nulla talis criminis infamia laborant, vt communis DD. ſententia tenet;

niſi in illis caſibus, de quibus inferius quarto, & plenius ſecundo Tractatu dicemus.

5 An verò teneantur Viſitatores, quando iſta inquiſitione generali præcipiunt, vt culpæ eis manifeſtentur, admonere, & exprimere in ſuis edictis, & viſitationibus, ſe illa tantum peccata inquirere, quæ laborant aliqua infamia? Reſpondendum cum Caietano, Opuſc. 17. Reſp. 5. Viſitatores non teneri; quia Superiorum mandata iam ſubintelliguntur, nihil contra ius naturale, vel diuinum præcipere; quare omninò præſumendum erit, illos occulta non inquirere, ea inquam, quorum nulla eſt infamia, cum iure naturę talia reuelare prohibeamur; quam quidem Caietani ſententiam veram exiſtimo, maximè ſi viſitatio fiat in locis, vbi ſunt Religioſi periti, qui facilè poſſint ignorantes inſtruere. An vero Prelati locales, quales ſunt Abbates, Priores, Prępoſiti, ſiue Guardiani, poſſint ſua Monaſteria viſitare; hoc non tàm ex iure, quàm ex particularibus vniuſcuiuſque Religionis Conſtitutionibus conſtare debet.

6 Ex iure enim hoc ſolum compertum eſt, vt conſtat ex Gelaſio Papa in epiſtola ad Opilonem, vt refertur in cap. Nullam 18. q. 2. omnem Monaſterij poteſtatem apud Prælatum reſidere, non ſolum in his, quę ad Monaſterij commodum, aut regimen temporale ſpectant: ſed in illis etiam, quæ ad ſpirituale incrementum, & iuriſdictionem reducuntur; nam cum Religio ſit quædam ſchola addiſcentium perfectionem, medio Superiorum magiſterio & doctrina, omninò fuit neceſſarium, vt apud Religionis Prælatos huiuſmodi iuriſdictio reperiretur, qua ſuorum ſubditorum conſcientijs poſſent conſulere, verbum Dei proponere, confeſſiones audire, Sacramenta miniſtrare; & tandem reliqua media ad propoſitam ſibi perfectionem condu-

conducentia ex officio applicare, quibus etiam iudiciaria poteſtas annexa eſt, vt aſſerit D. Thom. Quodlib. 1. art. 16. dum ait: *Prælatus in Capitulo praeeſt ſicut Iudex Eccleſiaſticus in iudiciali foro.*
7 Hæc tamen iudiciaria poteſtas, vel Conſtitutionibus, vel conſuetudine ipſa Religionis, Prẹlatis immediatis, & localibus meritò quantum ad grauiores defectus corrigendos, limitata eſſe ſolet: quare ipſis ſubditorum quotidianas culpas in Capitulo, vel extrà corrigere, ac ſingulos ſibi ſubditos in officio continere, competit.

CAPVT II.

Qualiter à Viſitatore debeat fieri generalis inquiſitio, atque

De initio, alijſquè præambulis Viſitationis.

1 ACcedens Viſitator ad Conuentum, vt illum viſitet, non patiatur ſe extraordinario apparatu excipi, nec prẹter ordinariam communis vitæ rationem in victu, & veſtitu ſibi quidquam parari permittat: grauitatem prẹſertim in actu viſitationis ità retineat, vt auctoritatem, quam eius munus poſtulat, ſeruare poſſit.
2 Primo poſt aduentum die, Miſſam de Spiritu ſancto, reliquis diebus orationes pro ſalutari viſitatione fieri mandabit.

Non ſtatim viſitationem exordiatur: ſed vt Conſtitutiones noſtrẹ ſtatuunt, prius per aliquot dies ſe omnibus communicandum exhibeat, ſingulos alloquens

alloquens inſigni charitatis demonſtratione, vt omnes fidenter ad eum recurrere audeant: omnia præterea occultè circumſpiciat, & patrem potiùs, quàm iudicem ſe exhibeat, præſertim vbi monaſtica viget diſciplina; cum ibi admiſſæ culpæ, non tàm malitiæ, quàm fragilitati, frequentius adſcribendæ ſint.

3 His peractis Capitulum manè conuocet, & dicto hymno, Veni Creator, &c. plenam charitate exhortationem habeat, in qua omnes ad perfectionis ſtudium adhortetur: moxque præcepto ſecundùm formam Conſtitutionum impoſito, qualiter ſe in eius executione gerere debeant, ſi (opus fuerit, ne Charitas offendatur) admonebit; ſicque Capitulo finito dimittet omnes ad cellas.

4 Incipiat viſitationem à Templo, cuius oſtio clauſo videat, quomodò cuſtodiatur Sanctiſſimum Sacramentum, & ſacrum infirmorum Oleum; & Sanctorum Reliquias viſitabit, nihil tamen ex illis auferet: ſedes quoque Confeſſariorum, & alia, quæ tàm in Templo, quàm in Sacriſtia ad diuinum cultum ſpectant, inſpiciet. Viſitabit etiam omnes officinas, pręcipuè Infirmariam, infirmoſque conſolabitur, & ſi quid deſit, ab Officialibus ſciſcitabitur, ac de medio prouidebit, & ſi quid ſuperfluum offenderit, relegabit; ſuper omnia de ſpirituali Conuentus, & ſingulorum fratrum progreſſu inueſtigabit: quod vt pręſtet, vocet omnes ſigillatim, & ordine, quo ei magis conuenire videbitur: & ſeorſim omnes & ſingulos iuxtà catalogum infrà ponēdum, memoria potiùs, quàm ſcripto interroget, & quæ aduertenda iudicauerit, ea breuiter ſcribat.

5 In hoc examine incipiat à Priore, à quo petere debet, vt ea, quæ de ſtatu Conuentus, aut de Religioſis, aut de qualitatibus eorum nouerit, ſibi ſincerè referat. Præterea ab ipſo breuem vniuſcu-

iuſque

iuſque Religioſi informationem accipiat: deinde incipiens ab antiquioribus, ſingulos vocet eo ordine, quo magis ei conuenire videbitur, eoſque, interroget iuxtà formam ſiue catalogum inferiùs præſcriptum; ſed in his interrogationibus ſe omnibus amabilem exhibeat, & beneuolum, ne alicuius mentem ſuſpicio ſubeat, quod ob ſiniſtras aliquas informationes minus hilarem vultum ei oſtendat: ſinguloſque ad ſe venientes benignè excipiat, & patienter audiat, raro tamen in confeſſione ſacramentali, ſed ſi opus fuerit, ad alium confeſſarium remittat. In hoc autem examine præſtando expedit, vt ſit ſolus ſine ſecretario, vt viſitati liberiùs aliorum defectus audeant reuelare.

6 Viſitationes præteritas, ac decreta, ſiue mandata eis ab alijs Viſitatoribus impoſita petat, & de eorum obſeruantia diligenter inquirat.

7 Libertatem, fidemq; in manifeſtandis his, quæ ad fructuoſam viſitationẽ ſpectant, omninò tueatur, ità vt quiſque ſine gratia, & ſine metu quę ſibi opportuna videbuntur, patefaciat; ſi quis autem deprehenſus fuerit alium deterrere, aut quauis ratione impedire, quò minus ad ipſum liberè quidquam deferatur, aut verò ei, qui aliqua detulit, quidquam obijcere; pro ratione culpæ ab ipſo grauiter puniatur. Hortetur omnes ad veritatem ſincerè dicendam; ne ſi taceant, ipſis damnum, quod forſan contra commune Religionis bonum eueniet, imputetur: ſic autem rerum veritatem inquirat diligenter, vt nequaquam exigat ab aliquo, quod per ſacram doctrinam nec ipſe exigere, nec alijs ipſi propalare poſſint; ad quod præſtandum, praxim Viſitatoris ex ſacra Theologia diligenter collectam, & inferius poſitam, ad vnguem (vt aiunt) obſeruabit: Quę autem requirere debeat ad ſpiritualem profectum Conuentus, ex ſubiecto catalogo colligere poterit.

CAPVT III.

Catalogus eorum, quæ in viſitatione peti poſſunt pro communi Religionis, ſeu Conuentus vtilitate.

1 IN noſtra quidem Religione, ac ſimiliter in alijs, vbi expedire videbitur, ſequentia inquiret. 1. Si quid contrà Dei legem acciderit, prę-cipuè an ſit aliquis defectus in charitate, & an inter fratres pax & concordia vigeat? 2. De obſeruantia trium votorum Obedientiæ, Caſtitatis, Paupertatis. 3. An erga Superiores amor, & debita obedientia obſeruetur, & an in aliquo inobedientiæ, vel proprietatis vitium, aut aliquid parum honeſtum nouerit? 4. De accurata noſtræ Regulæ obſeruantia quærat, maximè de ſtudio Orationis mentalis, vti de præcipuo Inſtituti noſtri ſcopo: & an ad illam, & alios Chori, ſiue Communitatis actus feruenter accurratur. 5. De officio diuino, an ſtudioſè, & cum debita pauſa perſoluatur? 6. De alijs Regulæ articulis, vt de ieiunijs, de abſtinentia carnium, de ſilentio maximè poſt Completorium. 7. De iugi in cella manſione ſedulò petat, & an ſæpè extrà Clauſtrum prodeatur? & de nimia cum ſecularibus, præcipuè cum fœminis familiaritate, & conuerſatione, tàm intrà, quàm extrà domum? 8. Seruenturne exactè propriæ Conſtitutiones, Ceremoniæ, Decreta, & Ordinationes à Superioribus traditæ? 9. An Prælatus vitam communem cum alijs, ita vt ſanus cum ſanis, infirmus

infirmus cum infirmis, ac ęqualitatem, tàm in victu, quàm in veſtitu, & alijs ſeruet. 10. De exemplo & doctrina Pręlatorum, & an ſingulis octo diebus Capitulum Conuentuale celebretur,& ſubditis, tàm in neceſſitatibus ſpiritualibus, quàm in corporalibus paterna charitate ſubueniatur? 11. An de rebus omnibus ſufficienter, & æqualiter, inſpectis ætatibus, & neceſſitatibus, omnibus prouideatur, maximè debilibus & ægrotis? Et pręcipuè petat, an ſpiritu paterno oues ſibi commiſſas, tàm in temporalibus, quàm in ſpiritualibus regat & gubernet: vel potius in ſpiritu vehementi, & virga ferrea, ita vt ſubditi non audeant ipſum adire, eique confidenter cor ſuum, ſuaſque neceſſitates corporales aperire? Et an communiter omnibus amabilem ſe præbeat, & æqualitatem erga omnes ità ſeruet, vt ſaltem exterius non videatur perſonarum acceptator. 12. Quomodo officiales domus ſe gerant in ſuis officijs? 13. An exercitia ſpiritualia à ſingulis iuxtà noſtras Conſtitutiones quotannis fiant, ac vniuſcuiuſque ſpiritum exploret? de Orationis modo, de præſentia Dei, de paſſionum mortificatione, tentationeſque ſciſcitari ſtudeat. In domo maximè Nouitiatus præter hæc inquirat de recta Nouitiorum educatione, & an Magiſter regulas in Instructione deſcriptas obſeruet.

2 Idem faciat proportionaliter in Collegio circa literarum profectum, & an Prior, & Magiſter regulas pro ſtudijs ipſis datas obſeruent exactè. Prętereà examinet libros computi, & ſub præcepto viſitationis petat, tàm à Pręlato, quàm à Diſcretis veram, & apertam, tàm accepti, quàm expenſi rationem: & prætereà quibus debitis Monaſterium grauetur, & præcipuè hoc debet præſtare in Monialium Conuentibus.

3 Hoc catalogo continentur ferè omnia, quæ inquiri debent. Sed ex his, quod à ſingulis rogandum ſit, prudentiæ Viſitatoris relinquitur, non enim hæc omnia omnibus proponenda ſunt. Si iudicauerit expedire, vt aliqua ſibi maioris momenti ſcripto dentur, ſcripta ſeruet diligentiſſimè, caueatque ne minimo quidem iudicio eos, qui ſibi aliquid produnt, referat.

4 In viſitatione verò Monialium eadem ferè proportionaliter queri poſſunt: præcipuè petat de Confeſſarijs, (maximè ſi ſint ſæculares) de eorum vita, & conuerſatione, & an aliquam familiaritatem ſæcularem cum aliqua Moniali habeant? Deindè ſedulò ſcrutetur, an in victu, & veſtitu ſit aliquis abuſus, vel diuerſitas? & an ſæculares, ſiue Religioſi frequenter cum Prioriſſa, vel alia conuerſentur? Clauſuram diligenter inſpiciat: confeſſionaria tàm intùs, quàm foris, rotaſque introſpiciat: prætereà de bonis temporalibus, ac Monaſteriorum redditibus attentè perquirat, & omnes computorum libros euoluat. Demum in fine viſitationis, tàm Religioſorum, quàm Monialium præcipiat, vt nemo agat vllo modo ampliùs de culpis in viſitatione correctis, inquirendo quis fuerit denunciator, aut quis omiſerit denunciare, vel aduertere aliquid Prælato.

CA-

Digitized by Google

CAPVT IV.

De tribus vijs, quibus ſubditi poſſunt defectus, quos nouerint, Viſitatori manifeſtare.

1 DIximus de examine, & interrogationibus à Prælato faciendis: reſtat, vt modum, & viam explicemus, quam ſubditi in manifeſtandis aliorum culpis tenere debent, ne facilè in re tanti momenti aberrare contingat.

2 Trifariam poteſt quis in viſitatione alterius culpam Prælato manifeſtare, 1. via accuſationis, ſcilicet quando quis defert crimen in libello accuſatorio ad publicam vindictam legitima interueniente ſubſcriptione, 2. Via denunciationis iuridicæ. 3. Per viam dennnciationis euangelicæ. Verſatur autem diſcrimen non paruum inter hanc triplicem viam; nam, vt ab accuſatione, & denunciatione iudiciali incipiam, hæc inter ſe in multis differunt. Primò, quia accuſatio eſt delatio criminis ad Iudicem gratia punitionis delicti, cum obligatione probandi delictum: iudicialis verò denunciatio eſt manifeſtatio criminis iuridicè facta Prælato, vt ipſe, ſeruato iuris ordine, corrigat, puniat, ac bono communi, prout ſibi videbitur expedire, proſpiciat. 2. differunt, quia debet fieri in ſcriptis accuſatio: denunciatio verò ſufficit, ſi fiat ſolo verbo, vt colligitur ex cap. Super his, extra. de iudicijs. 3. Quia accuſator tenetur probare, & ſi deficiat in probatione, pœna talionis mulctari debet: denunciator verò non tenetur ad proba-

probationem, ſed Iudici tantùm delicta manifeſtare, Prælati conſcientiæ, ac zelo probandi onus relinquens, vt inferiùs diſſeremus.

3 Præterea accuſatio, & denunciatio iudicialis differunt; nam accuſator nunquam poteſt aſſumi in teſtem: denunciator verò iudicialis poteſt eſſe ſimul, & denunciator, & teſtis, prout apertè colligitur ex cap. In omni negotio, de teſtibus; Docent Soto, de ſecreto, membro 2.q.4. part. 41. & lib. 5. De Iuſtitia, q. 6.art.2.concl.4. Nauarrus in Rubrica de iudicijs, n. 19. & nos inferius Tract. 2, cap. 8. pleniùs probabimus.

4 Denunciatio iudicialis, & Euangelica, (omiſſa nunc accuſatione, quam ab Euangelica denunciatione differre dubium non eſt) multum etiam inter ſe differunt; nam in Euangelica, nunquam iudiciali proceſſui datur locus, neque vllum iudicij ſtrepitum admittit, ſed regulariter mouet Prælatum ad ſolam paternam delinquentis correctionem, emendamque, vel ad ſummum poteſt aperire viam iudici, vel per famam, vel per aliud æquiualens, vt ipſe nouum inſtituat procedendi modum, per viam inquiſitionis ex munere, ſeruatis tamen ſeruandis, vt infrà Tract. 2. dicemus. In denunciatione verò iudiciali ſemper iudicialiter poterit procedere Prælatus, ſi ei expedire videbitur. Præterea in Euangelica non exigitur à denunciatore, neque à teſtibus iuramentum: in iudiciali verò, & à reo, & à teſtibus poſtulatur. Demùm (vt vno verbo concludam) in iudiciali omnia ſubſtantialia iudicij obſeruari debent, quæ tali modo procedendi competunt: in Euangelica nihil aliud requiritur, quàm charitatiuus & paternus affectus ad corrigendos delinquentes, forma inferius à nobis præſcribenda.

5 Præterea denunciatio iuridica contingere poteſt,

Digitized by Google

poteſt, quandò impoſito præcepto à Viſitatore, ex vi illius præcepti denunciat quis iuridicè, vel publicum, vel ſecretum peccatum. Secundò etiam contingit, cum nullo pręcepto impoſito denunciantur Prælato ſimilia peccata. Prima & ſecunda denunciatio propriè dicitur iudicialis; quia fit Prælato, tanquam iudici. Poteſt etiam publica appellari, quia fit ad publicam vtilitatem, hoc eſt ad punitionem criminis. Quibus adiungi poteſt priuata denunciatio, quæ fit, vt quiſque habeat ſui damni compenſationem. Eodem fermè modo Euangelica denunciatio fieri poteſt, ſiuè impoſito præcepto, ſiuè non, qua Prælato manifeſtatur peccatum, tàm priuatum, quàm publicum, tàm vt bono communi, quàm vt vtilitati priuatæ ſpirituali conſulatur; prout latius explicauimus inferius à capite 5. huius Tractatus.

6 Omiſſa verò nunc accuſationis forma, vtpotè quæ Religioſorum paci, & tranquillitati, minimè videtur expedire, ac proinde releganda omninò eſt à Religionibus Reformatis, & benè inſtitutis. Quare meritò in aliquibus Regnis, vt in Regno Galliæ, & alijs Rebuſpublicis non permittitur accuſare, cum nullum ſit crimen, quod non poſſit per viam denunciationis iuridicæ manifeſtari, ac per eius punitionem bono communi ſufficienter conſuli. De vtraque igitur denunciatione, tàm iuridica, quàm Euangelica, ſed priùs de Euangelica, dante Deo, diſſeremus.

Capvt V.

De denunciatione Euangelica Prælato facienda, non vt iudici, ſed vt patri: & priùs de correctione fraterna.

1 Solent Doctores inter denunciationes Prælato faciendas denunciationem Euangelicam priori loco annumerare: eſt autem Euangelica denunciatio, peccati alicuius apud Prælatum manifeſtatio, non ad punitionem, ſed potiùs ad emendationem fratris ordinata, vel ad euitandum, vel reſarciendum damnum Reipub. vel tertij, vbi opus fuerit: cum qua coincidit denunciato canonica, vt Doctores affirmant: hæc autem locum habet, quando peracta fraterna correctione, fratre non emendato, recurrit corrigens ad Prælatum, denunciando illi peccatum, vt delinquens ab ipſo paternè corrigatur, & damno imminenti, vel illato prouideatur: & quia hæc denunciatio fraternam correctionem præſupponit, ideo prius de correctione fraterna diſſeramus; quia vbi eſt locus correctioni fraternæ, vltrà non eſt progrediendum.

2 Prima concluſio. Correctio fraterna iure diuino cadit ſub pręcepto obligante ſub peccato mortali. Concluſio eſt communis omnium Theologorum in 4. diſt. 18. & D. Thomæ 2. 2. q. 33. art. 2. & 6. Probatur primò ex illo Matthæi 18. *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe illum, &c.*

Concluſio

Concluſio eſt de fide, vt docet Valentia, diſput.3. quæſt. 10. puncto 2. Hanc probat D. Thomas, q. 33. art. 7. & Diſputatis, q. de correctione fraterna art. 2. Primò, quia ex præcepto tenemur ad dilectionem proximi; dilectio autem eò præcipuè tendit, vt ei quem diligimus, bonum velimus; nam amare aliquem, nihil aliud eſt, quàm velle ei bonum.

3 Triplex autem eſt hominis bonum: aliud exterius, quod in exterioribus conſiſtit, quod inter alia bona minimum eſt; & ſecundùm hoc bonum, tenetur homo ſubuenire proximo per eleemoſynæ corporalis largitionem. Aliud eſt bonum hominis, quod eſt bonum corporis, in quo etiam tenemur in corporalibus homini opem ferre. Tertium verò, & principale bonum eſt bonum virtutis, cui contrariatur malum peccati: ad hoc autem bonum conſequẽdum, vel malum vitandum tenetur homo pluſquàm in alijs bonis ex charitate proximo auxilium ferre; & eò pręcipuè, quantò magis ſpectat ad rationem dilectionis ex charitate: & ideo tenetur homo ex pręcepto dilectionis, proximo auxilium ferre ad virtutem conſequendam; & fratrem in peccato exiſtentem retrahere, ipſum corrigendo.

4 Secunda concluſio. In correctione fraterna primò conſulendum eſt conſcientiæ proximi, deinde ſecundariò eius famæ.Ità D. Thomas locis citatis vt ſuprà, & probat ſequentibus rationibus. Prima pars probatur, quia finis correctionis fraternæ eſt emendatio proximi, quem intendimus à peccati periculo liberare. Duplex autem periculum imminet homini ex peccato, nempè periculum conſcientiæ, & periculum famæ. Hæc autem duo, ità ad inuicem ſunt ordinata, vt conſcientia omninò famæ præferatur. Hoc igitur ordine Dominus voluit correctionem fraternam fieri,

 vt primò

vt primò quidem, ſi poſſibile ſit, conſcientiæ fratris prouideatur per correctionem fraternam, ità vt in nullo fama lædatur: deindè quia conſcientia eſt famæ præferenda, ſi aliter frater emendari non poteſt, quàm cum diſpendio famæ, ea de cauſa ordinauit Dominus, vt publicè denuncietur; Quod ſi ſtatim ad publicam denunciationem procederetur, frater pateretur diſpendium ſuæ famæ, quod quidem euitari omninò debet.

5 Confirmatur 1. quia fama vnicuique eſt neceſſaria, tàm propter ſe ipſum, quàm propter alios.

In primis propter ſe ipſum, quia bona fama eſt præcipuum inter exteriora bona; & ſecundùm illud Prouerb. 22. *Melius eſt bonum nomen, quàm diuitiæ multæ,* ea quidem ratione, quia bona fama reddit hominem idoneum ad humana officia exequenda in conuerſatione humana. Et ideò dicitur Eccli. 41. *Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille theſauri pretioſi, & magni.* Sicut igitur peccaret, qui abſque neceſſitate cauſaret diſpendium diuitiarum; ità quidem multò ampliùs, ſi eſſet cauſa diſpendij famæ, abſque neceſſitate eius peccatum publicando.

6 Pręterea fama homini eſt neceſſaria; quia propter conſeruationem famæ, homo multoties abſtinet à peccatis; Quare cum aliquis videt ſe famam amiſiſſe, pro nihilo ducit peccare. Vnde Hieron. ſuper Matth. *Corripiendus eſt ſeorſim frater; ne ſi ſemel pudorem, aut verecundiam amiſerit, permaneat in peccato.*

7 Nec ſolùm propter ſeipſum fama eſt neceſſaria vnicuique; ſed etiam propter aliòs. Primò, quia homines peccatum alicuius audientes, ſcandalizantur, & contemnunt quandoque non ſolùm peccantem, ſed & alios eiuſdem ordinis. Vndè Auguſt.

optimè

Digitized by Google

optimè in Epiſt. ad Plebem Miconenſem ſcripſit. *Cum de aliquibus, qui ſanctum nomen profitentur, aliquid criminis vel falſi ſonuerit, vel veri patuerit, inſtanter ſatagunt & ambiunt, vt de omnibus hoc credatur.* Hæc Auguſt. Quæ maximè procedunt de Religioſis imperfectis & tepidis, qui ex aliorum defectibus, & amiſſa fama non paruam in ſuis relaxationibus conſolationem habere ſolent.

8 Secundò, quia ex peccato nimis publico multi prouocantur ad peccandum; & ideò ſub præcepto cadit, vt non priùs aliquis ad denunciationem procedat, niſi pręuia fratris correctione. Hæc ferè omnia ex D. Thoma, dicto art. 2. in corp.

Tertiò, quia licèt regulariter ſit vtilis Religioni criminum & peccatorum punitio: id tamen abſolutè non procedit, quandò crimina ſunt occulta: tunc enim vtilior eſt Religioni conſeruatio famę, & honori ſubditorum conſulere, quàm intempeſtiua infamia, aut punitio, qua ſæpè turbantur Religiones, & aliquando Religioſi inſignes priuari ſolent maximis bonis.

9 Tertia concluſio. Pręceptum correctionis fraternæ eſt pręceptum affirmatiuũ. Ità docet D. Thomas 2. 2. q. 33. art. 2. & in Diſput. art. etiam 2. vt ſupra. Pro qua concluſione ſuppono, præcepta eſſe in duplici differentia; alia ſunt affirmatiua, alia negatiua. Præcepta negatiua, vt docet D. Thom. art. 2. in corp. prohibent actus vitiorum; & ideo obligant ſemper, & ad ſemper, vt non furari. Pręcepta verò affirmatiua inducunt ad actum virtutum, ad cuius rectitudinem multæ circumſtantiæ debent concurrere, ad hoc vt actus ſit virtuoſus, & fiat vbi debet, & quandò debet, & quomodo debet: quia diſpoſitio eorum, quæ ſunt ad finem, attenditur ſecundùm rationem finis; correctio autem fraterna ordinatur ad fratris emendationem, tan-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

quàm ad finem; ideoque hoc modo cadit ſub præcepto, nempe ſuppoſitis circumſtantijs debitis reſpectu huius finis.

CAPVT VI.

Quæ ſint circumſtantiæ, quæ concurrere debent, vt correctio cadat ſub præcepto?

1 HAs autem circumſtantias, vt inquit D. Tho. dicto art. 1. in Diſp. *Non eſt poſſibile determinare ſermone; eò quod eorum iudicium in ſingularibus conſiſtit, & pertinet ad prudentiam, vel experimento & tempore acquiſitam, vel magis infuſam, ſecundum illud Ioan. 3. Vnctio docebit vos de omnibus.* Hęc D. Thom. Et quamuis D. Thom. ſpeciatim non determinet has circumſtantias, Doctores tamen meritò eas ad ſeptenarium numerum reducunt, quibus concurrentibus, certum eſt obligari ſub mortali ad corripiendum proximum.

2 Prima igitur circumſtantia eſt, vt qui corripere vult, ſciat certò, aut probabiliter peccatum proximi: neque eſt neceſſaria notitia euidens peccati, vt conſtat ex communi ſenſu, & vſu piorum, & doctorum hominum; quia ad operandum prudenter, ſufficit probabile & prudens iudicium; quia cum multa peccata ſint, quæ vix poſſunt euidenter cognoſci, quamuis probabiliter, & maximè prudenter ex circumſtantijs poſſint deduci: non tenetur quis, ſi priuata perſona ſit, inquirere aliorum peccata, ad eum finem vt corripiat; ſicut rectè docet

D. Tho.

D. Tho. 2. 2. dicta q. 33. art. 2. quia non cuiuis integrum eſt, exploratorem agere vitæ alienæ; ad hoc enim tantùm tenentur hi, quibus peculiariter incumbit ex officio cura aliorum.

3 Secunda circumſtantia eſt, ſi conſtet proximũ ab illo peccato non reſipuiſſe, nam vt benè aduertit Sylueſt. verbo, correctio, num. 2. correctio non eſt neceſſariò facienda, niſi de peccato, in quo quis perſeuerat, aut quod alioqui commiſſurus videatur: nam ſi planè ſit pręteritum, neque eo amplius proximus ſit obſtrictus, poteſt quidem corripi iuridicè, & puniri à prælato propter bonum commune, non autem fraternè corrigi; nam correctio fraterna ſolùm tendit ad priuatum bonum proximi, remouendo ab eo culpam: quod quidem non habet locum, quando proximus reſipuit.

4 Tertia circumſtantia eſt, vt ſit ſpes, correctionem fore vtilem; quia ſi non eſt ſpes certa vel probabilis, non obligatur ad correptionem; quia vt colligitur ex doctrina D. Thom. dicta qu. 33. artic. 2. quod non eſt ex præcepto neceſſarium, niſi vt conducit ad aliquem finem, minimè eſt neceſſarium ceſſante tali fine: at correctio fraterna non eſt ex pręcepto neceſſaria, niſi prout conducit ad emendationem fratris, tanquam ad finem: Igitur non erit correptio ex pręcepto neceſſaria, cum talis finis ceſſat. Et confirmari ex eo poteſt; Quia pręceptum eleemoſynæ corporalis non obligat ad elargiendam rem, quæ non eſt futura vtilis ad ſubleuandam miſeriam corporalem proximi: Ita neque correptio quę fit ad ſubleuandam miſeriam ſpiritualem fratris, quando reputatur non neceſſaria ad talem effectum.

5 Sed dubium eſt, an ſit neceſſaria certa ſpes, quod correptio ſit futura vtilis, vel ſufficiat ſpes dubia? Caiet. in Summa: verbo, correctio, tenet,

non ſufficere dubiam, ſed neceſſariam eſſe certam ſpem. Nobis verò placet, ſufficere ſpem probabilem, & prudentem; iuxtà ea quę nuper diximus.

Quarta circumſtantia eſt, ſi non timeatur proximus euaſurus abſolutè ex noſtra correctione deterior. Quia quandò quis nihil ſe effecturum apud proximum iudicat, imò illum deteriorem euaſurum, ſi corripiatur; tunc enim certum eſt, non teneri quempiam corripere proximum: ſed potiùs debere propriam correptionem intermittere, vt D. Thom. dicto art. 6. affirmat, & docet Auguſt. lib. 1. de Ciuit. Dei cap. 9. Vbi affirmat, potiùs ad charitatem pertinere: *Vt quis corripiendis malè agentibus parcat; quia ipſis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur.* Dixi abſolutè deterior; nam ſi tantùm putatur futurus deterior ad breue tempus, ægrè ſcilicet ferendo correptionem, poſtea autem omninò ad ſe rediturus, & beneficium correptionis agniturus, & planè ſe emendaturus; corripiendus eſſet, vt notat D. Thom. in 4. diſt. 19. quęſt. 2. art. 2. quæſtiuncula 2. ad 5.

6 Quinta circumſtantia excuſans à correctione fraterna eſt, quandò prudenter iudicamus ab alio ſufficienter corripiendum, vel ſua ſponte ſe emendaturum; tunc enim non tenemur eum corripere; vt notat Caietan. in Summa, verbo, correptio. Et probari poteſt à ſimili: Quemadmodum enim non tenetur aliquis exhibere eleemoſynam corporalem ei, cui nouit ab alio ſubuenturum iri; ità pariter in noſtro caſu.

7 Sexta circumſtantia. Si non adſit ſpes, in alio tempore, & meliori opportunitate futuram noſtram correctionem fructuoſiorem proximo; tunc tenemur ipſum ſtatim corripere, aliàs conſultius eſſet in aliud tempus differre. Ità D. Auguſt. de Ciuit. Dei lib. 1. cap. 9. & D. Thom. dicta q. 33. art. 2. & com-

Digitized by Google

& communiter alij Theologi in 4. diſtin. 19. Quia cum correctio fraterna ordinetur in profectum ſpiritualem proximi; qui correctionem differt ob maius bonum fratris, non facit contrà præceptum correctionis.

8 Septima circumſtantia. Vt peccatum ſit mortale, vel ſaltem veniale, tale ex quo immineat ei periculum peccandi mortaliter; nam ad correctionem venialis ſimplicis, nullus tenetur.

9 Dubium tamen oritur, an ſit obligatio corripiendi, quando frater ſolùm eſt in periculo peccandi venialiter? Aliquorum opinio tenet, eſſe obligationem ſub veniali corripiendi proximum, quando eſt in periculo repetendi veniale peccatum ex conſuetudine.

Huius ſententiæ fuit Sotus lib. de tegendo ſecreto. q. 2. concl. 3. Caietan. in Summa, verbo, correptio, & alij non contemnendi Auctores. Communis verò eſt contraria ſententia, ſcilicet non eſſe obligationem corripiendi fratrem ob ſolum periculum repetendi peccatum veniale. Hanc ſententiam tenet Sylueſt. verbo, correptio. q. 1. & Bannes 2. 2. qu. 33. art. 2. dub. 2.

10 In hac dubitatione 1. certum eſt, neminem (ſi de priuatis hominibus loquamur) teneri ſub mortali ad correctionem venialis peccati; nam peccatum veniale quodcumque illud ſit, eſt miſeria leuis, & ita non erit mortale omittere correctionem huiuſmodi; ſecundò videtur valde durum obligari quem etiam ſub veniali, ad corripiendum fratrem conſtitutum in periculo repetendi veniale peccatum; potiùs enim cauſaret turbationem in Communitatibus tàm frequens correctio, quàm vtilitatem aliquam vel profectum ſpiritualem.

11 De Prælatorum vero obligatione mihi placet ſententia M. Bannes loco citato, qui duo docet.

Alterum,

Alterum, Superiores Religionum obligari ſub mortali ad reprehendendas conſuetudines aliquas contrarias Religioni. Quæ ſententia placet viris doctis; quia permittere peccata venialia, vel defectus contrà Regulas & diſciplinam Religioſam, redundare poteſt in magnum detrimentum ipſius Religionis; Et idem ſentiendum de obligatione Prælati ad reprehendendum ſubditũ fraterna correptione propter aliquod genus peccati nociuum Religioni, v.g. propter impudica aliqua verba. aut quid ſimile, quod Religioſos maximè dedecet.

12 Quæ omnia vera ſunt niſi aliàs peccatum veniale eſſet proxima diſpoſitio ad mortale; quia tunc proximus eſt in graui periculo, & neceſſitate. Ita Sylueſt. verb. correctio q. 1. & alij Auct. quos citat, & ſequitur P. Azorius tom. 2. lib. 12. cap. 14. qu. 4. Vnde non eſt dubium, quin aliquandò peccatum veniale poſſit eſſe ſufficiens materia charitatiuæ correctionis, etiam ſub præcepto. vt bene aduertit P. Suarez in tract. de charitate, diſp. 8. Quod quidem præceptum ſtrictiùs obligat eos, qui tenentur ex officio & iuſtitia alios corripere; quales ſunt Prælati Religionum, qui ex officio, vt eruditè aduertit Magiſter Soto, membro. 2. q. 2. concl. 3. tenentur curare non ſolùm, vt ſubditi vitent mortalia, ſed etiam vt ad perfectionem tendant, ac præterea vt vitent impedimenta, quæ obſtare poſſunt. Quare ſi Prælatus nimis ſe negligenter gerat, & maximè ſi defectus ſint generales Communitatis, vel ex eis aliqua relaxatio alicuius Conſtitutionis immineat, poterit eſſe obligatio ſub peccato mortali ad corrigenda illa.

13 Quam quidem doctrinã apertè docet P. Suarez, vt ſupra, quæ obligatio ex mente ipſius meritò etiam extendi debet ad alias perſonas, quæ in aliquibus actionibus vices Prælatorum gerunt, quales

les ſunt Zelatores, vel illi, qui conſtituti ſunt ad obſeruandos aliorum defectus; quamuis cæteri de Communitate non teneantur aliorum vitam ſcrutari, neque effici exploratores vitę aliorum; contrà id quod dicitur. Prouerbiorum 5. *Non quæras impietatem in domo iuſti*, vt bene in hoc propoſito docuit S. Thom. 2. 2. quęſt. 33. art. 1. ad 4. Caiet. in Summa, verbo, correctio fraterna, imò neque illi qui conſtituti ſunt à Superioribus Zelatores aliorum defectuum, debent eſſe nimis ſolliciti ad inquirendum aliorum culpas: ſed ſufficit, vt beneficiū correctionis impendant illis, qui ſibi occurrunt, vel quorum culpæ notæ ſunt in Communitate, vt expreſsè docet D. Thom. vt ſuprà, & nos planiùs in Expoſitione noſtrę Reg. cap. 10. dub. 2. diſputauimus.

CAPVT VII.

Exponuntur aliæ circumſtantiæ ſeruandæ in correctione fraterna.

1 PRæter dictas circumſtantias, oportebit expendere alias non minus vtiles ac neceſſarias; ſcilicet perſonæ corrigendæ, corrigentis, peccati commiſſi, Prælati cui facienda eſt denunciatio, &c. ex his enim circumſtantijs benè penſatis facilè poterit colligi, quando aliquis per ſe, vel per alium debeat fratris emendationem curare; nam ſi delinquēs ſit perſona grauis, vtpotè Prælatus, Senior, Doctior; & corrigens omninò ſit inferior auctoritate, ſcientia, ætate, &c. vel ſi peccatum ſit coniunctum

cum

cum occaſione reincidentiæ, à qua ſolus Prẹlatus poſſit liberare; tunc non debet facilè quis ſperare fratris emendationem, poteritque in illo caſu immediatè Superiori denunciare denunciatione Euangelica, de qua infrà.

2 Si verò perſona corrigentis excedat in qualitatibus ſupradictis delinquentem, & poſſit illum præſeruare; à reincidentia; tunc ex pręcepto tenetur per ſe ipſum corrigere delinquentem, quia tunc eſt probabilis emendationis ſpes; niſi aliàs delinquens ſit natura proteruus, vel delictum talis naturæ, aut conditionis ſit, vt vix vlla de eo ſperari poſſit emendatio. Nam vt benè aduertit Salon, de Iuſt. & Iure qu. 68. art. 1. controu. 2. Quædam ſunt delicta, in quę qui ſciens & prudens labitur, difficillimè ſolet ab eis recedere, aut reuocari, ob malitiam animi, & mentis cœcitatem, quam ſolent ſimilia vitia ſecum adferre; aut ob inueteratam conſuetudinem, talia committendi delicta.

3 Qua ratione ſicarius, latro, homicida, talibus delictis inueterati rariſſimè conuertuntur: iuxtà illud Hieremię cap. *Si poteſt Æthiops mutare pellem ſuam?* Quare in his, & ſimilibus delictis nemo debet de ſe tantùm præſumere, vt putet tales malefactores poſſe ſua correctione ẹmendare; nam licèt ſimpliciter id ſit poſſibile, moraliter tamen id rariſſimè accidit: & de moribus hominum debemus iudicare ſecundùm illa, quæ communiter, & frequenter accidunt.

4 Huic ſententiæ expreſsè fauet Caiet. tomo 1. Opuſculorum tract. 31. reſponſ. 5. ad primum. Vbi agens de delictis, quę vergunt in perniciem publicam, in quibus delinquentes tenentur complices manifeſtare, ita ſcribit. *Niſi fortè probabiliter crederetur correctione fraterna eos amplius non peccaturos: quod non facilè credendum eſt de Religioſis, præſer-*

tim

tim huiuſmodi ſceleribus irretitis: ſed dubitandum potiùs videtur, quod fingent ſe emendare. Et propterea tutius eſt in huiuſmodi caſibus Prælato petenti per ſe, vel per alium denunciare, &c. Hæc Caiet. Cuius quidem verba intelligenda ſunt tantùm de Religioſis induratis, & proteruis: regulariter tamen loquendo de alijs ſperari poteſt, & debet correctio; cum frequentiùs non peccent malitia, ſed vel ignorantia, aut ex fragilitate.

5 Similiter, inquit idem Salon, ſunt quædam peccata, in quibus ſi aliqua mora in eorum obuiatione interſit, bonum commune maximo periculo exponitur, cuiuſmodi ſunt hæreſis, proditio Ciuitatis, &c. quibus niſi citò occurratur, breuiter executioni mandabuntur, & forſitan, dum in delinquentis correctionem immoramur, bonum commune periclitabitur. Præſtat igitur iuxtà prudentiæ leges bono communi, accuſando delinquentes, proſpicere, quàm eorum particulari bono conſulendo, ſpe correctionis accuſationem differre; præcipuè cum certus ſit, eos non conuertendos, imò ſi admoneãtur, cautiùs & ſecretiùs nocituros. Nam vt benè aduertit D. Thom. in Diſput. art. 2. ad. 10. *In talibus, in quibus mora denunciationis eſt periculoſa, non oportet expectare admonitionem; ſed ſtatim procedere ad denunciationem; neque hoc eſt contra præceptum Chriſti; Nam non eſt ſolum in te, ſed in multos. Dominus autem dicit: Si peccauerit in te frater tuus, &c.* Dixi: ſciens & volens, vt excludam eos, qui ob ignorantiam, aut aliorum deceptionem in ſimilia delicta labuntur; nam hi faciliùs de ſua ignorantia reſipiſcunt.

Hactenùs de circumſtantijs diximus, quæ variari poſſunt; quia non ſemper, ſed quandoque obſeruari debent. Dicamus iam de alijs, quæ inuariabiles eſſe debent.

7 Prima

7 Prima earum eſt, Vt correctio, quæ eſt actus miſericordiæ, & charitatis, non acerbè, ſed quantùm fieri poteſt, cum lenitate, & humilitate ſuauiter fiat, nam vt benè aduertit, S. Gregor. Nazianz. in Oratione de moderatione in diſputationibus habenda, agens de forma obſeruanda in correctione fraterna, inquit: *Hanc rationem tene, vt partim illum corrigas, idque leniter, & humanè, non vt hoſtis, neque vt durus, & rigidus Medicus, neque vt ſectionibus tantùm, & cauterijs aduerſus morbum ſciens graſſari, partim te ipſum accuſes, infirmitatiſque tuæ tibi conſcius ſis.*

8 Quare Theologi exemplo boni Medici ſpiritualem hanc curationem meritò explicarunt. Nam ſicut Medicus ſaluti, & incolumitati corporis ità debet proſpicere, vt quoad fieri poſſit, id faciat ſine detrimento vllius membri, niſi forſan opus eſſet pro ſalute tuenda aliquod membrum minùs pręcipuum reſecare: vel qui olei vnctione poſſet vulneri mederi, vellet illud ignis adduſtione curare. Ità pari modo qui proximum corripit, debet procurare ſalutem ſpiritualem ipſius ſine detrimento illius boni etiam inferioris ordinis, vt famę & fortunarum, &c. quoad fieri poſſit; nec enim maiori ipſius diſpendio debet ſalutem ſpiritualem curare, quàm ad eum fortè finem ſit opus. Ità ratiocinatur Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 33. artic. 7. & communiter Theologi; cuius ea ratio eſſe poteſt. Nam præceptum correctionis ità ſeruari debet, vt in modo illud exequendi, contrà proximum non peccetur. Et ità adhibenda eſt correctio, vt eius fama non lædatur abſque iuſta neceſſitate, cum ſcilicet id non eſſet neceſſe ad ſalutem ſpiritualem proximi, quæ eſt finis correctionis. Quare huiuſmodi præceptũ ità eſt obſeruandum, vt proximi fama abſque iuſta neceſſitate non lædatur, dum ea illæſa, obtineri poſſit finis corre-

Digitized by Google

correctionis, nempè ſalus proximi ſpiritualis.

9 Vnde modum quendam ſpecialem correctionis præſcribit Dominus, Matth. 18. qui regulariter iuxtà rectam prudentiæ rationem, idoneus, & neceſſarius videtur ad aſſequendum finem correctionis cum nulla, vel certè cum minima iactura famæ proximi; qui proindè correctionis modus debebit moraliter obſeruari ex præcepto diuino, etiamſi nunquam eſſet à Domino traditus. Hunc modum expoſuit Dominus loco citato his verbis. *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum: Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: ſi te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.*

CAPVT VIII.

In quo explicatur modus obſeruandus in correctione fraterna à Domino præſcriptus.

1 IN hac re illud in primis eſt certũ apud Theologos; prçceptum de modo corripiendi à Domino prçſcriptum, non eſſe nouum, ſed potiùs explicationem diuini, & naturalis præcepti, vt correctio aſſequatur ſuum finem, idque fiat cum minima, vel nulla ferè iactura famæ proximi. Ratio eſt, quia tales poſſunt eſſe perſonarum & peccati circumſtantiç, vt ipſa prudentiæ ratio, & naturæ lex dictet, illo ipſo

ipſo modo inſtituendam eſſe proximi correctionem, vt communiter Theologi in 4. diſtinct. 19. affirmant.

2 Secundò certum eſt, iſtud præceptum de modo correctionis eſſe affirmatiuum, ac ſicut de præcepto ipſo correctionis ſuperiùs cap. 5. annotauimus ex D. Thoma; ac proinde non obligare pro omni tempore, & in omni caſu: ſed quando neceſſarius futurus videbitur ad finem correctionis abſque iuſta læſione famæ proximi. Quod expreſsè indicauit Auguſt. ſerm. 16. de verbis Domini, vbi diſſerens de illo modo corripiendi à Domino imperato, ità ſcribit: *Diſcernere* (inquit) *debemus aliquando iſtud, aliquandò illud eſſe faciendum, aliquando corripiendo fratrem, & inter te ſolum, aliquando coram omnibus, &c.* Dixi, præceptum eſſe affirmatiuum, & non quomodocumque ſed etiam valde ſpeciale, vtpotè præſcribens quendam corripiendi modum valde determinatum, qui vt opportunè accommodetur in caſibus particularibus, requiritur quoque vt concurrant determinatæ circumſtantiæ, quę facilè deeſſe ſolent in quibuſdam caſibus, in quibus modus ille non eſt ſeruandus, vt ſequentibus concluſionibus explicabimus.

3 Prima concluſio. In peccato publico neceſſariò non debet ſeruari ille ordo, ſcilicet vt propter famam proximi ſeruandam, primò fiat ſecreta correctio. Voco peccatum, publicum, quod vel publica infamia diuulgatum eſt, vel in iudicio conuictum, vel in aliqua vicinia, vel Collegio, aut Communitate manifeſtum. Ratio eſt, quia iam in illo caſu, fama proximi perdita eſt: quare licebit eo caſu Prælato paternè denunciare, ſi ex eius correctione paterna ſperetur fratris emendatio. Et confirmatur ex Apoſtolo 1. ad Timoth. 2. *Peccantem coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant.* Quod ſi publicis

blicis peccatis poſſet ſubueniri, & proximo,& ſcandalo publico ſine publica reprehenſione, nimirum ſecretè corrigendo fratrem, & efficiendo,vt ipſe ſuo bono exemplo tollat ſcandalum, ita eſſet ſeruandum ex mente Adriani, de corrĕct. fraterna: quod rarò ſperari poteſt. Vt affirmat P. Suarez diſp.8.de correctione, ſect.6.n.4.

4 Secunda Concluſio. Si peccatum ſit occultum, tamen cedat in damnum Communitatis; & periculum ſit in mora, neque ſpes vlla ſit noſtra correctione impediendum, vt ſi quis machinetur proditionem Ciuitatis; tunc denunciandum eſt Superiori,vt efficaciter fratrem corrigat, & malum auertat à Communitate. Ita expreſſè docet D.Thom. dicta q 33. art.7. & communiter alij Theologi.

5 Tertia concluſio. Peccatum proximi, licet occultum, quando cedit in alicuius vel aliquorum detrimentum maius, quàm ſit iactura illa, qualiſcumque famæ proximi apud Superiorem,ſi ad eum ſtatim illius peccatum deferatur, vt paternè correctione fraterna emendet, ac aliorum indemnitati proſpiciat, vt ſi quis v. g. machinaretur necem alicuius; tunc enim vita ipſius anteponenda eſt alterius famæ, teſte Paludano in 4. diſtinct. 19. qu. 4.quæ ſententia communis eſſe ſolet aliorum Theologorum.

6 Quarta concluſio. Quando peccatum natura ſua eſt ità contagioſum, vt niſi efficaciſſimè remedia, & cautelę Superioris auctoritate adhibeantur, ordinariè ſoleat ſerpere,& inficere Communitatem; tunc eſt denunciandum ſtatim Superiori, vt ſecuriùs Communitatis bono proſpiciat: quale eſt peccatum hæreſis. Ratio eſt, quia peccatum iſtud natura ſua valde exitiale eſſe ſolet, cum euertat præcipuum fundamentum ſalutis, nempè fidem. Quare numquam aut rariſſimè poteſt quis adeo certo, hæ-

C retici

retici emendationem, per ſuam priuatam monitionem ſperare; maximè cùm vix ſperari queat hæreticum admiſſurum ſocij admonitionem, cum Eccleſiam totam per hæreſim contemnat. Vtendum igitur eſt efficaciori,& ſecuriori remedio, vt in tanta re,bono tùm communi, tùm priuato conſulatur.

7 Obijcies. Quia D. Thomas dicta q. 33.art.7. manifeſtè affirmat in proditione,aut hæreſi,ſtatim oportere denunciare Superiori. Et addit; *Niſi fortè aliquis firmiter exiſtimaret, quod ſtatim per ſecretam admonitionem poſſet huiuſmodi mala impedire.* Nam D. Thomas ibi intelligit in caſu, quo ſatis certò, & efficaciter, & ſtatim poſſint huiuſmodi mala alijs pernicioſa, impediri per ſecretam admonitionem; quòd, vt rectè notant communiter Auctores, in peccato hæreſis, vel nunquam vel rariſſimè prudenter ſpectari poterit, propter rationem ſuperiùs allatam.

8 Vndè hæc limitatio adducta eſt à D. Thoma, & communiter ab alijs Theologis,non tàm ob crimen hæreſis, quàm ob alia, quæ ſunt pernicioſa alijs; ſed in alijs quidem materijs, vt proditionis Reipub. &c. in his enim faciliùs fortè poſſet aliquandò contingere, vt per ſecretam admonitionem ſufficienter caueretur aliorum indemnitati; propter quam cauſam regulariter omnia peccata alijs pernicioſa oportebit ſtatim denunciare Superiori, vt patri,vt ſuperiùs ſecunda, & tertia concluſione notauimus.Videnda ſunt ea,quæ inferius cap. 12. dicemus, & in praxi in his caſibus obſeruanda.

CA-

Digitized by Google

CAPVT IX.

In quibus caſibus poſſit peccatum ſecretum fratris Prelato vt patri manifeſtari.

1 IN primis eſt certum, quod quando ſufficienter, & commodè ſperatur emendatio fratris per noſtram priuatam admonitionem, tunc non eſſe detegendum peccatum ſecretum Prælato, ſed omninò ſeruandum correctionis preceptum: Hec eſt communis Doctorum ſententia, & idem intelligendum, vbi dubium eſt, an Prelatus prudenter procedet vt pater, quia in hoc dubio præualet poſſeſſio iuris propriæ famæ, quam ſubditus habet.

2 Secundò. Certum exiſtimo, non licere, fratre per ſecretam admonitionem emendato, peccatum eius indicare Prælato etiam tanquam patri, etiamſi ſperetur, vt melius eum corrigat, & præcaueat in futurum, vt ſit tutior à recidiua; licet contrarium affirmet Ricar, in 4. diſtinct. 19. ar. 3. quæſt. 1. Cuius ſententia adſcribi ſolet Diuo Thomæ. Quodl. 11. ar. 13. Bonauenturæ; Syylueſt. & alijs, quos refert, & ſequitur P. Sanctius tomo 2. in præcepta decalogi lib. 6. cap. 14. n. 46. Sed verior videtur contraria ſententia, quam ſequitur Adrianus in qu. de correctione 5. pro huius deciſione. Paluda. in 4. diſtinct. 19. q. 4. Sotus in relectione de ſecreto, membro 2. Nauarrus in Manuali

Digitized by Google

cap.24.n.14. vbi expreſsè affirmat, id eſſe illicitum, & Válentia.2.2.diſput. 3.q.10. puncto 5. §.2. Quę ſententia manifeſtè probatur ex illis verbis Domini, Matth.18. *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Quaſi dicat: nihil ſupereſt amplius, ſed ibi erit ſiſtendum, vt conſeruetur fama fratris.

3 Et confirmatur; Nam vt rectè cenſet Adrian. ſicut grauius eſt diffamari apud grauem, & honeſtum virum, quàm apud alium: ità etiam apud Prælatum, apud quem vnuſquiſque magnifacit bonam æſtimationem ſui. Igitur non debet lædi fama proximi apud eum, quando id ad finem correctionis non eſt neceſſarium; quia ſupponimus fratrem eſſe emendatum per ſecretam admonitionem. Neque fundamentum in quo nititur contraria ſententia eſt firmum; non enim pro qualicumque bono ſpirituali proximi licitum eſt ei damnum inferre in bonis temporalibus; ſed tantùm pro eo, quod eſt ad ſalutem neceſſarium; qualis non eſt ordinariè illa maior ſecuritas à reincidentia.

4 Præcipua tamen difficultas eſt, an pręmiſſa correctione fraterna fruſtrà facta, liceat peccatum fratris indicare Prælato, non vt iudici, ſed tantùm vt patri priuſquam illud manifeſtet vni, aut alteri; qui etiam vt teſtes, poſſunt adhiberi?

5 In hac re D. Thomas, d.q. 33. art. 8. ad 4. exiſtimat Prælato priùs peccatum debere manifeſtari tanquam patri, quàm teſtibus: *Prælato* (inquit) *vt eſt perſona quædam ſingularis.* Et pro ſua ſententia adfert locum Auguſt. in regula 3. Vbi videtur planè hoc affirmare. Quare tenent ſententiam D. Thom. tanquam Auguſtini, vtentes eiſdem penè verbis, quibus D. Thomas. Ita Sotus in relectione, membro 2. quæſt. 4. ad tertium principale argumentum, Syluest. verbo, correctio, numer. 4.

mer. 4. Adrian. in quæſt. de correctione fraterna, in fine.

6 In contrarium eſt auctoritas multorum, qui ſimpliciter, & abſolutè ſentiunt, oportere omninò iuxtà ordinem à Chriſto præſcriptum indicari priùs vni, aut duobus teſtibus antequam indicetur Prælato, etiam vt patri. Ita docet Hugo de S. Vict. in regulam Auguſtin. cap. 6. Alber. mag. Nauar. & alij, quos adducit, & ſequitur Gregor. de Valent. vt ſupra §. 2. Quamuis ipſe exiſtimet D. Thomæ ſententiam eſſe valde probabilem. Hanc ſententiam probat Sotus ea ratione; quia tunc ſecretiùs, & cum minori diſpendio famæ, dicitur priùs Prælato, quàm manifeſtetur teſtibus: quia ſi frater à Prælato corrigatur, ibi ſiſtendum erit, & peccatum cæteris non innoteſcit.

7 Nec valet quod obijciunt Auctores contrariæ ſententię; quia optandum magis eſt peccata noſtra nota eſſe tribus, aut quatuor quàm vni viro grauiſſimo, & nobis coniunctiſſimo; nam eius de nobis bonam ęſtimationem pluris facimus, quàm ſi quatuor alij benè de nobis opinentur: fama enim ſubditi apud Prælatum magni æſtimanda eſt: & ideo ſine extrema neceſſitate non eſt prodigenda; quia nos tantùm loquimur de Prælato viro pio, & prudente, qui magis poſſit prodeſſe, quàm obeſſe. Quare in hoc caſu ſubditus eſſet irrationabiliter inuitus, ſicut eſſet filius, quandò eius peccatum patri proprio diceretur, antequam alijs manifeſtaretur. Vtraque quidem ſententia videtur nobis valde probabilis. Probabilior tamen eſt hęc ſecunda, quæ docet Prælato etiam vt patri, ſine magna neceſſitate non eſſe manifeſtandum.

8 Vltimo conſtituo; Quod ſi fortè eueniret, vt certò vel probabiliter exiſtimetur fratrem relapſurum, niſi præteritus eius lapſus indicetur Superiori; vt

ri; vt tutior ſit à recidiua tunc negare non poſſumus, quin licitum eſſet Prælato, vt patri indicare, caſu quo ipſe ſolus poſſet eum à relapſu liberare. Ita tenent expreſsè Adrian. Sotus, & Valentia etiam vt ſupra.

9 Hæc ſententia ratione apertè probatur; Quia vnuſquiſque tenetur conſulere bono ſpirituali proximi cum minimo periculo, quantùm fieri poteſt, ſuæ famæ. Sed in caſu poſito non poſſum liberare proximum in veriſimili reincidendi periculo, niſi denunciem Prælato, quia ipſe ſolus poteſt eum liberare, vt in propoſitione ſupponitur. Ergo teneor tunc Prælato vt patri denunciare.

10 Sed dices: quia minimè oportet infamare proximum; quod intrinſecè eſt malum, propter eius bonum ſpirituale. Reſpondetur: Quod manifeſtatio huiuſmodi defectus Pręlato qui poteſt prodeſſe, & non obeſſe, per ſe non eſt intrinſecè mala; vnde licet ea vti tanquam medio neceſſario ad maius bonum proximi, quàm ſit conſeruatio famę ipſius apud Superiorem.

11 Secundò obijcies contra noſtram ſententiam; Quia vt P. Suarez mordicùs cum Soto tenet, *tomo 4. diſp. 34. ſect. 3.* nemo poteſt abſque culpa lethali, & obligatione reſtituendi famam, detegere peccatum occultum, & priuatum viri viro graui & taciturno, adhuc ſine intentione lædendi, quando perſona criminoſa, & quæ peccauit pendet ab illa graui perſona in ratione, & inſtitutione vitæ, in ſuffragijs, in fauore, in honore, &c. At quiſnam eſt Religioſus, qui non pendeat in his omnibus, vel ſaltem in aliquibus à ſuo Superiore.

12 Reſpondetur: P. Suar. ibi fuiſſe locutum reſpectu perſonarum ſæcularium, quę magis ſunt ſui iurir, & magis pendent ex fama vel infamia, & minùs tenentur ad perfectionem ſpiritualem; in quo

caſu

Digitized by Google

caſu eorum peccata non eſſent facilè Superioribus manifeſtanda: ſecùs dicendum de Religioſis, vt ipſe ſe P. Suarez explicat diſput.8. de correctione fraterna, n. 17. Quæ differentia inter Religioſos, & ſæculares, quantum ad ea quæ diximus, clarè ſignificatur in c. Qualiter & quando, de accuſationibus.

13 Vltimò obijci poteſt. Quia plura inconuenientia in praxi ſequuntur ex illa doctrina, maximè in Religionibus; nam communiter loquendo, nec in delatoribus, nec in Prælatis eſt tanta prudentia, quanta requiritur ad ſeruandum ſecretum, & ad conſulendum famæ proximi.

14 Reſpondetur: Hoc forſan aliquando poſſe contingere: & tunc in caſu quo Pręlatus non eſſet verus pater, forſan delator excuſaretur à denunciatione. Sed nos loquimur caſu quo Pręlatus ſit pius, & prudens, & quod nullum habeat odium contrà ſubditum, & qui ex affectu verè paterno ſubdito delinquenti, tanquam dilecto filio curet remedium adferre, qui etiam ſit tenax ſecreti, & qui magis poſſit prodeſſe: quam obeſſe, qualis depingitur à D. Tho. Quodl. 11. ar. 13.

15 Ac demùm concludo cum D. Tho. Quodl. 11. vt ſupra in corpo. vbi inquit. *Propter varias circumſtantias non poteſt certa regula aſſignari: ideo habendum pro regula eſt, quod in omnibus iſtis ſeruanda eſt charitas, & quod melius, & magis expedire videtur, & ſi hoc intendat, ſcilicet emendam fratris, ſeruet quantum poteſt bonum charitatis: tunc denunciando non peccat.* Quam doctrinam latius proſequitur in Diſputatis q. de correctione fraterna, ar. 1.

Digitized by Google

CAPVT X.

An correctione præmiſſa, teſtibus adhibitis, peccatum Euangelicè debeat denunciari Prælato tanquam patri?

1 QVando circumſtantię ſunt eius conditionis, vt modus prædictus correctionis fraternæ, nempè vt ſecreta correctione facta, teſtibus quoque adhibitis, prudenter iudicetur futurus vtilis, & neceſſarius, vt cum nulla, aut minima iactura famæ proximus corrigatur; omninò eſt ſeruandus ex præcepto Domini. Illud tamen reſtat examinandum, an quando in correctione fraterna peruenitur ad tertium, & vltimum gradum eius ordinis, quem Chriſtus præſcripſit, nempè vt Prælato Eccleſiæ, (poſt adhibitos teſtes) peccatum fratris manifeſtetur; debeatne illi peccatum indicari vt iudici, vel forſan vt patri: vel vt iudici & patri, vt vtroque titulo conſulat & bono fratris, & communi?

2 PRIMA concluſio. Poſt gradum illum correctionis, debet peccatum manifeſtari Pręlato, non ſolum vt patri, ſed etiam vt iudici eo ſenſu, quo inferiùs explicabitur. Patet 1. ex illis verbis Chriſti. *Dic Eccleſiæ*: ſignificans Prælatum, vt repræſentat Eccleſiam tanquam perſona publica, atque adeo vt iudex. Quare illis verbis ſignificatur, debere Prelato ità manifeſtari, vt poſſit res per ſententiam iudicis venire in notitiam Eccleſię, ſi ità expediat, & con-

& concurrant alia requiſita, de quibus infrà dicemus. Ita Chryſoſt. & alij PP. interpretantur. Item quia per illa verba: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus:* ſignificauit Dominus, debere dici Prælato tanquam ei, qui poſſit etiam precipere ſub pœna excommunicationis vt Eccleſiaſticus iudex. Quare D. Thom. art. q 33. expreſsè in reſp. ad 4. docet denunciationem hanc, quæ debet tertio loco fieri poſt inductionem teſtium, fieri debere Prælato ſicut in loco iudicis reſidenti. Et ratione probatur. Quia finis correctionis fraternæ eò ſpectat, vt quantum fieri poteſt conſulatur bono particulari fratris. Igitur quando ad tertium illum correctionis gradum peruentum eſt, ſcilicet quando poſt teſtium inductionem, res ad Prælatum defertur, procurandum eſt fratris bonum per illum etiam quatenus iudex, qui non ſolùm bonum priuatum, ſed & commune ex iuſtitia debet procurare.

3 Secunda concluſio. In tertio correctionis gradu peccatum fratris debet Prælato indicari tanquam patri, vt conſtat ex illis verbis Domini. *Si te audierit, lucratus es fratrem tuum.* Quaſi apertè nos doceat in omnibus correctionis gradibus debere tanquam finem eſſe propoſitum bonum fratris, quod non ſolùm fratres alij, ſed & præcipuè Prelatus tanquam pater ratione ſui officij, ex charitate debent velle ei bonum ſpirituale. Quare maximè adhibendus eſt Prælatus tanquam pater, vt delinquentem in viam reuocare ſtudeat, tanquam pater filium naturalem; Et ratione probatur. Quia tunc petitur à Prælato, vt corrigat delinquentem ſicut pater; vt conſtat ex cap. Nouit. extra de Iudicijs. Igitur petitur ab illo officium paternæ charitatis. Hanc ſententiam ſupponunt communiter Doctores, eamque ſpeciatim tenet Magiſter Bannes di-

nes dicto artic. 8. dub. 4. in reſponſione ad 2. argumentum.

4 Tertia concluſio. Denunciatio prædicta debet fieri Prælato pręcipuè vt patri: quia cum illa denunciatio ſit quidam gradus ſeu pars correctionis fraternæ, pro ſuo obiecto formali & præcipuo habere debet particulare bonum fratris. Quare quando ad finem correctionis fraternæ per denunciationem quæritur auxilium Prælati, cum Prælato agitur pręcipuè vt cum patre.

5 Præterea, quia finis correctionis fraternæ in omnibus gradibus ſalua ratione boni communis, eſt ſalus fratris. Ergo cum per denunciationem Euangelicam Prælato denunciamus, eò præcipuè tendimus, vt ipſe ſe gerat vt pater erga correctionem fratris. Quare in hoc caſu ſimul Prælato vt iudici, & vt patri denunciamus, præcipuè tamen vt patri, minùs verò præcipuè vt iudici quaſi materialiter. Ita interpretandi ſunt Doctores, cum affirmant, quod per correctionem fraternam manifeſtatur Prælato non vt iudici, ſcilicet pręcipuè ſed vt patri, qui poſſit prodeſſe, & non obeſſe.

6 Ex his patet diſcrimen, quod communiter à Theologis aſſignatur inter denunciationem hanc fraternam, ſeu Euangelicam, aut pœnitentialem (vt alij vocant:) & inter iuridicam ex alia parte, quod fraterna hęc & Euangelica denunciatio præcipuè habet pro ſcopo particulare bonum fratris: procurandum illi à Prælato ex paterna charitate. Denunciatio autem iuridica tanquam in finem principalem tendit in bonum commune, quod redundat ex punitione improborũ, quãuis etiam materialiter & ſecundariò in bonum priuatum fratris, quod etiam iudex procurare debet ſaluo bono communi.

7 Secundò etiam fit ex dictis, non poſſe Pręlatum ex hac denunciatione Euangelica delinquentem punire

punire, præcipuè per pœnas ordinarias à iure conſtitutas: poſſe autem & debere omni alia ratione idonea eum, vt emendetur, corripere, atque etiam ipſum punire ad eum finem, inſtar tamen patris punientis filium & interim, quando opus fuerit tanquam iudex poterit ſeuerè præcipere, vt à peccato abſtineat ſub pœna excommunicationis ipſo facto alioqui propter contumaciam incurrendæ, ſi ita expediret, & diligentiùs, & efficaciùs occaſiones peccandi remouere.

8 Quare Prẹlatus tunc vtetur duobus gladijs: primus paternus, (ſi is gladius dici poteſt) ſecundus iudicis temperato tamen vigore iudicij. Cuius rei ea ratio reddi poteſt; Quia cum per correctionem fraternam, ſiue Euangelicam peccatum ſit denunciatum Prælato principaliter vt patri, & minùs principaliter vt iudici; manifeſtè ſequitur, quod vt pater eum punire poſſit, cum ad patrem ſpectet conuenientibus etiam pœnis filios coercere, & ideo 1, lib. Re 3. cap. 2. vitio vertitur Heli, quod non punierit filios, quamuis verbis illos increpauerit: Et licet Prælatus non poſſit tunc propter delictum præteritum gladio excommunicationis filium ferire, poteſt tamen de nouo propter contumaciam præſentem talem pœnam decernere.

9 Preterea, quia Prælato delatum eſt peccatum tanquam iudici licet minùs principaliter, ipſe tenetur auctoritate ſua iudiciali (vt per charitatem imperata) vti ad emendandum fratrem. Non tamen toto rigore iuris vti debet; quia licet denunciatio Euangelica ſit quaſi coniuncta iudiciali, nam ſimul fit & Prælato, & iudici, ſed quia non fit abſolute, & principaliter vt iudici; ſed prẹcipuè vt patri, ſecundario vt iudici, vt dictum eſt: fit vt hæc denunciatio in quantum iudicialis, ſit quaſi ſubalternata paternæ denunciationi, in quantum

poteſt

poteſt iuuare ex aliqua parte correctionem paternam faciendam cum maiori fructu: ad hoc enim ordinatur pœna à Prælato vt iudice inflicta, vt frater corrigatur cum minori diſpendio famæ.

10 Ex quibus colligo, correctione fraterna gradatim eſſe vſque ad ſummum gradum aſcendendum, ita vt ſemper à ſuauiori, & mitiori gradu incipienda ſit correctio, in qua primus gradus eſt, admonitio ſecreta, nempè: *corripe eum inter te, & ipſum ſolum*. Secundus eſt. Correctio coram vno, vel duobus teſtibus adhibitis, vt ibi dicitur: *adhibe vnum aut duos teſtes* Tertius. Denunciatio Euangelica. ibi. *Dic Eccleſiæ.* Quartus. Correctio paterna, ibi. *Si Eccleſiam non audierit.* Quintus. Coactio per punitionem opportunam, ſiue per excommunicationem, quando opus eſt ibi. *ſit tibi tanquam Ethnicus. &c.* Qui omnes actus per ſe loquendo, ſinguli cadunt ſub præcepto, quia eodem tenore omnes proponuntur, & omnes hi actus etiam quintus ordinantur ad ſalutem proximi, quia omnes eò tendunt, vt ſubueniatur proximo cum minori diſpendio famæ quantùm poſſibile fuerit.

11 Ex quibus ſecundò infertur, non licere aggredi ſecundum actum, niſi pręmiſſo primo, quando ille non fuit efficax, & idem eſt de ſecundo reſpectu tertij: pręterea tertius reſpectu quarti eſt omninò neceſſarius, & aliquando quintus, vbi opus fuerit pleniori correctione. Sed quia hoc pręceptum eſt affirmatiuum, vt ſæpius diximus, ideo non ſemper obligat, ſed tantùm quando charitas & recta ratio illud dictauerit. Vnde ſi interdùm occurrant circumſtantiæ, in quibus prudentia, & charitas dictent licere, vel expedire mutari hunc ordinem, tunc non obligat hoc præceptum ex ordine, quo à Chriſto Domino eſt impoſitum, vt expreſſe

preſſe notauimus ſupra, ex D.Tho. Diſp. art. 2. de correctione fraterna; imò erit inutile, & aliquando perniciosum, talem ordinem ſeruare; Quando vero liceat mutare hunc ordinem, facilè erit colligere ex his, quæ à nobis ſuperiùs fuerunt annotata.

12 Tertiò infero. Quod cum Prelatus iudicauerit expedire, poterit reum admonere coram viris grauibus, paucis tamen, & vt aduertit magiſter Bannes, 2.2.q.33.art.8. dub. 4. poterit etiam adhibere verbera, ſecretò tamen (maximè ſi ſit iunior.) Nam ſicut licet hoc patri carnali, cur non licebit ſpirituali patri? Addit præterea, quod quando peccatum poteſt probari teſtibus, tenetur ſubditus patri interroganti reſpondere veritatem, maxime ſi ſub iuramento interroget; caueat tamen ſubditus, ne coram teſtibus confiteatur, ne fortè imprudens Prælatus faciat illum accuſari, & teſtibus comprobari delictum atque ita eum publice punire.

13 Quartò infertur; grauiter peccare Prælatum, ſi delictum quod ad notitiam ſuam peruenerit per viam correctionis fraternę, ad publicum iudicium deducat, quando nulla eſt ſpes, quod denunciatus fraternè emendabitur; quia Prælatus non poteſt procedere ad publicum iudicium, niſi præcedente denunciatione iuridica, aut publica infamia, vt inferiùs dicemus. Ergo grauiſſimè peccat contrà charitatem, & contrà iuſtitiam Prælatus, qui peccatum ſibi vt patri denunciatum, transfert ad iudicium publicum, niſi limitatione inferiùs dicenda, id faciat.

14 Dices: Quid igitur faciendum erit, quando nulla eſt ſpes, adhibita monitione paterna, etiam aliquo modo mixta cum iudiciali? Reſpondetur: Tunc Prælatum teneri ſuperſedere. Nam cum vltimus terminus correctionis fraternæ ſit ſalus proximi;

ximi, vlteriùs non eſt progrediendum, quandò non eſt ſpes ſalutis, etiam adhibitis remedijs ſuperiùs dictis: & orandum Deum pro ipſo, ſcientes multorum hominum peccata in diem iudicij quantùm ad punitionem reſeruari.

15 Nam vt bene aduertit M. Bannes, dicto art. 8. dub. 2. ad 4. multa ſunt relinquenda Dei iudicio, & vt idem Auctor prudenter aduertit dub. 4. vt ſupra; *Sunt enim* (inquit) *plurimi peccatores etiam maximi, non tamen ſcandaloſi, qui bona opinione & fama quam habent, Eccleſiam Chriſti ædificant doctrina & publico exemplo: quorum opinionem, ſi Prælati ſuis indiſcretis inquiſitionibus deſtruant, nihil aliud agunt, quam quod ipſe diabolus deſiderat, videlicet aliorum ſalutem impedire: præter quam quod non ſolum illius peccatoris fama perit, ſed etiam aliorum ſimilium eiuſdem ordinis & officij fama neceſſaria magnum detrimentum non ſine vulgi ſcandalo patitur. Vide Auguſtin. in epiſtol. 137. ad Plebem Hipponen. cuius verba habes in artic. 7. circa finem, quæ attentè lege, & videbis quantum habeat periculi indiſcretus Prælatorum zelus inquirentium per fas, vel per nefas ſcire ſubditorum delicta, qui potius ſunt boni communis & pacis deſtructores, quàm conſeruatores.* Hactenus Bannes.

CA-

CAPVT XI.

An fratre indurato poſt correctionem fraternam, liceat eius peccata iuridice denunciare.

1 CÖntrouerſum eſt inter Doctores, quandò liceat Prælato via quoque iudiciali procedere aduerſus fraternè denunciatum, quando crimen, vel peccatum eius probari poteſt iuridicè per duos, vel tres teſtes; aut certè cum præter denunciationem ſunt indicia criminis, vel infamiæ, iuxtà ea, quæ de requiſitis ad iuridicam inquiſitionem infrà Tract. 2. trademus. Primò certum eſt ex his, quæ cap. præcedenti docuimus, fraternè denunciatum, etiam incorrigibilem non poſſe puniri via iuridica in toto rigore iudicij. Si verò denunciatus ſit pertinax, & incorrigibilis, & peccatum eius cedat in publicum detrimentum; tunc commodior, & probabilior videtur opinio Magiſtri Bannes dicta q. 33. ar. 8. dub. 4. quam breuiter duabus propoſitionibus expono.

2 Prima. Quotieſcunque non interueniente aliàs correctione fraterna licitum eſſet propter aliorum exemplum, & bonum commune procedere via iuridica contrà reum accuſando, vel iuridicè denunciando, vel inquirendo, & condemnando eum; licitum quoque erit, non obſtante, quod cum eo ſit actum per viam correctionis fraternæ, ac proindè ſiuè per eam viam correctus fuerit, ſiuè non, atque

etiam

etiam ſiuè ſit ſpes, ſiuè non ſit, emendationis. Cui ſententiæ apertè ſubſcribit Couarruu. lib. 2. variarum reſolutionum, cap. 10. num. 3. Vbi affirmat, poſſe quem accuſari, vt puniatur, non obſtante, quod fuerit in foro conſcientiæ abſolutus, atque emendatus. Et probatur hoc dictum: nam virtus charitatis, cuius eſt actus correctio fraterna, & virtus iuſtitiæ, ad quam pertinet ille proceſſus iuridicus, non ſibi prœiudicant, nec ſe mutuò impediunt; cum habeant diuerſos ac proprios ſuos fines.

3 Secundò dicit Magiſter Bannes. In tribus caſibus, id quod diximus, non modò licitum eſſe, ſed etiam debitum ex præcepto. Primus caſus eſt, quando alicui non modò liceret, ſed teneretur accuſare, aut inquirere peccatum, vt ſi eſſet pernicioſum Reip. iuxtà ea, quæ inferiùs trademus, vbi videbimus, aliquandò teneri quempiam ad denunciandum: aliquando verò poſſe id licitè facere, quamuis non teneatur, vt optimè aſſerit Bannès, dicto ar. 8. dub. 4.

4 Secundus caſus eſt, quando is, qui crimen ſeu peccatum nouit, legitimè à iudice interrogatur, etiamſi peccatum illud non ſit tale, vt teneatur quis deferre, dummodo poſſit ſaltem licitè denunciare propter bonum commune, quod redundat ex punitione criminum; tunc ex obedientia Superiori debita tenetur quis reum manifeſtare, vt infrà dicemus, Tract. 2. agentes de inquiſitione ſpeciali.

5 Tertius caſus eſt, quando eſt ſpes, vt per iudicialem proceſſum reus corrigatur; & ad cor redeat; tunc enim (vt rectè docuit illic M. Bannes) charitas, per quam proceſſus fraternæ correctionis inſtitutus fuit debet imperare virtuti iuſtitiœ, vt inchoet etiam proceſſum iudicialem, quo etiam finis chari-

Digitized by Google

nis charitatis obtineatur, ſcilicet emendatio fratris.
6 Ex quo fit, quod etiam quis emendetur ex correctione paterna. Poteſt tamen nihilominus iudicialiter puniri propter illud peccatum, à quo reſipiſcit. Id tamen fieri poteſt ob aliorum exemplum, & bonum commune, qui iuſtitiæ finis poteſt per iudicialem viam prætendi, etiam quando reus per pœnitentiam reſipiſcit.
7 Secundò infertur, quod ſi ceſſet ſpes emendationis rei; tunc eſſe ceſſandum à proceſſu correctionis fraternæ; poteſt tamen tunc nihilominus inchoari via iudicialis, idque propter aliorum exemplum & bonum commune: & habere locum iuſtitiæ, quantumcunque deſperetur à priuata correctione. Itaque in his caſibus, ſiue reus emendetur, ſiue non emendetur, quando peccatum eſt contra bonum commune, exordiri poteſt, & aliquando debet noua tela iudicij à denunciatione iuridica.
8 Sed dices: an in hoc caſu ille qui fraternè denunciauit, poſſit nihilominus eſſe teſtis poſt finitum proceſſum fraternæ correctionis, cum incipit noua tela iudicialis? Reſpondetur, omninò poſſe. Ita cenſet Magiſter Sotus, in relectione de ſecreto, membro 2. quæſt. 4. poſt concluſ. 9. idque colligit ex illis verbis Domini: *Adhibe tecum vnum, aut duos teſtes, vt in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum, &c.* Quare ſi denũciator adhibuerit vnum, erunt teſtes duo; quia denunciator ipſe habet locum teſtis, & denunciatoris; ſi duos, erunt tres, vt dicitur quoque in Cap. Omni, extra, de teſtibus.
9 Ex omnibus his ſuperiùs annotatis, colligitur, tribunalis paterni poſſe eſſe quatuor principales fines. Primus. Vt proximus paternè admonitus poſt adhibitos teſtes, accedente monitione paterna, faciliùs corrigatur. Secundus. Vt ſi noſtra monitione non fuerit ſufficienter emendatus, adueniente Præ-

Digitized by Google

lati ſeuera correctione, & punitione paterna adhibita, omninò emendetur. Tertius. Vt illum præſeruet à recidiua, etiam excommunicatione adhibita, cum opus fuerit. Quartus. Vt Prælatus non ſolum proſpiciat bono fratris priuato; ſed etiam communi bono omninò conſulat. Quibus addi poteſt alius gradus; Vt finita correctionis via, quæ omninò paterna debet eſſe, reo peccatum contrà bonum commune, & in prauum aliorum exemplum committente, ſiue corrigibilis ſiue incorrigibilis exiſtat, fiat nouus gradus ad denunciationem iuridicam, quandò ità opus fuerit, inſpectis alijs circumſtantijs, vt bono communi, & aliorum ſcandalo conſulatur.

CAPVT XII.

An peccata omnia poſſint Euangelica denunciatione manifeſtari Prælato vt patri.

1 VOco autem patrem, illum Prælatum, qui ſit pius, & prudens, & qui erga ſubditos viſcera patris gerat, & qui ſciat, & poſſit præcauere in futurum; & demùm qui conſulat famæ Euangelicè denunciati, non aliter, ac ſi eſſet pater naturalis ipſius. Deindè ad perfectam huius materiæ, plenioremque explicationem, oportet præmittere, quæ occulta, quæ verò publica, & notoria delicta dicantur & rurſum, quæ contra bonum priuatum apertè militant: ac demum quæ grauia, quę atrocia, quæuè atrociſſima dicantur?

2 Occul-

2 Occultum, quantùm ad præſens propoſitum attinere videtur, illud delictum cenſetur, quando vnus, aut pauci id ſciunt, neque eſt deductum in iudicium. Notorium verò dicitur, quod nullà tergiuerſatione celari poteſt. Præterea nota, quod tàm publica, quàm priuata delicta ſubdiuidi poſſunt, in delicta, quę ſunt contra bonum commune, vt ſunt crimina in Deum commiſſa, vt hæreſis, blaſphemia, & alia quæ dicuntur atrocia, vt cap. ſequenti dicemus; & in ea, quæ contrà bonum priuatum, vel tertiæ, vel proprię perſonę committuntur, vt ſi quis vellet innocentem occidere, vel ſi gulæ aut ebrietati ſine aliorum ſcandalo eſſet deditus.

3 Quæ vero delicta contrà bonum commune Religionis cenſenda ſint, non eſt facilè iudicare: Multi enim omne peccatum bono Religionis nociuum exiſtimant; quia qui lædit parti, videtur totum læſiſſe, cum damnum partis redundet in damnum totius. Quæ quidem ſententia apertè falſa videtur. Nam aliud eſt directè, & immediatè bono communi, aliud vero indirectè, & mediatè ei damnum inferre; quare illud peccatum in damnũ publicum ſolùm cēſeri debet, quod habet pro obiecto immediatè bonum cõmune, vt hæreſis, ſiue proditio Ciuitatis, quæ immediatè bono commũni aduerſantur.

4 Speciatim verò, quæ ſint peccata, quę damno afficere ſolent commune bonum non ſolum indirectè, ſed etiam obiectiuè, & directè, huiuſmodi in Religione cenſeri debent.

Primò. Crimen in Deum, vt hæreſis, blaſphemia, & ſimilia.

Secundò. Crimen læſę maieſtatis temporalis, qualè eſſet in Religione, graues offenſæ in Generalem, Prouincialem, eorumque locum tenentes commiſſæ, vt expreſsè docet Franciſ. Aretinus in ſua pract. criminali cap. 16. & Recentiores alij. Nam ſi

Digitized by Google

Iuriſconſulti tenent, quod quando facinus eſt commiſſum aduerſus Epiſcopum, aut ſimilem perſonā, reducitur ad crimen læſæ maieſtatis; eadem ratione ſentiendum eſt apud nos, quando crimen eſſet commiſſum aduerſum Generalem, qui eſt nobis loco Principis, aut etiam Prouincialem, qui etiam habet inter nos auctoritatem quaſi Epiſcopalem.

5 Tertiò. Si quis eſſet proditor Religionis, eam vel notabili infamia, ſiue calumnijs in conſpectu ſæcularium afficiens.

Quartò. Qui inſcijs Superioribus, alicuius Prouinciæ, vel Monaſterij diuiſionem molirentur, aut qui pacem inter Superiores iniquè, & malitioſè turbarent.

6 Quintò. Falſificatio litterarum, & ſigilli Superiorum.

Sextò. Libellus famoſus.

Septimò. Peccatum carnis, præcipuè peccatum indicibile, quod quidem eſſe in perniciem publicam Religionis, Doctores communiter docent. Vt refert Emanuel Rodr. in foro iudiciali cap. 3. Quibus adde peccatum fornicationis, ſi cum aliorum ſcandalo committitur, vel ſi talibus circumſtantijs contingat, quod facilè poſſit in aliorum notitiam venire. Idem cenſendum eſt de familiaritate cum fœmina ſuſpecta, ex qua timeri poteſt aliquod futurum ſcandalum.

7 Octauò. Ambitiones, ſeu ſubornationes in officiorum electionibus. Hæc enim facilè ſolent impedire dignioris electionem, & turbare Capitula generalia ſeu prouincialia, quę omnia ſunt damno communi bono.

Nonò. Peccatum proprietatis, maximè ſi cum ſcandalo aliorum committatur. Adde etiam furtum de re graui Eccleſiæ, vel Monaſterij.

Decimò. Diſſipatio bonorum Monaſterij, ac

iniqua

Digitized by Google

iniqua eorum adminiſtratio.

Vndecimò. Quodcunque aliud ſcandalum præcipuè coram ſæcularibus patratum; quale eſſet ludere chartis, aut ſe in eorum conſpectu inebriare, aut minùs honeſtè cum fœminis tractare, & ſimilia alia, quæ bonum Religionis nomen obſcurare ſolent.

8 Duodecimò. Malum Prelatorum ſeu aliorum ſeniorum exemplum, quo alij facilè ad ſimilia peccata committenda ad eorum imitationem pertrahuntur. In quo quidem genere annùmerandi ſunt à fortiori Authores, ſiue ſeminatores opinionum relaxatarum, quibus alij, vel à perfectione aſſequenda retardantur, vel remiſſiùs in vocatione aſſumpta ſe gerunt: quod quidem magno detrimento eſſe ſolet Religionibus Reformatis.

9 Decimotertiò. Impunitas delictorum, ex qua oriri ſolent in Communitate plurima mala. Impunitas enim, Bernardo teſte in Epiſt. ad Eugen. *Incuriæ ſoboles inſolentiam adfert, impudicitiæ radix, tranſgreſſionumque nutrix eſſe ſolet.* In hoc enim differre conſtat Religiones Reformatas à iam delapſis: non quod nullus peccans in Reformatis inueniatur; ſed quod nullus impunè peccare ſinatur.

Decimoquartò. Prælati qui alicuius Conſtitutionis, laudabilis conſuetudinis, aut alterius ceremoniæ obſeruantiam facilè pretermittunt, magnum etiam communi bono vulnus infligunt.

10 Demum illud tanquam regulam certam ſtabiliendum exiſtimo, quod omne peccatum, quod natura ſua, non ſolum aptum eſt cæteros de Communitate Religioſos inficere, aut quod eis lapſus occaſionem præbeat; ſed etiam omne illud, quod in cauſa eſt, vt reliqui remiſſiùs in ſua vocatione viuant, magnum publico bono damnum, & iacturam infert.

Digitized by Google

11 Præterea peccata omnia, ſi cum aliorum ſcandalo fuerint commiſſa, non eſſe Euangelicè denuncianda, communis ſententia tenet cum D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. aſſerente: publica delicta, publicè corripienda, & ſeuerè punienda, vt cæteri timorem habeant, communi bono oportunis remedijs conſulendo. Quare punitio ſimilium delictorum, non tàm paternè, quàm iuridicè omni diligentia, & cura punienda ſunt, & pręſeruanda Communitas ab infectione ſimilium peccatorum.

12. Secundò. Certum exiſtimo, quod peccata ſecreta quantumuis communi bono pernicioſa, pręmiſſa correctione fraterna, vt ſæpiùs dictum eſt, Prælato Euangelicè ſunt denuncianda, vt ipſe meliori modo, quo poteſt, tùm vt pater, tùm vt iudex fratris bono conſulat, & communi bono in primis proſpiciat, tum admonendo, tùm præueniendo, tùm quando opus fuerit, puniendo non ordinaria punitione correſpondente delicto, ſed tantùm extraordinaria; ita tamen, vt ſine diſpendio famę proximi quantum fieri poteſt, communi bono conſulatur. Quod ſi abſque læſione proprię famę id fieri nequiuerit, dummodò bonum commune integrum, & illæſum permaneat, non multum curandũ de bono famæ; quia in omnibus commune bonum, famæ eſt præferendum. Si verò peccatum tantùm ſit contrà bonum priuatum; tunc nõ eſt dubium, quod Euangelicæ denunciandum ſit Superiori.

13 Dices: Quod ſi Prælatus ſciat, & aduertat peccatum publicum fratris, vel ſecretum in publicam perniciem, an tunc fieri ei debeat denunciatio Euangelica? Reſpondetur: Quod ſi Prælatus peccatum agnoſcat, & proprijs cernat oculis, non ſemper videtur monendus; ſed quia multi Prælati,ità ſegniter, & remiſſiùs ſe gerunt, vel (vt meliùs dicam) ità dormiunt, vt ſæpè huiuſmodi peccata

non

non aduertant; monendi ſunt, & reuerenter vrgendi ad punitionem paternam publicam, ſiue ſecretam, ſi peccatum ſit ſecretum: quia cum omnes ſubditi teneantur ex debito iuſtitię legalis, communi bono Religionis ſtudere, tenentur ſæpè Prælatum ſtimulare, ac pungere, vt ſedulò communi totiùs Communitatis bono incumbat, quia videmus Prælatos ſæpè aliàs boni zeli & deſiderij, ſubditorum ſuaſionibus animari ad punitionem ſimilium peccatorum.

CAPVT XIII.

Peccata atrocia poſſe ſæpè denunciari denunciatione Euangelica Prælato vt patri.

1 PRimo explicabimus quæ ſint peccata atrocia, ſiue atrociſſima. Secundò an ſint iſta ſicut & alia ſimilia, charitate media, corrigenda. Tertiò demum, an poſſint Euangelica denunciatione Prælato vt patri denunciari?

2 Quantum ad primum; quæ ſint ſpeciatim peccata atrocia, ex qualitate pœnæ, quæ pro delicto imponitur, iudicari debet. Et ideò, vt optimè notauit Iulius Clar. lib. 5. §. 1. num. 10. tantò grauius delictum reputatur, quantò grauior pœna pro eo impoſita reperitur. Pro qua ſententia citat Bartol. in L. leuia ff. de accuſationibus; & hanc eſſe opinionem communem tradit Soncinus, conſil. 157. n. 5. & etiam conſil. 65. & ipſe Clarus inter delicta atrocia numerat ea, quæ ſequuntur, videlicet delictum

 hæreſis,

hæreſis, blaſphemiæ hæreticalis, rebellionis, læſæ maieſtatis, homicidij qualificati, veluti Epiſcopi, aut Cardinalis; falſificationis monetæ; tonſationis item, ſeu diminutionis monetarum; raptus virginis honeſtis parentibus ortæ, etiamſi copula non ſequatur; vſus venereus cum ſacra virgine, in habitu intrà Monaſterium degente; ſodomia, quod intelligendum eſt cum effectu; nam in affectu tantùm, ſiue attentata (vt alij dicunt) inter atrocia, teſte ipſo Claro, non computatur, famoſorum latronum in vijs graſſantium, & falſificatio ſigilli Principis, aut Senatus.

2 Et demum concludit Clarus, quod omnia delicta, pro quibus à lege, vel à ſtatuto imponitur ſimpliciter pœna mortis naturalis, vel ciuilis, ſcilicet pœna triremium in perpetuum, & talis pœna eſt in vſu, vt à iudicibus imponatur & exequatur, dicuntur grauia & atrocia. Deinde addit idem Auctor. Atrociora autem, ſiue atrociſſima dicuntur, pro quibus lex, vel ſtatutum ſupponit pœnam grauiorem, quàm ſimplicis mortis, in ipſo genere mortis: putà quia vult pro talibus delictis reos, vel igne comburi, vel in fruſta ſcindi, vel rotæ inferri, vel huiuſmodi, vt fit in crimine hæreſis, parricidij, aſſaſſinij, ſodomiæ, incendiarij, falſæ monetæ, &c.

4 In criminibus autem enormibus, & atrocibus permittitur iudicibus iura tranſgredi etiam in procedendo, & iudicando; quia ſcilicet deuenitur ad torturam, etiamſi indicia non ſint in totum ſufficientia, neque probata per teſtes omni exceptione maiores. Hæc Iulius Clarus vt ſupra.

Prædicta delicta, propter eorum grauitatem, non ſolum grauia, ſed enormia & atrocia, & aliquando atrociſſima vocantur, non ſolùm, quia graue vulnus communi bono infligunt, ſed etiam, quantùm eſt

ex ſe,

Digitized by Google

ex ſe, exitialia bono communi meritò iudicantur; quia partim Remp. turbant, partim Communitatem inficiunt, ac demum omnia Communitati non parùm nociua eſſe ſolent.

5 Quantùm ad ſecundum punctum; ea exceptione præmiſſa, quod in crimine hęreſis regulariter correctio fraterna non ſit adhibenda, vt ſupra cap. 8. notauimus, ſed potiùs ſtatim iudici manifeſtanda; de alijs ſentio, quod quandò eſt certa, & firma ſpes per noſtram correctionem ſecretam, poſſe ſubueniri bono communi ſufficienter; tunc præmittenda eſt correctio ſecreta. Ità D. Thom. 2. 2. quæſt. 33. artic. 7. & communiter Doctores in 4. diſtinct. 19. illo ducti fundamento; quod charitas obligat ad ſubueniendum communi bono, cum minimo damno priuati. Quare cum bono communi cum minimo damno priuati, conſulere poſſumus, debemus id facere. Igitur ſi poteſt bonum commune defendi, & priuatum damnum vitari, vtrumque faciendum eſt.

6 Dices: igitur nulla eſt differentia inter ea peccata, quæ ſunt contrà commune bonum, & reliqua, quæ ſunt contra bonum priuatum. Patet, quia ſi in vtriſque eſt ſpes fructus, pręmittenda eſt correctio fraterna: ſi vero non ſit talis ſpes, in vtriſqee præmitti non debet:

7 Reſpondetur; negando conſequentiam, quia eſt magnum diſcrimen inter peccata contrà bonum commune, & peccata contrà priuatum bonum; quia in priori caſu oportet, vt ſpes fructus ſit certiſſima, & præſentanea, & ſufficienter proſpiciens communi bono, non ſolùm in pręſens, ſed etiam in futurum: in alijs verò ſufficit ſpes probabilis, imò ſatis eſt non habere rationem ad deſperandum. Præterea reſpondetur ſecundò; in peccatis, quæ ſunt contrà bonum commune, talem ſpem, ac tàm certam

Digitized by Google

tam eſſe rariſſimam; & ideò moralem regulam eſſe, vt in illis initium ſumatur à denunciatione prę-cipuè quia qui in hæc peccata corruunt, difficillimè & rariſſimè corriguntur, vt annotauimus capite octauo.

8 Hoc autem maximè habet locum in peccato hæreſis: prę̨cipuè quando accedit apertè contumacia. Quare ſi conſtet hæreticum eſſe verè hæreticum, & pertinacem: iam illum eſſe ſemel, & iterum admonitū à tota Eccleſia clarè præſumitur; & ideò ſtatim eſſe denunciandum. Si autem non conſtet illum ex pertinacia, ſed tantùm ex ignorantia, etiam culpabili, errare; tunc poſſe admoneri, vt ait Chryſoſt. homil. 62. in Matth.

9 Quantùm ad tertium. Duas aſſertiones conſtituo. Prima; quòd quando aliquod peccatum tentatur in damnum euidens Reip. vel in alicuius tertij perniciem redundare videtur, & id per paternam correctionem impediri non poſſe probabiliter iudicabitur; in tali caſu omne poſſibile remedium adhibendum eſt, tàm ex præcepto iuſtitiæ, quàm charitatis, ſub pœna peccati mortalis, vt damnum illud euitetur. Vt ſi quis pararet inſidias ad tradendam Remp. vel publicum ęrarium exhaurire tentaret: vel mortem pararet proximo.

10 In his, & ſimilibus caſibus grauibus, & atrocioribus pro virili omne poſſibile remedium adhibere tenemur; ſed in executione gradatim procedere debemus, ità vt quantùm fieri poteſt, occultetur delictum, & ſeruetur proximi fama: primò videlicet eum fraternè corripiendo: quod ſi non ſit ſpes emẽdæ, Prælato vt patri denunciando: quòd ſi Prælatus inſufficiens ad hoc videatur, aliquem virum pium potentiorem, & grauiorem adeundo, qui poſſit, & velit prudenter abſque vllo ſcandalo tale impedire orditum facinus: & ſi in delinquente non ſequatur omni-

omnimoda ſalus, ſat erit, vt damnum reparetur Reip. vel proximi periculo ſuccurratur, & ità ille machinam ſuam detectam videns, vel ſaluetur, vel confundatur; vt ſic vel ex confuſione propria tandem reſipiſcat.

11 Si verò potentior & ad id idoneus non reperiatur, cautè monendus eſt, vel Reipub. moderator, ſi damnum quod intentatur, eſt contra Remp. vel Princeps, vel Prælatus ſecundùm facti exigentiam, & qualitatem rerum, & perſonarum reſpectiuè, vel ipſemet proximus præmonendus, ſi machinatio eſt contrà priuatum, vt ſibi interim cauere poſſit, & intentatum damnum euitare. Quod remedium maxima cum cautela eſt adhibendum, ne inde maioris diſcordiæ, vel ſcandali maioris occaſio inter proximos oriretur; & denique oportunius, & ſalubrius remedium eſt adhibendum, ad pręfatum euitandum damnum vel Reip. vel priuati viri ſecundùm vniuiuſque charitatem & prudentiam, quæ hic maximè pręualere ſolent.

12 Secunda aſſertio. Si neque apud Prælatum, neque apud alios viros graues inueniatur remedium præſentaneum, vt occurratur prędictis criminibus ſeu peccatis, & periculum ſit in mora; tunc ſtatim eſt procèdendum ad denunciationem iuridicam, quantumcunque cedat in detrimentum famæ; quia cum bonum commune vel priuatum periclitantur, in his caſibus nulla eſt habenda ratio famæ, vt communiter omnes Auctores affirmant cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 33. art. 7.

13 Ex his infero: quod in his criminibus duplici via poſſumus procedere. Prima, manifeſtando ea Pręlato vt patri, præcedente correctione fraterna, ſi vlla ſit ſpes emendationis. Secunda, cum non ſperetur remedium per viam paternam huiuſmodi criminum, recurrendum eſt ad denunciationem iuridicam,

Digitized by Google

iuridicam, manifeſtando crimen & peccatum Prælato vt iudici, vt ipſe poſſit efficaciùs præcauere & crimina vel peccata prędicta, cum opus fuerit, acriter punire. Quibus cum atrocia ſint, pœnæ grauiſſimæ ſecundùm eorum qualitatem erunt applicandæ; maximè cum peccata fuerint delata Prælato vt iudici, vt cæteri timorem habeant.

CAPVT XIV.

Duo extremi errores in denunciatione Euangelica vitandi.

1 IN denunciatione autem Euangelica Prælato facienda, in extremos ſolent ſubditi declinare errores; Alij omninò diſſimulant, exiſtimantes ſe contra charitatem peccare, dum aliorum defectus Superioribus reuelant, quod ex ignorātia craſſa euenire ſolet. In huiuſmodi errorem Religioſi tempore D. Auguſt, declinauerunt, quos ipſe ſanctiſſimus pater redarguit, ſimul & inſtruit, docens hanc doctrinam non eſſe contrà charitatem, ſed potiùs pro charitate, dum dicit in Regula 3. c. 23. *Nec vos iudicate eſſe maleuolos, quando hoc indicatis: magis quippè innocentes non eſtis, ſi fratres veſtros, quos indicando corripere poteſtis, tacendo perire permittitis.*

2 Alij verò, non tā ex ignorantia, quàm ex tepiditate feruoris & ſpiritus, importuno ſilentio, tempore viſitationis, etiamſi aliàs ex eorum taciturnitate Religioni graue relaxationis vulnus infligatur, pertinaciùs quàm par eſt, aliorum peccata diſſimulant,

lant, ac tegunt, cõtra quos acriter inuehitur D. Bernard. in Serm. S. Ioannis Baptiſtę dicens. *Nemo* (inquit) *fratres vitia palpet, peccata diſſimulet: nemo dicat: numquid cuſtos fratris mei ſum ego? Nemo quod in ſe eſt, æquanimiter ferat, cum viderit Ordinem perire, minui diſciplinam; eſt enim conſentire, ſilere, cum arguere poſſis, & ſcimus quia ſimilis pœna facientes maneat, & conſentientes*. Hæc Bernard.

3 Alij verò in errorem extremum facilè incidere ſolent, dum volunt omnia etiam occulta, & quæ omninò tacere deberent peccata, vtpotè quę Diuino iudicio relinquenda forent, neſcio quo zelo ducti, ſcio tamen illum non eſſe ſecundùm Dei ſcientiam, ſed potiùs ſecundùm eorum iniquitatem & malitiam, facilè & abſque vlla neceſſitate reuelare, quos eruditè, ac ſatis piè arguit Nauarrus, cap. inter verba, corolla. 59. numer. 235. dicens, ſeu potiùs exclamans. *O quàm multi, & multa grauiter peccant, & infamant alios ſub nomine virtutis, & illis proficiendi! Quot exiſtunt qui Regibus, Epiſcopis, & alijs Dominis, patribus, heris, & amicis denunciant peccata ſuorum ſubditorum, filiorum, famulorum, & amicorũ, dicentes ſe id agere vt eos moneant, literis, vel verbis, vt recedant ab illis, nunquam ipſos anteà monendo, cum eſſet ſpes, quod moniti emendarentur! O quot ſunt, qui cupiunt videre, & ſcire delicta, vt ea dicant, vel ſcribant Regi, Prælato, alijſque Dominis, amicis & parentibus, vt ſe gratos illis reddant, vtque diſſenſionem inter illos ponant! Et quod peius quoque eſt, quot deſiderant euenire errata, vt peccata, defectumque emendationis, vt habeant quid denuncient & ſcribant! Quod cùm præſtant, proteſtantur dicendo (ſi vobis placet) non dico nec ſcribo hoc, vt detraham; ſed quia eum amo, ac poſtquam es noſter Rex, noſter Prælatus, noſter conſanguineus, vel amicus ſuus, id eum moneas, vt emendetur. Deus autem videt quare id dicat, & deſiderium, quod de ipſius emen-*

datione

Digitized by Google

dationē habet; ac ſalutationes Angelicas, quas in eius gratiam recitat. O nos Chriſtianos Chriſto tàm vacuos, quàm hypocriſi plenos, cum nobis placeat, vt peccent, & pigeat vt ſe emendent, cum nos delectet inuenire, cui detrahamus, & de eo mala ſcribamus; atque ſimulando dolere intimè de alicuius perditione, eum perdimus coram ſuo Rege, ſuo Epiſcopo, ſuo Domino, ſuo Prælato, patre, vel amico, ac vnico protectore, qui fortè ob id ſolùm eum derelinquet: tantumque poſteà obliuiſcimur pœnitere horum peccatorum diabolicorum, ac reſtituere damnum, quod illis intulimus, quantam curam, ac diligentiam atque artem malignam adhibuimus in noſcendis malis, & denunciandis.

4 *Aperi nobis miſericors Deus oculos, vt deprehenſo noſtro errore, proximi miſereamur, & non murmuremus. Admone quoque perſpicaciſſime Domine, Reges, Prælatos, Dominos, patres, atque amicos; & reuoca eis ob tuam ſummam pietatem in memoriam id, quod ex ſancto Euangelio ſacriſque Canonibus colligitur, videlicet non eſſe oblectandum denunciationibus, quæ non præcedente neceſſaria monitione eis fiunt, multoque minùs præcipiendum, oblectandum, vel rogandum, vt ſibi denuncient; quod Regula eſt Angelica, & Canonica, ac quodammodo prohibet, vt nos cohibendo, & remouendo obtrectationes, ipſique malè illas audire ceſſando, omnes benè loquamur, beneque audiamus, atque melius operemur. Amen.*

5 His extremè errantibus meritò adiungi poſſunt etiam illi errores, qui à Prælatis in viſitatione paſſim committuntur; præcipuè ab illis, qui facilè fidem adhibent ijs, & illis qui ſuis denunciationibus, etiam in ſcriptis, ſine ſubſcriptione tamen, Prælatis exhibitis omnia turbare contendunt; quos Hoſtienſis, verbo, inquiſitio, §. 2. iure admonet, quod poſt, & antè inquiſitionem generalem, non debent paſſim, neque frequenter recipere chartulas,

chartulas, quas laici contra Eccleſiaſticos clanculò offerunt, cum qui facilè credit, leuis ſit corde, vt ſcriptura dicit.

6 Ex quo colligitur toto cœlo errare iudices, ſiue Prelatos, qui non ſolùm omnia facillimè credunt, imò maleuolis, & detractoribus liberaliter ſolent aures accómmodare, & ſepè libellis, & alijs denunciationibus, etiam ſine ſubſcriptione oblatis, inquirere curant aduerſus honorem, & bonam inquiſiti famam, cum ſine infamia, aut expreſſis indicijs inſtitui inquiſitio non poſſit; & delatoriæ litere; neque infamiam queunt inducere, neque indiciorùm vim ſibi vendicare valent, cum illas pro libitu ſcribere liberum ſit vnicuique.

7 Quare Pontifices ſuis ſanctionibus decreuerunt, huiuſmodi ſchedulis nullam fidem eſſe adhibendam; vt conſtat ex Cap. Inquiſitionis, §. tertiæ dubitationis, illis verbis. *Et vtrum ad petitionem quorundam, quaſdam ſchedulas vobis occultè tradentium, infamationem Epiſcopi continentis*. Et infra. *Ad hæc reſpondemus, nullum eſſe pro crimine, ſuper quo aliqua non laboret infamia, ſeu clamoroſa inſinuatio non præceſſerit, propter dicta huiuſmodi puniendum, neque ad punitionem eorum, qui libellum infamatorium porrigunt in occulto, procedendum eſt ad inquiſitionem ſuper contentis ibidem criminibus faciendam*. Hactenus de denunciatione Euangelica.

CA-

CAPVT XV.

De denunciatione iuridica Prelato vt iudici facienda.

1 DIſputauimus ſuperiùs, quando, & in quibus caſibus denunciatio Euangelica locum habeat; nunc reſtat examinandum, quando denunciatio iuridica Prælato vt iudici ſit facienda, dicturi poſtea, an denunciator teneatur probare vera eſſe, quæ denunciat.

In primis ſuppono, omnem denunciationem, tàm Euangelicam, quàm iuridicam pręcedere debere correctionem fraternam; vt apertè conſtat ex Cap. Qualiter, & quando il. 2. illis verbis. *Sicut accuſationem legitima debet pracedere inſcriptio, ſic & denunciationem charitatiua admonitio pracedere debet.*

2 His pręmiſſis ſtatuamus aliquas regulas, vt faciliùs dignoſci poſſint caſus, in quibus teneatur quis, peccata Superiori denunciare.

Prima regula. Quilibet tenetur priuatæ perſonæ crimina & peccata de quibus eſt infamia, Prælato denunciare, caſu quo delinquens fuerit fraternaliter correctus, & nulla ſit ſpes emendæ. Hanc propoſitionem probat Emman. Roderi. quæſt.6. art.6. vbi docet, quod Religioſo non emendato ad iudicialem denunciationem eſt procedendum, quia ſi Regularium delicta non emendentur, & correctione pręcaueantur, in tam graue damnum Religionis cedunt,

Digitized by Google

cedunt, vt id quod eſt à ſanctiſſimis Religioſis multis retrò annis factum in ædificationem, per malum vnius fratris exemplum obſcuretur, prout ex mente Diui Thomæ, Soti, Cordubæ, & Nauarri concludit præſtantiſſimos Theologos tenere, quos ipſe clare ſequitur. Hæc ſententia veriſſima eſt, caſu quo in perniciem Religionis ſimilia peccata cedant, vt infra dicemus.

3 Secunda regula. Si peccatum vergit in damnum alterius, præcipuè boni communis, etiamſi occultum ſit poteſt denunciari Prælato vt iudici, niſi fortaſſe eſſet firma, & certa ſpes, poſſe peccatorem correctione fraterna, vel paterna emendari, iuxtà ea, quæ diximus cap. 12. Hæc eſt D. Thomę expreſſa ſententia 2.2.q.33.ar.7. Et D. Thomam communiter ſequuntur Theologi omnes. Et ratio eſt; quia bonum commune eſt præferendum, & illi ſufficienter prouidendum, etiam cum aliqua infamia proximi; pręcipuè quia iſte voluntariè lædit bonum commune, & ideo licitum eſt, quaſi via defenſionis, illud tueri etiam cum damno delinquentis. Huiuſmodi peccata ſunt, proditiò patriæ, publica ſubornatio in officijs prouidendis, vt dentur indignis cum magno detrimento Reip. peccatum hæreſis, & ſimilia.

4 Dixi: niſi fortè eſſet firma ſpes emendationis; quia charitas obligat ad ſubueniendum communi bono, cum minimo damno priuati. Ergo ſi poteſt illud defendi & infamia vitari, vtrumque faciendum eſt.

Tertia regula. Si peccatum proximi eſt in nocumentum priuatę perſonę, vt ſi alteri paratur mors, tunc teneor denunciare iuridicè; quia certum eſt charitatem obligare etiam ad ſubueniendum priuato proximo, quamuis non æque ac bono communi, quare in hoc caſu magis prouidendum, vt

E ſubue-

Digitized by Google

ſubueniatur proximo cum minimo detrimento famæ: tuenda eſt ergo admonitio ſecreta, ſi eſt ſpes, quæ faciliùs eſſe poterit, cum hæc peccata non ſemper proficiſcantur ex magna corruptione morum. Quod ſi hæc via non habeat locum, & infamandus ſit aliquandò proximus; comparanda ſunt detrimenta, & regulariter præferendum ius innocentis, & cæteris paribus illi fauendum magis, quàm famę proximi nocentis.

5 Nec ſolum Prælato poſſumus detegere, imò etiam cuiuis alteri, qui inſontem à periculo redimat, quin etiam & ipſi innocenti, ſi aliter redimi nòn poſſit. In caſu verò, quo quis poſſet ſua correctione malum iſtud auertere, non tenetur Prælato, aut alij manifeſtare. Deinde in caſu quo ſuam correctionem profuturam deſperet, ſi ſufficiat, vt proximo conſulat detectione criminis, tenetur tunc celare perſonam. In aliquo autem caſu, quàndo magna eſſet inæqualitas, vt ſi perſona peccans magna eſſet in æſtimatione, & dignitate, & eius infamia eſſet illi grauiſſimum damnum; nocumentum autem alterius eſſet parui momenti: tunc diſſimulandum eſſet, ac alia via efficaci prouidendum, neque eo caſu denunciandus.

6 Quarta regula. Quando peccatum fratris eſt omninò occultum, & in nullius tertiæ perſonę perniciem vergit, tunc ex præcepto charitatis ſeruandus eſt ordo, vt ante denunciationem pręcedat ſecreta monitio, ſi ſit ſpes fructus. Hæc regula habetur ex Auguſt. cap. Si peccauerit, cap. Accuſatio, ca. Siquis, 2.q.7. Ratio eſt; quia tunc mutando ordinem correctionis, ideſt denunciando ipſum ante correctionem, ſine cauſa infamatur proximus. Dicitur autem in propoſito peccatum occultum, illud quod non eſt notorium, neque generat publicum ſcandalum, quamuis ſciatur ab aliquibus,

imò licet

imò licet ſit aliquis rumor. Quare rectè concludunt Auctores; hanc obligationem eſſe ſub mortali. Ita Syluest. verbo, correptio, §. 5. Angel. verbo, denunciatio. Paluda in 4. diſt. 19. q. 4. & Sotus, de ſecreto, membro. 2. q. 4. concl. 3. His addo:

7 Quando crimen ſeu peccatum, vt optimè docet P. Leſſius, lib. 2. capit. 19. dubit. 13. nullo modo probari poteſt apertè contra iuſtitiam peccari, ſi illud aperias; quia nullum ius habet illud patefaciendi, cum non poſſit probari: non poteſt quoque puniri, ac proinde non poteſt ex eius reuelatione aliud ſequi, quàm infamia.

8 Quinta regula. Quando ex crimine, & peccato occulto imminet damnum aliquod temporale, vel ſpirituale innocenti, ſi damnum eſt alicuius momenti: tunc poteſt crimen proximi manifeſtari Superiori vt patri, vel vt iudici ad impediendum illud, quatenus id ad illud eſt neceſſarium. Ita Sotus lib. 5. de Iuſtitia. q. 7. art. 1. & Nauar. cap. 18. n. 31. & multi alij Theologi. v. g. noui Petrum eſſe furem, poſſum monere eos, cum quibus habitat, vt ſibi caueant. Homicidium à Petro commiſſum imponitur innocenti, qui ob id erit plectendus poſſum aperire Petrum auctorem. Imò in huiuſmodi caſibus ſæpè fit, vt non ſolùm poſſim, ſed etiam ex charitate tenear crimen & peccatum alterius manifeſtare, nempè ſi graue damnum ex eo alijs immineat, & damnum quod ex manifeſtatione ſequitur, non ſit tanti, vt eius ratio pro rato haberi debeat.

9 In dubio autem; vtrum præponderet? inclinandum eſt in fauorē innocentis, cui in dubio ſemper fauendum. Ratio huius regulæ eſt; quia nemo habet ius ad propriam famam cum tanto damno, quod indè detrimentum alteri iniuſtè obueniat.

Hęc tamen regula ità limitanda eſt, quod in caſu quo ſit alia via cōmodior, ſeu minùs noxia ad auer-

Digitized by Google

tendum illud damnum, non eſt neceſſe, crimen alterius patefacere. Ratio eſt; quia ex charitate tenemur quantum fieri poteſt, in minimo lædere proximum.

10 Sexta regula. Nemo tenetur denunciare, vel ſecretò corripere cum notabili ſui damno, niſi intereſſet bono communi, neque etiam de iniuria ſibi illata denunciare, niſi noceret bono communi vel alterius innocentis.

Septima regula. Nemo poteſt culpas, quamuis publicas, de quibus quis eſt punitus & correptus denunciare.

Octaua regula. Nemo poteſt culpas ſecretas, quas ob conſilium, vel ſub fide ſecreti nouit, propalare etiam præcepto coactus vel cenſura, niſi contra bonum commune, vel priuatum alicuius innocentis eſſent huiuſmodi culpæ.

11 Nona regula. Nemo tenetur peccatum de quo eſt dubiũ, an fuerit cõmiſſum, vel quod à leuibus, vel minus fide dignis referentibus audiuit denũciare: ſecùs verò, ſi cõmuni bono, vel priuato innocẽtis noceret; tunc enim ſimul cum dubio, & leuitate referentium referri debet, vt Superior inuigilet.

Decima regula. Quãdo multi ſunt in vno crimine & peccato cõplices, & vnus eſt tantũ diffamatus, & indicatus, alij non ſunt manifeſtandi, niſi crimen bono cõmuni, & proximo noceat. De forma in denunciatione iuridica in ſcriptis facienda, dicemus tra. 3.

12 Vltima regula. Quando Prælatus inquirit non ad punitionem, ſed ad aliquã electionem faciendã, quilibet ſciens idoneitatis ipſius de quo inquiritur defectus, tenetur aperire, nulla admonitione præmiſſa, niſi priuata admonitione credatur eum ſpontè officio contradicturum.

Hanc regulam tenet M. Sotus, de ſecreto, membro 2. q. 6. concl. 3. Sylueſt. verbo, Inquiſitio, primo. q. 4. num. 10.

Digitized by Google

nu. 10. Nauarrus in Rubrica de iudicijs, nu. 85. & plures alij moderni; & probant expreſsè ex multis, Iuribus, ex cap. nihil, cap. cum dilecto, cap. poſtquam, de electione, Et probari poteſt ea ratione.

13 Quia nihil magis expedit ad bonum Reip. & ad Eccleſię ſanctitatem & ſplendorem, quàm quod digni ad electiones aſſumantur, & indigni repellantur, vt conſtat ex cap. nihil vbi *Nihil eſt quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quod indigni aſſumantur Prælati ad regimen animarum, &c.* In eodem cap. præcipitur, vt Superiores ad quos pertinet confirmatio officiorum, vt diligenter examinent defectus electi, tàm in moribus, quàm in ſcientia, &c. ad impediendam confirmationem; & ideo ex officio debet inquirere iudex de probitate vitæ, de idoneitate eligendi, inſtituendi, confirmandi, & promouendi, ad ordines, dignitates, beneficia, vel officia.

14 Igitur ſi iudex ex officio tenetur inquirere, ac per conſequens iuridicè inquirit, non ad pœnam, neque punitionem, ſed potiùs ad vitandum errorem qui poſſit vergere in damnum commune, tenentur illi qui interrogantur, veritatem fateri, maximè in illis rebus ſiue defectibus, qui irritam electionem reddere poſſent, etiamſi defectus eſſent ſecreti; quia magis tenemur bono communi, quàm bono famæ priuati conſulere.

Debent tamen in hoc caſu, vt benè aduertit P. Leſſius de Iuſt. lib. 2. cap. 29. dub. 15. crimina & defectus Superioribus aperiri ſecretò, & quàm minima fieri poteſt, famæ lęſione.

Digitized by Google

CAPVT XVI.

An teneatur denunciare ille, qui non poteſt delictum probare?

1 PRo parte affirmatiua eſt textus L. Diuus, & L. Accuſatio. ff. de Senatuſc. Turpillia. Vbi probatur denunciatorem debere probare, vera eſſe quæ in denunciatione aſſeruit.

Secundò Colligitur expreſsè ex C. plerumque 2. q. 7. iuncta ibi Gloſſ. & in C. de pœnitentia, diſt. 6. & ex C. placuit 6. q. 2. & ex alijs iuribus, ex quibus colligitur, neminem teneri ad denunciationem iuridicam: niſi eorum, quæ nouit poſſe probare.

2 Ratione præterea probatur; quia accuſator non tenetur accuſare, ſi non poſſit probare; aliàs ſi in probatione defecerit talionis pœna mulctabitur. Ergo ſimili pæna eſſet etiam mulctandus qui culpam alterius denunciarit, ſi in probatione defecerit. Quare duriſſimum videtur, obligare aliquem ad denunciandum peccatum alterius, cum id non poſſit probare, quia maximam iniuriam inferret & ſibi, & denunciato.

3 Secundò ratione probatur; quia ſufficeret ad impediendum damnum, & delictum præparatum, dicendo iudici extraiudicialiter, & ei qui prodeſſe, & non obeſſe poſſet. Ergo non eſt neceſſarium, vt denunciet id, quod probare non poteſt, etiamſi delictum eſſet innocenti noxium.

Pręterea hæc ſententia defenditur ab Auctoribus magni nominis, inter quos Nauarrus in Manuali. cap.

li,cap.17.n.134. & in cap.inter verba 11.q.3,concl. 6.corolla.66. n.778. Imò addit ipſe Nauarr. dicto cap.inter verba,vt ſupra, id etiam procedere in crimine lęſæ maieſtatis Cord. in Summa q.14. Petrus Nauarra lib.2.de reſtitution.cap 4.Roſella, verbo, confeſſionis celatio.n.13.in fine.Angelus, confeſſio 8. n.22.demum Reginaldus hanc ſententiam expreſsè tenet lib. 4. in ſua praxi cap. 7. vbi multa adducit pro hac ſententia, quæ probabilitate non carent.

4 Contraria tamen ſententia multò verior,& probabilior videtur.eam tenet expreſsè D. Tho. 2.2.q. 68.ar.2.ad 3.vbi ita ſcribit.*Ad tertium dicendum, quod denunciator non ſe obligat ad probandum. Vnde nec punitur, ſi probare nequiuerit, & propter hoc in denunciatione non eſt neceſſaria ſcriptura, &c.*

5 Hanc ſententiam D. Thomæ communiter amplectuntur omnes ferè Thomiſtæ in illa quæſt.78. agentes de diſcrimine inter accuſationem, & denunciationem. In primis tenet eam M.Sotus lib.5. de iuſtitia, & iure q.4.art.3.& pleniùs q.5.ar.4. *Vbi in hoc ſolum* (inquit) *differunt accuſatio, & denunciatio, quòd denuncians non tenetur probare, ſed iudex tunc tenetur inquirere.* Et infrà agens de denunciatione, inquit: *Quin verò, ſi non exiſterent idonei teſtes ad probandum, feſtinandum eſt ad denunciationem iudicialem, Et hac eſt* (inquit Sotus) *expreſſa ſententia D. D.Tho.2.2 q.33.art.7.vbi ait oportere in talibus caſibus ſtatim procedere ad denunciationem, vt huiuſmodi nocumenta impediantur.*

6 Ità Sotus. Et infrà docet, quòd quandò peccata ſunt in perniciem publicam,& non poſſet eis aliter obuiari; *tunc malefactor denunciandus eſſet denunciatione iudiciali, quin verò accuſandus, ſi probari res poſſit.* Hanc diſtinctionem inter accuſatorem, & denunciatorem communiter grauiſſimi Auctores

datione habet; ac ſalutationes Angelicas, quas in eius gratiam recitat. O nos Chriſtianos Chriſto tàm vacuos, quàm hypocriſi plenos, cum nobis placeat, vt peccent, & pigeat vt ſe emendent, cum nos delectet inuenire, cui detrahamus, & de eo mala ſcribamus; atque ſimulando dolere intimè de alicuius perditione, eum perdimus coram ſuo Rege, ſuo Epiſcopo, ſuo Domino, ſuo Prælato, patre, vel amico, ac vnico protectore, qui fortè ob id ſolùm eum derelinquet: tantumque poſteà obliuiſcimur pœnitere horum peccatorum diabolicorum, ac reſtituere damnum, quod illis intulimus, quantam curam, ac diligentiam atque artem malignam adhibuimus in noſcendis malis, & denunciandis.

4 *Aperi nobis miſericors Deus oculos, vt deprehenſo noſtro errore, proximi miſereamur, & non murmuremus. Admone quoque perſpicaciſſime Domine, Reges, Prælatos, Dominos, patres, atque amicos; & reuoca eis ob tuam ſummam pietatem in memoriam id, quod ex ſancto Euangelio ſacriſque Canonibus colligitur, videlicet non eſſe oblectandum denunciationibus, quæ non præcedente neceſſaria monitione eis fiunt, multoque minùs præcipiendum, oblectandum, vel rogandum, vt ſibi denuncient; quod Regula eſt Angelica, & Canonica, ac quodammodo prohibet, vt nos cohibendo, & remouendo obtrectationes, ipſique malè illas audire ceſſando, omnes benè loquamur, beneque audiamus, atque melius operemur. Amen.*

5 His extremè errantibus meritò adiungi poſſunt etiam illi errores, qui à Prælatis in viſitatione paſſim committuntur; præcipuè ab illis, qui facilè fidem adhibent ijs, & illis qui ſuis denunciationibus, etiam in ſcriptis, ſine ſubſcriptione tamen, Prælatis exhibitis omnia turbare contendunt; quos Hoſtienſis, verbo, inquiſitio, §. 2. iure admonet, quod poſt, & antè inquiſitionem generalem, non debent paſſim, neque frequenter recipere chartulas,

chartulas, quas laici contra Eccleſiaſticos clanculò offerunt, cum qui facilè credit, leuis ſit corde, vt ſcriptura dicit.

6 Ex quo colligitur toto cœlo errare iudices, ſiue Prçlatos, qui non ſolùm omnia facillimè credunt, imò maleuolis, & detractoribus liberaliter ſolent aures accómmodare, & ſçpè libellis, & alijs denunciationibus, etiam ſine ſubſcriptione oblatis, inquirere curant aduerſus honorem, & bonam inquiſiti famam, cum ſine infamia, aut expreſſis indicijs inſtitui inquiſitio non poſſit; & delatoriæ literç, neque infamiam queunt inducere, neque indiciorum vim ſibi vendicare valent, cum illas pro libitu ſcribere liberum ſit vnicuique.

7 Quare Pontifices ſuis ſanctionibus decreuerunt, huiuſmodi ſchedulis nullam fidem eſſe adhibendam; vt conſtat ex Cap. Inquiſitionis, §. tertiæ dubitationis, illis verbis. *Et vtrum ad petitionem quorundam, quaſdam ſchedulas vobis occultè tradentium, infamationem Epiſcopi continentis.* Et infra. *Ad hæc reſpondemus, nullum eſſe pro crimine, ſuper quo aliqua non laboret infamia, ſeu clamoroſa inſinuatio non praceſſerit, propter dicta huiuſmodi puniendum, neque ad punitionem eorum, qui libellum infamatorium porrigunt in occulto, procedendum eſt ad inquiſitionem ſuper contentis ibidem criminibus faciendam.* Hactenus de denunciatione Euangelica.

C A-

Digitized by Google

CAPVT XV.

De denunciatione iuridica Prælato vt iudici facienda.

1 DIſputauimus ſuperiùs, quando, & in quibus caſibus denunciatio Euangelica locum habeat; nunc reſtat examinandum, quando denunciatio iuridica Prælato vt iudici ſit facienda, dicturi poſtea, an denunciator teneatur probare vera eſſe, quæ denunciat.

In primis ſuppono, omnem denunciationem, tàm Euangelicam, quàm iuridicam præcedere debere correctionem fraternam; vt apertè conſtat ex Cap. Qualiter, & quando il. 2. illis verbis. *Sicut accuſationem legitima debet præcedere inſcriptio, ſic & denunciationem charitatiua admonitio præcedere debet.*

2 His præmiſſis ſtatuamus aliquas regulas, vt faciliùs dignoſci poſſint caſus, in quibus teneatur quis, peccata Superiori denunciare.

Prima regula. Quilibet tenetur priuatæ perſonæ crimina & peccata de quibus eſt infamia, Prælato denunciare, caſu quo delinquens fuerit fraternaliter correctus, & nulla ſit ſpes emendæ. Hanc propoſitionem probat Emman. Roderi. quæſt.6. art.6. vbi docet, quod Religioſo non emendato ad iudicialem denunciationem eſt procedendum, quia ſi Regularium delicta non emendentur, & correctione præcaueantur, in tam graue damnum Religionis cedunt,

Digitized by Google

cedunt, vt id quod eſt à ſanctiſſimis Religioſis multis retrò annis factum in ædificationem, per malum vnius fratris exemplum obſcuretur, prout ex mente Diui Thomæ, Soti, Cordubæ, & Nauarri concludit præſtantiſſimos Theologos tenere, quos ipſe clare ſequitur. Hæc ſententia veriſſima eſt, caſu quo in perniciem Religionis ſimilia peccata cedant, vt infra dicemus.

3 Secunda regula. Si peccatum vergit in damnum alterius, præcipuè boni communis, etiamſi occultum ſit poteſt denunciari Prælato vt iudici, niſi fortaſſe eſſet firma, & certa ſpes, poſſe peccatorem correctione fraterna, vel paterna emendari, iuxtà ea, quæ diximus cap. 12. Hæc eſt D. Thomę expreſſa ſententia 2.2.q.33.ar.7. Et D. Thomam communiter ſequuntur Theologi omnes. Et ratio eſt; quia bonum commune eſt præferendum, & illi ſufficienter prouidendum, etiam cum aliqua infamia proximi; pręcipuè quia iſte voluntariè lædit bonum commune, & ideo licitum eſt, quaſi via defenſionis, illud tueri etiam cum damno delinquentis. Huiuſmodi peccata ſunt, proditiò patriæ, publica ſubornatio in officijs prouidendis, vt dentur indignis cum magno detrimento Reip. peccatum hæreſis, & ſimilia.

4 Dixi: niſi fortè eſſet firma ſpes emendationis; quia charitas obligat ad ſubueniendum communi bono, cum minimo damno priuati. Ergo ſi poteſt illud defendi & infamia vitari, vtrumque faciendum eſt.

Tertia regula. Si peccatum proximi eſt in nocumentum priuatę perſonę, vt ſi alteri paratur mors, tunc teneor denunciare iuridicè; quia certum eſt charitatem obligare etiam ad ſubueniendum priuato proximo, quamuis non æque ac bono communi, quare in hoc caſu magis prouidendum, vt

ſubueniatur proximo cum minimo detrimento famæ: tuenda eſt ergo admonitio ſecreta, ſi eſt ſpes, quæ faciliùs eſſe poterit, cum hæc peccata non ſemper proficiſcantur ex magna corruptione morum. Quod ſi hæc via non habeat locum, & infamandus ſit aliquandò proximus; comparanda ſunt detrimenta, & regulariter pręferendum ius innocentis, & cæteris paribus illi fauendum magis, quàm famę proximi nocentis.

5 Nec ſolum Prælato poſſumus detegere, imò etiam cuiuis alteri, qui inſontem à periculo redimat, quin etiam & ipſi innocenti, ſi aliter redimi nòn poſſit. In caſu verò, quo quis poſſet ſua correctione malum iſtud auertere, non tenetur Prælato, aut alij manifeſtare. Deinde in caſu quo ſuam correctionem profuturam deſperet, ſi ſufficiat, vt proximo conſulat detectione criminis, tenetur tunc celare perſonam. In aliquo autem caſu, quando magna eſſet inæqualitas, vt ſi perſona peccans magna eſſet in æſtimatione, & dignitate, & eius infamia eſſet illi grauiſſimum damnum; nocumentum autem alterius eſſet parui momenti: tunc diſſimulandum eſſet, ac alia via efficaci prouidendum, neque eo caſu denunciandus.

6 Quarta regula. Quando peccatum fratris eſt omninò occultum, & in nullius tertiæ perſonę perniciem vergit, tunc ex præcepto charitatis ſeruandus eſt ordo, vt ante denunciationem pręcedat ſecreta monitio, ſi ſit ſpes fructus. Hæc regula habetur ex Auguſt. cap. Si peccauerit, cap. Accuſatio, ca. Siquis, 2.q.7. Ratio eſt; quia tunc mutando ordinem correctionis, ideſt denunciando ipſum ante correctionem, ſine cauſa infamatur proximus. Dicitur autem in propoſito peccatum occultum, illud quod non eſt notorium, neque generat publicum ſcandalum, quamuis ſciatur ab aliquibus,

imò licet

imò licet ſit aliquis rumor. Quare rectè concludunt Auctores; hanc obligationem eſſe ſub mortali. Ita Sylueſt. verbo; correptio, §. 5. Angel. verbo, denunciatio. Paluda in 4. diſt. 19. q. 4. & Sotus, de ſecreto, membro. 2. q. 4. concl. 3. His addo:

7 Quando crimen ſeu peccatum, vt optimè docet P. Leſſius, lib. 2. capit. 19. dubit. 13. nullo modo probari poteſt apertè contra iuſtitiam peccari, ſi illud aperias; quia nullum ius habet illud patefaciendi, cum non poſſit probari: non poteſt quoque puniri, ac proinde non poteſt ex eius reuelatione aliud ſequi, quàm infamia.

8 Quinta regula. Quando ex crimine, & peccato occulto imminet damnum aliquod temporale, vel ſpirituale innocenti, ſi damnum eſt alicuius momenti: tunc poteſt crimen proximi manifeſtari Superiori vt patri, vel vt iudici ad impediendum illud, quatenus id ad illud eſt neceſſarium. Ita Sotus lib. 5. de Iuſtitia. q. 7. art. 1. & Nauar. cap. 18. n. 31. & multi alij Theologi. v. g. noui Petrum eſſe furem, poſſum monere eos, cum quibus habitat, vt ſibi caueant. Homicidium à Petro commiſſum imponitur innocenti, qui ob id erit plectendus poſſum aperire Petrum auctorem. Imò in huiuſmodi caſibus ſæpè fit, vt non ſolùm poſſim, ſed etiam ex charitate tenear crimen & peccatum alterius manifeſtare, nempè ſi graue damnum ex eo alijs immineat, & damnum quod ex manifeſtatione ſequitur, non ſit tanti, vt eius ratio pro rato haberi debeat.

9 In dubio autem; vtrum præponderet? inclinandum eſt in fauorē innocentis, cui in dubio ſemper fauendum. Ratio huius regulæ eſt; quia nemo habet ius ad propriam famam cum tanto damno, quod indè detrimentum alteri iniuſtè obueniat.

Hęc tamen regula ità limitanda eſt, quod in caſu quo ſit alia via cōmodior, ſeu minùs noxia ad auer-

tendum illud damnum, non èſt neceſſe, crimen alterius patefacere. Ratio eſt; quia ex charitate tenemur quantum fieri poteſt, in minimo lædere proximum.

10 Sexta regula. Nemo tenetur denunciare, vel ſecretò corripere cum notabili ſui damno, niſi intereſſet bono communi, neque etiam de iniuria ſibi illata denunciare, niſi noceret bono communi vel alterius innocentis.

Septima regula. Nemo poteſt culpas, quamuis publicas, de quibus quis eſt punitus & correptus denunciare.

Octaua regula. Nemo poteſt culpas ſecretas, quas ob conſilium, vel ſub fide ſecreti nouit, propalare etiam præcepto coactus vel cenſura, niſi contra bonum commune, vel priuatum alicuius innocentis eſſent huiuſmodi culpæ.

11 Nona regula. Nemo tenetur peccatum de quo eſt dubiũ, an fuerit cõmiſſum, vel quod à leuibus, vel minus fide dignis referentibus audiuit denũciare: ſecùs verò, ſi cõmuni bono, vel priuato innocẽtis noceret; tunc enim ſimul cum dubio, & leuitate referentium referri debet, vt Superior inuigilet.

Decima regula. Quãdo multi ſunt in vno crimine & peccato cõplices, & vnus eſt tantũ diffamatus, & indicatus, alij non ſunt manifeſtandi, niſi crimen bono cõmuni, & proximo noceat. De forma in denunciatione iuridica in ſcriptis facienda, dicemus tra. 3.

12 Vltima regula. Quando Prælatus inquirit non ad punitionem, ſed ad aliquã electionem faciendã, quilibet ſciens idoneitatis ipſius de quo inquiritur defectus, tenetur aperire, nulla admonitione præmiſſa, niſi priuata admonitione credatur eum ſpontè officio contradicturum.

Hanc regulam tenet M. Sotus, de ſecreto, membro 2. q. 6. concl. 3. Sylueſt. verbo, Inquiſitio, primo. q. 4. num. 10.

Digitized by Google

nu. 10. Nauarrus in Rubrica de iudicijs, nu. 85. & plures alij moderni; & probant expreſsè ex multis Iuribus, ex cap. nihil, cap. cum dilecto, cap. poſtquam, de electione, Et probari poteſt ea ratione.

13 Quia nihil magis expedit ad bonum Reip. & ad Eccleſię ſanctitatem & ſplendorem, quàm quod digni ad electiones aſſumantur, & indigni repellantur, vt conſtat ex cap. nihil vbi *Nihil eſt quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quod indigni aſſumantur Prælati ad regimen animarum, &c.* In eodem cap. præcipitur, vt Superiores ad quos pertinet confirmatio officiorum, vt diligenter examinent defectus electi, tàm in moribus, quàm in ſcientia, &c. ad impediendam confirmationem; & ideo ex officio debet inquirere iudex de probitate vitæ, de idoneitate eligendi, inſtituendi, confirmandi, & promouendi, ad ordines, dignitates, beneficia, vel officia.

14 Igitur ſi iudex ex officio tenetur inquirere, ac per conſequens iuridicè inquirit, non ad pœnam, neque punitionem, ſed potiùs ad vitandum errorem qui poſſit vergere in damnum commune, tenentur illi qui interrogantur, veritatem fateri, maximè in illis rebus ſiue defectibus, qui irritam electionem reddere poſſent, etiamſi defectus eſſent ſecreti; quia magis tenemur bono communi, quàm bono famæ priuati conſulere.

Debent tamen in hoc caſu, vt benè aduertit P. Leſſius de Iuſt. lib. 2. cap. 29. dub. 15. crimina & defectus Superioribus aperiri ſecretò, & quàm minima fieri poteſt, famæ lęſione.

CAPVT XVI.

An teneatur denunciare ille, qui non poteſt delictum probare?

1 PRo parte affirmatiua eſt textus L. Diuus, & L. Accuſatio. ff. de Senatuſc. Turpillia. Vbi probatur denunciatorem debere probare, vera eſſe quæ in denunciatione aſſeruit.

Secundò Colligitur expreſsè ex C. plerumque 2. q. 7. iuncta ibi Gloſſ. & in C. de pœnitentia, diſt. 6. & ex C. placuit 6. q. 2. & ex alijs iuribus, ex quibus colligitur, neminem teneri ad denunciationem iuridicam: niſi eorum, quæ nouit poſſe probare.

2 Ratione præterea probatur; quia accuſator non tenetur accuſare, ſi non poſſit probare; aliàs ſi in probatione defecerit talionis pœna mulctabitur. Ergo ſimili pæna eſſet etiam mulctandus qui culpam alterius denunciarit, ſi in probatione defecerit. Quare duriſſimum videtur, obligare aliquem ad denunciandum peccatum alterius, cum id non poſſit probare, quia maximam iniuriam inferret & ſibi, & denunciato.

3 Secundò ratione probatur; quia ſufficeret ad impediendum damnum, & delictum præparatum, dicendo iudici extraiudicialiter, & ei qui prodeſſe, & non obeſſe poſſet. Ergo non eſt neceſſarium, vt denunciet id, quod probare non poteſt, etiamſi delictum eſſet innocenti noxium.

Prçterea hæc ſententia defenditur ab Auctoribus magni nominis, inter quos Nauarrus in Manuali. cap.

Digitized by Google

li,cap.17.n.134. & in cap.inter verba 11.q.3,concl. 6.corolla.66. n.778. Imò addit ipſe Nauarr. dicto cap.inter verba,vt ſupra, id etiam procedere in crimine lęſæ maieſtatis Cord. in Summa q.14. Petrus Nauarra lib.2.de reſtitution.cap 4.Roſella,verbo, confeſſionis celatio.n.13.in fine.Angelus, confeſſio 8. n.22.demum Reginaldus hanc ſententiam expreſsè tenet lib. 4. in ſua praxi cap. 7. vbi multa adducit pro hac ſententia, quæ probabilitate non carent.

4 Contraria tamen ſententia multò verior,& probabilior videtur.eam tenet expreſsè D. Tho. 2.2.q. 68.ar.2.ad 3.vbi ita ſcribit.*Ad tertium dicendum,quod denunciator non ſe obligat ad probandum.Unde nec punitur, ſi probare nequiuerit, & propter hoc in denunciatione non eſt neceſſaria ſcriptura, &c.*

5 Hanc ſententiam D.Thomæ communiter amplectuntur omnes ferè Thomiſtæ in illa quæſt.78. agentes de diſcrimine inter accuſationem, & denunciationem. In primis tenet eam M.Sotus lib.5. de iuſtitia, & iure q.4.art.3.& pleniùs q.5.ar.4. *Vbi in hoc ſolum* (inquit) *differunt accuſatio, & denunciatio,quod denuncians non tenetur probare, ſed iudex tunc tenetur inquirere.* Et infrà agens de denunciatione, inquit: *Quin vera,ſi non exiſterent idonei teſtes ad probandum, feſtinandum eſt ad denunciationem iudicialem, Et hac eſt* (inquit Sotus) *expreſſa ſententia D. D.Tho.2.2 q.33.art.7.vbi ait oportere in talibus caſibus ſtatim procedere ad denunciationem, vt huiuſmodi nocumenta impediantur.*

6 Ità Sotus. Et infrà docet, quòd quandò peccata ſunt in perniciem publicam,& non poſſet eis aliter obuiari; *tunc malefactor denunciandus eſſet denunciatione iudiciali, quin verò accuſandus, ſi probari res poſſit.* Hanc diſtinctionem inter accuſatorem, & denunciatorem communiter grauiſſimi Auctores

 ſequun-

ſequuntur. P. M. Bannes. 2.2. q. 33. art. 8. dub. 3. Vbi approbat illam differentiam aſſignatam à M. Soto, inter accuſationem, & denunciationem. *Eſt* (inquit) *altera differentia, quod accuſatio obligat accuſatorem, vt probet quod accuſat, denunciatio verò non obligat ad probationem.* Arragon. 2.2. q.68.art.1. vbi expreſſis verbis ità, inquit. *Ab accuſatione in hoc ſolo differt denunciatio, quod denuntians non tenetur probare, cum accuſator teneatur ad probationem.*

7 Et fermè ijſdem verbis confirmat Salon. de Iuſt. & Iure. q. 68. art. 1. vbi duas conſtituit definitiones accuſationis, & denunciationis; quia denunciatio eſt delatio criminis ad iudicem gratia punitionis delicti. Accuſatio verò eſt criminis delatio ad iudicem, cum obligatione probandi delictum. *Quæ Definitiones* (inquit) *colligitur ex D. Thoma, dicta qu. 68. art. 2. ad* 3. Leſſius de Iuſt. & Iure lib. 2. cap. 29. dub. 12. *In hoc enim* (inquit) *differunt accuſator, & ſimplex denunciator, quod accuſatori incumbit onus probandi; denunciatori minimè.* P. Suarez de fide, ſpe, & charitate tract. 1. diſp. 20. ſe. 4. *Propria* (inquit) *differentia eſt inter accuſatorem, & denunciatorem, quod in accuſatore, accuſator fit pars illius iudicij. Denunciator autem non fit pars, ſed tantùm defert crimen ad notitiam iudicis, vt ille ex officio procedat. Vnde ſequitur aliud diſcrimen magni momenti, quod accuſator tenetur probare delictum, denunciator verò ad probationem non cogitur.* Toletus lib. 5. cap. 57. *In cuius* (inquit) *gratiam nota intereſſe inter denunciare iuridicè, & accuſare: Denunciat enim qui apud iudicem alicuius crimen tantùm defert, vt ad emendationem propter bonum publicum procedat: nec qui denunciat, tenetur tale crimen teſtibus probare.*

8 Eodem quoque modo loquitur Gregor. de Valentia, in 2.2. D. Tho. diſp. 5. q. 12. puncto 1. verſ. porrò diſcrimen. Rodriquez, tomo 2. q. 6. art. 1. qui

docet

docet hanc ſententiam eſſe communem opinionem Doctorum, in cap. ſuper his, de accuſat. Et idem docet art. 9. Vbi latiùs probat hanc ſententiam. Et denique Iulius Clarus in Practica Criminali. §. finali q. 7. verſ. Vlteriùs quæro quæ ſit forma, &c. Penna in 3. parte Direct. Inquiſitorum, commenta. 15. qui expreſsè docent denunciatorem non teneri ad probationem. Idem docet Farinac. de Hæreſ. ca. 185. à nu. 71. Vbi ſequitur ſententiam Pennæ.

9 Secundò dico: in praxi noſtram ſententiam eſſe certiorem, & ſecuriorem, vt benè probat Penna vt ſuprà his verbis: *His peractis* (ideſt facta denunciatione) *nullę ſunt amplius denunciantium partes; ſed iudici totum relinquitur, vt is inquirat de delicto, de delinquente, accitis teſtibus quos denuncians nominauit: itam alijs, a quibus veritas haberi poſſit: quod etiam vſus obſeruat. Quamuis enim denunciator Iure olim probare deberet, vera eſſe, quæ in denunciatione aſſeruit L. Diuus & L. Ab accuſatione. ff. de ſenatuſc. Turpillia. Hodie tamen id praxis iudicantium non admittit*. Ita Angelus: præcitato loco, & Salycet. in L. ea quidem. C. de accuſatio nu. 27. & Marianus Socinus in Capite Qualiter & quando. 2. nu. 712. verſ. & licet ſecundùm Iura, extra de accuſatio. Eiſdem ferè verbis vtitur Clarus, vt ſuprà & Farinac. ſuperiùs relatus.

10 Et Ratione probatur primò; quia aliàs crimina enormia, & atrocia, qualia ſunt coniuratio in Principem, in Remp. falſificatio monetarum, hæreſis, & alia ſimilia, quæ ordinariè quantò atrociora, eò maiori ſecreto committuntur, vt vix poſſint ab vno vel altero cognoſci, ordinariè manerent impunita, & ita vix aliquis auderet denunciare quod probare non poſſet. Hanc rationem adducit P. M. Sotus lib. 5. vt ſupra q. 4. ar. 3.

11 Secundò probatur. Quia in denunciatione non re-

non requiritur plena probatio denunciantis, cum officiũ denunciatoris tantùm ſit excitare iudicẽ, vt ipſe inquirat ſimilia delicta, accitis teſtibus; maximè quia denunciator poteſt eſſe teſtis, & facit ſemiplenam probationem, vt pleniùs reſoluimus poſt M. Sotũ, & Bannes ſupra. Demũ confirmatur ex communi praxi omnium tribunalium, tàm eccleſiaſticorum, quàm ſæcularium, in quibus denuncians nunquam compellitur ad probandum.

12 Tertiò dico. Huiuſmodi delicta, quandò eſt certa ſpes emendæ, fraternaliter ſunt corrigenda, quod ſi noſtra correctio non ſufficiat, denuncianda ſunt Prælato vt patri, qui poſſit prodeſſe, & non obeſſe; & demũ ſi prędicta non ſufficiãt, ſubueniendum eſt cõmuni bono per denunciationem iuridicam, vt nos pleniùs cap. 12. annotauimus.

13 Ad argumenta in contrarium reſpondetur; quod illi textus loquuntur ſecundùm ius antiquum, ſed iam praxis aliud obſeruat, vt ſuprà ex Iulio Claro, & Penna, & alijs probauimus.

Ad ſecundũ reſpondetur, denũciatorẽ non teneri ad probationẽ, neque mulctari vlla pœna, etiamſi falſum denunciet (pœna enim talionis tantùm eſt conſtituta pro accuſatoribus) talio diſcriminis eſt, quia accuſator ſuſcipit ſuprà ſe onus probãdi, denunciator verò non ſuſcipit onus probãdi, ſed omninò reijcit in iudicẽ, vt ipſe inquirat, & probet; & ità tantùm præparat viam ad inquiſitionẽ à iudice faciendam.

14 Ad tertium reſpondetur; quod omnia remedia gradatim tentanda ſunt, vt malum imminens Reip. impediatur. Ita vt primò poſt ſecretam admonitionem Prælato vt patri extraiudicialiter denuncietur: quod ſi malum hac via impediri non poſſit, progrediendum eſt ad denunciationem iuridicam, vt peccata in publicam perniciem committenda, omninò impediantur, vel commiſſa puniantur.

CA-

Digitized by Google

CAPVT XVII.

Praxis à Superioribus circa denunciationem iuridicam obſeruanda.

1 PRælatorum munus eſt, prudenter, ac vigilanter cum omni zelo, & charitate expendere, an admittenda ſit iuridica denunciatio contrà aliquem producta,& an in illo vel ſimilibus caſibus iuridicè procedere oporteat, vel non: conſiderantes in primis,tàm perſonam denunciantis,quàm denunciati,cum omnibus alijs circũſtantijs. Nam ſi denunciator eſſet aliàs malignus, & pacis perturbator,nullatenùs debet audiri,vel ſi denunciatus eſſet vir eximius,& probatæ vitæ, ac per plurimos annos in ſua Religione laudabiliter conuerſatus, nequaquã acceptanda eſt contrà eum denunciatio ſimilis à quocunque fieret, etiam à viro eminenti;nam ſæpè Angelus tenebrarum in Angelum lucis transformari ſolet,& viri aliàs pijſſimi, aliquãdò paſſione aliqua ducti,ſe pręcipites dant in proximorum depreſſionem, vel oppreſſionem. Quare nullatenùs cenſeo, acceptandam eſſe talem denunciationem, ne virorum piorum facilè in Religione fama denigretur.

3 Contrà tales accuratè tradit Rodericus,tomo 2. qu.6. art.8. in hoc caſu ſolam accuſationem ad pœnam talionis eſſe acceptandam, ne malignantes ſub ſpe indemnitatis (quia denunciatores ſi deficiant in probatione, nulla pœna taxantur) & remanendi impuniti, anſam & occaſionem captent opprimendi præfatos viros.

3 Qu

3 Quam doctrinam colligit Rodericus, ex Cap. Repellant, de accuſationibus. Cap. Si peccauerit, 1.q.1. *Omnes* (inquit Auctor vt ſuprà) *Iuriſperiti calumnias hominum videntes, vt circumſpecti ſentiunt non facile huiuſmodi denunciationes admittendas; quia ſceleratorum hominum genus extat, qui vt negotium alijs acerbiſſimum exhibeant, accuſationem prætermittunt, ne parem pœnam, ſi probationem non præſtiterint, ſoluere cogantur: ad denunciationem autem, vt ad ſuæ prauitatis aſylum confugiunt. Itaque niſi homo denuncians ſpectatę fuerit probitatis, non debet iudex eius ſermone moueri, nec ad inquiſitionem procedere, prout ex iure colligitur.* Hæc ille.

4 Quod ſi Prælatus certò, & manifeſtè deprehenderit denunciationem ſibi factam eſſe falſam, tenetur eam non admittere, & curare, vt innocentis fama illæſa ſeruetur; Quod ſi inſtet denunciator, poterit ei ſecretò minari, iudiciumque ſuſpendet, niſi aliàs ſcandalum, aut communis boni damnum ex hoc proueniret; tunc enim debet iuxtà allegata, & probata iudicare. Si nouerit accuſationem, ſiue denunciationem iuridicam, eſſe quidem veram, tamen contrà charitatem, quia eſt de peccato omninò occulto, & quod nullatenùs cedit in detrimentum, neque boni communis, neque particularis; tunc procedere vlteriùs ad probationem non tenetur, & tanquam pater ſecretum crimen minùs iuridicè denunciatum ſecretò ſeruare: poteritque, ſi opus fuerit, ſecretò delinquenrem monere. Si verò nouerit denunciationem ex notitia confeſſionis aliquo modo ortam, quocuuque ſcandalo, vel damno poſthabito, eam reijcere t netur.

5 Quare neceſſarium vtique arbitror, vt Prælati antequam denunciationem quamlibet admittant, cuiuſcunque perſonæ illa ſit, debeant omninò denunciantes interrogare, an fraternam correctionem adhibue-

adhibuerint per ſe, vel per interpoſitam perſonam, & omne aliud remedium poſſibile, antequam ad ipſam denunciationem iuridicam deuenerint. Et maturè omnibus ponderatis, ſi iudicauerint, indebitè fraternam correctionem omiſſam, vel aliquod aliud æquiualens remedium, quod opportunum, & efficax iudicauerint; præfatam denunciationem nullatenùs admittant; ſed ſolum paternam & Euangelicam: niſi in caſu quo per paternam denunciationem imminenti damno occurri non poſſit.

6 Quare regulariter denunciatio iuridica non eſt admittenda, ſi correctio fraterna omiſſa fuerit, vel aliquod æquiualens remedium, vt dictum eſt.

7 Demum ſi nihil horum defectuum Prælatus nouerit, debet denunciationem iuridicam recipere, quæ ſi fuerit de re grauiori, per capita diſtinguenda erit, cui ſubſcribat denunciator, aut ſi neſciat ſcribere, ipſe Prælatus, die, menſe, annoque notatis: & ad teſtium inquiſitionem probationemque delicti, ſeruatis ijs, quæ de inquiſitione particulari dicemus inferius, procedat.

CAPVT XVIII.

De examine, & iudicio culparum ante Capituli celebrationem à Viſitatore faciendo.

1 PRæmiſſa generali inquiſitione, ac generali facto examine ſingulorum, vt dictum eſt ſuprà, qui eſt primus viſitationis actus; ſi nullæ reperiur

Digitized by Google

riuntur grauiores culpæ, de quibus opus ſit formare proceſſum, Viſitator facto examine culparum, etiam leuium illiſque in ſcripto redactis, ne facilè memoria excidant, ſtatim vt moris eſt in noſtra Religione, Capitulum celebrabit. Si verò ex viſitatione conſtet iuridicè de alicuius grauiori, aut grauiſſima culpa, de qua oporteat formare proceſſum, circà quam opus ſit examinare teſtes, ac à reo canfeſſionem exigere, aliaſve informationes facere; debet Viſitator ad inquiſitionem ſpecialem, qui eſt ſecundus viſitationis actus, iuris ordine ſeruato iuxtà illa, quæ inferiùs dicemus procedere.

2 Primò. Antequam Viſitator culparum Capitulum celebret, opus eſt, vt præmiſſa oratione, quæ ab ipſo ſequenti Capitulo præſtanda erunt, attentè conſideret.

3 In primis ſibi perſuadeat, finem & ſcopum viſitationis eſſe pacem, & obſeruantiam; pacem aio & obſeruantiam, quia ſine obſeruantia non erit vera pax obſeruãtia verò ſine pace, infernus potiùs quàm Religio cenſeri debet. *Factus enim eſt in pace locus eius.* Vbi enim Deus non eſt, quid ſupereſt, niſi vt infernùs nuncupetur? Quare ante omnia cauere debet Viſitator ne ab illo Conuentu diſcedat, antequam inter Superiores & ſubditos verà ſtabiliatur pax; quòd ſi quem inuenerit communis pacis perturbatorem, ab illo Conuentu tanquam peſtis, quæ illum poteſt inficere, ſeparandus erit.

4 Secundò. Præter ea omnia, quę in viſitatione accepit, conſideret & ea, quæ ſunt maioris momenti, diligentiùſque expendat: quid item certum, quid dubium, quid probabile, quid graue, quidue leue videbitur, exactè apud ſe iudicet & diſcernat, ita vt in Capitulo vnaquęque res ab eo proponatur, ſicut ipſa res eſt.

5 Tertiò. Aduertat peccata publica, & quę communi

muni Religionis bono nocent, publicè & ſeuerè eſſe corripienda, nam ſicut peccata ſecreta, ſecretè corripienda ſunt iuxtà illud Chriſti Domini Matth. 18. *Corripe eum inter te, & ipſum ſolum*. Ità publica publicè, iuxtà illud Apoſtoli ad Timot. 5. *Peccantes coram omnibus argue; vt cæteri timorem habeant.* ſic enim D. Auguſtinus, ſerm. 17. de verbis Domini, vtrunque præceptum conciliat. *Ergo* (inquit) *corripienda ſunt coram omnibus, quæ perpetrata ſunt coram omnibus, illa ſecretius quæ peccantur ſecretius*. Moriturus olim Iacob, filios ſuos ſic alloquitur, *Congregamini* (inquit) *& audite filij Iacob, audite Iſrael patrem veſtrum*. Geneſ. 49. vbi Patriarcha omnes ſimul alloquitur, ea planè de cauſa, quia reprehenſurus erat primogenitum Ruben de publico inceſtu: Simonem, & Leui de publica iniuſtitia; quia publica filiorum peccata nonniſi publica admonitione indigebant Quarè correctio ſacerdotis Heli ſcelerum filiorum Deo non placuit; quia publica filiorum mala ſecretis tantùm admonitionibus curabat, & obiurgabat in aurem ea crimina, quę publica erant in Iſrael. Vnde nec ſuo muneri, nec filiorum neceſſitati conſulebat.

6 Dixi: publicè & ſeuerè ſimilia peccata, non lenitate paterna, ſed ſeueritate iudicis corripienda ſunt, vt optimè D. Petrus Damianus inuehitur contra ſacerdotem Heli, quia in corripiendis filiorum defectibus ſeueritatem debitam non adhibuit, in Epiſt. 12. ad Nicolaum Pontificem ità ſcribit *Heli* (inquit) *quia filiorum peccata cognouit, ſed eos inuectione, qua digni erant, acerrima non corripuit, eiſdem filijs à Philiſtijm in bello peremptis, ipſe quoque de ſella retrorſum cecidit*. Et infrà. *Et quidem redarguit, & corripuit, ſed lenitate, & manſuetudine patris, non ſeueritate vel auctoritate Pontificis*.

Et rurſus lib. 7. epiſt. 3. ad Henric. Romanorum Regem.

Regem. *Heli* (ait) *ſacerdotij dignitate detruditur; dum non intentat filijs verbera, ſed blanditur, vtcunque tamen corripuit illos, ſed lenitate patris, non auctoritate Pontificis, atque idcircò ceruicibus effractis occubuit; quia peccantibus inclementer indulſit*. Ac demum Innocentius III. Papa lib. 1. Decretal. Conſtit. 14. *Licet* (inquit) *Heli ſummus ſacerdos in ſe bonus exiſteret, quia tamen filiorum exceſſus, efficaciter non corripuit, & in ſe pariter, & in ipſis animaduerſionis vindictam excepit*. Et infrà. *Ad corrigendos igitur ſubditorum exceſſus tantò diligentius debet Prælatus aſſurgere quantò damnabiliùs eorum offenſas deſereret incorrectas*.

7 Quartò. In Capitulo etiam leues culpas, præcipuè ſi in his fuerit tranſgreſſio facilis & frequens, non leuiter pertranſeat, cum conſtet illa, quæ etiam leuiora videntur, non parum ad Religionis ſpiritualem profectum cultumque conducere; quare ſi iſta à Viſitatoribus vt leuia, aut parui momenti contemnantur. Religionis ſubſtantialia fundamenta paulatim ruent. Iuxtà illud, *Qui modica ſpernit paulatim decidet*.

8 Quintò. Curare prætereà debet eas tranſgreſſiones, quę contra noſtram Regulam, ſiue inſtituti rationem directè militant, quales ſunt defectus in Choro, in Oratione mentali, in iugi cellulæ habitatione, in exitu de Clauſtro, in vita communi, grauiter ſeuereque corrigantur.

9 Si aliquas accuſationes contra Pręlatum inuenerit, non debet eis ſtatim fidem adhibere, ſed eas notet & expendat, quoaduſque veritatem aſſequantur, quia ſubditi ſępè à Prælatis correcti aut mortificati, eorum defectus nimiùm exaggerare ſolent, quare in accuſatione contrà Prælatos exhibita, exactiori diligentia vtendum eſt, præcipuè contra illos, qui alios arguere & caſtigare ſolent.

Digitized by Google

ſolent, Quamobrem non quælibet probatio contrà Prælatum,etiamſi videatur plena, facilè admitti debet. Vt prudenter in Cap. Qualiter & quando his verbis cauetur. *Licèt hoc ſit obſeruandum in ſubditis* (& loquitur de infamia, quæ debet præcedere antè denunciationem) *diligentius tamen eſt obſeruandum in Prælatis, qui quaſi ſignum ſunt poſiti ad ſagittam, & qui non poſſunt omnibus complacere, cum ex officio ſuo teneantur non ſolum arguere; ſed etiam increpare, quinimò interdum ſuſpendere, nonnunquam verò ligare, frequenter multorum odium incurrunt, & inſidias patiuntur. Et ideò ſancti PP. prouidè ſtatuerunt, vt accuſatio Prælatorum non facilè admittatur, ne concuſſis columnis corruat ædificium, niſi diligens adhibeatur cautela, per quam non ſolum falſæ, ſed etiam malignæ criminationi ianua præcludatur.*

10 Quare Viſitator ab alijs cautè petet: qualiter Superior ſe gerat in ea re, de qua accuſatur, ità tamen interroget, vt illi minimè ſuſpicentur, Superiorem ab alijs de ſimili culpa fuiſſe accuſatum. Quod ſi aliqui defectus contrà Prælatum à ſubditis fuerint probabiliter delati, antequàm publicè in Capitulo Prælatum corrigat, illi ſecretò culpas, quæ alicuius fuerint momenti, tacitò Auctorum nomine, exponat, ipſumque audiat, nam aliàs ſi inaudito eo eius defectus corripiat, vel aliqua ſtatuta circà ſimiles defectus decreuerit, poſteà inſpecta veritate, turpiter ea retractare cogetur,

11 Item aduertat, non facilè contra viros in Religione ſanctitate aut virtute eminentes, admittendam citò denunciationem; nam aliquando ex detectione alicuius criminis occulti viri aliàs virtute (ſaltem quo ad opinionem) inſignis, maius aliquādo Communitati detrimentum accreſcit, quàm

vtilitas ex eius publicatione procedat.

12 Si Prælatorum culpę omnibus fuerint manifeſtæ, in Capitulo publicè ſeruata circumſtantia perſonæ corrigantur, vt & reliqui ſciant, Prælatorum culpas, & exceſſus minimè forè diſſimulandos. Prudenter tamen id fiat, ne ſubditis deinceps prębeatur occaſio contemptus, aut irreuerentiæ erga Pręlatos: quare omninò cauere debet, ne dum ſubditos conſolari ſtudet, illos debiliores in obedientia & honore Prælatis exhibendo reddat.

13 Aduertat prætereà Viſitator, quod quamuis in puniendis delictis Prælatorum, maiori cum prudentia & cautela procedere debeat; quia cum ipſi plures, vt diximus, habeant inter priuatos parietes hoſtes (ſi ita fas eſt loqui) maior ac manifeſtior probatio deſideretur; tamen quando culpæ ita fuerint graues, vt manifeſtè Prælati depoſitionem requirant; tunc liberiùs quàm ſi eſſent Prælati ſæculares, ac leuioribus de cauſis à Prælatura remouendi ſunt, vt apertè docetur in Cap. Qualiter 2. de accuſationibus: & Cap. Per tuas, de ſimonia. §. finali; quia cum ſtudere humilitati Religioſorum Prælati debeant, vt ab adminiſtratione cum cauſa remoueantur, illi valdè curandum non eſt. Ita tenet communis Canoniſtarum ſententia.

14 Eorum deinde quæ emendanda, præſcribenda, decernendaque exiſtimet, quædam in ſua præſentia (forſan quia tali indigent remedio) exequi poterit, quędam ore monebit, ac in aliorum præſentia corriget: alia priuatim & ſecretò, alia etiam in ſcriptis, vt ſunt acta & mandata, & quæ fuerint relinquenda, prout Regulari diſciplinæ, morum correctioni, fratrumque paci, & ſaluti viderit magis expedire: eas verò ordinationes ſiue acta, quæ pro viſitationis fructu duxerit præſcribenda, ea

Digitized by Google

da, neque nimis leuia, & minuta, neque in magno numero pręſcribat.

15 Demum Viſitator non ſit nimis curioſus in ſcrutandis culpis ſecretis & occultis, aduertēs, quod multa, quæ occulta ſunt, diuino Iudicio ſunt relinquenda vt benè aduertit Magiſter Bannes 2.2. q.33. art. 8. dub.2. his verbis. *Aduertant Prælati, quòd multa ſunt relinquenda Iudicio Dei, & caueant, ne velint vſurpare iudicium illius: ſunt enim aliqui Prælati, qui plus nimio zelo corrigendi crimina aguntur, & non ſecundum ſcientiam, & valdè ſatagunt vt vniuerſa ſubditorum peccata in publicum iudicium veniant ſub prætextu boni communis conſeruandi, cum tamen non omnia peccata ſint boni communis deſtructiua, circà quæ rigidus ille zelus iuſtè exercetur. Alia verò crimina debent Prælati, præſertim Eccleſiaſtici vt patres corrigere, & in profundum maris proijcere.* Hæc M. Bannes.

CAPVT XIX.

Qualiter Viſitator in correctione culpæ ſibi vt patri delatæ, ſe gerere debeat.

1. SI aliquis per denunciationem Euangelicam ſiue fraternam tanquam patri fuerit denunciatus, oportet, vt Viſitator ſciat modum, qualiter gerere ſe debeat erga huiuſmodi fratrem Euangelicè denunciatum; nam cum in Capitulo publicè, nec alibi delinquens corrigi debeat, poterit tamen, vel ante Capitulum culparum, vel poſt illud,

Digitized by Google

reum ad ſe delatum paternè in ſpiritu lenitatis corripere, & quoad fieri poſſit, nil de ſupplicijs cogitando, eius vitia charitatiuè corrigat, eiuſque vulneribus medeatur, & crimina radicitùs quidem, ſed ſuauiter euellat, omni prorsùs, quoad fieri poterit, iudicij forma reiecta; quod ſpecialiter in noſtra Regula, cap. 10. vbi eſt ſermo de correctione culparum in Capitulo facienda, illis verbis, *Vbi etiam exceſſus, & culpæ fratrum charitate media corrigantur:* diuinitùs cauetur.

2 Vt autem modum paternum ſeruet, maximè proderit, ſi Diui Benedicti, & Baſilij (hi enim ſunt vberrimi vitæ monaſticę fontes) teſtimonia attenta mente reuoluat. D. enim Benedictus, cap. 64. Regulæ, Abbates circà correctionem exercendam ſic inſtituit. *In ipſa autem correctione prudenter agat, & ne quid nimis; ne dum nimis cupit eradicare rubiginem, frangatur vas, ſuamque fragilitatem ſemper ſuſpectus ſit, meminerit calamum quaſſatum non conterendum. In quibus non dicimus, vt permittat nutriri vitia, ſed quod prudenter & cum charitate amputet, prout viderit cuique expedire, & ſtudeat plus amari, quàm timeri.* Idem quoque D. Benedictus cap. 2. Regulæ, qualiter Abbas debeat ſeueritatem cum benignitate miſcere, his verbis docet. *In doctrina ſua Abbas Apoſtolicam illam debet ſeruare formam, in qua dicitur: Argue, obſecra, increpa, id eſt miſcens temporalibus terroribus blandimenta, dirum magiſtri, pium patris oſtendat affectum, ſciatque quàm difficilem & arduam rem ſuſcipit, regere animas, & multorum ſeruire moribus, & alium quidem blandimentis, alium increpationibus, alium ſuaſionibus, ſecundùm vniuſcuiuſque qualitatem & intelligentiam.* Hactenus ille.

His præmiſſis adhibere etiam poterit ſequentia remedia, de quibus pleniùs cap. 10. egimus: in primis ſecretò recidendi occaſiones, ſi quas ſubditus

habet

habet, & ſi opus fuerit, ſub pœna excommunicationis, aut ſub pręcepto ſecreto illi impoſito, quidquid viderit illi eſſę noxium, amputare curet.
3 Secundò. Poterit eum, ſi expedire crediderit, coram aliquo vel aliquibus prudentibus Patribus corripere, & minari ſe vigilaturum ſuper eum, qui & confeſſum, paternè (ſi grauitas delicti requirat) ſecretò verberare, ad incutiendum timorem poterit.
4 Tertiò. Si Prælati monitis obtemperet cum emendatione, à Prælato plecti non poteſt, nec aliud quidpiam verbo, vel opere fieri debet, vndè ille malè apud alios audiat. aliàs Prælatus grauiter peccaret.
5 Quartò. Si Prælato non pareat, vel crimen inficietur, ſi crimen noceat bono communi, Prælatus iuridicè procedat ipſo Euangelicè denunciante teſtis vicem gerente, vt Magiſt. Soto, de ſecreto tegendo, cap. 2. quæſt. 6. P. Leſſius lib. 2. de Iuſtitia cap. 29. dub. 12. num. 104. docent.
6 Quintò. Si crimen noceat ſoli auctori, ac criminis deſint teſtes, ſubdituſque ſit rebellis, aut crimen neget; ibi ceſſandum eſt, donec ſit infamia, vel indicia ſufficientia ad inquirendum.
8 Sextò. Si verò in prædicto euentu teſtes criminis adſint, cum rebellione accuſatoris vicem gerente, cum duobus teſtibus Euangelicæ denunciationis, plecti poteſt; dummodò tamen bono communi damnum non inferatur, & ſpes ſit pœnam ei ad ſalutem profuturam. Si deſit ſpes, ſiſtendum eſt, & orandum pro eo, niſi communi bono expediret, eum etiam pertinacem iuridicè plectere: demum vbi opus fuerit tàm iudicis, quàm patris (limitationibus ibi adhibitis) exerceat officium.

CAPVT XX.

De alijs à Viſitatoribus obſeruandis in viſitatione perficienda.

1 SEcundum criminum qualitatem, & circumſtantias oportet, vt Viſitator culparum correctioni ſedulò ſtudeat; nam quæ ſecreto ei fuerunt delata, vt præcedenti capitulo annotauimus, ſecretè etiam corripi debent, quæ verò notoriæ aut grauiores erunt, ſeueriori correctione, ſeruatis ſeruandis, indigent; terribile enim iudicium Prælatis imminet (ſi SS. Patrum teſtimonijs fides adhibenda eſt,) ſi negligenter in corrigendis ſubditorum exceſſibus ſe geſſerint. In primis D. Baſilius in Regulis breuioribus, interrogatione 16. Sic inquirit. *Quod horrendum imminet iudicium Prælato peccantes non corrigenti? Reſpondet. Qui commiſſam ſibi curam communem habet, ſi efficiatur velut qui rationem reddere debet de ſingulis: illudque certò ſciat, ſi frater quiſpiam in peccatum ceciderit, quem ipſe priùs de Iudicio Dei non præmonuerit, vel ſi iam lapſus in eo perſtiterit, nec docuerit rationem, qua ſanari poſſit, ſanguis ipſius de manibus eius requiretur, maximè ſi non propter ignorantiam, ſed propter adulationem neglexerit.* (Et infrà.) *Qui verò non ſic ſe habet, nempè ſincerè veritatem annunciando, dux eſt cæcus, & ſeipſum præcipitans, & ſequentes ſimul inducens.* & infrà addit: *Nullus pater negligit filium ſuum in foueam cadere, aut collapſum in ruinam dimittit;*

tit: quantò magis horrendum eſt, animam in profundum malorum incidentem in interitu dimitti? Hæc Baſilius. Plura poſſemus ex D. Gregorio in Paſtorali, ac ex alijs Patribus teſtimonia adducere, quæ facilè videri poterunt in Commentarijs in noſtram Regulam à nobis editis, cap. 10.

2 Nunc contenti erimus in hoc propoſito, notabiliora Humberti aliàs viri pijſſimi ac doctiſſimi verba referre, qui in Regula D. Auguſtini, cap. 164. enumerans cauſas, ob quas à correctionibus Prælati mercenarij frequenter deſiſtunt, ità ſcribit. *Contingit interdum, vt Prælati tranſgreſſiones aliquas non corrigant, aut ex puſillanimitate cordis, aut ex humilitate ſuperſtitioſa, aut ex diffidentia proficiendi, aut ex ignorantia quòd fratrum culpas ignorant, ſed nec curam ad eas cognoſcendas adhibent, aut rurſus propter pacem propriam, quam turbare nolunt, aut propter verecundiam; Conſcientia enim eos accuſante, alios corrigere non audent; aut propter timorem odij, verentes, ne in ſubditorum indignationem incurrant, aut propter Prælationis amorem aut deſiderium, quam omittere formidant, ſubditos contra ſe huiuſmodi correctionibus prouocantes, aut ob defectum zeli, aut denique ex negligentia, quæ in Prælationis ſtatu maximè damnanda eſt.* Hæc Humbertus.

3 Et quamuis Abbas in Capite Cleric. de vita, & honeſtate Clericorum, cenſeat, quod aliquando tolerari, & diſſimulari poſſunt peccata ad tempus abſque Pręlatorum culpa, ſi ex punitione delicti timeretur, ne delinquens deterior fieret, quę quidem doctrina mihi non placet; niſi caſu quo aliquod maius ſcandalum in Reipublicæ perniciem inde oriretur, ſi punirentur peccata; fallax enim eſt tale iudicium de prætenſa deterioritate rei, & nimis potens, ad relaxandos Iudices à munere correctionis, vt prudenter notat Bernar. Diaz de Lugo in ſua

practica criminali, de concub. cap. 79. ait enim quod Prælati aduertant, ne huius doctrinæ colore in vitiorum correctione torpeſcant: nam ſiue ſperetur delinquentis emendatio, ſiue non, Prælati qui ſunt etiam iudices, tenẽtur ad eorum correctionem priùs paternam, deinde iudiciariam, vt ſæpius dictum eſt; nam non reſpicere debent vtilitatem priuatam delinquentis, vt ſcilicet pœniteat, & ſaluetur; ſed magis ad publicam totius Ordinis, vt expurgetur malis, & cæteri timore pœnę vnius coërceantur, ſicut colligitur ex Canonibus, & Concilijs, & ſanctis Patribus.

4 Præterea propoſito huic optimè notat S. Ant. 3. part. Sum. tit. 19. cap. 11. §. 6. *Quod ſubditorum vitia ſunt aliquando prudenter diſſimulanda opportuniori tempore vindicanda, quando videlicet ſperatur, quod delinquens deprehenſus, toleratus tamen, augere culpas erubeſcat, ſeque ſe iudice puniat.* Et poſt multa concludit. *Quod in nonnullis lenioribus, magno moderamine delicti correctio temperetur: vbi autem morbi grauitas correctionis aſperitatem poſtulat, ea non denegetur.*

5 Attendant ergo Prælati ſibi, & quando ab opportuna fratris, & ſubditi correctione ceſſauerint, videant, quo fine vel motiuo ducantur, idque diligenter examinent, ne eis ob aliorum crimen in profundum demergi contingat. In ipſa autem correctione modum obſeruent, & D. Benedicti conſilium cap. 64. Regulæ ſequãtur, vt ſeueritatem cum benignitate commiſceant, vt latiùs cap. 18. huius Tractatus ſumus proſecuti.

6 Cum vera charitas vtramque coniungat, quamuis primas clementię tribuat, ſecundas ſaltem Iuſtitiæ non deneget, iuxtà illud D. Bernardi epiſt. 2. ad Fulconem O *bona* (inquit) *charitas quæ ſiue foueat infirmos, ſiue exerceat prouectos, ſiue arguat inquietos, diuerſis*

uerſis diuerſa exhibens, ſicut filios diligit vniuerſos: cum te arguit mitis eſt, cum blanditur ſimplex eſt: piè ſolet ſæuire, ſine dolo mulcere patienter nouit iraſci, humiliter indignari. Et epiſt. 24. *Habeat charitas zelum, ſed adhibeatur pro tempore ſeueritas. Cenſura quidem nunquam remiſſa, intermiſſa tamen plerumque proficit. Rigor iuſtitiæ ſemper feruidus, ſed nunquam præceps, &c.* Cui eruditè conſonat D. Gregor. 2. parte Paſto. cap. 11. *Sit itaque amor, ſed non emolliens, ſit rigor, ſed non exaſperans, ſit zelus, ſed non immoderatè ſæuiens, ſit pietas, ſed non pluſquam expediat parcens, vt dum ſe in arce regiminis iuſtitia, clementiaque permiſceant, is qui præeſt, corda ſubditorum, & terrendo demulceat, & tamen terroris reuerentiam demulcendo conſtringat.*

7 Acrioribus autem obiurgationibus, quæ coniunctæ conuitijs eſſe ſolent, rariſſimè in reprehendendis criminibus niſi in grauiſſimis, ſed potiùs modeſtis & temperatis verbis vti ſemper procuret, cũ ſępè plus erga corrigendos agat beneuolentia, quàm auſteritas, plus exhortatio, quàm comminatio, plus charitas, quàm poteſtas: ſi autem ob criminis grauitatem virga opus ſit, tunc cum manſuetudine rigor, cum miſericordia iudicium, cum lenitate ſeueritas adhibeatur.

CAPVT XXI.

De muneribus à Viſitatoribus non recipiendis.

1 VT autem Viſitatores prædicta omnia liberiùs & rectiùs exequi poſſint, omninò à donis

donis & muneribus recipiendis abſtinere debent, Iure enim Canonico atque Ciuili omnibus Prælatis atque iudicibus ſtrictè prohibetur, dona ſiue munera à ſubditis ſibi oblata recipere. Deuteronom. 16. cap. *Non accipies perſonam, quia munera excœcant oculos ſapientum, & mutant verba iuſtorum.* Eccleſiaſt. 20. dicitur: *Xenia, & dona excœcant oculos iudicum, & quaſi mutus in ore auertit correctiones eorum.* Ac ſi expreſſiùs dixiſſet: ſtatim ac Prælati ſiue iudices dona & munera accipiunt, quaſi muti redduntur, facultatemque loquendi, corrigēdi, ac puniendi ſubditorum exceſſus amittunt. Quare Cicero in Verrem iure proclamauit in hæc verba. *Nihil adeò eſt ità ſanctum, quod non expugnari poſſit pecunia.*

2 Hoc autem expreſsè Viſitatoribus in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 3. de reform. ſequentibus verbis prohibetur. *Interimque caueant, ne inutilibus ſumptibus cuiquam graues, oneroſique ſint, neue ipſi, aut quiſpiam ſuorum quidquam procurationis cauſa pro viſitatione, nec pecuniam, nec munus quodcunque ſit, qualitercunque offeratur, accipiant, non obſtante quacunque conſuetudine, etiam immemorabili, exceptis tamen victualibus, quæ ſibi ac ſuis frugaliter, moderatèque pro temporis tantùm neceſſitate, & non vltrà erunt miniſtranda.* Tenentur autem Viſitatores Regulares ſacros Canones, & Conc. Trid. Decreta in ſuis viſitationibus obſeruare, vt expreſsè cauetur in eodem Conc. ſeſſ. 24. cap. 8. Et quamuis Conc. loqui videatur tantùm de Viſitatoribus Epiſcoporum: eadem tamen, quæ Viſitatoribus ſęcularibus præſcribuntur, omninò etiam à Regularibus obſeruari debent, vt ex eodem Conc. cap. 8. vt ſupra conſtare videtur.

3 Nec ſolùm à pecunia, ſed etiam à quolibet alio munere manus Prælati auertere debent, iuxtà illud

Iſaiæ

Iſaiæ 33. vbi de rectis iudicibus loquens, inquit. *Qui excutit manus ſuas ab omni munere, iſte in excelſis habitabit*. Habetur etiam in Capite. Statutum, de reſcriptis, §. inſuper, verbo, Nullum munus, vbi Gloſſa inquit, quod triplex eſt munus: à manu, à lingua, ab obſequio: à quibus debent Iudices abſtinere, Munus à manu dicitur pecunia, à lingua fauor, ab obſequio ſubiectio indebitè impenſa: quibus omnibus debent Viſitatores abſtinere, vt debitè ſuo fungantur officio, & iuſtitia ad vnguem obſeruetur. De qua re videndus eſt D. Thom. 2. 2. q. 50. art. 5. Vbi latiſſimè agit de ſupradicto triplici munere.

4 Puniri igitur à Religione Viſitatores iure debent, ſi præter ea, quæ ſunt neceſſaria pro viſitatione, munera tam à Monialibus, quàm à Religioſis, etiam ſibi oblata acceperint.

5 His præmiſſis, ac finito iudicio, ac examine culparum, iuxtà prędicta Viſitator, celebrato Capitulo, ſuam viſitationem abſoluat: ſi verò grauiores culpę inueniantur, facta denunciatione iuxtà inferiùs dicenda, ad inquiſitionem ſpecialem, ac formationem proceſſus ſtatim deſcendet, neque viſitationem abſoluet: neque Capitulum culparum celebret, ſi bonum commune id prærequirat; niſi priùs iuridicè grauioribus culpis examinatis, vt illæ in Capitulo publicè, ſi aliorum exemplum poſtulet, puniantur.

Finis primi Tractatus.

TRA-

TRACTATVS II.

DE INQVISITIONE SPECIALI.

PROLOGVS.

EGIMVS in ſuperiori Tractatu de inquiſitione generali, ſimulque de tribus vijs, quibus peccata reuelari Viſitatori debeant, quibus iuridicè manifeſtatis, onus Viſitatoribus incumbit ad inquiſitionem ſpecialem circà delicta denunciata gradum facere; denunciatio enim iuridica (ſi per ſe ipſam conſideretur) non eſt diſtincta via procedendi ab inquiſitione ſpeciali. Sed eſt quoddam præuium, vt iudex procedat ex officio.

Eſt autem duplex inquiſitio ſpecialis. Altera quæ à iudicibus fieri debet ex officio, quandò, inquam, præcedente aliqua infamia, vel denunciatione, format inquiſitionem contrà criminis auctorem, vt ſic ad plenam probationem & ſententiam perueniat. Alia eſt inquiſitio ſpecialis, quæ fit ad inſtantiam partis, quando pars offenſa iudici accuſationem porrigit, & ea admiſſa iuxtà probationes ſibi expoſitas, procedit. Hac quidem inquiſitione ad inſtantiam accuſatoris facta meritò prætermiſſa, in

præſenti

præſenti Tractatu de illa tantùm, quę iudici ex officio competit diſſeremus: circa quam primùm quę ſint ea, quæ neceſſariò, vt hæc inquiſitio ſpecialis iuxtà regulas Iuris fiat, præcedere debeant, qualia ſent eſſe infamia, indicia, ſemiplena probatio, inueſtigabimus.

Deindè ſecundo loco de infamia, quæ, & qualis, & in quibus criminibus requiratur: deinde quæ indicia, aut ſemiplena probatio ſufficiant, ſpeciatim diſſeremus.

Materia ſanè difficilis, & cui opinionum varietas magnam intulit obſcuritatem. Nos verò iuxtà communiorem, verioremque DD. ſententiam, clariori ſtylo quo poterimùs, fauente Deo, breuiter eam pertractabimus.

CAPVT I.

De inquiſitione ſpeciali, ac diuerſis criminum generibus, circa quæ verſari poteſt.

1 DIximus ſuperiori Tractatu de inquiſitione generali, & de modo in ea à Viſitatoribus obſeruando: nunc de inquiſitione ſpeciali diſſeremus, quę reſultare, vt plurimùm, ſolet ex viſitatione generaliter peracta, in qua ſi reperti fuerint teſtes plures, vel ad minùs duo conteſtes de aliquo particulari crimine, contrà illum abſolutè per inquiſitionem procedi debet vſque ad ſententiam diffinitiuam, & puniri tanquam conuictus, datis tamen

men priùs defenſionibus, & alijs ſeruatis, quæ de iure fuerint ſeruanda, vt Tractatu ſequenti pleniùs dicemus.

2 Inquiſitio ſpecialis, âlia eſt mixta, quando inquiritur de aliquo ſpeciali delicto, & determinatè, & generatim de perſonis, v. g. quis commiſerit tale homicidium, tale factum, & ſimile quid aliud, ignorato Auctore? Alia eſt inquiſitio ſpecialis de perſonis, generalis verò de delictis, quando ſcilicet contrà aliquam determinatam perſonam inquiritur de vita, & moribus, & generaliter de delictis eiuſdem, vt ſolet fieri in prom[illegible]ione alicuius ad dignitates, & officia obtinenda. Et hęc inquiſitio non pertinet ad pręſentem Tractatum. Tertia denique inquiſitio ſpecialis erit, tàm quoad delictum; quàm quoad perſonas, vt cum de certo ac determinato crimine, contra certam determinatam perſonam inquiritur. Quæ quidem inquiſitio expleto munere inquiſitionis generalis, ex qua, vt in plurimùm, reſultare ſolent probationes, indicia, infamia, vel aliquid iſtis æquiualens, fieri debet.

3 Prætereà ad perfectam huius materiæ inquiſitionis ſpecialis, quæ quidem difficillima eſt, explicationem, oportet pręmittere, quę occulta, quę verò publica & notoria delicta dicantur. Occultum, quantùm ad noſtrum propoſitum attinere videtur, illud delictum cenſetur, quando vnus aut pauci id ſciunt, nec eſt deductum in iudicium. De hoc genere occulti delicti planè agitur Capite Inquiſit. §. 3. de accuſationibus. Vbi decernitur, iudicem non poſſe ad inquiſitionem ſpecialem alicuius criminis deſcendere (etiamſi id nouerint duo, vel tres teſtes) niſi præcedente infamia illius criminis: quaſi dicat, niſi illud crimen occultum per infamiam fiat manifeſtum.

4 Notorium delictum illud dicitur, quod notùm eſt

eſt omnibus, & ideo notoriū appellatur, quod nulla tergiuerſatione celari poteſt, v. g. cum aliquis coram ſuo Superiore, & aliorum cætu delinquit, ſicuti in Refectorio, Capitulo, Choro, alijſque ſimilibus locis publicis; nam hic notoriè conuincitur, & notoriè debet puniri; nam eo caſu, nullo iuris ordine ſeruato, ſtatim receptis teſtibus ore tenùs reo pręsēte (etiam contumace, vel negante) conuicto, illico poteſt puniri. Publicum, & notorium ſępe confunduntur, quamuis aliqui aliquam eſſe differentiam exiſtimauerint: ego tamen, peccata in Monaſterijs commiſſa, ſi à maiori Monaſterij parte euidenter cognoſcantur, etiamſi ab alijs in eodem Conuentu ignorentur, notoria eſſe vel publica ſine vllo diſcrimine ſemper exiſtimaui.

5 Et licet Emman. Roder. q. 6. art. 4. exiſtimet, illud delictum eſſe notorium, quod coram decē perſonis committitur ab aliquo; mihi nihilominus videtur, quod ſi commiſſum fuerit ad minùs coram quinque, poterit dici notorium, & publicum; tùm quia in tanto numero, regulariter loquendo, non videtur poſſe occultari aliqua tergiuerſatione delictū commiſſum, vt ex eius deſcriptione ſuperiùs adducta conſtat; tum etiam præcipuè quia in multis Monaſterijs non habitant plures, quàm quinque, vel ſex Religioſi, ideo peccatum, vel indicium, quod notum eſt aliquo modo pluribus, quàm quatuor, meritò dicitur notorium.

6 Hoc apertè colligitur ex Capite Inquiſit. de accuſationibus, vbi etiamſi crimen ſit notum duobus, aut pluribus, non debere denunciari iudici, decernitur, quia quaſi occultum reputabitur: Auctores autem ferè omnes illa verba aut pluribus, exponunt: etiamſi tribus, aut etiam quatuor teſtibus ſit notum. Igitur ſi iſtum numerum excedat, & crimen notum ſit quinque, aut ſex, meritò dicitur

notorium,

notorium, maximè in Communitate Religioſorum, vbi quod notum eſt quinque, vix poteſt latere.

7 Notorium prætereà, generaliter loquendo, dicitur illud, quod iudex in actu iudicij proprijs oculis cum alijs aſſiſtentibus vidit, quamuis, vt delictum reputetur notorium, certa regula præſcribi non poſſit, vt poſt M. Sotum in 4. Diſt. 12. q. 2. art. 6. communiter affirmant DD. Quare Prælatorum iudicio, eorumque prudentiæ, ac zelo relinquendum videtur, vt ex circumſtantijs, & qualitatibus perſonarum, tàm delinquentium, quàm videntium prudenter iudicent, quale crimen ſit, & dicatur notorium.

8 Deinde notorium ſicut & occultum delictum multipliciter dici poteſt. Quoddam enim eſt publicum, quod dicitur à Iuriſtis publicum publicitate facti; quia ita eſt omnibus notum & manifeſtum, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit. Aliud eſt publicum iuridicè, quando videlicet de aliquo crimine per ſententiam publicam aliquis eſt condemnatus. Tertiò demùm id publicum dicitur, quia à multis ſcitur, vt in iudicio probari poſſit; tamen non eſt notorium, ideoque dicitur publicum in iure, ſed occultum reſpectiuè. Occultum autem, aliud eſt tale vno tãtùm ſciente, prçter eum qui poteſt denunciare. Aliud eſt ità occultum, vt ab vno ſolo ſciatur: ſi autem à ſolo delinquente ſciatur, omninò occultum nuncupatur. De hoc occulti genere hic non diſſerimus, & idem eſt, quando multi ſunt eiuſdem delicti complices, nulluſque alius ſcit.

9 Demum dicitur notorium ex prçſumptione iuris, quod licèt per ſe non ſit euidens, iudex tamen procedit ad eius punitionem ac ſi eſſet euidens, propter vehementes cõiecturas, indiciaque facto æquipolleniia: vt v. g. ſi Clericus cum ſuſpecta muliere ſub eodem tecto cohabitaret, quàm omnes ferè dicunt

cunt eſſe ſuam concubinam; quia tunc ob vehementem ſuſpicionem punitur vt concubinarius.

10 Notandum eſt prætereà. quod tàm publica, quam occulta delicta ſubdiuidi poſſunt in delicta, quæ ſunt contra bonum commune ſiue publicum, vt ſunt crimina immediatè in Deum commiſſa, vt hæreſis, blaſphemiæ, &c. vel etiam crimina lęſæ maieſtatis temporalis, aut tandem ſimilia bono communi detrimentum notabile inferentia, vt Tractat. primo, cap. 12. declarauimus: & in delicta, quæ contra bonum priuatum, vel tertiæ, vel propriæ perſonæ committuntur, vt ſi quis v.g. vellet innocentem occidere, aut ſi quis gulę, aut ebrietati ſine aliorum eſſet ſcandalo deditus, & ſimilia.

11 Inter hæc autem quantùm ad inquiſitionem, magnum diſcrimen verſatur; nam aliter in delictis boni communis, ſeu tertiæ perſonę offenſiuis: aliter in delictis, quæ priuatæ tantùm perſonæ nocent, à iudice inquirendum eſt: & demum aliter in occultis, aliter in notorijs, etiamſi tantùm noceant delinquenti inquiſitio formari debet, vt clariùs ex infrà dicendis patebit.

CAPVT II.

Specialem inquiſitionem an debeant præcedere, infamia, indicia manifeſta, vel ſemiplena probatio?

1 SEntentia eſt expreſſa D. Thomę 2. 2. q. 69. art. 2. iudicem non poſſe contra aliquem

 iuridicè

iuridicè procedere,, niſi infamia, ſiue clamoroſa, inſinuatio, vel indicia manifeſta, aut ſemiplena probatio præcedant. Hanc ſententiam licet non probet D.Thomas, probari tamen poteſt hoc pacto.

2 Quia occultorum ſolus Deus eſt iudex, iuxtà illud Apoſt. Corint. 4. *Nolite ante tempus iudicare, quoaduſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum.* Quaſi dicat: Occulta & abſcondita diuino tantùm ſubſunt iudicio, minimè verò humano. Hoc autem varijs in locis docent ſummi Pontifices Cap Qualiter, & quando. & Cap. Inquiſitionis, de accuſationibus, & Cap. licet Heli, de ſimonia. Crimina autem, quorum nulla eſt infamia, nulla manifeſta indicia, nec ſemiplena probatio, in iudicio occulta dicuntur. Igitur de his nulla poteſt fieri inquiſitio. Inferiùs fuſius hanc D.Thomæ ſententiam oſtendemus: Interim tamen præmittere oportet, quid ſit infamia, quid clamoroſa inſinuatio, quid manifeſta indicia, & quid ſemiplena probatio.

3 Infamia igitur eſt quidam rumor ortus, non à maleuolis, ſed à probis, & honeſtis hominibus, ſparſus inter multos. Colligitur hæc definitio ex Cap. Qualiter & quando, Il 2. & Cap. Inquiſitionis, de accuſationibus.

4 Clamoroſam inſinuationem pro eodem ac infamiam ſumi non pauci Iuriſperiti cenſuerunt: alij tamen Auctores putant, iſta duo in Iure diſtingui, ita vt infamia ſit, quando viri probi iudicialiter teſtantur, eſſe talem rumorem & famam de tali crimine, inter viros probos & honeſtos ſparſam: clamoroſa verò inſinuatio ſit vox totius populi, vel publicus rumor inter multos extra iudicium ſubortus.

5 Dixi autem infamiam, non à maleuolis & maledicis ortam, ſed potiùs à viris probis, & honeſtis. Ad probandam infamiam duo ſufficiunt teſtes, vt omnes vno ore fatentur; hi tamen non debent teſtari, ſe

ri, ſe ita audiuiſſe à maiori parte populi: ſic enim vix vnquam poſſet infamia probari, ac proinde modus iſte procedendi eſſet inutilis; ſed ſatis eſt (vt bene P. Leſſius aduertit Lib. 2. de Iuſt & Iure, cap. 29. dub. 16. ſecutus Baldum, & Iulium Clarum, alioſque Iuriſperitos) vt teſtentur, ſe ita publicè audiuiſſe, vel ita paſſim dici: debent tamen nominare à quibus audierint, vt ſciatur, famam ab honeſtis, & probis viris oriri, teſteſque non fingere: vnde ſi non nominarent eos, verè non probarent famam in criminalibus.

6 Indicia ſunt circumſtantiæ, ex quibus prudenter, & rationabiliter ſolemus de actionibus, operibuſque fratrum noſtrorum iudicare. Quapropter indicia à Iuriſperitis generatim vocari ſolent ea omnia, ex quibus poſſit aliquo modo colligi, quis ſit Auctor criminis, vt fama, ſuſpicio publica, teſtimonium vnius vel plurium, confeſſio Rei, & ſimilia, & cum indicia varia & multiplicia eſſe ſoleant, de his, quę neceſſariò prærequiruntur ad inquiſitionem ſpecialem, inferiùs dicemus.

7 Demum ſemiplena probatio eſt vnius teſtis oculati, & iurati, omnique exceptione maioris teſtimonium. Oculati; quia teſtis ex auditu ſolo nullam efficit probationem, nec plenam, nec ſemiplenam, vt inferiùs dicemus. Iurati; quia teſtis ſine iuramento non facit fidem in iudicio. Addimus vlteriùs, omni exceptione maioris, id eſt quòd nullum patiatur defectum, ob quem poſſit à teſtimonio ferendo iure repelli. Seorſim igitur de his tribus neceſſariò ad inquiſitionem ſpecialem prærequiſitis, ſuo ordine, & loco diſſeremus.

Digitized by Google

CAPVT III.

Præcederenè infamia debeat omnem inquiſitionem ſpecialem, & quare?

1 COmmunis eſt DD. ſententia, iudicem non poſſe contra aliquem inſtituere inquiſitionem ſpecialem tendentem ad criminum punitionem, niſi præcedente infamia Auctoris eiuſdem criminis, & delicti. Dixi tendentem ad punitionẽ; quia ad malũ impediendũ, vt quando v.g. agitur de beneficiorum, & officiorũ collatione, vel de matrimonio contrahendo; omninò licitùm eſt inquirere de impedimentis, vel de vita moribuſque particularibus perſonarum, & an de ipſorum moribus, aut delictis præceſſerit infamia: debent tamen tunc defectus, ſi qui ſint Superioribus ſecretò aperire, & quantum fieri poteſt, ſine famæ læſione.

2 Hæc ſententia, quæ tam Theologis, quàm Iuriſperitis eſt communis, probatur expreſſe Cap. Inquiſitionis. §. tertiæ. de accuſationibus, vbi dicitur. *Ad hoc reſpondemus, nullum eſſe pro crimine ſuper quo non laboret infamia ſeu clamoroſa inſinuatio non præceſſerit, puniendum: quinimò ſuper hoc depoſitiones contra eum recipi non debere, cum inquiſitio ſolum fieri debeat ſuper illis, de quibus clamores aliqui præceſſerint.* Et Cap. Qualiter, eodem titulo. *Sicut accuſationem legitima præcedere debet inſcriptio, ſic & denunciationem charitatiua monitio, & inquiſitionem clamoroſa inſinuatio præcedere.* Idque probatur ibidem exemplo villici Euangelij Lucæ 16. qui primò infamatus eſt

tus eſt apud Dominum ſuum, deinde dicitur ei: *Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ.* Et exemplo Sodomorum Geneſ.18. de quibus Dominus ait: *Deſcendam, & videbo, vtrum clamorem qui venit ad me, opere compleuerint.*

3 Id autem non contemnendis rationibus probari poteſt. Et primò. Nam ius humanum quoad fieri poteſt, intendit bono communi cum minima iactura bonorum priuatæ perſonæ, ſiue Ciuium prouidere. Inter bona verò temporalia præcipuè enumeratur fama, quæ non parum læditur eo ipſo, quod de alicuius delicto apud alios inquiſitio fiat; quia meritò quiſque poſſet conqueri ſibi fieri iniuriam, ſi vita propria iuridicè inquireretur, cuius alioquin fama integra eſt; quia per huiuſmodi inquiſitionem redditur ſuſpectus apud alios. Quare merito iura humana decernunt, nullatenus à iudice fieri debere inquiſitionem de aliquo donec eius fama aliquo pacto aliundè ſit perdita.

4 Probatur deinde. Quia licet regulariter vtilis ſit Reipublicæ criminum punitio, id tamen abſolutè verum non eſt, quando crimina ſunt occulta, & nullus eſt accuſator verus, vel fictus; tunc enim vtilior eſt Reipub. ſiu Religioni conſeruatio famæ, & honori ſubditorum conſulere, quàm intempeſtiua punitio, qua ſæpè turbatur Reſpublica, & Ciues maximis bonis, nempè honore & fama priuantur.

5 Demum probatur. Quia iudex, vt optimè probat D. Thomas 2.2.q.67.art.3. contra neminem poteſt via inquiſitionis procedere, quando nullus eſt accuſator formalis, vel virtualis. Sed via inquiſitionis nullus eſt accuſator formalis, vt ſupponimus ex dictis. Debet igitur eſſe tunc aliquis virtualis, qui ſuppleat vicem formalis accuſatoris. Virtualis autem accuſator nullus alius eſſe poteſt, niſi infamia, expreſſa indicia, aut ſemiplena probatio, quæ

æquipollent accuſatori formali, vt communis DD. ſententia tenet. Igitur ſine aliquo horum, præcipuè ſine infamia, occulta crimina iudex inquirere non poteſt.

6 Vnde fit, non ſufficere, vt duo vel tres iurati teſtes affirment, ſe vidiſſe Petrum tale crimen committentem, vt expreſsè decernitur in cap. Inquiſitionis; quia adhuc crimen eſt occultum, ac proinde minimè per inquiſitionem ſpecialem eſt procedendum, ſed neceſſario requiritur, vt rumor ſparſus ſit per maiorem partem viciniæ, Collegij, vel Communitatis, in qua Petrus v.g. commoratur, vt dicatur ipſe ibidem infamia laborare, vt capite præcedenti annotauimus.

7 Notandum verò exiſtimo, non eſſe iuris diuini, aut naturalis, ſed poſitiui humani tantùm, vt non fiat inquiſitio ſine præuia infamia Auctoris. Ita poſt Magiſtrum Soto tenet P. Leſſius lib. 2. cap. 29. diſp. 15. & P. Valentia 2.2. q. 14. diſp. 5. puncto primo. An verò indicia, & ſemiplena probatio habeant eandem vim ad inquirendum, ac infamia, inferiùs explicabitur.

8 Dubium tamen oriri poteſt, an ex aſſertione iudicis dicentis, dum procedit ad inquiſitionem, famam publicam præceſſiſſe, eo ipſo credatur infamia probata, an verò neceſſarium ſit, quod ſpecialitim ipſe iudex priùs probet hanc famã præceſſiſſe, ſaltem per duos teſtes? Aliqui diſtinguunt inter iudicem ordinarium, & delegatum, & affirmant, quod delegatus iudex non poteſt inquirere, niſi priùs probata ſit fama ſaltem per duos teſtes, & quod ordinarius iudex, qui ex mero officio procedit, poteſt, vt ſunt Generales, & Prouinciales; ſufficit enim vt extraiudicialiter conſtet de fama, vt apertè docet Iulius Clarus quæſt. 31. verſic. fama publica præcedente. Franciſcus tamen Aretinus in Practica ſua

crimina-

criminali,cap.14.quamuis exiſtimet eſſe valdè vtile ſatiſque expediens, quod probetur infamia, antequàm inquiſitio inſtituatur, non tamen cenſet eſſe de neceſſitate, neque in iudice ordinario, neque in delegato probari infamiam priuſquam inquiſitio inſtituatur,ſed ſufficere, quòd ſæpius peruenerit ad aures ipſius iudicis, vt apertè loquitur textus in cap. Qualiter, & quando in illis verbis: *Si per clamorem, & famam ad aures Superioris peruenerit.* Et cum vtatur verbo illo *Superioris*, quod conuenit etiam iudici delegato, clarè comprehendit tàm iudicem ordinarium quàm delegatum.

9 Demum circà hanc inquiſitionis materiam notandum eſt, quod ſi aliquando ad manus Superioris deferantur literę denunciatoriæ, aut infamatoriæ nemine Auctore ſubſcripto, nullo modo debet, neque poteſt inquirere, niſi præcedat infamia. At ſimiles literæ neque infamiam, neque indicium contra ipſum denunciatum continent. Ita concludit Iulius Clarus in Practica criminali, qu. 5. & cum eo omnes ferè ſcriptores. Quod etiam intelligendum eſt, etiamſi in ipſis literis notificati eſſent teſtes de ipſo delicto informati; quod quidem anteà confirmatum fuit Deciſione Summi Pontificis in cap. Inquiſitionis,extra, de accuſationibus, vbi expreſsè prohibetur, ne fiat inquiſitio ad eorum poſtulationem, qui clam ſchedulas ad aliorum infamiam tendentes proferunt, eiuſque rei ratio redditur à Panormitano, cum ſchedulæ prorsùs infamiam non præſeferant, vt habetur eodem tit. de accuſationibus.Cap.Finali. Quare neque à fortiori id poterunt prętare literæ delatoriæ ſine nomine.

CAPVT IV.

Caſus excepti, in quibus abſque infamia iudex inquirere poteſt.

1 AB hac communi regula Auctores excipiunt aliquos caſus, in quibus iudex ad inquiſitionem ſpecialem contra aliquem procedere poteſt, non pręcedente aliqua infamia, quos refert Bartol. l.2.§.ſi in publico. ff.ad legem Iuliam de adulteris, M.Soto, de tegendo ſecreto, membro 2. qu. 6. Et omnes ferè Commentatores D.Thomæ 2.2. qu.69. artic.2

2 Primus caſus eſt in crimine hęreſis, & apoſtaſiæ. In his enim etiam ſine infamia inquiri poteſt; vt communiter docent DD. in Cap. Qualiter & quando, de accuſationibus, apertè conſtat ex Cap. Communicauimus. §. Adijcimus, de hæreticis, & l. Apoſtatarum 4. C. de apoſtatis, Et ratio eſt, quia bonum publicum pręferri ſemper debet bono priuato: cum autem hæc crimina maximè noxia ſint Reipublicæ (ab ipſis enim ſemper eminet cæteris alijs periculum euerſionis) fit, vt bonum publicum ſit pręferendum bono famæ alicuius particularis.

3 Secundus caſus. Quando committitur crimen læſę maieſtatis, vt conſpiratio in Principem, traditio Ciuitatis, falſificatio monetæ, &c. vt clarè conſtat in Extrauagant. Ad reprimendam, de hæreticis, quę habetur in Iure ciuili in fine voluminis. Inter hos caſus meritò annumerantur omnia crimina atrocia, quibus (vt vidimus Tractatu primo, cap.13.) pœna mortis

mortis etiam atrocis imponitur, in quibus non ſolùm (vt Iulius Clarus aduertit, adductus prædicto capit. vt ſupta) infamia non requiritur, verum etiam multæ aliæ ſolemnitates vtique ſubſtantiales, & de iure commnni requiſitæ omitti ſolent.

4 Tertius. Quando frequentantur furta, homicidia, vel latrocinia, ſimiliaque crimina, & delicta, quæ Communitatibus nocere ſolent. Hæc enim apertè ſunt in damnum commune; & tenentur iudices inquirere, & prohibere ſine alia perſonæ particularis infamia præcedente.

5 Quartus eſt euidentia delicti, nam delictum manifeſtum & notorium ſufficiens eſt, vt iudex ſine alia infamia perſonæ ad inquiſitionem ſpecialem deſcendat.

6 Quintus. Si confeſſus fuerit crimen occultum in iudicio, etiam coram paucis, vt ſi coram ſolo Iudice, & Notario, vt colligitur ex Cap. 1. de accuſationibus, in 6. Nam talis confeſſio inducit notorium, & publicum in iure; non tamen ſufficit confeſſio extrà iudicium, etiamſi coram multis facta ſit, niſi extrà orta ſit infamia: nec ea quæ facta eſt coram Prælato incogitanter aut inaduertenter, vel in aliqua epiſtola ſecreta, quam Prælatus aperuit, teſte M. Soto, de ſecreto, membro 2. q. 6. quod etiam ait Nauarrus, de Iudicijs, n. 16.

7 Sextus. Quando iudici per generalem inquiſitionem procedenti patefactus eſt Auctor alicuius criminis; tunc namque poteſt contra eum procedere, vt docet Nauarr. vt ſupra num. 87. Inſuper P. Leſſius lib. 2. cap. 29. dubit. 15. n. 125. docet, communem eſſe Iuriſperitorum ſententiam; etiamſi forſan teſtis reuelando peccauerit. Nam eo ipſo quod crimen deductum eſt in publicam iudicis notitiam ſiue bene, ſiue male, eo ipſo tenetur contra illum

tra illum procedere particulari inquiſitione, & illud punire.

8 Septimus. Quando crimen eſt commiſſum, vel detectum in iudicio, vt ſi v.g. teſtis falſum in proceſſu deponat, ſi accuſator calumnietur, &c. in his enim non eſt opus alia infamia, tum quia ſicut proceſſus iuridicus eſt actus publicus; ita & cognitio, quæ ex illo habetur, reputatur vt publica, & ex conſequenti crimen, quod in ipſo proceſſu committitur, publicum cenſetur: tum etiam quia hæc crimina valde noxia ſunt bono publico, veluti debitum ordinem iuſtitiæ perturbantia; vnde meritò, ſi probentur, ſine infamia contra ea procedi poteſt, vt optimè M. Soto, de tegendo ſecreto, membro 2. q. 1. Nauarrus cap. Inter verba, n. 201. & in Rubr. de Iudicijs, n. 88.

9 Octauus. Quando euidentia, atque notoria adſunt indicia, vel ſemiplena probatio, vt ex ſequentibus pleniùs conſtabit. Denique inter caſus exceptos meritò computatur; quando aliquis reperitur in fragranti crimine; nam tunc non ſolùm poteſt iudex contra ipſum inquirere non præcedente infamia, ſed etiam procedere vſque ad ſententiam diffinitiuam Iuris ordine prętermiſſo, vt docet Iulius Clarus in Practica, q. 8. Aduertit tamen Auctor iſte, quod deprehenſio in fragranti delicto non inducit plenam probationem, ſed ſolum operatur, vt reus poſſit torqueri, caſu quo neget crimen. Quapropter tunc examinandi ſunt teſtes, qui illum deprehenderunt, aut qui viderunt, vt iuridicè deprehenſus in fragranti crimine puniatur. Sunt præterea aliqui caſus, qui cum ad noſtrum propoſitum non pertineant, iure meritò omittendos iudicauimus.

CA-

Digitized by Google

CAPVT V.

In delicto notorio, etiamſi malefactor ſit Occultus abſque vlla infamia, iudex poteſt ac debet inquirere.

1 CVm inquiſitio ſpecialis ſit inueſtigatio criminis, vel perſonæ, dupliciter huiuſmodi inquiſitio (vt cap. 1. huius Tractatus annotauimus) contingere poteſt. Primò. Quando Superior inquirit de crimine in particulari, non verò de perſona. Secundò. Quando in ſingulari interrogat de hoc crimine, & de hac perſona, quàm meritò DD. mixtam inquiſitionem nuncuparunt. Nunc de primo genere inquiſitionis ſermo noſter procedit, nempè quando crimen eſt manifeſtum, perſona verò delinquens ignota.

2 Aliqui putant, non poſſe iudicem ex ſola cognitione publici criminis, & delicti procedere ad inquiſitionem perſonæ: inter quos fuere Paludanus in 4. Diſt. 19. Adrian. Quodlib. 3. quos ſequitur M. Soto de tegendo ſecreto, membro. 2. quæſt. 6. & lib. 5. de Iuſtitia & Iure. qu. 6. art. 2. Hi omnes volunt, requiſitam eſſe ad inquiſitionem ſpecialem perſonæ infamiam, idque probare intendunt ex Cap. Cum oporteat, Cap. Inquiſitionis. Cap. Qualiter & quando, de accuſationibus. Quare ipſi exiſtimant in hoc caſu iudicem tantummodò poſſe interrogare, quo tempore, aut quo loco commiſſum fuerit illud crimen, vel alias ſimiles circumſtantias,

ſi fortè

Digitized by Google

ſi fortè ex illis cognitio perſonæ delinquentes per aliqua indicia deduci poſſit. Negant tamen, à principio poſſe inquirere, an teſtis ſciat, quis commiſerir illud crimen.

3 Contraria tamen ſententia verior eſt, quam tenet Innocentius Cap. Bonar. & Nauarr. Cap. Inter verba, concluſ. 6. n. 124. quam olim tenuère Panormitanus dicto Cap. Bonar. n. 4. col 5. Bartol. lib. 2. ad L. Iuliam, de adulterijs, n. 17. Gloſſ. in Canon. Quidam maligni. 5. qu. 1. & in Cap. Qualiter & quando, de accuſationibus, tenentque omnes ferè Thomiſtę Commentatores D. Thomæ 2. 2. quæſt. 76. ar. 2. vbi etiam Caietanus annotauit, hanc docuiſſe aliquando D. Thomam, dum eſſet Baccalaureus Pariſijs, nec videtur ille vnquã retractaſſe. Nuſquam enim negat, licitam eſſe hanc inquiſitionem, quando delictum eſt publicum.

4 Hanc ſententiam Salon de Iuſtitia & Iure, Controuer. 7. circa artic. 2. quæſt. 79. D. Thomæ plurimis adductis rationibus probat, quibus breuitatis cauſa omiſſis, nobis pro multis interim ſufficiat communis vſus Reipublicæ. & iudicum timoratæ conſcientię, tàm Eccleſiaſticorum, quàm ſęcularium praxis. Et ratio pręcipua illa videtur; quia ob bonum publicum (quod non negant oppoſitæ ſententiæ aſſertores) licet procedere per ſpecialem inquiſitionem contra aliquos delinquentes, etiamſi nulla ſit infamia, vt cap. ſuperiori annotauimus; ſed non minùs pertinere videtur ad bonum publicum, vt inuento cadauere, requiratur homicida: inuento furto, aut ſacrilegio, quæratur latro; aliàs ſæpè manerent impunita delicta non ſine ſcandalo, & detrimento aliorum, & ſcelerati liberiùs nocerent, quod cedit in maximum damnum commune. igitur &c. Et licet aliquando hoc vel illud crimen non ſit directè contra bonum commune, plura

plura tamen crimina impunita manere, nullo modo abſque ſcandalo, communiſque boni detrimento, contingere poteſt.

5 Ex eo demum hæc ſententia confirmatur; quia infamia (ex omnium conſenſu) requiritur tanquam accuſator, vt ſuperiùs expoſuimus ſed in huiuſmodi criminibus publicis & notorijs euidentia delicti eſt pluſquam accuſator, vt ex D. Auguſtino Cap. Euidentia, de accuſationibus refertur illis verbis: *Euidentia patrati criminis, clamore accuſatoris non indiget.*

6 Illud verò prudenter notant huius ſententiæ Auctores, in hoc caſu inquiſitionem non debere fieri de ſingulari aliqua perſona, v.g. an Petrus occiderit hunc hominem; quia ſi nulla de Petro præceſſit infamia, iniquè iudex inquireret de illo; nam illa interrogatione Petrus apertè infamaretur, etiamſi non feciſſet crimen. Vt igitur bono communi conſulatur, poterit iudex prudenter inquirere, quinam per eam viam in qua commiſſum eſt crimen, tranſierit? Quota hora in ea plateæ parte fuerunt aliquæ perſonę? Simileſque alias circumſtantias petere, per quas quaſi per gradus, ſiue indicia poſſit indirectè peruenire ad notitiam delinquentis.

7 Quod ſi occultus Auctor detegatur, poterit contra eum procedere iuridicè, etiamſi ex ignorantia fuerit denunciatus, nec damnum ſecutum iudici imputabitur, vt rectè Nauarrus in Rubrica de Iudicijs, n. 87. aduertit; quia iure ſuo vtitur; nam ex eo quod Auctor eſt publicè detectus, etiamſi id ab altero iniquè factum ſit, poteſt contra eum informationem capere, conuictumque punire: ipſe tamen iudex tunc non eſt cauſa directa iniquæ detectionis; nam propter bonum commune poteſt talem inquiſitionem inſtituere, vt latiùs P.

tiùs P. Leſſius proſequitur libr. 2. capit. 19. dubit. 14.

8 Neque obſtat Cap. Cum oportet, iuncto Cap. Inquiſitionis, & Cap. Qualiter & quando. Nam illa iura, ſi exactè expendantur, vel de inquiſitione certæ perſonæ, quę immediatè fieri non debet, vt diximus, quando non præceſſit infamia, vel in caſu quo perſona & crimen ſimul erant occulta, intelligi debent.

9 In hoc verò caſu, etiamſi iudex iuridicè reum interroget, ipſe non tenetur ſe ipſum patefacere ante infamiam, vel ſemiplenam probationem, imò nec ſubditi, etiam ſub iuramento interrogati non tenentur manifeſtare delicti Auctorem, ſi nulla laborat infamia, nihilque mali in poſterum timeatur. Si tamen crimen eſſet adhuc perpetrandum, vel continuandum, aut ſi ex eo graue damnum alicui immineret, quod alia ratione non poſſet commodè auerti, interrogatus teſtis tunc poſſet & deberet Auctorem patefacere licet omninò occultum, & nulla infamia laborantem, vt in illo caſu iudex poſſit opportuna remedia adhibere.

CAPVT VI.

Infamatus de vno crimine nulla ratione poteſt interrogari de alio, cuius nec pręceſſit infamia, neque accuſator. Nec minus interrogari poteſt de complicibus.

1 PRobabilior, & verior ſententia tenet, infamatum de vno crimine nulla ratione poſſe inter-

interrogari de alio, cuius nec infamia, nec indicia, nec ſemiplena probatio præceſſerint. Ita docent Caietanus 2.2.q.69. art.2. & Opuſculo 17, reſponſione 5. M. Soto lib. 5. de Iuſtitia & Iure, qu.6. art. 2. Nauarr. Cap. inter verba, concl. 6. n. 197. & in Summa, cap. 25. n. 36. & plures alij. Quia (vt ſæpiùs diximus) non poteſt iudex obligare aliquem ad manifeſtandum reum occultum quando nec eſt præuia infamia; nec indicia, vel ſemiplena probatio præcedant. Igitur ob eandem rationem non poterit iudex interrogare reum de vno delicto & crimine infamatum, de alio crimine, de quo nulla præceſſit infamia; fieri enim poteſt, vt quis in materia ſuperbiæ ſit infamatus, qui tamen circà iuſtitiam habeat bonum nomen, etiamſi aliàs ſit iniuſtus: quare reſpectu occulti criminis videtur habere ius, vt illi ſeruetur bonum illud nomen, quod poſſidet.

2 Meritò tamen aduertunt DD. quod quando iudex inquirens de vno crimine, cuius Auctor laborat infamia; incidenter deprehenderit aliud ſecundum crimen, de quo ſimiliter reus eſt infamatus; tunc poſſe eundem iudicem inquirere de crimine incidenter ſibi reuelato, vt cum v.g. quis interrogatus, an Petrus commiſerit homicidium, de quo iam laborat infamia, ſi incidenter affirmat eundem Petrum etiam furtum commiſiſſe, poſſe tunc legitimè iudicem, inquirere de illo furto. Quam ſententiam ex eo probat Nauarrus Cap. Inter verba, num. 197. quia cum crimen deprehenditur à iudice, eſt notorium in iure: ſicutq; crimen, quod committitur in præſentia iudicis, non indiget alio accuſatore, iuxtà ſuperiùs dicta, quàm ipſius præſentia; ita cenſendum erit de crimine coram iudice, etiam incidenter detecto.

3 Hæc tamen ſententia meritò limitatur à Mag. Soto, memb. 2. quæſt. 1, vt procedat non de omni

crimine

crimine incidenter detecto, ſed de eo tantùm, quod priori erat annexum, de quo iam præceſſerat infamia, veluti ſi inquiſitio fiat de infamato de concubinatu, & deprehendatur prædictum concubinarium ad fæminam ſuſtentandam furari; tunc meritò poſſet iudex de crimine iſto occulto deprehenſo inquirere.

4 Secunda huius capitis pars docet, reum non poſſe interrogari à iudice de complicibus nulla infamia laborantibus. Concluſio eſt certa, & paſſim in vtroque Iure docetur. Cap. Cum Monaſterium de confeſſis. Cap. Veniens, de teſtibus, eſtque communis DD. ſententia, quæ intelligenda eſt cum grano ſalis, nempe procedere tantùm de complice, quando peccatum cedit in detrimentum proprium; nam ſi contra commune bonum pugnat ſine dubio poteſt ac debet de complicibus interrogari, dictante ipſa natura boni communis quę poſtulat, vt illud omninò famæ cuiuſcunque particularis præferatur.

5 Docent præterea Auctores huius ſententiæ, tunc poſſe iudicem de complice interrogare, quando crimen eſt talis conditionis, vt ſine ſocio committi non poſſit; quia in hoc caſu tanquam notorium reputatur, crimínoſum habuiſſe complicem: quare niſi iudex interrogaret, poſſet facilè occaſio publicæ ſuſpicionis contra iudicem, aut aliud ſuboriri ſcandalum in Communitate. Tunc verò iudex non debet ſpeciatim inquirere, an Petrus, vel Paulus fuerint complices; ſed generatim tantùm petere debet, quinam fuerint criminis ſocij.

6 Vnde optimè Nauarrus. Cap. Inter verba, concluſ. 6. (quem ſequuntur alij non minoris notę Auctores) docet, quod quando crimen, neque ex natura ſua, neque ex circumſtantijs præſefert complicem,

complicem, & aliàs peccatum non eſt contra bonum commune; non poſſe iudicem, etiam inquiſitione generali, complicem inquirere; quia deficiente illa ratione boni communis, nulla apparet ratio, ob quam poſſit interrogare de crimine occulto.

7 Demùm obſeruare oportet, quod id, quod in hoc capite, & pręcedenti diximus de infamia, idem ſentiendum eſt de indicijs expreſſis, aut ſemiplena probatione, nempè quod quando iudex iuridicè interrogat, præcedente infamia, eandem etiam inquiſitionem poteſt ipſe inſtituere pręcedentibus indicijs, aut ſemiplena probatione.

CAPVT VII.

Quando indicia etiam ſine infamia ſufficiant ad inſtituendam inquiſitionem particularem.

1 INdicia lato vocabulo ſumpta (vt notat Panormitanus, Extra. de probationibus, cap. 3.) primo loco poſſunt capi pro quacunque probatione, ſiue plena, ſiue ſemiplena, ſiue pro quocunque delicti ſigno: & tunc dicuntur indicia ab indicando, quia indicant aliquid factum, vel non factum eſſe. Et in hoc ſenſu certum eſt, nomine indicij comprehendi famam, teſtes confeſſiones extraiudiciales, & alię quæcunque probationes.

2 Secundo autem modo preſſiùs, & ſecundùm propriam ſignificationem indicia accipiuntur, & ita

condiſtinguuntur ab omnibus prædictis, nempè fama, teſtibus, &c. quæ ita deſcribi poſſunt. Indicium eſt aliquod notabile ſignum alicuius maleficij ab ipſo condiſtinctum, & ipſum aliqualiter indicans magis, vel minùs, clariùs, vel obſcuriùs ſecundùm naturam, & diuerſitatem indicij.

3 Indicium propriè ſumptum oritur ex his, quæ vrgere poſſunt animum iudicis ad credendum maleficium, vel rem, de qua agitur eueniſſe. Credulitas verò iudicis maior vel minor reſultat ex maiori, vel minori, clariori, aut obſcuriori indicio: & ita indicia ſecundùm eorum diuerſitatem inducunt vel opinionem, vel credulitatem, vel ſcientiam ſiue euidentiam.

4 Indicia æquiparantur teſtibus, vt conſtat ex L. Sciant cuncti, C. de probationibus, & dum in dicta lege fit mentio indiciorum additur, indubitatorum, & luce meridiana clariorum. Idem quoque confirmatum eſt per ſacros Canones. 11. q. vlla c. Sciant cuncti & per conſuetudinem in foro Eccleſiaſtico receptam. Et quemadmodum teſtes debent eſſe ad minus duo conteſtes, & omni exceptione maiores, ad hoc vt ſint idonei ad plenam probationem: ſic ad hoc vt indicia plenè probent, debent eſſe indubitata, & luce meridiana clariora.

5 Omnes ferè DD. conueniunt (paucis exceptis) indicia, ſi expreſſa ſint, ſufficere ad inquiſitionem particularem, ſecuti D. Thomam 2. 2. q. 69. art. 2. vbi poſt Caietanum omnes ferè Interpretes Sancti Thomæ eam ſententiam amplectuntur, quo in loco expreſsè D. Thomas affirmat, iudicem non poſſe reum iuridicè interrogare, niſi præcedat infamia, indicia expreſſa aut ſemiplena probatio. Ratio huius ſententiæ ea eſſe poteſt, quia indicia æquiualent accuſationi virtuali.

6 Sed in quibus caſibus poſſit iudex præcedentibus in-

Digitized by Google

bus indicijs expreſſis inquirere exiſtimo non ſatis clarè conſtare apud Auctores. Nam omnes ferè abſolutè cum D. Thoma, in omni euentu poſſe iudices (ſi indicia expreſſa præcedant non aliter ac de infamia diximus,) reum iuridicè interrogare: alij verò licet pauci; indicia etiam expreſſa non ſufficere ad inquiſitionem ſpecialem, apertè docent. Exiſtimant enim, indicia nulla ratione accuſatoris, ſed potiùs teſtium, vim habere.

7 Hanc ſententiam expreſsè docet Salon, de Iuſtitia & Iure, quæſt. 109. art. 2. contro. 6. ſecutus Nauarrum. Cap. Inter verba, concluſ. 6. num. 116. & Auctores alios non infimæ notæ. Quorum illud eſt pręcipuum fundamentum; quia iudex neceſſariò debet ſeruare in iudicio formam ſibi à iure pręſcriptam, neque vllo modò eſt illi licitum, has iuris metas, ſiue principia tranſgredi: ſed in iure expreſsè cauetur, vt non procedat ad inquiſitionem ſpecialem, niſi pręuia perſonæ infamia, vt conſtat ex Cap. Cum oportet, Cap. Inquiſitionis, Cap. Qualiter, & quando, de accuſationibus: Ergo non poteſt iudex ſolis præcedentibus indicijs, quantumuis expreſſis, abſque vlla infamiæ nota, ad ſpecialem inquiſitionem deſcendere.

8 Hoc argumento conuictus Nauarrus Cap. Inter verba. concl. 6 n. 182. audacter affirmauit D. Thomæ doctrinam aſſerentem 2. 2. q. 60. art. 2. ſufficere indicia expreſſa ad inquiſitionem, non eſſe recipiendam; quia nullum allegat textum, neque rationem aliquam neceſſariam, contra expreſſam deciſionem Iuris Canonici, *Sine quibus* (inquit) *nulli Doctori neceſſario credere tenemus ſecundum S. Auguſtinum*. Hactenus Nauarr. Quamuis ipſe poſtea in Rubrica de Iudicijs n. 50. adducat verba D. Thomę aſſerentis, ad inquiſitionem ſufficere, infamiā, indicia expreſſa, aut ſemiplenam probationem

 præce-

Digitized by Google

præcedere,& docet D. Thomæ ſententiam eſſe intelligendam de criminibus notorijs, & famoſis, de quibus iudex iuridicè inquirit, ſi vnum, aut alterum horum, etiam diſiunctiuè inquiſitionem præcedat.

9 Pro huius difficultatis pleniori interpretatione notandum eſt; indicium ab indicando meritò fuiſſe deriuatum, vtpotè quo indicatur,& notificatur crimen, cap. Studijs, de Præſumptionibus, & apud Iuriſperitos generatim ea omnia indicia vocantur, ex quibus poteſt aliquo modo conijci, quis eſt Auctor criminis, qualia ſunt fama, ſuſpicio,publica confeſſio extraiudicialis Rei, dictum ſocij criminis,aut vulnerati,aut mandatarij fuga poſt perpetratum delictum inimicitia grauis,minæ præcedentes, res furata apud aliquem reperta, teſtis de viſu, vel auditu, vel alio ſenſu, & ſimilia alia, quæ breuitatis cauſa omittimus.

10 Indicia autem non omninò æqualia ſunt, vel ad inquirendum,vel ad condemnandum;quare meritò in tria genera diuidi ſolent, nempe in leuia, grauia, & grauiſſima, de quibus plenius Iulius Clarus libr. 5. §. finali. quæſt. 20. & Farinac. quæſt. 36.& ſequentibus.

11 Leuia indicia, ſiue ſimplicia, quæ ſuſpiciones leues appellari queunt, illa dicuntur quæ probabilem ſuſpicionem de auctore criminis præbent; quę licet ad inquirendum,& informationes capiendas, atque etiam ad Rei capturam, ſi de fuga dubitetur, poſſint ſufficere, non tamen ſufficiunt ad interrogandum, & multo minùs ad illum tormentis exponendum. Iudex tamen, quod attinet ad capturam, cautè procedere debet, præcipuè ſi indicia ſint contra virum probum, & honeſtum, contra quem niſi pluſquam leuia indicia emerſerint, non eſt procedendum.

12 Grauia

12 Grauia indicia ſiuè vrgentia, quæ ſuſpiciones vehementes nuncupari queunt, illa dicuntur, quæ ex magnis, & ſolidis proueniunt coniecturis, vt confeſſio delicti extra iudicium ab inquiſito facta, fuga ipſius poſt perpetratum delictum ante inquiſitionem formatam quæ quidem indicia non ſolum ſufficiunt ad Rei capturam, Reumque interrogandum, ſed etiam ſi faſſus non fuerit delictum, ad torturam inferendam, licet non ſufficiant ad condemnationem Rei; nemo enim ex præſumptionibus, ac indicijs etiam vehementibus, in criminalibus pœna ſaltem ordinaria condemnari debet.

13 Grauiſſima indicia, ſiue indubitata, quæ violentæ ſuſpiciones meritò appellari poſſunt, illa dicuntur, quæ ex maximis, & iudicis animum conuincentibus coniecturis naſcuntur: vt ſi quis de aliqua domo vnum tantùm oſtium habente, cum euaginato enſe, ac ſanguinolento, facieque turbata viſus fuerit exire, & in illa domo occiſus homo reperiatur; tunc illum tale homicidium commiſiſſe, violentum erit indicium. Similiter ſi quis cum alterius vxore in lecto iacere inuentus fuerit, illum adulterium cum ea perpetraſſe, violentum quidem erit indicium. Huiuſmodi vero indicia, vt Doctores præfati affirmant, non ſolum ad torturam, ſed ad condemnationem quoque ſufficiunt. Quia in his grauiſſimis indicijs iuris præſumptio inuenitur, ex qua ad criminalem punitionem & pœnam ordinariam crimini imponendam deueniri poteſt, vt poſt Bartolum docet Farinac. q. 52. nu. 54. niſi aliàs ex parte Rei aliqua excuſatio, vel exceptio opponatur, nam tunc pœna extra ordinaria Iudicis arbitrio puniri debet.

14 De indicijs, quæ debent præcedere, vt inquiſitio iuridicè fiat, aduertit rectè Caietanus 2. 2. qu. 69. art. 2. tria, quæ maximè commendat Na-

uarrus in Rubr. de Iudicijs n. 58. Primùm debere ea eſſe perfecta, quæ vehementem afferant ſuſpicionem, & vt ſaltem duorum, vel trium teſtium, licet non omni exceptione maiorum prædicta indicia comprobentur.

15 Secundò. Docet idem Caietanus, regulariter debere eſſe plura indicia, vt loci, temporis. &c. quamquam hoc, teſte eodem Caietano, ex iudicis prudentia pendeat. Poſſet enim aliquando vnum indicium eſſe loco plurium, quod proinde ſufficeret ad inquiſitionem; nam vnus teſtis omni exceptione maior, facit indicium perfectum, quando de ipſo crimine, & Auctore ipſius teſtificatur, non tamen quando teſtificatur de alijs circumſtantijs, vt ſi dicat: tali nocte fuit repertus in loco vicino, quando fuit commiſſum furtum; nam tunc iſtud indicium debet probari per duos teſtes, nec ſufficit probari per vnum, vt benè aduertit Nauarrus, dicto num. 58.

16 Tertiò. Addit Caietanus, ſecutus D. Thomam, indicia debere eſſe manifeſta, ſiuè expreſſa, & ita quidem manifeſta, vt manifeſtè indicent hoc crimen, & hanc perſonam. Item debent manifeſtari ipſi reo à iudice, vt reus ſciat ſe iuridicè interrogari, ac proinde teneri reſpondere; alioqui non tenebitur, vt rectè docuit M. Sotus l. 5. de Iuſtitia, q. 6. art. 2. & alij DD. communiter.

17 Demum quæ indicia dicenda ſunt leuia, quæ grauia, ſiue grauiſſima, & quæ ſufficientia, ſiue inſufficientia ad inquiſitionem, iudicis arbitrio Iuriſtæ exiſtimant relinquendum, vt poſt alios reſoluit Farinac. q. 8. n. 46 in hac enim indiciorum materia, regula generalis & certa tradi minimè poteſt; nam idem indicium, quod reſpectu vnius leue dicitur, reſpectu alterius graue iudicari debet.

18 His præmiſſis. Prima concluſio ſit. Quando crimen eſt

men eſt notorium, indicia expreſſa ſufficiunt, vt iudex ad ſpecialem inquiſitionem deſcendat, v.g. occaſione patrati criminis notorij iudex generatim poteſt & debet inquirere (vt ſuperiùs annotauimus) tunc ſi per infamiam, aut indicia, aut ſemiplenam probationem conſtet de malefactore, iudex debet inquiſitionem ſpecialem contra reum inſtituere. Ratio eſt; quia euidentia, ſiue notorietas criminis, vicem tunc habet accuſatoris virtualis, vt in ſuperioribus oſtendimus: accuſatione verò formali, vel virtuali præuia, iudex iuridicè procedit ad inquiſitionem. indicia verò ſupplere vicem accuſatoris, poſt Magiſt. Sotum docet P. Leſſius lib. 2. cap. 29. dubi. 12. n. 1'4. & dubit. 16. n. 145. & ante ipſum apertè docuit Nauarrus in Rubrica de Iudicijs, n. 58. & 78. & 96.

19 Superioris concluſionis aliam etiam reddunt rationem; quia quando aliquis eſt infamatus apud iudicem de aliquo crimine, poteſt interrogari de illo crimine. Igitur cum indicia iudicialiter probata pariant apud iudicem quandam iuris notorietatem, meritò poſſunt pro infamia, & ficto accuſatore reputari, vt ſuperiùs numer. 59. 78. & 96. docent Nauarr. Quare ex duplici capite cum indicia expreſſa fuerint iudicialiter probata, poteſt iudex procedere ad inquiſitionem. Primo ex notorietate & euidentia criminis. Secundò notitia quam iam de illo crimine iudex comparauit, quæ duo habentur pro infamia, aut ficto accuſatore.

20 Illud tamen notandum eſt, quod cum iudex per ſufficientes teſtes indicia probauerit. tunc debet reum ſi fuerit præſens, de veritate criminis interrogare, vt ſi illud fateatur, ipſum puniat: ſin minùs, vt inquiſitionem contra ipſum inſtituat, vt apertè docet Iulius Clarus qu. 5. ex Innocentio & alijs, & P.

 Leſſius

Leſſius dub. 15. vt ſupra, numer. 139.

21 Secunda concluſio. Quando delictum quantumuis occultum eſt contra bonum commune, vel ex eo imminet damnum, vel ſpirituale, vel corporale tertiæ perſonæ, quod commodè impediri non poteſt, niſi Superioris opere vel induſtria; tunc iudex ſolis præcedentibus indicijs expreſſis, poteſt ſpecialiter inquirere Auctorem illius criminis.

22 Hęc concluſio, quantum ad primam partem manifeſtè conſtat; quia bonum commune omninò præponderat famæ cuiuſcunque particularis: Secunda etiam pars ex eo conſtat; quia ex charitate non ſolum poſſum, ſed etiam teneor crimen alterius manifeſtare, quando ex eo graue damnum proximis immineat.

23 Hæc concluſio eſt communis apud omnes. Nota tamen, quod ſi ad auertendum illud damnum non fuerit neceſſe crimen alterius patefacere, quia forſan per aliam viam, nempè per fraternam correctionem, illud damnum auertere quis poteſt; tunc nullatenus debet illud iudici aperire.

24 Tertia concluſio. Quando delictum notorium non eſt, ſed potiùs omninò occultum, neque vergit in damnum commune, aut priuatum alterius; tunc etiamſi indicia expreſſa inueniantur, iudex non poteſt ad inquiſitionem ſpecialem procedere: quod ex eo manifeſtè probatur; quia ſi duo aut tres teſtes iurati non ſufficiunt, vt iudex inquiſitionem formet, niſi infamia priùs præcedente, (vt expreſſè decernitur in Capite Qualiter, & quando 2. & Cap. Inquiſitionis, de accuſationibus,) à fortiori ſolis indicijs innixus, nulla ratione poterit ad inquiſitionem particularem progredi.

25 Reſtat

25 Reſtat iam, vt argumento in contrarium adducto reſpondeamus: & primò dicimus, illa capita ex tit. de accuſ. deſumpta, intelligenda eſſe de crimine occulto, & de perſona, ſiue malefactore occulto: tunc enim etiamſi indicia expreſſa, vel ſemiplena probatio præceſſerint, ſi infamia non præcedat, fieri inquiſitio prohibetur; non verò illa Iura loquuntur vel de crimine notorio, vel bono communi, aut priuato iacturam inferente, nam tunc indicia expreſſa etiam ſine infamia, ad inquiſitionem ſufficiunt, vt ſuperiùs hoc capite annotauimus. Ita prædicta Iura interpretantur Recentiores, vt Arragon. 2.2.q.69. artic. 2.& alij.

CAPVT VIII.

De indiciorum probationibus.

1 SVnt multa, & varia quidem indiciorum genera, de quibus longum eſſet ſpeciatim diſſerere. Illud tamen pręmittendum cenſeo, antequam ad indiciorum probationes deſcendamus, quod in occultis criminibus, quæ ſunt difficillimæ probationis, ſufficiunt violentæ præſumptiones, etiam ad condemnandum reum, vt notat eruditè Emman. Rodericus to. 2. q.3. art.2. citans pro hac ſententia Iuriſperitos quamplurimos, qui eam fatentur communiter receptam à Doctoribus, & Maſcardum, qui affirmat eam ſic ſeruari in Curia: Deciſionem Rotæ, & Hoſtienſem dicentem, quòd in his, quæ in occulto committuntur, & certa probatio haberi non poteſt, indicia probabilia, & vrgentes præſumptiones

ptiones habentur pro ſufficienti probatione; & ita idem Emmanuel Rodericus concludit, quod in ſimilibus delictis occultis probatio ſufficit per coniecturas, vel probationes, quæ in alijs non eſſent ſufficientes, non tamen ſufficit ad pœnam ordinariam imponendã, ſed ſolùm extraordinariã maiorem vel minorẽ ſecundum indiciorũ apparentiam, & probationẽ ponderatis maturè alijs circumſtantijs aliarum perſonarum, loci, & temporis, & ſimilium.

2 Quæ verò probatio in alijs delictis ordinarijs requiratur, oportet vt inquiramus: in qua re hanc ſtatuimus aſſertionem, nempè. Ea probatio, quę requiritur ad comprobanda delicta, eadem quoque ad plenam probationem indicij eſt neceſſaria; ita vt ſi ad illam duo teſtes conteſtes omni exceptione maiores deſiderantur, ita quoque ad cuiuſcunque indicij plenam probationem requiritur, & ſicut vnus, & ſingularis teſtis tantùm facit ſemiplenam probationem, ita quoque vnus teſtis facit & indicij ſemiplenam probationem.

3 Pro clariori verò huius aſſerti intelligentia prę-mitto caſum, v.g. ſi adſint duo teſtes omni exceptione maiores, deponentes de viſu quorum vnus deponat de delicto in ſe, videlicet ſe vidiſſe Petrum vulnerantem Antonium, & alius deponat de indicio diſtincto, & non de crimine, dicendo ſe vidiſſe Petrum eadem hora egredientem de loco, vbi Antonius extitit vulneratus, & præfatum Petrum habentem gladium ſanguine conſperſum, certum eſt quod primus teſtis deponit de delicto, & ſecundus de indicio tantùm, vt conſtat. Iſti tamen plenam probationem facient, licet vnus deponat de delicto, & alius de indicio; quia eſt indicium violentiſſimum, & maximum, & delicto proximum, & immediatum: & idem ſemper eſt dicendum de ſimilibus teſtibus, quorum vnus probet de delicto, & alius de in-

de indicio adeò connexo, vt meritò conteſtes, dici poſſint ex loco, tempore, & circumſtantijs inſeparabiliter connexis.

4 Sed quia hic non loquimur ex profeſſo de probatione, quam faciunt indicia reſpectu delicti, vt reus conuincatur, ſed ſolum de probatione reorum in ſe: ideo ſtabilitum eſt à nobis, quod quando indicia non ſunt euidentia, & nota debent ſaltem probari per duos teſtes & conteſtes ad hoc, vt ſint certa, & indubitata.

5 Ex quibus infero, nihil magis, vel minus requiri ad probationes indiciorum, quàm delictorum in ſe: ita vt ſi vnus teſtis ſingularis facit ſemiplenam probationem, & duo teſtes conteſtes plenam delicti, ſimili paſſu iudicandum erit reſpectu indiciorum, & idem etiam ſeruandum circa teſtes de auditu, & de probatione famæ.

6 Ex quo ſecundò infertur; quod duo teſtes deponentes de duobus indicijs remotis, nullatenus coniunguntur ad perficiendum vnicum indicium, & ſimiliter duo teſtes ſingulares de auditu non coniunguntur ad plenam probationem famæ, vel alicuius indicij vt dictum eſt.

7 Tertiò. Infero, quod ſi vnus teſtis deponit de fama, & alius de inimicitia, & alius de fuga, & ſic de ſimilibus, non coniunguntur ad plenè probandum vnum indicium, quod poſſit eſſe ſufficiens ad torturam, ad quam eſſet ſufficiens ex genere ſuo aliquod illorum indiciorum, ſi eſſet plene probatum per duos teſtes.

8 Neque obſtat illa communis regula: ſingula quæ non proſunt, ſimul collecta iuuant: igitur ex varijs indicijs reſultabit vnum ſufficiens. Non probat inquam, quia vt optime aduertit Carrerius in ſua practica fol. 39. hæc regula locum habet, quando illa ſunt perfecta in genere ſuo, & ſint plenè

probata,

probata, vt dictum eſt: vnde fit ex ſuperiùs dictis, quod teſtes ſingulares deponentes de pluribus indicijs, quorum quilibet indiciorum eſſet aliàs ſufficiens ad torturam, ſi eſſet plenè probatum, non debet mouere iudicem ad torquendum reum, cum nullum præfatorum indiciorum per teſtes ſingulares ſit plenè probatum: ideo nec ſimul collecta plura plenè ſufficiunt ad torturam. Verum eſt tamen, quod quando teſtes ſingulares deponunt de indicijs adeo connexis, quod vnicum integrant indiciũ perfectum ſufficiens ad torturam, deueniri ad illam poterit: non ex vi ſingularium teſtium; ſed ex connexione indiciorum, vt in exemplo de dicto vulnerato, & de duobus alijs dicentibus vidiſſe vulnerantem fugientem, & cum enſe ſanguinolento, patet.

9 Ex quibus vltimò infertur, quod teſtes ſingulares de indicijs remotis, & leuibus de indicijs quamuis grauibus, non tamen connexis, nec ſe inuicem complectentibus, nihil probant. Quæ digna quidem ſunt, vt à Viſitatoribus exactè notentur, vt cautè in indiciorum examine procedant.

CAPVT IX.

Semiplena probatio quando, & in quibus delictis ſufficiens ſit ad inquiſitionem. Explicato Innocentij tertij reſponſo in Cap. Inquiſit. & Cap. Qualiter, & quando 2. de accuſationibus.

1 DVplex eſſe probationis genus, alterum quod plena probatio, alterum quod ſemiplena vocatur,

catur, Iuris vtriuſque profeſſores vno ore fatentur: plena eſt, quam alio nomine perfectam, omnibuſque numeris abſolutam DD. appellarunt, quæ quidem ad condemnationem Rei, (qualis eſt quæ in ore duorum vel trium teſtium conſiſtit,) eſt omninò ſufficiens. Altera inchoata atque imperfecta dicitur, quam ſemiplenā Iuriſprudētes nuncuparunt. Nunc quam vim ſemiplena probatio habeat, meritò inquirimus, an inquam hæc æquiualeat infamiæ, & indicijs expreſſis, ita vt iudex ſemiplena probatione præcedente, poſſit iuridicè inquiſitionem formare?

2 Pro huius dubij reſolutione prǽmittere oportet, eſſe Iuris principium vnum teſtem omni exceptione maiorem, ſemiplenam probationem etiam in criminalibus facere, vt conſtat ex L. Admonendi, ff. de Iureiurando, vbi Bartolus n. 36. & communiter DD. in Lege. Bonæ fidei. C. de rebus creditis, quod ſimiliter affirmat Gloſſa, L. 3. Cap. ad legem Iuliam Maieſtatis, vbi etiam communiter DD. affirmant quos refert ac ſequitur Gomeſius tomo 3. Variarum reſolutionum, capit. 12. num. 2. circa finem, & communiter docent DD. vtriuſque Iuris.

3 Teſtis igitur omni exceptione maior, qui & idoneus, & integer alio nomine appellatur, ille cenſendus eſt, qui fide dignus, iuratus, & de facto ipſo de viſu deponit, aut de auditu in his quæ ſolo auditu percipi queunt, cuiuſmodi ſunt blaſphemiæ, iniuriæ, & ſimilia ſiue de alio ſenſu corporeo in his quæ illo ſenſu percipiuntur, v.g. de olfactu, an aliquis vinum biberit nec ne? vel quod puluerem ſclopetarium fuiſſet odoratus: de guſtu, quod vinum, acetumvè eſſet, quod guſtauit: de tactu, an apprehenderit veſtitum, vel nudum, ita vt teſtificetur de tempore, loco, alijſve circumſtantijs ſubſtantialibus: præterea

præterea vt talis ſit conditionis, vt nulla ei obiectiō, aut exceptio opponi poſſit, vt à teſtimonio repellatur, Cap. Licet de teſtibus, cum alijs iuribus, vt probat Clarus. quæſt. 21. verbo, vnus teſtis, Penna in Commentar. 120. in 3. parte Direct. Inquiſito. verbo, voco autem, & Farinacius q. 62. num. 1. & ſequentibus.

4 Vnicus pręterea teſtis omni exceptione maior facit indicium plenum ad torturam, etiamſi nulla alia indicia, ſiue leuia, ſiue grauia concurrant, vt poſt alios Iuriſperitos docent Iulius Clarus. q. 22. verbo, vnum tamen, & Farin. q. 37. n. 54. & 58.

5 In hac dubitatione ſententia D. Thomæ 2. 2. quæſt. 69. artic. 2. planè ea eſſe videtur, ad inquiſitionem ſpecialem illa tria ſępe à nobis repetita ſufficere diſiunctiuè, nempe infamia, indicia expreſſa, & ſemiplena probatio. Diximus de infamia, & indicijs ſuperioribus capitulis reſtat iam vt de ſemiplena probatione ſermonem inſtituamus, exponentes quibus in caſibus ſemiplena probatio ſufficiat ad legitimam formandam inquiſitionem.

6 Primò dico. In delictis quæ ſunt contra bonum commune, ad inquiſitionem ſufficit ſemiplena probatio, etiamſi nulla præcedat infamia, quia communi bono etiam cum detrimento famæ vnius aut alterius, omninò eſt conſulendum. Idem etiam cenſeo, quando imminet proximo damnum graue ex peccato occulto alterius, in delictis etiam occultis. Vide quæ præcedenti cap. diximus de indicijs, quando hæc indicant peccatum contra bonum commune, vel particulare, & intellige illud dictum iuxtà limitationem ibi expoſitam.

7 Secundò dico. Quod ſi crimen ſit notorium, etiamſi malefactor ſit occultus, & vnus teſtis omni exceptione maior deponat de criminis Auctore, poteſt iudex ad inquiſitionem ſpecialem procedere.

Ratio

Ratio eſt, quia non minùs hęc ſemiplena probatio inducit Auctorem in publicam notitiam iudicis, quàm indicia iudicialiter probata. Hæc enim cum pariant quandam iuris notorietatem, poſſunt pro infamia, & ficto accuſatore haberi, vt præcedenti capite annotauimus. Igitur cum ſemiplena probatio ſit pluſquam infamia, ſiue indicia, fit vt ſemiplena probatio à fortiori ſufficiat ad inquiſitionem inſtituendam, vt optimè probat P. Leſſius lib. 2. capit. 29. dubit. 16. numer. 146. & Arragon. 2.2.q.69. art.2.

8 Dixi in delictis notorijs; nam ſi occulta ſunt, & nulla ratione communi bono aduerſentur, non ſufficit vnius teſtimonium, quamuis ſit teſtis omni exceptione maior. Vnde ex dictis intelligitur, quod denunciator poteſt etiam admitti tanquam teſtis, Cap. In omni, de Teſtibus, vbi Butrius, Ananias, Ioannes Andreas, Felinus, Aretinus Nauar. in Summa 25. num. 3. & communiter DD. omnes tenent, vt docent Paulin. Berti in ſua praxi criminali, titulo 7. cap 5. & nouiſſimè Franc. Aretinus Minorità in ſua methodo, ſiue practica criminali lib. 1. cap. 9. quod præcipuè locum habet, tam in criminibus quæ ſunt in detrimentum communis boni quàntumuis occultis, quam in criminibus notorijs, etiam ſi non ſint in perniciem publicam.

9 Tertiò dico. In omnibus criminibus ſufficit ſemiplena probatio, vt iudex poſſit ea præuia, reum interrogare, quamuis facultatem non habeat procedendi ad inquiſitionem ſpecialem, & idem cenſeo de indicijs manifeſtis, & iuridicè probatis. Hæc concluſio explicatione indiget. pro qua nota primò, vt rectè aduertit Gregorius de Valentia. 2. 2. diſputat. 5. qu. 13. puncto. 2. & quæſt. 14. puncto 1. quòd aliud eſt interrogare Reum de crimine, aliud verò facere inquiſitionem particularem

de eo;

de eo; hæc enim multum diſtant inter ſe: nam interrogatio Rei fieri poteſt, vt præcedenti capite diximus, præcedentibus indicijs, aut ſemiplena probatione, ante quam iudex ad inquiſitioné procedat inquirendo & examinãdo Teſtes, & tunc Reus meritò interrogatur, vt ſi neget, contra eum inſtituatur inquiſitio inquirendo & examinando Teſtes, ſi vero delictum agnoſcat, puniatur. Inquiſitio verò fit, cum negante Reo Iudex procedit vlteriùs ad inquirendos, & examinandos Teſtes.

10 Nota ſecundò. Quòd duplex eſt notorium. Aliud dicitur notorium notorietate facti, aliud verò notorietate Iuris, in quo ſenſu notorium dicitur, (vt cap. 1. notauimus) quicquid coram iudice & coram Notario manifeſtatur, etiamſi illa notitia reſultet ex inquiſitione generali. Igitur etiamſi Iudex non poſſit inquirere contra Reum, poterit tamen eum interrogare, indicijs vel ſemiplena probatione præcedentibus; nam tunc iudex habet ius ad interrogandum Reum: ergo per ſemiplenam probationem acquirit ius aliquod, licet non ita integrum: ergo ſaltem acquirit ius interrogandi iuridicè.

11 Confirmatur primò Quia ex oppoſita ſententia poſſunt multa damna oriri in detrimentum boni publici, imò etiam multa ſcandala in Republica; multa enim crimina impunita remanerent, ſi iuxtà communem DD. ſententiam iudex non poſſet procedere, præuia tantùm ſemiplena probatione.

12 Confirmatur ſecundò ex communi vſu omnium iudicum totius Chriſtianitatis. Hanc quoque ſententiã (præter D. Thom. vt ſuprà) tenent communiter omnes recentiores, in quantum docent, vnum teſtem omni exceptione maiorem ſufficere ad inquiſitionem ſpecialem. Ita tenent Antonius Victorinus in libro, de modo procedendi in cauſis Re-

ſis Regularium, cap. 25. num. 1. & 2. ſecutus Bartolum in l. Maritus. ff. de quæſtionibus, Thomas Triuiſanus in libro, de modo & ordine criminaliter procedendi inter Regulares, cap. 7. numer. 3. quam ſententiam dicit eſſe omnium DD. Franciſcus Aretinus in Pract. crimin. cap. 7. de ijs quę obſeruari debent ad torquēdum Reum, affirmat communiter eſſe receptam ab omnibus Theologis, & Summiſtis. Ludouicus Turrianus tom. 2. de Iuſt. & Iure. diſp. 50. dub. 2. docet eſſe communem, & in praxi omnium iudicum receptam ſententiam, vt manifeſtè docet Nauarrus in Rubric. de Iudicijs; In primis num. 56. vbi ſic ait: *Non poteſt quis cogi ad iuramentum dicendi veritatem ſuper occulto crimine, ergo non debet Iudex interrogare Reum iuramento ei delato, antequam habeat plenam, vel ſaltem ſemiplenam de culpa notitiam,* Et infra num. 59. ſic ſcribit, *Ergo Iudex non poteſt interrogare, neque cogere ad reſpondendum Reum, niſi praeuia probatione ad id ſufficiente, in acta publica validè & ritè deducta, & ita ſolum praecedente notorietate, vel ſaltem infamia legitima, aut indicijs ei æquipollentibus, quam rationem priùs tetigit S. Tho. 2.2.q. 33. art. 7. ad 5. ibi Prælatus non eſt iudex iudiciorum occultorum; ſed ſolus Deus, vnde non habet poteſtatem præcipiendi aliquid ſuper occultis, niſi in quantum per aliqua indicia manifeſtantur, putà per infamiam, vel aliquas ſuſpiciones, in quibus caſibus poteſt Prælatus præcipere eodem modo, ſicut & iudex ſæcularis vel Eccleſiaſticus poteſt exigere iuramentum de veritate dicenda,* Et infra eodem, num. *vbi* (inquit) *colligitur ex præfata confirmatione S. Thom. quod Iudex non habet poteſtatem cogendi Reum ad iurandum de veritate dicenda, niſi infamia, vel ſemiplena probatio præceſſerit.*

13 Idem repetit numer. 65. vbi docet quod etſi numerus vnius Teſtis, nec duorum, nec trium ſufficiat

Digitized by Google

ciat ad inquirendum, *tamen conſtat dictum vnius Teſtis omni exceptione maioris ſufficere ad interrogandum, & hunc eſſe ſenſum Cap. Inquiſitionis, dum requirit ad inquiſitionem duos, aut tres teſtes, non vero requirit eoſdem ad interrogationem*, & clariùs idem Nauar. num. 96. docuit dicens: *Aduertendum tamen, dici poſſe quod licèt cum proceditur per denunciationem Euangelicam, aut iudicialem priuatam, aut Canonicam, non agatur ad punitionem delicti; ſi tamen per illas vias illud manifeſtum fiat iudici, poterit ille ex officio per viam inquiſitionis procedere, orſa ſiue texta noua tela iudicij, & punire illud, quemadmodum poſſet ſi id iudicialiter conſtaret ei per confeſſionem incidenter coram eo factam, vel per generalem Inquiſitionem, vt ſupra dictum eſt: ſed tunc non procederet ſine accuſatore vero, vel ficto, quia erat notorietas, vel infamia reſultans ex illa probatione iudiciali.*

14 Ex quibus, & præcedentibus apertè colligitur, quod per quaſcunque vias, præcipuè per iudicialem priuatam, aut per confeſſionem Rei corã eo in iudicio factam, aut per generalem inquiſitionem, poſſe Iudicem per viam inquiſitionis procedere, incepta noua tela iudicij, & punire illum.

15 Ex omnibus igitur in hoc capite annotatis clarè colliguntur ſequentia. Primum. Semiplenã probationem tàm in criminibus quę communi bono, quàm in illis quæ priuato contrariantur, ſufficere ad formandam inquiſitionem ſpecialem. Et idem cenſet Iulius Clarus, lib. 5. q. 7. num. 3. quando præcedit denunciatio, ſiue denuncians faciat, vel non faciat ſemiplenam probationem, quia denunciatio, vt ille ait, ſuccedit loco infamiæ, & ſic aperit viam Iudici ad inquirendum.

16 Secundum. In notorijs criminibus notorietate facti, tàm indicia expreſſa, quàm ſemiplenam probationem, ſiue denunciationem ſufficere ad prædictam

dictam inquiſitionem ſpecialem, vel ſaltem præbere facultatem ad interrogandum Reum.

17 Tertium. Non ſolùm notorietatem facti, ſed etiam iuris notorietatem, ſcilicet quando crimen ad notitiam Iudicis peruenit, ſat eſſe præuijs indicijs, aut ſemiplena probatione, ad interrogādum Reum, licèt non ad inquiſitionem. Nam (vt ſuperiùs annotauimus) iſta duo ſunt valde diſtincta, nempè iudicem Iuridicè interrogare alias perſonas de crimine Rei, quando per viam inquiſitionis procedit, aliud verò Reum ipſum interrogare; nam ad inquiſitionem in rigore ſumptam, requiritur infamia, niſi in caſibus ſuperiùs exceptis, nec ſufficiunt duo aut tres Teſtes iurati, vt Iura omnia communiter proclamant; ad interrogationem verò Rei iuridicè factam, vnum iſtorum trium, nempè infamia, iudicia expreſſa, aut ſemiplena probatio diſiunctiuè ſufficit, nec tunc licet Reo calumnioſè ſe defendere, tacendo veritatem. Quare non ſunt hęc paſſim confundenda, interrogatio Rei, & inquiſitio de Reo apud alios; quod qui non aduertunt, magnam huic diſputationi obſcuritatem afferunt. Quare D. Tho. ſi attentè legatur dicto art. 2. quæſt. 69. clarè inuenies ibi ipſum fuiſſe locutum de interrogatione Reo facienda.

18 Caput verò Inquiſitionis, iuncto Cap. Qualiter & quando, de accuſationibus, apertè loquuntur de inquiſitione à Iudice facienda, non verò de interrogatione Rei. Vt tamen Reus teneatur reſpondere iuridicè, communiter DD. docent, deberi illi ſemiplenam probationem, aut indicia expreſſa priùs manifeſtari, vt ipſe teneatur veritatem declarare, nā Reus habet ius excipiendi contra Teſtem, vel an indicia ſint leuia, vel non ſatis probata, (ſaltem per duos teſtes omni exceptione maiores) vt conſtat ex lege. Cuſtodias. ff. de publico Iudicio.

19 Demum etiam vnus Teſtis viam aperit inquiſitioni, quando ſcilicet facta alicui correctione fraterna, ipſo renuente corrigi, denunciatur Prælato; nam ſi tunc rebellis exiſtat, ſufficit ille Teſtis, qui denunciauit, & rebellio in eo caſu ſuccedit loco accuſationis, & Prælatus poterit iuridicè inquirere, & procedere contra eum. Ità expreſsè cum Caietano 2. 2. q. 69. art. 2. tenent omnes ferè Thomiſtæ, ex quo infertur quod iſte denuncians poteſt eſſe Teſtis, poſt dictam rebellionem, ſed ipſe ſolus non ſufficiet, vt Prælatus poſſit eum punire, ſed vltrà requiritur, vt adſit alius Teſtis, vt expreſsè docet M. Soto, de ſecreto, membro. 2. quæſt. 6. in tertia concluſ. Et tunc denunciator ſimul cum alio Teſte ſufficiet ad plenam probationem.

Finis Tractatus ſecundi.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATVS III.

DE FORMA OBSERVANDA A VISITATORE IN PROCESSV FORmando, in Teſtium examine, Rei confeſſione, & de ſententia diffinitiua.

PROLOGVS.

POST Tractatum inquiſitionis ſpecialis, à qua propriè tela iudicij exoritur, meritò de modo formandi proceſſum, de teſtium examine, de confeſſione à Reo exigenda, atque tandem de ſententia diffinitiua à Viſitatore ferenda, inſtituenda erit à nobis in hoc Tertio Tractatu breuis diſputatio.

CAPVT I.

De modo, & forma procedendi iuridicè inter Regulares obſeruandis.

1 PONtifices Summi, præcipuè Bonifacius viij. conſiderantes, exactum procedendi iuridicè

Digitized by Google

modum plenum eſſe contentionibus, altercationibus, ac vario iudiciorum ſtrepitu: tranquillitati, & Religioſorum paci, ſimul & charitati conſulentes, maturè decreuerunt, vt rimulis & apicibus Iuris poſtpoſitis, Prælati liberè, & de plano procedere valeant contra delinquentes, abſtinendumque docent ab illo rigoroſo, & pleno Iuris ordine; tum quia id contentionis genus cum Monaſticæ inſtitutionis tranquillitate multùm pugnat, tum etiam, quia eo omnis Monachorum vita, & inſtituta tendunt, vt ſecundùm ea omnes Monachorum actiones dirigantur: nam aliàs ſi Prælati Regulares in diſceptandis Monachorum cauſis iuris apices proſequerentur, conſulendi eſſent Iuriſperiti ſæculares, Procuratores & alij, quibus ſuppeditanda eſſet pecunia, & alia incommoda eiuſdem generis ſequerentur; quibus nimirum Religionis candor macularetur.

2 Sed antequam vlteriùs progrediamur, Conſtitutionem Bonifacij viij. operæpretium duximus inſerendam.

BONIFACIVS VIII. ad augmentum continuum Religionum, & Ordinum, quos Romana ſuſcepit, & approbauit Eccleſia, paternis ſtudijs attendentes, & conſiderantes attentiùs, quod non intermiſſa ſedulitas diſciplinæ & rigoris Ordines ſupradictos, ſtatuſque Regulares ſalubriter dirigit, & conſeruat; quodque, ſi etiam perire, vel remitti contigerit, Ordo quilibet collabi neceſſario cogeretur, penſantes quoque, quod ſi Regularium perſonarum correctio rimas Iuris, & apices ſequeretur, huiuſmodi vigor lenteſceret, ac multiplici laxatione torperet: Nos veſtris pijs ſupplicationibus inclinati nobis Auctoritate Apoſtolica indulgemus, vt ad correctiones, & punitiones fratrum eiuſdem Ordinis delinquentium infligendas, Prælati Ordinis ſupradicti,

ad ea

ad ea quos ſpectare noſcuntur, rimulis Iuris, & apicibus eius poſtpoſitis, liberè procedere valeant, ſecundum conſuetudines approbatas, & generalia facta & facienda Ordinis inſtituta. Nec volumus eiſdem licere fratribus, ab eiſdem correctionibus & punitionibus aliquatenùs appellare, prauia deliberatione, & maturitate debita obſeruatis.

3 *Cum autem hæc Apoſtolica Conſtitutio, ſiue conceſſio facta ſit ad propulſandas ſubditorum calumnias, & ad compeſcendam nimiam Prælatorum in puniendis fratribus licentiam, declaramus, & decernimus, quòd licet Prælati omnes ad apices Iuris ex ſupradicta Conſtitutione non teneantur, vt ſunt citationum interualla, dilationes interlocutoriæ, & cætera huiuſmodi, quæ non ſunt de eſſentia Iuris: non tamen poſſunt in actis iudicialibus pro eorum arbitrio procedere; ſed iure Diuino, ac naturali ad ſubſtantialem Iuris ordinem tenentur.*

4 *Ideò ſtatuimus, & decernimus: contra inauditam partem, aut in eum qui non eſt legitimè: ac ſufficienter conuictus, aut confeſſus, grauem aliquam ſententiam ferri non poſſe, nec debere qua quis aut actibus legitimis, aut officijs Ordinis priuetur, aut in exilium relegetur, aut aliquo notabili nocumento afficiatur: & latam ipſo Iure nullam eſſe decernimus, atque oppoſitum facientes, actibus legitimis perpetuò priuari debere.*

5 *Rursùs inhibemus, ne Prælati nominatim de peccato alicuius inquirant: niſi eo de crimine fuerit infamia iure notatus, aut aduerſus eum indicia ſint euidentia, vel probabilia.*

Caueant præterea Prælati, ne graue crimen aliquod ſuis ſubditis iudicialiter imponant, vt ad crimen obiectum reſpondere teneantur, niſi præter denunciatorem, accuſatoremuè ſit alius ſaltem Teſtis fide dignus iuridicè interrogatus, vel niſi Reus eſſet infamia, vel indicijs euidentibus euidenter grauatus: Qui ſecus fecerit, Prælatus officio priuetur Superioris arbitratu. Si quis

autem per duos, vel tres conteſtes fuerit conuictus de aliquo crimine aliàs omninò occulto, vt ſæpè contingit; tunc non publicè, ſed ſecreto coram Teſtibus Reus einſmodi puniatur.

6 *Verumtamen ſi crimen eiuſmodi atrox fuerit, Reus legitimè conuictus corrigatur, quamuis inter reliquos fratres crimen ipſum alias occultum ſit, vt vnius correctio cæteris tranſeat in exemplum.* Infrà inter alias declarationes à Superioribus obſeruandas addit ſequentem. *Ad pacem autem inter fratres conſeruandam, ordinamus, vt Prælati nullo modo Teſtium, vel accuſantium nomina Reis manifeſtent, quamuis etiam ad inſtantiam, & punitionem procedant, niſi vbi, & quando eorum iudicio in oppoſitione alicuius grauis, & infamatorij criminis iuſtitia periclitaretur. Nam eo caſu ſi Reus petat, & accuſantium, & Teſtium nomina ſibi notificari debere: non eſt ei denegandum.*

7 Circa hoc, & alia ſimilia Pontificum decreta, quatuor particulę notari ſolent à Canoniſtis. Videlicet, vt procedatur. *Simpliciter, Summariè; De plano. Et ſola veritate inſpecta.* Sed omiſſis alijs Doctorum declarationibus, per has particulas tantùm ſignificatur, ſeruanda eſſe eſſentialia fori iudicialis, vt notat Panor. Paulus Felinus. Hoſtienſis, & alij, quos citat, & refert Roder. qu. 3. art. 1. Itaque particula *Simpliciter* excludit calumniatorias, & doloſas dilationes, inaneſque exceptiones, dummodò conſtet de commiſſo delicto. Particula vero *Summariè* denotat, vt quę ad iudicij vim, & eſſentiam pertinent, ſolùm adhibeantur: qualia ſunt, vt articulorum copia, de quibus cauſa dicenda eſt, Reo ſummariè tradatur, nempe quoad ſubſtantiam, omiſſis alijs circumſtantijs, quę propalare poſſent Reo actorem, vel Teſtes. Quare Reo manifeſtanda ſunt dicta Teſtium, tacitis eorum nominibus; quia nihil ſic Religionis quietem turbare ſolet, quàm Teſtium nomina

mina manifeſtare. Summariè itaque articulorum notitia concedi debet Reo, excluſis Teſtium nominibus, & particulis,quę illos manifeſtare poſſint, dummodo iuſtitia detrimentum non patiatur, vt contingere poſſet in grauiſſimis cauſis, vt inferiùs dicemus.

8 Tertia particula *De plano* Significat, vt omiſſa ſolemnitate ſedendi, vel etiam feriatis diebus, in cauſa procedatur, ac poſtpoſitis vanis exceptionibus, tergiuerſationibus, & appellationibus, quæ in hoc iudicio ſummario minimè admitti debent; ne lites, & contentiones inter ipſos Regulares immortales fiant, in perniciem, & deſtructionem Regularis diſciplinæ.

9 Quarta particula. *Sola veritate facti inſpecta*. ſignificat, vt ſolemnitates omnes Iuris reijciantur, ac omnes Iuris rimulæ vel apices prętermittantur, & ſolum ſeruandum Ius diuinum, naturale, ac Gentium, vt DD. in hac parte notare ſolent. Ius autem Gentium apud Regulares, ſunt eorum Statuta, vt Tract. 4. dicemus. Modus verò procedendi ſecundùm exactum Iuris ordinem, non niſi magnis, & vrgentibus cauſis, & rationibus adhibendum eſt, quando videlicet, eo non adhibito, iuſtitia detrimentum pateretur; vel Reus indefenſus maneret, vel aliæ grauiſſimæ interuenirent cauſæ,vt benè aduertit Octauian. Spatharius, tract. 3. cap. 18.

10 Ex his infertur, quędam eſſe quæ ad ſolemnitatem iudicij ſpectant: quædam quæ ad iudicij vim, atque naturam pertinent. De his quę ad ſolemnitatem, diximus ſuperiùs. Quæ verò ſint eſſentialia in omni iudicio, breuiter perſtringamus. In primis illa quæ ad iudicij vim, & naturam pertinent, ſunt omnia illa, quę in Clementina ſæpè, de verborum ſignificationibus, continentur: nempè

quæ

Digitized by Google

quę ad ipſius veritatis realem perfectamque cognitionem, ac ad legitimas defenſiones peragendas neceſſaria eſſe videntur, & quę diuinò, aut naturali Iure, aut euidentiſſima ratione ſeruare docemur.

11 Secundò infertur: debere Prælatos, poſtpoſitis Iuris apicibus in correctionibus fratrum, ſecundùm conſuetudines approbatas, & Ordinis Conſtitutionss ſimpliciter, & de plano, ſolùm facti veritate inſpecta, procedere, vt benè notauit Abbas in Cap. Reprehenſibilis, de Appellationibus: & tunc non erit opus Teſtes iurare, Reo appellationem cōcedere, & ſimilia alia quæ ſunt de ſubſtantia, & eſſentia iudicij: eſſet enim valde abſurdum, ſi Prælatus Monaſterium perluſtrans, reperiret ſilentium, aut ieiunium frangi, carnes comedi, & ſimilia fieri, ſi illa corrigere aut emendare non poſſet, niſi contentioſo iudicio adhibito, Teſtibuſque examinatis; id enim potius eſſet occaſio corruptionis, aut diſſipationis obſeruantiæ, quàm correctio earum culparum, quæ regulariter fieri ſolent, vel in Capitulo, vel in Refectorio.

12 In his igitur correptionibus culparum, quamuis de plano Prælati debeant procedere, in grauioribus verò delictis omittenda non ſunt, quæ ad integritatem & eſſentiam iudicij omninò requiruntur: nimirum primò delatio, ſiue criminis denunciato. Secundò probationes per legitimos teſtes. Tertiò Rei vocatio. Quartò Examē Rei ac Teſtium. Quintò. Defenſiones Reo concedendæ. Sextò. Confeſſio, vel conuictio Rei. Septimò. Proceſſus. Octauò. Sententia diffinitiua.

C A-

CAPVT II.

Quando Viſitator debeat, aut poſſit formare proceſſum.

1 NOn erit abs re in præſenti tractatione aſſignare medium facilem, & breuem formandi proceſſum contra Reum, vt faciliùs poſſint Viſitatores grauia delicta non temerè, aut pro ſuo arbitrio; ſed iuris ſeruata forma diſcernere, & iudicare. Conſultò dixi grauia delicta; quia proceſſus non paſſim, aut leuiter formari debent, ſed tantùm ad probationem grauiorum delictorum, nempè eorũ, quæ in noſtris Conſtitutionibus grauioris, aut grauiſſimæ culpæ nota cenſentur, vt perſpicuè colligitur ex Bulla Gregor. xiiij. Quæ incipit: Quoniam non ignoramus. In qua decreuit, Prouincialem vſque ad grauiorem culpam poſſe, formato proceſſu, vel non formato, ad punitionem procedere: vel grauiſſimam, quam ad Definitorij generalis Iuriſdictionem ſpectare, formato proceſſu ſtatuit. Quare omninò Superiores cauere debent à nimio proceſſuum, & iudiciorum ſtrepitu, ne Religioſorum ſpiritus, qui ad altiora contendit, vt præcedenti capite notauimus, huiuſmodi ſæcularis ſtrepitu, alijſque Iuris apicibus, appellationibus, litibus, aut nimia ſui Iuris defenſione obruatur, aut ſimplicitas Religioſa, quæ plurimùm profectui ſpirituali deſeruit, extinguatur. Quare tantùm in illo caſu erit formandus proceſſus, cum

opus

opus fuerit obſeruātiam Regularem ſartam tectamque ſeruare, ne ob punitionis defectum ſuccumbat; Impunitas enim (D. Bernardo teſte) tranſgreſſionum nutrix eſſe ſolet.

2 Sed antequam ſtylum in formando proceſſu oſtendamus, operæpretium erit priùs exponere, quid in Iure ſignificet hoc nomen *Iudicium*. Iudiciū communiter à Iuriſtis definiri ſolet hac forma. Iudicium eſt actus à iudice factus ad finem condemnandi, abſoluendi, vel exequendi. Nauarr. verò in Rubr. de Iudicijs, num. 15. ita iudicium definit: nempè iudicium eſt actus trium perſonarum, Iudicis, Actoris, & Rei, in diſcutiendo contendentium, vel contendere parantium. Quam definitionem ibi latiùs explicat Nauarrus, aſſerens, verbum *actus* comprehendere actus Iudicis, Actoris, & Rei, ita vt vnus actus tantùm non conſtituat iudicium.

3 Rurſus per verbum *trium perſonarum* intelligit, id eſt trium generum perſonarum: ſcilicet Iudicis, Actoris, aut Rei, cum benè poſſint eſſe litis conſortes, nempè plures Actores, vel plures Rei, vel etiam plures Iudices delegati in eadem cauſa. Prętereà nomine *perſonarum* comprehendit veras, & fictas perſonas, de quibus Tract. 2. egimus, dum famam, vel euidentiam criminis ſępè ſupponere pro accuſatore ficto ibi affirmauimus. Prætereà aduertendum, à qua parte litis iudicium incipiat. Gloſſa in l. Si is qui Romæ, verbo, iudicium. ff. de iudicijs, à litis conteſtatione iudicium incipere affirmat, hoc eſt à diſcuſſione cauſæ, dum diſcutitur iudicium inter Actorem, & Reum; dum Actor opponit: Reus verò reſpondit, quo fit, veram eſſe doctrinam Iuriſtarum aſſerentium, litis conteſtationem fundamentum eſſe, & lapidem angularem totius iudicij; quamuis non deſint quamplures Iuriſperiti, qui omninò

omninò contendunt; iudicium à citatione inchoari, vt patet in textu, Capite penultimo, de foro competenti; ſed prędicta Iura, & alia, quæ pro contraria ſententia adducuntur, facilè concordantur, ſi dicas in Cap. penultimo ſermonem eſſe de iudicio cepto, & inchoato. Contrariam verò ſententiam loqui de iudicio integro, & formato: ita vt iudicium ceptum dicatur à citatione, integrum verò, & formatum à litis conteſtatione.

4 His conſtitutis, breuiter explicemus quid ſit proceſſus. In primis proceſſus dicitur, eo quod in illo continetur totum quod pertinet ad iudicium, nempe à principio iudicij vſque ad finem. Quare initium proceſſus incipit à libelli oblatione, hoc eſt, à denunciatione iuridicè Viſitatori facta, qua ſuppoſita poſtea progreditur ad inquiſitionem, vel generalem, vel particularem: deinde ad exigendam à Reo confeſſionem: demum audita parte, & confeſſione Rei præmiſſa, qua Reum, vel abſoluit, vel iuxtà delicti grauitatem punit. Ex quibus omnibus ſuo ordine digeſtis componendus eſt proceſſus, qui omne iudicium, & diſcuſſionem inter prędictas perſonas à principio vſque ad finem comprehendit. Præterea proceſſus hoc nomine vocatur tranſlatione accommodata, ex loci mutatione, in qua, qui interualli initio, vſque ad finem peruenit, procedere dicitur.

5 In proceſſu verò caput & initium eſſe poteſt, vel libelli oblatio ab accuſatore, vel à denunciatore, aut infamia. Quare variæ ſunt cauſæ, ex quibus oriri poteſt diuerſus ſtylus in formando proceſſu; & demum quidquid ad cauſam ſpectare dicitur, in proceſſu includi, & coërceri debet.

§. Pri-

§. Primus.

De proceſſu à Iudice formando per viam inquiſitionis generalis.

1 IN primis initio proceſſus diuinum eſt implorandum auxilium hoc vel ſimili modo. *In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cauſæ deſcriptio ſiue proceſſus de his, quæ fuerunt in inquiſitione generali.*

7 Pro qua inquiſitione nota, quod tunc Viſitator per modum Inquiſitionis dicitur procedere, quando ex mero eius officio, & non ad inſtantiam partis procedit, ſecundùm communem opinionem Canoniſtarum; quæ quantùm ad noſtrum propoſitum attinet, inquiſitio diuiditur in generalem, & ſpecialem: generalis inquiſitio illa dicitur, quando ex Iudicis officio fit, ad inueſtiganda, & inuenienda delicta, & delinquentes; nulla nominata perſona, nec delicto inquirendo ſuper ſtatu totius Prouinciæ, aut Diæceſis, vt Epiſcopi, & Viſitatores Regulares facere ſolent, vt deinde ad ſpecialem inquiſitionem deueniant; de qua inquiſitione generali plenè egimus Tract. 1. ferè per totum; & de ea diſſeritur in Cap. 1. de officio Ordinarij, & in Cap. Romana, de cenſibus, in 6. Hæc igitur inquiſitio generalis duobus temporibus contingere ſolet. Primò tempore præſcripto à qualibet Religione ad faciendam viſitationem iuxtà decretum Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 8. Secundò etiam fieri poteſt, quando ad aures Viſitatoris peruenerit fama aliquorum delictorum, ſiue facinorum in aliquo conuentu, vel Prouincia temerè graſſantium.

8 Prætereà in inquiſitione generali, Viſitator incipiet ſuam viſitationem, ſine vllo proceſſu, dicens hac, vel alia ſimili forma.

In

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Amen. Incipit viſitatio huius Prouinciæ vel huius Conuentus à R. Patre Viſitatore N. ab N. in Conuentu N. Anno Menſe Die incepta.

9 Poſtea in initio viſitationis Notarius ſcribet hac, vel ſimili ratione. *Cum ad Dei gloriam, & bonum Religionis ſpectet vt Superiores bono communi conſulant, & aliorum peccata, ſiue defectus (ſi qui in aliquo inuenti fuerint) charitate media corrigant, ac ſi opus fuerit ſeuerè coërceant. Ideò præcipimus, &c.* Hic exhortatione facta, debet imponi præceptum, vel ſecundum noſtras, vel alterius Ordinis Conſtitutiones, ſolumque debet legi præceptum, omiſſis alijs, quæ tantùm ſeruiunt pro initio viſitationis.

10 Poſteà ſcrutinio facto (vt ſupra Tractat. 1.) ſi quis in viſitatione decreuerit aliquod crimen Viſitatori iuridicè denunciare; in primis ante omnia Viſitator à denunciatore iuramentum exigat, & vt denunciationem accipiat cum omnibus circumſtantijs, denunciator ſcribat, vel per ſe, vel per ſecretarium, cui in Religione, imò extra illam tanta fides adhiberi ſolet, & debet, ac ſi eſſet Notarius (hoc enim quaſi iure gentium introductum eſt in omnibus ferè Religionibus.) Tutiùs tamen eſſet ſi Prouinciales, qui ex priuilegio Pontificio poſſunt creare Notarios, (vt aduertit Emmanuel Rodr. to. 2. quæſt. Regular. quæſt. 13. art. 2. & 3.) ſuos Socios Notarios conſtituerent.

11 Dixi opus eſſe, vt in ſcriptis denunciatio fiat, quia cum denunciator ſit etiam ſimul Teſtis, vt tenent M. Sotus, Nauarrus, & P. Bannes, quos adducit & ſequitur Emmanuel Rodericus vt ſupra, art. 6. (vt plenius Tract. 2. cap. 9. annotauimus) faciatque ſemiplenam probationem, quæ ſufficit, vt in delictis, quæ ſunt contra commune bonum, vel contra particulare alicuius, iuxtà ſuperiùs

dict

dicta; Viſitator ad inquiſitionem particularem, vel ad interrogandum Reum procedat, forma inferiùs præſcribenda.

§. Secundus.

Formula denunciationis in viſitatione ſeruanda.

12 *IN nomine Domini Noſtri Ieſu Chriſti Amen. Cum in Conuentu N. Die Menſe Anno impoſitum fuiſſet à nobis initio noſtræ viſitationis præceptum generale de culpis, & defectibus aliorum, nobis ſincerè, & iuridicè detegendis, comparuit coram nobis Pater N. ab N. eiuſdem Monaſterij conuentualis Sacerdos, annorum N. qui præſtito iuramento de veritate dicenda, affirmauit, gloria Dei ductus, & zelo Religionis, ſe ſcire Patrem N. ab N. eſſe proprietarium & accipere, retinere, expendere, ſiue donare pecunias in magna quantitate, ſine vlla Superioris licentia, vel habere familiaritatem ſuſpectam, vel ſcandaloſam, cum tali fœmina, ac propterea eum denunciare, vt iuridicè ſecundùm culpæ qualitatem puniatur; In quorum fidem prædictum teſtimonium propria manu, coram Patre N. Viſitatore, & N. Secretario ſubſcripſit eodem die, & anno quo ſupra.*

Pater N. Prouincialis ſiue Viſitator. Fr. N. ab N.

Pater N. Secretarius.

§. Ter-

§. Tertius.

Formula ſeruanda, quando Viſitator procedit per viam denunciationis.

13 DEnunciatio, vt ſæpe in ſuperioribus annotauimus, nihil aliud eſt, quàm delatio alicuius criminis apud iudicem competentem ad pœnam vel correctionem inferendam delinquenti, vt notat Nauarrus. Cap. Nouit. de Iudicijs, notabili 5. num. 2. & tunc quando præcedit iſta iuridica denunciatio, tenetur Viſitator ad ſpecialem inquiſitionem deſcendere, ſiue hæc denunciatio deſcendat ex Viſitatione generali, ſiue ex alio capite, ſiue demum Viſitator procedat ex mero officio, vt inferiùs exponemus.

14 Quando igitur via denunciationis proceditur, ſic etiam proceſſus poterit incipere. *Coram nobis Patre N. Prouinciale, ſiue Viſitatore comparuit frater N. & in modum denunciationis ſequentia his verbis expoſuit.*

In nomine Domini Amen. Ego frater N. coram vobis Reuer. Pater Prouincialis per modum denunciationis expono, qualiter frater N. & cætera vt ſupra. *Qua quidem denunciatio non animo maligno ſed bono Religionis zelo, vt per vos, qui es communis Prælatus noſter, & Pater prouideatur ſcandalo orto inter fratres, & demum bono Religionis noſtræ conſulatis, ne cæteri ſimilia deinceps committere audeant. Datum in noſtro Conuentu N. Die Menſe Anno*

Digitized by Google

Aliud exemplar.

15 *Coram nobis P.N. comparuit Fr. noſter N. ab N. qui per modum denunciationis expoſuit, quod cum his præteritis diebus eſſet in domo quorundam ſæcularium, in tali loco, intellexit ab eis cum graui cordis ſui angore, quod ipſi non parum fuerint ſcandalizati, ex admodum frequenti atque domeſtica familiaritate fratris N. noſtri Ordinis, cum tali muliere, quæ eſt malæ conditionis, & famæ. Quare ego frater N. ab N. zelo Dei ductus, & animæ illius fratris noſtri, & honoris Religionis, ac primum ad honorem Dei defero ac denuncio vobis factum iſtud, quò ſi prouidere poſſitis, eo meliori modo, quò noueritis expedire, prouideatis. mecum erat frater N. ab N. qui & ipſe omnia audiuit. Datum in conuentu noſtro. Die Menſe & Anno*

16 Poſtea ab illo inquirat Viſitator, an ſint alij Teſtes, & de ſcientia, & de alijs circumſtantijs, iuxta ea, quæ inferiùs dicentur, in capite de Teſtibus examinandis, & poſtea legatur eius depoſitio, & notetur in proceſſu; Hac denunciatione præmiſſa Viſitator procedere debet ad examen Teſtium iuxtà præſcriptam formam infra.

17 Reſtabat in hoc capite aperire viam de modo procedendi per viam accuſationis, ſed quia noſtri muneris eſt, accuſationes omnes à Religionum finibus longiùs, relegare vtpotè Regularium puritati, & ſinceritati omninò contrarias: tum quia nulla cauſa inueniri poteſt, cui non poſſit per viam denunciationis prouideri. Ideò abſtinendum duximus à modo & ſtylo formandi proceſſum per viam accuſationis.

CA-

CAPVT III.

De forma in proceſſu ſeruanda quando Viſitator procedit ex officio abſque vlla denunciatione.

18 DVplex eſt inquiſitio: vna generalis, quando Prælati initio ſuæ viſitationis imponunt præceptum formale, vt ea quæ ſunt in illo Conuentu correctione digna, ei manifeſtentur, de qua iam diximus. Altera ſpecialis, quando præcedente notitia de aliquo ſingulari delicto, & perſona delinquente, præmiſſa ſemiplena probatione, aut infamia, Viſitator procedit ad ſpecialem inquiſitionem faciendam, ſecundùm formam præſcriptam in cap. præcedenti. Alia eſt inquiſitio, quæ etiam ſpecialis dici poteſt, cum crimen perpetratum eſt notorium, & criminoſus occultus: tunc enim tenetur Prælatus inquirere generatim malefactorem; non tamen ſpeciatim an Petrus, vel Ioannes tale crimen commiſerint, niſi infamia, indicia, aut ſemiplena probatio præcedant, vt latiùs in cap. de inquiſitione ſuperiùs annotauimus.

19 Hanc inquiſitionem debet præcedere euidentia facti: factum autem, ſiue delictum poteſt eſſe, aut permanens, aut tranſiens: facti permanentis delicta dicuntur, quorum veſtigium ſenſibile poſt illa commiſſa manent, vt in homicidio, ſtupro, incendio, percuſſione, ſi in illa cicatrix relinquatur, vel vulnus, aut in furto cum fractura &c. tranſeuntis fa-

Digitized by Google

ᵭi dicuntur illa delicta, quorum nullum poſt ipſa perpetrata ſenſibile, aut viſibile veſtigium manet, vt conuicium, blaſphemia, ſiue alia iniuria, ſiue fornicationes, percuſſio abſque ſigno relicto, aut furtum ſine fractura, &c.

20 Viſitatori igitur in primis conſtare debet de corpore delicti, ſiue id fiat per denunciationem iuridicam, ſiue per inquiſitionem, quę oritur vel à notorietate facti, vel ab infamia, vel ab indicijs violentis, adeò vt nullus Viſitator poſſit proceſſum contra aliquem ſibi ſubditum formare, niſi iuridicè fuerit denunciatus, aut legitimo modo infamatus, aut indiciatus, aut demum in fragranti crimine notorio deprehenſus.

21 Quando Prælatus, vel Viſitator volens facere inquiſitionem de delicto notorio, & non inueniantur nec indicia, nec infamia, nec ſemiplena probatio contra delinquentem, debet hac forma procedere.

Die Menſe Anno

Cum perueniſſet ad notitiam, vel aures R. P. Prouincialis, vel Viſitatoris publica quadam fama deferente in Conuentu N. tale delictum ſcandaloſum fuiſſe patratum, & attendentes delictum in Dei offenſam, & in iacturam Religionis cedere, ex debito officij viſum eſt, iuridicas informationes capere à fide dignis, qui poſſent veritatem patefacere, & ideo decreuimus forma debita, & iuridica Teſtes examinare.

Poſt hæc procedendum eſt ad examen Teſtium hac vel ſimili forma.

CA-

CAPVT IV.

Forma examinis Teſtium circa delictum notorium.

1 EOdem die, & anno R.P. Viſitator conſiderans, quod tale, tamque graue delictum in tali monaſterio commiſſum, ſine maxima Dei, & proximi offenſione tolerari nequeat, proceſſit ad Teſtium examen, pro inueſtigando delinquente; Quare eodem die vocatus P.N. ab N. coram eodem P. Viſitatore exiſtente in eodem loco, & in primis præmiſſo iuramento vel præcepto formali, interrogatus fuit an ſciat, tale delictum patratum in illo Conuentu fuiſſe.* Et ſi reſpondeat ſe ſcire. *Secundò interrogetur, quomodo id ſciat? Vbi erat tali tempore, ac tali hora, quando delictum fuit commiſſum, & quem credat illud commiſiſſe,* ita vt ſeriò referat, quidquid ſcit de huiuſmodi re, vel facto, &c.

2 Omnia notentur, & animaduertat, vt exprimantur omnia neceſſaria, & circumſtantiæ, ſcilicet delictum, delinquens, complices, locus delicti, tempus præciſum, quando commiſſum, occaſio, ſiue cauſa, toties & quoties, Teſtes qui fuerunt præſentes, aut de viſu, aut de auditu, & alia ſimilia: ſi verò Teſtis, ſe ignorare affirmet, impoſito præcepto de ſeruando ſilentio, & obtenta eius ſubſcriptione dimittatur, vocenturque alij Teſtes, donec Reus detegatur, ſiue donec indicia ſufficientia contra aliquem vel aliquos inueniantur, inuento Reo iuridicè procedat, examinando Teſtes, donec per plenam probationem conuincatur.

Digitized by Google

CAPVT V.

Alia forma examinandi Teſtes circa factam denunciationem contra aliquem delinquentem.

1 DIximus præcedenti capite, qua ratione Teſtes ſint examinandi à Viſitatore, quando patratum eſt aliquod notorium delictum, delinquens verò eſt occultus, nunc præſcribere oportet modum & formam examinandi teſtes circa delictum alicui particulari perſonæ per denunciationem imputatum, præmiſſa enim iuridica denunciatione (vt ſupra diximus) tenetur Viſitator ad inquiſitionem ſpecialem, hoc eſt ad Teſtium examen deuenire.

2 Antequam igitur Viſitator ad Teſtium examen deſcendat, oportet ante interrogationes præſcribere modum ac formam, ex qua conſtare aliquo modo poſſit de delinquente, & de delicto commiſſo, & de cauſis quibus mouetur ad inquiſitionem faciendam, vt ſic clarius conſtare poſſit, ſe non leuiter, aut minùs iuridicè Teſtes interrogare, quod non incongruè ſequenti forma, vel alia ſimili exprimere poterit.

Die Menſe Anno

3 *CVm perueniſſet ad noſtram notitiam, publica quadam infamia deferente, vel legitima denunciatione per Teſtem omni exceptione maiorem, Patrem N. ab N. Procuratorem huius Monaſterij, eiuſdem Monaſte-*

Monaſterij bona, ſine legitimo Superioris conſenſu temerè diſſipaſſe, tum donationibus à ſe ſu conſanguineis factis, tum non modicam pecuniarum ſummam in conuiuijs & potationibus inſumpſiſſe, necnon aliquibus Religioſis ſuis amicis, & etiam alijs ſacularibus exhibuiſſe, cum ad Dei gloriam, & ad diſciplinam Religioſam conſeruandam neceſſarium ſit; vt ſimilia delicta impunita non remaneant, ac ex debito noſtri Officij teneamur ad debitam inquiſitionem talium delictorum pleniùs faciendam, præcipimus in virtute Spiritus Sancti, & ſanctæ Obedientiæ, & ſub præcepto formali omnibus Religioſis iuxta tenorem ſequentis interrogatorij examinandis, vt veritatem poſtpoſito omni odio, vel amore, aliaue paſſione ſincerè deponant.

4 Poterit tamen Interrogatorium maioris claritatis gratia in aliquos articulos, ſiue interrogationes diuidi, quibus tota ſeries facti comprehendatur, quod fieri poterit ſecundum formam inferiùs præſcriptam.

Interrogatorium.

Die Menſe Anno

5 *Coram R. P. Viſitatore N. in Conuentu N. vocatus Monaſterij Supprior ætatis annorum N. & monitus, ac iuramento ab eo præſtito de veritate ſuper interrogandis dicenda tacto pectore, more ſacerdotum iurauit, & circa interrogationes propoſitas reſpondit, vt infra.*

6 *Primò. Interrogatus, an cognoſcat P. N, ab N. Religioſum profeſſum ſacerdotem, & Procuratorem illius Conuentus, & à quo tempore illum agnoſcat? Reſpondit ſe à multis diebus illum agnouiſſe, & familiariter cum ipſo, in illo Conuentu fuiſſe conuerſatum.*

7 *Secundò. Interrogatus, cuius fama, & opinionis*

ſit tam apud alios quàm apud ipſum? Reſpondit, ſe prædictum P. N. habuiſſe pro viro probo, ac bonæ famæ & opinionis tàm apud alios illius familiæ Religioſos, quàm apud ipſum.

8 *Tertio. Interrogatus in quos vſus ille, & pro quibus expendat Monaſterij pecunias ſine licentia Superioris, elargiendo illas ſuis conſanguineis, ac aliquando in conuiuijs luxurioſè cum ſæcularibus bibendo? Reſpondit, ſe audiuiſſe prædictum P. N. diſtribuiſſe aliquas Monaſterij pecunias inter fratres & conſanguineos, ſed tamen neſcire, an hoc præmiſſa Superioris licentia faciat, nec nè.*

9 *Quarto. Interrogatus à quibus audiuit præfatum N. expendiſſe prædictas pecunias ſine licentia Superioris, elargiendo eas ſuis conſanguineis? Reſpondit, ſe hoc à Patre N. illius Monaſterij ſacerdote accepiſſe, qui aſſerebat, hoc audiuiſſe à quadam conſanguinea eiuſdem Procuratoris, vocata N. Item ſe etiam hoc accepiſſe a fratre N. qui cum eſſet ordinarius ſocius Procuratoris affirmabat ſe præſente, emiſſe quoſdam annulos aureos, eoſque prædictæ conſanguineæ dediſſe, rogans prædictum ſocium ne alijs Monachis patefaceret.*

10 *Quinto. Interrogatus, cuius famæ, & opinionis ſint Religioſi à quibus audiuit, prædictum Procuratorem expendere illas pecunias, & an ſint viri probi, de quibus nulla ratione præſumi poteſt, quod odio, aut paſſione aliqua ducti, ſimilem culpam Procuratori temerariè imponant? Reſpondit, habere ſe pro comperto, illos Religioſos eſſe viros probos, timoratæ conſcientiæ, ac teſtes omni exceptione maiores.*

11 *Sexto. Interrogatus, an ſciat, vel audiuerit aliquod aliud peccatum, materiam proprietatis concernens? Reſpondit, ſe nihil aliud ſcire.*

His peractis, legatur eius depoſitio, & notetur in proceſſu, & Notarius terminabit examen his verbis: *Quibus habitis dimiſſus fuit prædictus P. N. Supprior,*

prior, impoſito ſibi ſilentio de ſecreto tenendo ſub eodem precepto & ſubſcribatur. *Ego P. N. affirmo vt ſupra.* Deinde Notarius concludat.

Acta ſunt hæc per me Fr. N. Notarium, coram R.P. Viſitatore, & tàm Notarius quàm Viſitator ſubſcribat,

12 Deinde Viſitator, vt debito ordine in incepta inquiſitione procedat, debet ad ſe vocare prædictos Religioſos, à quibus prefatus Supprior, in examine antecedenti dixit ſe audiuiſſe, quos examinabit ſequenti forma.

Forma Examinis aliorum Teſtium.

Die Menſe Anno

VOcatus Pater N. ab N. vt ſupra.

13 *Primo. Interrogatus an cognoſcat P. N. Procuratorem, &c. vt ſupra. Reſpondit vt ſupra.*

Secundo. Interrogatus, an ſit bonæ opinionis, &c. vt ſupra, Reſpondit vt ſupra.

Tertio. Interrogatus, an ſciat illum eſſe proprietarium, ac expendere Monaſterij pecunias, &c. vt ſupra, Reſpondit, ſe quadam die audiuiſſe, à quadam conſanguinea prædicti Procuratoris, eam habere quoſdam annulos aureos, quos ſibi Procurator N. eius conſanguineus donanerat, eique oſtendiſſe aliquos annulos à prædicto Procuratore ſibi traditos.

Item ſe ſcire predictum P. N. Procuratorem Monaſterij expenſis ſine Abbatis notitia, tam pro amicis monachis quàm pro tribus alijs ſæcularibus etiam amicis, ſplendidum paraſſe conuiuium tali die menſe in Abbatis hoſpitio, neſciente Abbate.

14 *Quartò. Interrogatus. Quomodo id ſciat? Reſpondit, ſe id certo ſcire, tum quia fuit vnus ex inuitatis, tum quia audiuit ab ipſo Procuratore, ſe magnam pecuniæ*

ſummam

ſummam in illo conuiuio inſumpſiſſe.

Quinto. Interrogatus, an ſciat aliquod aliud peccatum in ſimili materia proprietatis à Procuratore commiſſum? Reſpondit, ſe nihil aliud ſcire.

Et poſt hæc legatur eius depoſitio vt ſupra.

15 Eodem ferme modo erit examinandus à Viſitatore Fr. N ſocius Procuratoris, *qui examinatus iuxtà prædictas interrogationes, ad primam, & ſecundam. Reſpondit eodem modo, quo alij Teſtes.*

Ad tertiam reſpondit, præfatum P. Procuratorem N. Monaſterij pecunias in magna quantitate ſine Superioris licentia prodigè inſumpſiſſe, & tam Religioſis, quàm ſæcularibus conſanguineis diſtribuiſſe.

Interrogatus, quomodo id ſciat? Reſpondit: ſe ſæpius vidiſſe illum pro Religioſis Monaſterij ſibi amicitia iunctis emere veſtes ſiue vtenſilia alia.

Interrogatus, quomodo id ſciat fieri ſine licentia Abbatis? Reſpondit præfatum Procuratorem id ſibi ſæpius manifeſtaſſe, & ſerio iniunxiſſe, vt nemini hoc pateſaceret.

13 *Deinde dixit Prædictum Procuratorem conuiuium magnum, tam pro Monachis notis, & amicis, quàm pro ſæcularibus, cum notabili expenſa Monaſterij præparaſſe, ac ipſum eſſe certum de hac re, quia ter, aut quater fuit ab ipſo inuitatus, ac demum ſcire, quod in eius præſentia prædictus Procurator vni ex ſuis conſanguineis vocata N. annulos aureos donaſſe; eiuſque ſorori catenulam auream tradidiſſe, eum humiliter deprecans, vt prædicta omnia ſilentio ſeruaret.*

Interrogatus, an ſciat aliud peccatum contra paupertatis votum? Reſpondit, ſe nihil aliud ſcire. Poſtea legatur eius depoſitio &c. & terminetur examen vt ſupra. Idem ſeruari debet in quocunque alio Teſtium examine.

17 Teſtibus à Viſitatore eo quo dictum eſt modo examinatis, vt Viſitator ipſemet poſſit vim teſtium,

ſtium, aut probationes à ſe factas clariùs diſcernere, neceſſe eſt, vt attente conſideret, an Teſtes ſint ſingulares, diſcordes, varij, aut conteſtes, & an indicia ſint ſufficientia, vt ſimul cum ſemiplena probatione, poſſit Reum conuincere, quod vt aptiùs iudicare poſſit, non immeritò adiecimus duo capita ſequentia.

CAPVT VI.

Qualiter ſe debeant gerere Teſtes in detegenda veritate, à Viſitatore examinati.

1 PRima Regula. Iudex non poteſt Teſtes de aliquo interrogare delicto, niſi priùs conſtet de delicto commiſſo, vel per infamiam, vel per ſufficientia indicia, aut denique per ſemiplenam probationem, vt omnes cum D. Thoma 2.2. quæſt. 69. art.2. affirmant, tunc enim Iudex iuridicè interrogat.

2 Secunda. Quotieſcunque Teſtis in iudicio ſecundùm ordinem Iuris examinatur, hoc eſt iuridicè interrogatur, tunc Teſtis tenetur reſpondendo, veritatem dicere.

3 Tertia. Quotieſcunque certò, & euidenter conſtat, Viſitatorem eſſe probum virum, non eſt neceſſarium, vt oſtendat Teſti, ſe in examinando procedere ſecundùm ordinem Iuris; quia nemo peccare præſumitur, niſi certò & euidenter conſtiterit: quòd ſi teſtis dubitet, tunc inclinandum eſt potiùs

in fau-

Digitized by Google

in fauorem Viſitatoris, quam Rei.

4 Quarta. Teſtis etiamſi ſciat non eſſe alium Teſtem, quando Viſitator præmiſſa denunciatione inquirit delictum, tenetur veritatem aperire; quia denunciator habet vicem vnius Teſtis, & facit ſemiplenam probationem, vt ſæpiùs diximus.

Quinta. Nemo tenetur teſtari cum ſuo graui damno.

5 Sexta. Secretum ſibi commiſſum nemo poteſt prodere, niſi vergat in graue damnum alicuius, nec poſſit aliter impediri, quam prodendo; nam tunc prodendum eſt Iudici legitimè interroganti, etiamſi Teſtis iuraſſet ſe celaturum.

Septima. Teſtis non legitimè interrogatus, poteſt negare ſe ſcire ſubintelligendo, vt teneatur prodere.

6 Octaua. Deinde Teſtes ſua teſtimonia ſubſcribant, aut ſi neſcit, Prælatus eorum nomine, annotato menſe, loco, & anno.

Nona. Viſitator non minetur, aut vrgeat Teſtes ad deponendum, ſed ſinat eos liberrimè teſtimoniũ ferre: & ſi petierint tempus ad conſilium capiẽdum, concedat, vel ipſe tanquam pater moneat, quid ſilere debeant, quid manifeſtare, præſertim cum ex ignorantia eos labi perſpexerit.

7 Decima. In Teſtibus examinandis illa præcipuè debet eſſe Viſitatoris cura, vt ſibi delata crimina diſtinctè, & clarè per ſuas circumſtantias in diuerſa capita, ſiue articulos diſtinguantur, quales ſint, quis, cui, cur: quomodo, quando, vbi quibus auxilijs & ſocijs, &c.

8 Exemplum huius rei adducamus. Si enim quiſpiam de carnium eſu apud Iudicem accuſaretur: hoc pacto Teſtis ſiue denunciator eſſet examinandus. *Primum quo die illud crimen ſit commiſſum? Secundo. Quo loco*, ex locorum enim varietate frequentiùs Teſtium mendacium compertum fuit, aut etiam ex diuerſa

diuerſa loci ratione, quemadmodum in Danicle legimus. *Tertio. Vtrum ſolus, an cum alijs carnes ederit? Quartò: Quo loco ipſi Teſtes manebant, vt eiuſmodi crimen reſpicere poſſent? Quinto. Cuius generis eſſent illæ carnes, quas edebant.* Iuxtà prædictos Articulos examinatio debet procedere, vt clariùs veritas ipſa dilucidetur, & aperiatur.

Cætera, quæ ad hanc Teſtium materiam ſpectant, inferiùs dicentur.

CAPVT VII.

Quid requiratur, vt Teſtes faciant fidem in iudicio?

1 IN primis Teſtes cum ferunt ſua teſtimonia, interrogari debent de cauſa ſcientiæ, ſiue credentiæ. Cap. Cauſam de teſtibus: hoc eſt quomodo id ſciant, vel credant, Titium tale delictum perpetraſſe? Hæc namque ſcientia eſt quaſi anima teſtimonij à Teſte prolati, ſine qua eius teſtificatio minimè valet. vt poſt Baldum & alios Doctores, docet Farinacius in Praxi criminali q.70.n.1.3. & ſequen. Item de loco, & tempore, & conteſtibus commiſſi delicti. In fine etiam depoſitionis Teſtes ſubſcribant vt aliquando negare non poſſint ita depoſuiſſe; & in rebus grauiſſimis denuò relegatur eis eorum dicta ad effectum, vt addant, vel confirment, quæ anteà dixerunt, & in calce depoſitionis addatur: *relectum confirmarunt*.

2 Secundò. Teſtes in Viſitatoris præſentia examinari debent, l. 4. §. Idem ff. de teſtibus, Item In-

terro

terrogari debent de nomine, & cognomine eorum, Cap. Olim, de accuſationibus. Item Teſtis debet eſſe iuratus vt probet, & non iuratus non probat. L. Iuſiurandi C. de teſtibus. Teſtis enim ſine iuramento examinatus, non facit indicium, neque probationem, etiamſi eſſet Religioſus, ſiue Cardinalis; ſed facit aliquam præſumptionem, ex quo ſequitur, quod teſtes contra Regulares non poſſunt admitti, niſi ſint Religioſi, nam alij à Iudice Regulari examinari non poſſunt; quia cum non habeat iuriſdictionem in ſæculares, non poteſt ab eis exigere iuramentum, quia delatio iuramenti ſapit iuriſdictionem, vt dicitur Clementina vnica, de officio iudicis delegati.

3 Varia ſunt in iudicio Teſtium genera, non tamen omnibus adhibenda eſt fides: quidam inhabiles nuncupantur, quidam ſingulares, quidam conteſtes, quidam varij, quidam ambiguè confusèque deponentes, quidam de auditu, ſiue credulitate.

4 Inhabiles legibus ipſis prohibentur, ne teſtimonium ferant, vt ſunt inimici, qui iure Gentiũ, imò & naturali à teſtimonio ferendo reijciuntur, etiamſi reconciliati ſint. Item inhabiles iudicantur illi, qui aliàs falſum teſtimonium dixerunt. Accuſator contra accuſatum, Iudex contra iudicandum mente capti, & in cauſa communi duorum neuter poterit eſſe Teſtis, etiam ſocij criminis. Hi tamen aliquam præſumptionem faciunt contra Reum, vt conſtat ex Cap. Quoniam aliqua, iuncta Gloſſa, de Teſtibus.

5 Teſtes ſingulares nuncupantur, qui ſuper diuerſis factis deponunt, ita vt quilibet ſingularis ſit in ſuo dicto: v. g. ſi vnus deponat, Petrum furtum perpetraſſe, alter verò Ioannem percuſſiſſe, aut tale delictum fuiſſe perpetratum domi, alter autem in via publica: vel vnus dicat commiſſum fuiſſe deli-

ctum

ctum mane ante prandium, alter verò veſperi poſt prandium: vel vnus menſe Martij, alter menſe Aprilis: licet in delicti ſpecie aut perſona delinquentis concordent, adhuc Teſtes ſingulares dicuntur; quia in circumſtantijs neceſſarijs non concordant, & multò magis quando differunt in diuerſa delicti ſpecie, vel in actus ipſius ſubſtantia, vt in exemplis poſitis manifeſtatur. Quare ſecundùm communem ſententiam minimè probant, maximè in criminalibus: vnus tamen eorum ſupra delicti ſpecie aliſque circumſtantijs deponens, ſi omni exceptione ſit maior, indicium faciet, imò & ſemiplenam probationem.

6 Illud tamen notandum, quod ſi teſtes ſingulares de eadem delicti ſpecie deponant, quæ iterari queat, cuiuſmodi eſt furtum, vel blaſphemia, aut quid ſimile, licet in circumſtantia loci, aut temporis non concordent, quamuis plenam probationem non faciant, pluſquam ſemiplenam tamen inducunt, Ita D. Thomas. 2.2. quęſt. 70. art. 2. ad 2. M. Soto libr. 5. de Iuſtitia & Iure quæſt. 7. art. 2. Ratio eſt, quia ſi vnuſquiſque Teſtis ſemiplenam probationem induxit, quare duo de eadem prorsùs iterabili delicti ſpecie deponentes ſemiplenam probationem non efficient? non tamen plenam probationem, ſi in loci, & temporis circumſtantijs non concordent ſecùs tamen erit iudicandum, ſi de vnò eodemque delicto iterabili deponant, ſi in tempore, & loco diſſentiant, imò faciliùs eorum falſitas detegitur, vt in illis ſenibus, qui contra Suſannam. Dan. 3. tulerunt teſtimonium; nam licet vterque in delicto. Suſannæ impoſito conuenerunt, circa tamen locum delicti apertè diſſenſerunt, & de falſitate fuerunt conuicti.

7 Quod ſi Teſtes in perſona, in delicti ſpecie, & etiam in menſe, & anno conueniant, vnus tamen eorum

rum dicat, tale delictum eſſe perpetratum die Lunæ, alter autem dicat ſe non recordari de die præciſè, idemque dicendum eſt de loco, vbi fuit commiſſum delictum, plenè vtrique probant, & ſunt conteſtes, & ad condemnationem ſufficiunt. Ita D. Th. vt ſupra: ſecus foret, ſi vnus die Lunæ alter verò die Martis, aut alio die commiſſum delictum aſſeuerarent, tunc enim verè eſſent ſingulares.

8 Quando Teſtes ſingulares de vno eodemque actu continuationem præ ſe ferente deponunt licet vnus poſt alium vidiſſet, plenè vtique probarent, v.g. ſi qui teſtarentur, per foramen vidiſſe Titium cum tali muliere adulterantem, licet vnus poſt alterum videret, vtique dicerentur conteſtes, vt Armilla verbo. Teſtis, & Sylueſt. eodem verbo. quæſt. 3. & communiter Canoniſtæ.

9 Oportet tamen obiter quandam doctrinam Caietani 2.2.q.70.ar.2. circa ſingulares Teſtes annotare, quàm ipſe ſequentibus verbis ſcribit. *Diſtinctio* (inquit) *illa de teſtibus, qui ſunt ſingulares, vel conteſtes, regulariter habet locum, vt per ſingulares teſtes nullus damnetur: quia tamen multi ſingulares Teſtes in factis iterabilibus violentam ſuſpicionem inducunt, vt ſi vnus vidit aliquem committere vnum furtum, & alius vidit eundem delinquentem committere aliud furtum, & ſint Teſtes omni exceptione maiores: inter Religioſos quando quis exiſtimatur aliàs tali vitio inuolutus, aut numerus multus talium Teſtium concurrat, ſi arctatus non confitetur, inueniri videtur quandoque ſubſecuta condemnatio, multorum Patrum conſilio fulta. Et licet hæc non ſit ſecundùm Iuris rigorem, vbi tamen abſque tormentis proceditur, non tam ad puniendum, quàm ad ſalutem animæ, & Regularis obſeruantiæ fauorem tolerabile videtur, vt hæc probabilitas ſufficiat ad certitudinem inter eos, qui mortui ſunt mundo. Quia tamen Reus non poteſt ad*

huiuſmodi

eiuſmodi ſententiam tolerandam cogi, deberet tamen ex eiuſmodi indicijs per tormenta (Religioſa tamen) veritas exquiri, vt ſententia non feratur, niſi contra confeſſum vel conuictum, iuxta ſacros Canones.

10 Hæc Gaietanus, quem ſequitur M. Sotus, lib. 5. de Iuſtitia & Iure, quæſt. 7. art. 2. & Aretinus in ſua Praxi Criminali, capite ſecundo, de numero Teſtium, eruditè quidem animaduertentes, quod quando numerus aliquis Teſtium ſingularium fide dignorum, putà quinque vel ſex conueniunt in deponendo actus quidem numero diſtinctos, ſed tamen eiuſdem ſpeciei, vt diuerſas ſolicitationes, diuerſas ſubornationes; cùm huiuſmodi Teſtes ſaltem in genere probent denunciatum ſimili vitio infectum, etiamſi ſint ſingulares, poſſunt Prælato ſufficere ad excipiendum à dignitatibus Prouincialatus, Definitoratus, Prioratus ſiue Guardianatus: quam quidem eſſe doctrinam communem, docet Iulius Clarus q. 53. Sed ſi agatur, de iure communi, certum exiſtimo, neminem pœna ordinaria per Teſtes ſingulares poſſe damnari, & communiter tenent DD.

11 Vnde facile erit colligere, qui dicantur Teſtes conteſtes, ac plenè probãtes, nempè cum de eodem facto, loco, tempore, perſonis, alijſque circumſtantijs ad facti ſubſtantiam attinentibus, ac neceſſarijs iurati deponũt. Similes Teſtes plenè delictum probant, & ad Reum conuincendum, & condemnandum ſufficiunt, vt conſtat ex Cap. Omni negotio, de Teſtibus, & ex alijs Iuribus.

12 Varius Teſtis dicitur ille, qui vel contraria depoſuit, ſiue in eodem examine ſiue in diuerſis, vel qui primò per verbum, credo, deinde aſſertiuè teſtificatur: aut primò ſe nihil ſcire ait, poſtea de facti veritate deponit: vel qui vnum aſſerit in iudicio, deinde illudmet reuocat extra iudicium.

ſit tam apud alios quàm apud ipſum? Reſpondit, ſe prædictum P. N. habuiſſe pro viro probo, ac bonæ famæ & opinionis tàm apud alios illius familiæ Religioſos, quàm apud ipſum.

8 *Tertiò. Interrogatus in quos vſus ille, & pro quibus expendat Monaſterij pecunias ſine licentia Superioris, elargiendo illas ſuis conſanguineis, ac aliquando in conuiuijs luxuriosè cum ſæcularibus bibendo? Reſpondit, ſe audiuiſſe prædictum P. N. diſtribuiſſe aliquas Monaſterij pecunias inter fratres & conſanguineos, ſed tamen neſcire, an hoc præmiſſa Superioris licentia faciat, nec nè.*

9 *Quarto. Interrogatus, à quibus audiuit præfatum N. expendiſſe prædictas pecunias ſine licentia Superioris, elargiendo eas ſuis conſanguineis? Reſpondit, ſe hoc à Patre N. illius Monaſterij ſacerdote accepiſſe, qui aſſerebat, hoc audiuiſſe à quadam conſanguinea eiuſdem Procuratoris, vocata N. Item ſe etiam hoc accepiſſe a fratre N. qui cum eſſet ordinarius ſocius Procuratoris affirmabat ſe præſente, emiſſe quoſdam annulos aureos, eoſque prædictæ conſanguineæ dediſſe, rogans prædictum ſocium ne alijs Monachis patefaceret.*

10 *Quinto. Interrogatus, cuius famæ, & opinionis ſint Religioſi à quibus audiuit, prædictum Procuratorem expendere illas pecunias, & an ſint viri probi, de quibus nulla ratione præſumi poteſt, quod odio, aut paſſione aliqua ducti, ſimilem culpam Procuratori temerariè imponant? Reſpondit, habere ſe pro comperto, illos Religioſos eſſe viros probos, timoratæ conſcientiæ, ac teſtes omni exceptione maiores.*

11 *Sexto. Interrogatus, an ſciat, vel audiuerit aliquod aliud peccatum, materiam proprietatis concernens? Reſpondit, ſe nihil aliud ſcire.*

His peractis, legatur eius depoſitio, & notetur in proceſſu, & Notarius terminabit examen his verbis: *Quibus habitis dimiſſus fuit prædictus P. N. Supprior,*

prior, impoſito ſibi ſilentio de ſecreto tenendo ſub eodem pręcepto & ſubſcribatur. *Ego P. N. affirmo vt ſupra.* Deinde Notarius concludat.

Acta ſunt hæc per me Fr. N. Notarium, coram R.P. Viſitatore, & tàm Notarius quàm Viſitator ſubſcribat,

12 Deinde Viſitator, vt debito ordine in incepta inquiſitione procedat, debet ad ſe vocare prædictos Religioſos, à quibus pręfatus Supprior, in examine antecedenti dixit ſe audiuiſſe, quos examinabit ſequenti forma.

Forma Examinis aliorum Teſtium.

Die Menſe Anno

Vocatus Pater N. ab N. vt ſupra.

13 *Primo. Interrogatus an cognoſcat P. N. Procuratorem, &c. vt ſupra. Reſpondit vt ſupra.*

Secundo. Interrogatus, an ſit bonæ opinionis, &c. vt ſupra, Reſpondit vt ſupra.

Tertio. Interrogatus, an ſciat illum eſſe proprietarium, ac expendere Monaſterij pecunias, &c. vt ſupra, Reſpondit, ſe quadam die audiuiſſe, à quadam conſanguinea prædicti Procuratoris, eam habere quoſdam annulos aureos, quos ſibi Procurator N. eius conſanguineus donauerat, eique oſtendiſſe aliquos annulos à prædicto Procuratore ſibi traditos.

Item ſe ſcire prędictum P. N. Procuratorem Monaſterij expenſis ſine Abbatis notitia, tam pro amicis monachis quàm pro tribus alijs ſæcularibus etiam amicis, ſplendidum paraſſe conuiuium tali die menſe in Abbatis hoſpitio, neſciente Abbate.

14 *Quartò. Interrogatus. Quomodo id ſciat? Reſpondit, ſe id certo ſcire, tum quia fuit vnus ex inuitatis, tum quia audiuit ab ipſo Procuratore, ſe magnam pecuniæ*

ſummam

ſummam in illo conuiuio inſumpſiſſe.

Quinto. Interrogatus, an ſciat aliquod aliud peccatum in ſimili materia proprietatis à Procuratore commiſſum? Reſpondit, ſe nihil aliud ſcire.

Et poſt hæc legatur eius depoſitio vt ſupra.

15 Eodem ferme modo erit examinandus à Viſitatore Fr. N ſocius Procuratoris, *qui examinatus iuxtà prædictas interrogationes, ad primam, & ſecundam. Reſpondit eodem modo, quo alij Teſtes.*

Ad tertiam reſpondit, præfatum P. Procuratorem N. Monaſterij pecunias in magna quantitate ſine Superioris licentia prodigè inſumpſiſſe, & tam Religioſis, quàm ſæcularibus conſanguineis diſtribuiſſe.

Interrogatus, quomodo id ſciat? Reſpondit: ſe ſæpius vidiſſe illum pro Religioſis Monaſterij ſibi amicitia iunctis emere veſtes ſiue vtenſilia alia.

Interrogatus, quomodo id ſciat fieri ſine licentia Abbatis? Reſpondit præfatum Procuratorem id ſibi ſæpiùs manifeſtaſſe, & ſeriò iniunxiſſe, vt nemini hoc pateſaceret.

13 *Deinde dixit Prædictum Procuratorem conuiuium magnum, tam pro Monachis notis, & amicis, quàm pro ſæcularibus, cum notabili expenſa Monaſterij præparaſſe, ac ipſum eſſe certum de hac re, quia ter, aut quater fuit ab ipſo inuitatus, ac demum ſcire, quod in eius præſentia prędictus Procurator vni ex ſuis conſanguineis vocata N. annulos aureos donaſſe; eiuſque ſorori catenulam auream tradidiſſe, eum humiliter deprecans, vt prædicta omnia ſilentio ſeruaret.*

Interrogatus, an ſciat aliud peccatum contra paupertatis votum? Reſpondit, ſe nihil aliud ſcire. Poſtea legatur eius depoſitio &c. & terminetur examen vt ſupra. Idem ſeruari debet in quocunque alio Teſtium examine.

17 Teſtibus à Viſitatore eo quo dictum eſt modo examinatis, vt Viſitator ipſemet poſſit vim teſtium,

ſtium, aut probationes à ſe factas clariùs diſcernere, neceſſe eſt, vt attente conſideret, an Teſtes ſint ſingulares, diſcordes, varij, aut conteſtes, & an indicia ſint ſufficientia, vt ſimul cum ſemiplena probatione, poſſit Reum conuincere, quod vt aptiùs iudicare poſſit, non immeritò adiecimus duo capita ſequentia.

CAPVT VI.

Qualiter ſe debeant gerere Teſtes in detegenda veritate, à Viſitatore examinati.

1 PRima Regula. Iudex non poteſt Teſtes de aliquo interrogare delicto, niſi priùs conſtet de delicto commiſſo, vel per infamiam, vel per ſufficientia indicia, aut denique per ſemiplenam probationem, vt omnes cum D. Thoma 2.2. quæſt. 69. art. 2. affirmant, tunc enim Iudex iuridicè interrogat.

2 Secunda. Quotieſcunque Teſtis in iudicio ſecundùm ordinem Iuris examinatur, hoc eſt iuridicè interrogatur, tunc Teſtis tenetur reſpondendo, veritatem dicere.

3 Tertia. Quotieſcunque certò, & euidenter conſtat, Viſitatorem eſſe probum virum, non eſt neceſſarium, vt oſtendat Teſti, ſe in examinando procedere ſecundùm ordinem Iuris; quia nemo peccare præſumitur, niſi certò & euidenter conſtiterit: quòd ſi teſtis dubitet, tunc inclinandum eſt potiùs in fauo-

in fauorem Viſitatoris, quam Rei.

4 Quarta. Teſtis etiamſi ſciat non eſſe alium Teſtem, quando Viſitator præmiſſa denunciatione inquirit delictum, tenetur veritatem aperire; quia denunciator habet vicem vnius Teſtis, & facit ſemiplenam probationem, vt ſæpiùs diximus.

Quinta. Nemo tenetur teſtari cum ſuo graui damno.

5 Sexta. Secretum ſibi commiſſum nemo poteſt prodere, niſi vergat in graue damnum alicuius, nec poſſit aliter impediri, quam prodendo; nam tunc prodendum eſt Iudici legitimè interroganti, etiamſi Teſtis iuraſſet ſe celaturum.

Septima. Teſtis non legitimè interrogatus, poteſt negare ſe ſcire ſubintelligendo, vt teneatur prodere.

6 Octaua. Deinde Teſtes ſua teſtimonia ſubſcribant, aut ſi neſcit, Prælatus eorum nomine, annotato menſe, loco, & anno.

Nona. Viſitator non minetur, aut vrgeat Teſtes ad deponendum, ſed ſinat eos liberrimè teſtimoniũ ferre: & ſi petierint tempus ad conſilium capiẽdum, concedat, vel ipſe tanquam pater moneat, quid ſilere debeant, quid manifeſtare, præſertim cum ex ignorantia eos labi perſpexerit.

7 Decima. In Teſtibus examinandis illa præcipuè debet eſſe Viſitatoris cura, vt ſibi delata crimina diſtinctè, & clarè per ſuas circumſtantias in diuerſa capita, ſiue articulos diſtinguantur, quales ſint, quis, cui, cur: quomodo, quando, vbi quibus auxilijs & ſocijs, &c.

8 Exemplum huius rei adducamus. Si enim quiſpiam de carnium eſu apud Iudicem accuſaretur: hoc pacto Teſtis ſiue denunciator eſſet examinandus. *Primum quo die illud crimen ſit commiſſum? Secundo. Quo loco*, ex locorum enim varietate frequentiùs Teſtium mendacium compertum fuit, aut etiam ex diuerſa

diuerſa loci ratione, quemadmodum in Daniele legimus. *Tertio. Vtrum ſolus, an cum alijs carnes ederit? Quartò: Quo loco ipſi Teſtes manebant, vt eiuſmodi crimen reſpicere poſſent? Quintò. Cuius generis eſſent illæ carnes, quas edebant.* Iuxtà prædictos Articulos examinatio debet procedere, vt clariùs veritas ipſa dilucidetur, & aperiatur.

Cætera, quæ ad hanc Teſtium materiam ſpectant, inferiùs dicentur.

CAPVT VII.

Quid requiratur, vt Teſtes faciant fidem in iudicio?

1 IN primis Teſtes cum ferunt ſua teſtimonia, interrogari debent de cauſa ſcientiæ, ſiue credentiæ. Cap. Cauſam de teſtibus: hoc eſt quomodo id ſciant, vel credant, Titium tale delictum perpetraſſe? Hæc namque ſcientia eſt quaſi anima teſtimonij à Teſte prolati, ſine qua eius teſtificatio minimè valet. vt poſt Baldum & alios Doctores, docet Farinacius in Praxi criminali q.70.n.1.3. & ſequen. Item de loco, & tempore, & conteſtibus commiſſi delicti. In fine etiam depoſitionis Teſtes ſubſcribant vt aliquando negare non poſſint ita depoſuiſſe; & in rebus grauiſſimis denuò relegatur eis eorum dicta ad effectum, vt addant, vel confirment, quæ anteà dixerunt, & in calce depoſitionis addatur: *relectum confirmarunt.*

2 Secundò. Teſtes in Viſitatoris præſentia examinari debent, l. 4. §. Idem ff. de teſtibus, Item Interro-

terrogari debent de nomine, & cognomine eorum, Cap. Olim, de accuſationibus. Item Teſtis debet eſſe iuratus vt probet, & non iuratus non probat. L.Iuſiurandi C. de teſtibus. Teſtis enim ſine iuramento examinatus, non facit indicium, neque probationem, etiamſi eſſet Religioſus, ſiue Cardinalis; ſed facit aliquam præſumptionem, ex quo ſequitur, quod teſtes contra Regulares non poſſunt admitti, niſi ſint Religioſi, nam alij à Iudice Regulari examinari non poſſunt; quia cum non habeat iuriſdictionem in ſæculares, non poteſt ab eis exigere iuramentum, quia delatio iuramenti ſapit iuriſdictionem, vt dicitur Clementina vnica, de officio iudicis delegati.

3 Varia ſunt in iudicio Teſtium genera, non tamen omnibus adhibenda eſt fides: quidam inhabiles nuncupantur, quidam ſingulares, quidam conteſtes, quidam varij, quidam ambiguè confuſèque deponentes, quidam de auditu, ſiue credulitate.

4 Inhabiles legibus ipſis prohibentur, ne teſtimonium ferant, vt ſunt inimici, qui iure Gentiũ, imò & naturali à teſtimonio ferendo reijciuntur, etiamſi reconciliati ſint. Item inhabiles iudicantur illi, qui aliàs falſum teſtimonium dixerunt. Accuſator contra accuſatum, Iudex contra iudicandum mente capti, & in cauſa communi duorum neuter poterit eſſe Teſtis, etiam ſocij criminis. Hi tamen aliquam præſumptionem faciunt contra Reum, vt conſtat ex Cap. Quoniam aliqua, iuncta Gloſſa, de Teſtibus.

5 Teſtes ſingulares nuncupantur, qui ſuper diuerſis factis deponunt, ita vt quilibet ſingularis ſit in ſuo dicto: v. g. ſi vnus deponat, Petrum furtum perpetraſſe, alter verò Ioannem percuſſiſſe, aut tale delictum fuiſſe perpetratum domi, alter autem in via publica: vel vnus dicat commiſſum fuiſſe deli-

Digitized by Google

ctum mane ante prandium, alter verò veſperi poſt prandium: vel vnus menſe Martij, alter menſe Aprilis: licet in delicti ſpecie aut perſona delinquentis concordent, adhuc Teſtes ſingulares dicuntur; quia in circumſtantijs neceſſarijs non concordant, & multò magis quando differunt in diuerſa delicti ſpecie, vel in actus ipſius ſubſtantia, vt in exemplis poſitis manifeſtatur. Quare ſecundùm communem ſententiam minimè probant, maximè in criminalibus: vnus tamen eorum ſupra delicti ſpecie alijſque circumſtantijs deponens, ſi omni exceptione ſit maior, indicium faciet, imò & ſemiplenam probationem.

6 Illud tamen notandum, quod ſi teſtes ſingulares de eadem delicti ſpecie deponant, quæ iterari queat, cuiuſmodi eſt furtum, vel blaſphemia, aut quid ſimile, licet in circumſtantia loci, aut temporis non concordent, quamuis plenam probationem non faciant, pluſquam ſemiplenam tamen inducunt, Ita D. Thomas. 2.2. quæſt. 70. art. 2. ad 2. M. Soto libr. 5. de Iuſtitia & Iure quæſt. 7. art. 2. Ratio eſt, quia ſi vnuſquiſque Teſtis ſemiplenam probationem induxit, quare duo de eadem prorsùs iterabili delicti ſpecie deponentes ſemiplenam probationem non efficient? non tamen plenam probationem, ſi in loci, & temporis circumſtantijs non concordent ſecùs tamen erit iudicandum, ſi de vno eodemque delicto iterabili deponant, ſi in tempore, & loco diſſentiant, imò faciliùs eorum falſitas detegitur, vt in illis ſenibus, qui contra Suſannam. Dan. 3. tulerunt teſtimonium; nam licet vterque in delicto. Suſannæ impoſito conuenerunt, circa tamen locum delicti apertè diſſenſerunt, & de falſitate fuerunt conuicti.

7 Quod ſi Teſtes in perſona, in delicti ſpecie, & etiam in menſe, & anno conueniant, vnus tamen eorum

rum dicat, tale delictum eſſe perpetratum die Lunæ, alter autem dicat ſe non recordari de die præciſè, idemque dicendum eſt de loco, vbi fuit commiſſum delictum, plenè vtrique probant, & ſunt conteſtes, & ad condemnationem ſufficiunt. Ita D. Th. vt ſupra: ſecus foret, ſi vnus die Lunæ alter verò die Martis, aut alio die commiſſum delictum aſſeuerarent, tunc enim verè eſſent ſingulares.

8 Quando Teſtes ſingulares de vno, eodemque actu continuationem præ ſe ferente deponunt licet vnus poſt alium vidiſſet, plenè vtique probarent, v.g. ſi qui teſtarentur, per foramen vidiſſe Titium cum tali muliere adulterantem, licet vnus poſt alterum videret, vtique dicerentur conteſtes, vt Armilla verbo. Teſtis, & Sylueſt. eodem verbo. quæſt. 3. & communiter Canoniſtæ.

9 Oportet tamen obiter quandam doctrinam Caietani 2.2.q.70.ar.2. circa ſingulares Teſtes annotare, quàm ipſe ſequentibus verbis ſcribit. *Diſtinctio* (inquit) *illa de teſtibus, qui ſunt ſingulares, vel conteſtes, regulariter habet locum, vt per ſingulares teſtes nullus damnetur: quia tamen multi ſingulares Teſtes in factis iterabilibus violentam ſuſpicionem inducunt, vt ſi vnus vidit aliquem committere vnum furtum, & alius vidit eundem delinquentem committere aliud furtum, & ſint Teſtes omni exceptione maiores: inter Religioſos quando quis exiſtimatur aliàs tali vitio inuolutus, aut numerus multus talium Teſtium concurrat, ſi arctatus non confitetur, inueniri videtur quandoque ſubſecuta condemnatio, multorum Patrum conſilio fulta. Et licet hæc non ſit ſecundùm Iuris rigorem, vbi tamen abſque tormentis proceditur, non tam ad puniendum, quàm ad ſalutem animæ, & Regularis obſeruantię fauorem tolerabile videtur, vt hæc probabilitas ſufficiat ad certitudinem inter eos, qui mortui ſunt mundo. Quia tamen Reus non poteſt ad huiuſmodi*

Digitized by Google

huiuſmodi ſententiam tolerandam cogi, deberet tamen ex eiuſmodi indicijs per tormenta (Religioſa tamen) veritas exquiri, vt ſententia non feratur, niſi contra confeſſum vel conuictum, iuxta ſacros Canones.

10 Hæc Caietanus, quem ſequitur M. Sotus, lib. 5. de Iuſtitia & Iure, quæſt. 7. art. 2. & Aretinus in ſua Praxi Criminali, capite ſecundo, de numero Teſtium, eruditè quidem animaduertentes, quod quando numerus aliquis Teſtium ſingularium fide dignorum, putà quinque vel ſex conueniunt in deponendo actus quidem numero diſtinctos, ſed tamen eiuſdem ſpeciei, vt diuerſas ſolicitationes, diuerſas ſubornationes; cùm huiuſmodi Teſtes ſaltem in genere probent denunciatum ſimili vitio infectum, etiamſi ſint ſingulares, poſſunt Prælato ſufficere ad excipiendum à dignitatibus Prouincialatus, Definitoratus, Prioratus ſiue Guardianatus: quam quidem eſſe doctrinam communem, docet Iulius Clarus q. 53. Sed ſi agatur, de iure communi, certum exiſtimo, neminem pœna ordinaria per Teſtes ſingulares poſſe damnari, & communiter tenent DD.

11 Vnde facile erit colligere, qui dicantur Teſtes conteſtes, ac plenè probãtes, nempè cum de eodem facto, loco, tempore, perſonis, alijſque circumſtantijs ad facti ſubſtantiam attinentibus, ac neceſſarijs iurati deponũt. Similes Teſtes plenè delictum probant, & ad Reum conuincendum, & condemnandum ſufficiunt, vt conſtat ex Cap. Omni negotio, de Teſtibus, & ex alijs Iuribus.

12 Varius Teſtis dicitur ille, qui vel contraria depoſuit, ſiue in eodem examine ſiue in diuerſis, vel qui primò per verbum, credo, deinde aſſertiuè teſtificatur: aut primò ſe nihil ſcire ait, poſtea de facti veritate deponit: vel qui vnum aſſerit in iudicio, deinde illudmet reuocat extra iudicium.

Teſti vario regulariter fides adhibenda non eſt, Cap. Cùm Eccleſia, de cauſa poſſeſſionis & proprietatis.
13 Non raro inuenies Teſtes confusè, obſcurè, ambigueque deponentes, cuiuſmodi ſunt, qui ſequentibus verbis teſtificantur, vt ſunt, mihi videtur, forſan, ſimilibuſque verbis ſuam mentem declarant, ex quibus clara ſententia, apertaque veritas haberi minimè poteſt. Hi profectò nihil probant contra Reum; quia obſcurum, aut confuſum, aut ambiguum dictum ſecundùm Ius pro non dicto habetur, vt tenet Gloſſa Cap. Si Teſtes, §. in Teſtibus, verbo, ſimpliciter 4. q. 3. & concordat textus in lege, de ætate interrogatus, de interrogat. actio. Quare vt ſimili teſtimonio fides adhibeatur, huiuſmodi Teſtes iterùm atque iterum interrogari à Viſitatore debent, quoaduſque clarè, diſtinctè, ſimpliciterque deponant. Si verò ſint abſentes, ille ſenſus eo caſu à Viſitatore accipiendus eſt, qui delictum excludit, magiſque Reo fauere videtur.
14 Teſtibus confusè loquentibus, non immeritò annumerari poſſunt Teſtes, qui de credulitate deponunt, quales ſunt illi, qui certi nihil affirmant, ſed tantum verbis, credo, aut non credo, deponunt. Hi niſi cauſam proximam ſuæ credulitatis afferant, nihil omninò probant.
15 Si verò credulitatis cauſam rationabilem adducant, vtique probant, v. g. ſi aliquis teſtificetur hoc modo, credo Petrum cum tali muliere adulterium commiſiſſe, eo quod ſolum cum ſola inuicem oſculantes, ac impudicè tractantes inuenerim: argumentum Cap. Præterea, de teſtibus. Id docet Abbas, Cap. Quoties, eodem titulo. Regulariter autem Teſtis de credulitate nihil probat, niſi cauſam probabilem ſuæ credulitatis adduxerit.
16 Non longè diſtat à præcedentibus Teſtis de auditu,

auditu, v. g. qui deponit, ſe audiuiſſe, vel fama percepiſſe, niſi interrogetur, à quibus audiuit, quomodo orta fuerit talis fama, & à quo tempore? Quia, vt fama rectè probetur, debet conſtare, quod habuerit ortum à perſonis grauibus, & fide dignis; non verò maleuolis, ſiue inimicis, aut leuibus perſonis. Quod ſi Teſtis aliquos nominet, à quibus dicat ſe audiuiſſe id quod deponit; illi à quibus audiuit, examinandi ſunt per alios Teſtes de auditu, quando non poſſunt haberi illi à quibus audierunt, nec pręſumptionem quidem faciunt, ſi non habeantur auctores, ita tenet Menochius Conſil. 98. num. 56.

17 Pręd ca omnia, quæ ſunt notatu digniſſima, Viſitatores ſedulò aduertant, ne facili negotio Teſtibus, niſi legitimis, & omni exceptione maioribus fidem adhibeant. Ille autem dicitur Teſtis omni exceptione maior, cui nulla obiectio, aut exceptio poni poteſt, vt à teſtimonio ferendo repellatur: & qui iuratus, de facto ipſo de viſu deponit, ſiue de ſcientia & cauſa ſcientiæ, aut de auditu in his, quæ ſolo auditu percipi queunt, ſiue de alio ſenſu corporeo, & qui non ſolum de ſubſtantia facti, ſed de tẽpore, loco, aut alijs circumſtantijs ſubſtantialibus deponit: vnde nemo poteſt, vel debet condemnari pœna ordinaria, niſi duobus Teſtibus legitimis ſit conuictus: Meliùs enim eſt, relinquere facinus impunitum, quàm innocentem ſine probatione dilucida, & plena condemnare.

Plura poſſemus hic adducere de Teſtibus, quæ plenius tractantur à Iuriſtis in hac materia.

CAPVT VIII.

De modo interrogandi Reum, & in quibus caſibus teneatur fateri veritatem.

1 TEſtibus examinatis, nihil amplius reſtare videtur, quàm Rei examen, ſiue confeſſio. Quare Viſitator debet attentè Teſtium dicta, ac depoſitiones examinare, ac inſpicere, an ex illorum teſtimonijs plena probatio reſultet, aut ſaltem infamia, aut grauia aliqua indicia ſufficientia, vt ſecundùm ordinem Iuris, formatis ex Teſtium depoſitione articulis, illum poſſit interrogare, aduertat autem Viſitator, quod Reum interrogare nequit, niſi de criminibus, de quibus fuit antea iuridicè denunciatus: ſed antequam ad interrogationes Reo proponendas veniamus, priùs nobis aperiendum eſt, quando Reus, & quomodo teneatur interrogationibus ſibi à Viſitatore factis, legitimè reſpondere.

2 Primò. Quando Iudex iuridicè interrogat Reum, tunc ipſe tenetur veritatem confiteri, ſiue illi pœna temporalis, ſiue ſpiritualis immineat; tunc verò iuridicè interrogatur, quando à Iudice competente interrogatur, & quando præceſſit infamia, aut aliqua indicia ſufficientia, aut ſemiplena probatio, quo caſu Reus negans veritatem, mortaliter peccat. Ita tenet communis DD. ſententia.

3 Secundò. Quando Reus iuridicè non interro-

gatur,

gatur, non tenetur reſpondere, aut veritatem manifeſtare. Ita tenet cum D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 2. communis ſententia DD. In hoc autem caſu non eſt licitum Reo dicere mendacium, hoc enim eſt intrinſecè malum, ac propterea nunquam eſt licitum; poterit tamen celare veritatem, vtens verbis æquiuocis, aut amphibologicis; quia homini naturale eſt ſcipſum defendere: quare etiam poteſt licitè reſpondere: nihil ſcio, nihil feci; intelligens intra ſe, vt illud debeam manifeſtare?

4 Tertiò. Non debet Prælatus à Reo iuridicam confeſſionem expoſcere, niſi infamia, vel indicia probata, ſaltem per duos teſtes, aut ſemiplena probatio præcedant, & propterea vt teneatur reſpondere, debent illi iſta eſſe nota.

5 Quartò. Non poteſt Reus conuictus de vno crimine, de alio interrogari, caſu quo de alijs criminibus non ſit notatus infamia: poterit tamen conuictus de vno crimine, interrogari, an commiſerit alia eiuſdem ſpeciei; quare qui confitetur furtum, poteſt interrogari, an commiſerit alia furta, limitat tamen Nauar. in Rubrica de Iudicijs num. 91. quod ille, qui ſolùm eſt infamatus de vno furto, & non eſt alia ſuſpicio de alijs furtis, non poteſt licitè interrogari, an alia commiſerit?

6 Quintò. Non poteſt Reus interrogari de ſocijs occultis, niſi aliàs crimen ſit nimis nociuum bono communi, aut id ſit neceſſariò patefaciendum, ad impediendum damnum alicuius tertiæ perſonæ, quod aliter non poſſit impediri: vel niſi aliàs tale crimen ſit eius conditionis, vt ſine ſocio committi non poſſit.

7 Sextò. Reo legitimè interrogato, ſi nolit reſpondere, poteſt iuſtè imponi præceptum, quod reſpōdeat: quod ſi adhuc nolit reſpondere, præſumitur in foro exteriori delictum commiſiſſe. Ita affirmat

Rodericus Suarez, ſic fuiſſe iudicatum in Hiſpania ſuper negotio grauiſſimo, & Iulius Clarus, ſic eſſe in Praxi obſeruatum, quos citat, & ſequitur Praxis Criminalis Regul. tit. 9. cap. 4. num. 3.

8 Septimò. Reus patienter eſt interrogandus, & multis interrogationibus ſupra delictum commiſſum vrgendus, neque illi vnquam promittenda eſt impunitas, ſi confiteatur, niſi eſſet complex aliorum delinquentium.

9 Iudex benignè & charitatiuè Reum interrogare debet, non ſeuerè, nec iniurioſè, nec de vanis, & inutilibus; ſed de ipſis criminibus, & de circumſtantijs adiacentibus, prout opportuniùs videbitur. Regulariter autem à generalibus incipiendæ ſunt interrogationes, deinde ad particularia deſcendendum, vſque dum perueniatur ad crimen ipſum particulare, cum adiunctis & indicijs, vt Reus intelligat ex interrogationibus, iam detectum eſſe crimen.

10 Præterea ſuppoſita ſemiplena probatione, vel indicijs æquiualentibus, à Reo ſemper exigendum iuramentum ad extorquendam veritatem. Quare Prælati iuramentum nō debent temerè exigere: quia illud ſine rationabili & ſufficienti cauſa extorquendo, niſi ſeruato Iuris ordine, grauiter peccant, vt reſoluit Rodericus q. 19. art. 11.

11 Reus interrogari non debet vinculis conſtrictus, aut carcere incluſus; ſed potiùs eductus de carcere, vinculiſque ſolutus: quod ſi contigerit illum aliqua rationabili de cauſa ante liberationem à vinculis interrogari; curandum tamen omninò erit, omnem vim, atque metum à Reorum animis abeſſe, vt omnia Iura decernunt. Quare à Secretario cauſæ in proceſſu ita deſcribi debet.

Frater N. carcere eductus, vinculiſque ſolutus & liber, medio iuramento interrogatus, reſpondit.

12 In

12 In Rei examine eius nomen, ciuitas, conditio notanda ſunt; & qualiter ſe aliàs habuerit in moribus, quomodò ſe gerat in examine, an palleat, rubeat, timeat, &c.

CAPVT IX.

Forma examinandi Reum.

1 ANtequam Viſitator procedat ad exigendam à Reo confeſſionem, debet omnia teſtimonia, & probationes ad propria capita, ſiue articulo reducere, Reoque ſine nomine Teſtium in ſcripti tradere, & ſi opus fuerit, illi aliquod temporis ſpatium, vt veritatem conſideret, ac fateatur, cõcedere modus verò examinis fieri poterit ſequenti forma.

Die Menſe Anno.

2 *REV. Pater Viſitator N. formato proceſſu, ac iuridicè examinatis Teſtibus, in cauſa denunciationis facta contra N. ab N. Procuratorem Monaſterij N. decreuit (ne quod Iuris naturalis eſt, defenſio Reis denegetur) prædicto P. N. Procuratori dari in ſcriptis copiam omnium articulorum, & rerum, ſiue delictorum, de quibus iuridicè fuit denunciatus, & per Teſtes plenè conuictus, vt ipſe viſis probationibus, quæ abſque nomine teſtium oſtendi debent, compertum habeat, quid contra ſe probatum ſit, veritatem fateatur, vel vt verè, & legitimè illis, quæ ei obiecta ſunt, ſatisfaciat. Quare vocato prædicto P. N. Procuratore ad eius præſentiam, impoſitoque ei præcepto,* vel ſi opus fuerit, *exigito iuramẽto pręcepit ei in virtute Spiritus Sancti, & ſanctæ*

obedientiæ, & ſub formali præcepto vel Iuram. vt veritatem fateatur & omninò à mendacijs caueat.

P. N. Viſitator.

P. N. Notarius.

Die Menſe Anno

1 P*Rædictus R. P. Viſitator, vocato ad ſe P. N. ab N. Procuratore Monaſterij N. monituſque ſub prædicto præcepto, aut Iuramento de veritate, ſuper inferius interrogandis, dicenda, ipſe ad articulos propoſitos reſpondit ordine ſequenti.*

Quod ſi Viſitatori magis expedire videatur Reo concedere aliquod tempus, vt ſeriò poſſit reſpondere, poterit illi ſuo arbitrio concedere. Quamuis conſuetudo communis teneat, Reum non poſſe petere tempus ad deliberandum, quid debeat reſpondere, vt Rodericus q. 19. art. 2. ex communi Iuriſtarum ſententia reſoluit, cui ſantentiæ communiter ſtandum erit, niſi alia iuſta de cauſa tempus deliberandi à Viſitatore concedatur.

4 *Primò, denunciatur, ſiue accuſatur prædictus N. Procurator Monaſt. N. quod pecunias Monaſt. expenderit temerè, præcipuè in conuiuijs, tam ſuis amicis Monachis, quàm alijs ſæcularibus exhibitis, & quod iſta conuiuia inſcio Superiore, ſæpiùs fuerint repetita, cum notabili diſpendio bonorum Monaſterij.*

Secundò. Quod donauerit tres annulos aureos vni ex ſuis conſanguineis.

Tertio. Quod ſorori prædictæ conſanguineæ dederit catenulam auream.

Quartò. Quod ſæpius ſine licentia Abbatis veſtes, & alia vtenſilia pro aliorum Monachorum vſu, non paruo, aut viliori pretio comparauerit.

5 *Quibus*

Digitized by Google

5 *Quibus præmiſſis prædictus Pater Viſitator præcepit Reo; vt ad prædictos articulos verè, ac ſincerè reſpondeat, ante omnia illi exponens, ſe Iuris ordinem in hac re ad vnguem ſeruaſſe, ac prætereà exponat, primum, ſecundum, & tertium articulum plenè eſſe probatos.*

6 Si crimen Reus fateatur, nihil ſupereſt agendum, niſi ferre ſententiam: ſi autem Reus voluerit reſpondere ad prædictos articulos, & ſuam probare innocentiam, vel Teſtibus aliquid opponere; præſcribatur illi à Viſitatore tempus, vt Teſtes ad ſui defenſionem adducere poſſit, oblatoſque ab eo Teſtes iuxtà ordinem præſcriptum examinabit, quod ſi breui tempore Teſtes non poſſit producere, terminus illi tribuendus ac prorogandus eſt, prout neceſſarium fuerit ad ſuas defenſiones legitimè faciendas: qui terminus illi nulla ratione denegandus eſt. Quod ſi Reus (proprię defenſionis cauſa) à Viſitatore probationis exemplar poſtulet, illud ei tacitis Teſtium nominibus, in ſcriptis tradere tenetur. Quòd ſi Reus petierit etiam Teſtium nomina ſibi reuelari, licèt hoc Regulariter fieri non debeat, in cauſa tamen grauiſſimæ culpæ, ex qua Rei expulſio à Religione, aut aliud grauiſſimum damnum reſultare poſſit, pro pleniori Rei defenſione, quæ Iuris naturalis eſt, detegenda erunt & etiam Teſtium nomina, vt eruditè docet Emmanuel Rodericus. Tom. 2. quæſt. Regular. q. 16. art. primo.

CA-

CAPVT X.

Aliqua proponuntur dubia circa Rei examen, & eius confeſſionem.

1 PRimo dubitari poteſt, an Reus debeat priùs citari, vt à Iudice interrogetur? Reſpondetur, quod quando delictum ſaltem eſt ſemiplenè probatum, debet tunc Iudex vocare Reum, eumque interrogare, vt ipſe poſſit ſeipſum defendere, aliàs proceſſus eſſet ipſo iure nullus; etiamſi in eo Reus mille Teſtibus eſſet conuictus. Quare ſecundum communem regulam Iuris, Reus ante omnia legitimè eſt citandus, aliàs proceſſus & omnia, quæ ſequuntur, ſunt ipſo Iure nulla, vt communis tenet Iuriſtarum ſententia; quòd ſanè intelligendum eſt, etiãſi aliàs rei delictum eſſet notorium. In aliquibus Religionibus tamen, ſimilis ſtylus citandi Reós nõ eſt in vſu, ſed Prælatus, ſi ipſi ſunt in carceribus, facit eos adducere coram ſe, & ſi ſunt extra carceres, mittit ad illos literas patentes, præcipiendo eis, vt veniant ad illum, & cum venerint, interrogat eos de illis, quæ contra ipſos continentur in inquiſitione per ipſum formata, quæ quidem ſeruiunt pro ipſa citatione.

2 Secundò quæritur, ſi Reus antequam examinetur à Viſitatore, petat ſibi dari prius copiam probationis, aut indicorum contra eum exiſtentium, numquid Viſitator debeat ſimilem copiam dare? Reſpondetur, quòd attento Iure cõmuni (quidquid

ſit

ſit de conſuetudine & praxi Iudicum ſæcularium) Viſitator tenetur Reo petente indiciorum ſiue probationum contra eum exiſtentium copiam præbere. Ita tenet Practica Papienſis, verbo fama publica, num. 3. & Bernardus Diaz in ſua Pract. Criminali, cap. 118.

3 Tertio quæritur, an Reus teneatur crimen fateri, quando dubitat, an iudex iuridicè interroget? Ratio dubij eſſe poteſt; quia Teſtis, vt ſuperius diximus, in ſimili dubio tenetur fateri veritatem, igitur ſimiliter reus debet facere.

Verior tamen ſententia tenet, Reum non teneri fateri crimen, quando dubitat, vtrum iudex iuridicè interroget. Ita Caietanus 2. 2. q. 69. artic. 1. M. Sot. de Secreto, memb. 3. qu. 2. & communiter alij Theologi, cuius ea eſt ratio, quia nemo tenetur parere ſuperiori cum graui ſuo detrimento, niſi conſtet eum legitimè pręcipere: cur enim ad ſuſtinendum tantum onus debeat obligari ille, qui dubitat, an illud onus imponens, auctoritatem habeat imponendi? Secus autem eſſet, quando ex eius confeſſione nullum notabile incommodum ſibi euenturum timeret, propter quam rationem Teſtis interrogatus, quando dubitat de auctoritate Superioris, tenetur veritatem fateri, vt ſupra diximus.

4 Quartò. Dubitari poteſt, an iudici interroganti de facto, quod aliàs abſque culpa ſaltem mortali patratum eſt, Reus teneatur ad mentem Iudicis directè reſpondere, v. g. ſi quærat Iudex: occidiſti Petrum te inuadentem? Reſpondetur, in tali caſu Reum non teneri fateri ſe occidiſſe, etiamſi de eo ſit infamia, aut expreſſa indicia, quia tūc Iudex quærit de occiſione criminoſa, & ſi Reus fateretur, nec poſſet probare, ſe cauſa neceſſaria ad ſui defenſionem feciſſe, condemnaretur tanquam homicida,

cida, ex falſa præſumptione. Secùs dicendum, ſi ipſe poſſet facilè veritatem comprobare.

Pari etiam modo quando Reus non eſt auctor criminis, non tenetur fateri aliquas circumſtantias, ex quibus oriri poſſet ſuſpicio, illum tale crimen commiſiſſe, v. g. Si interrogetur, an pugio quo occiſus eſt Petrus, ad ipſum pertineat? quia quamuis iſta interrogatio ſit legitima atque iuridica, tamen ex falſa pręſumptione procedit, & ideo non tenetur veritatem fateri propter damnum, quod ipſi euenire poſſet.

5 Quintò. Dubitari poteſt, quæ indicia, ſiue probationes ſufficiant, vt Viſitator poſſit iuridicè interrogare Reum, & ab eo iuramentum exigere? Reſpond. quod ad hoc vt à Reo iuramentum exigatur, requiruntur ea indicia, ſeu probationes, quæ ſufficiunt ad torturam, vt docet Couarr. & alij DD. Quia iuramentum eſt ſpiritualis quędam tortura. Idem etiam videtur ſentiendum de obligatione confitendi crimen: Vnde ex ſimplici infamia, ſi nullum aliud adſit indicium, aliqui exiſtimant, non poſſe compelli Reum ad veritatem fatendam: & meritò, quia infamia ſola non facit ſemiplenam probationem, ſed ſolum ſupplet vicem accuſatoris, vt ſupra dictum eſt.

6 Sextum dubium eſt, an Reus contra Iuris ordinem à Viſitatore interrogatus de criminibus ab eo commiſſis, ſi fateatur veritatem, mortaliter peccet ſeipſum diffamans? Reſpond. Ex mente Nauarri in Manuali. cap. 18. num. 57. Eum peccare mortaliter, & inquit hanc ſententiam eſſe de mente omnium Doctorum. Quidam verò limitant, hoc tantùm procedere reſpectu perſonarum ſæcularium, qui præcipuè in aliquibus caſibus lædendo propriam famam mortaliter peccant, nempè quando ex detectione occulti criminis ſequeretur dam-

num

num animæ, aut vitæ propriæ, vel alterius, vel etiam amiſſionis alicuius membri corporis; non verò procedere reſpectu Religioſorum: nam horum delicta non præſeferunt amiſſionem vitę corporalis, neque alicuius membri, & multo minùs animæ; quia ſimiles pœnę corporales, vt ſunt pœna capitis, vel inciſionis membrorum, imponi nequeunt à Prælatis Regularibus.

7 Sed veriùs exiſtimo, idem eſſe ſentiendum de Religioſis, ac de ſæcularibus: nam per huiuſmodi detectionem proprij delicti in iudicio factam, ſequitur primum damnum animæ, quandoquidem ſæpiſſimè videmus contingere, quod Religioſus infamatus hac vita Iuris, & per ſententiam, minimè erubeſcit alia delicta committere. Sequitur etiam ſecundum damnum; quia licèt ei non imponatur pœna mortis, nec membri amiſſionis, imponitur tamen pœna corporis valdè afflictiua, nempe flagellatio vſque ad ſanguinis effuſionem, incluſio in carceribus, & aliquando perpetua, quæ eſt maxima pœna, atque ſecundum Canones ſuccedit loco pœnæ capitis in Religioſis.

8 Septimum dubium. An Reus conuictus de crimine per plenam probationem, nolens confiteri tale crimen, mortaliter peccet, & à Confeſſore abſolutio ſit ei deneganda? Exempli cauſa, Reus conuictus, & à Iudice meritò ad mortem condemnatus, an adhuc teneatur confiteri crimen quod antea negauit, ita vt abſolui non poſſit, ſi crimen non fateatur? Huic dubitationi cum diſtinctione reſpondere oportet. Si Reus ante ſententiam à Iudice prolatam interrogetur, non dubium, quin teneatur ſub mortali confiteri crimen, caſu quo crimen ſit plenè, vel ſemiplenè probatum, alias abſolui non debet; quia agit contra

debitum

Digitized by Google

debitũ Iuſtitiæ non obediẽs ſuo Superiori in his, in quibus obedire tenetur: poſt ſententiam verò latam cum iudicium ſit iam finitum, & Iudex functus ſit iam ſuo officio (nàm poſt ſententiam iudicum, deſinere eſſe Iudicem communis ſententia tenet cum Anton. 3. tit. 9. cap. 16. §. 8. Sylueſter verbo, Iudicium, in fine,) quare non poteſt amplius Reus legitimè interrogari à Iudice, cum iam deſinat eſſe ſuus udex.

9 Vltimum dubium, an quando Iudex præcedente ſemiplena probatione, interrogat Reum, teneatur ille manifeſtare veritatem, etiam cum periculo vitæ? Aliqui affirmant, Reum non teneri ad manifeſtandam veritatem, ſi autem pœna à Iudice imponenda non ſit temporalis, ſed ſpiritualis tantùm, vt excommunicatio; tunc Auctores huius opinionis tenent, Reum ſub peccato mortali obligari ad veritatem propalandam. Hanc ſententiam poſt Panormitanum in cap. 2. de confeſſis; tenet Angelus, verbo confeſſio: Sylueſter eodem verbo; & huius opinionis illud eſt fundamentum, quia nullus tenetur ſeipſum condemnare, & contra ſeipſum arma miniſtrare, hoc autem ſolum contingit in pœna temporali, quæcunque illa ſit, non verò in ſpirituali, quæ potiùs medicina quàm pœna ſentienda eſt, Pet. Nauar. lib. 2. de Reſtitutione cap. 5. dub. 2. quamuis exiſtimet falſam eſſe opinionem Panormitani vniuerſaliter intellectam de omni pœna temporali, piè tamen ac probabiliter affirmat, poſſe defendi in cauſa criminali, præcipuè capitis, ideoque poſſe Reum in conſcientia veritatem, ſecluſo mendacio, occultare, etiamſi Iudex iuridicè interroget. Quam ſententiam ſecuti ſunt aliqui Recentiores.

10 Contraria tamen ſententia, quę communis & verior eſt, docet, Reum in hoc caſu teneri ad mani-

manifeſtandam veritatem ſub peccato mortali, etiamſi ex tali confeſſione certò ſciat, morti eſſe tradendum. Ita docet D. Thomas 2. 2. q. 63. art. 2. vbi ſine vlla reſtrictione docet, Iudicem procedere iuridicè, pręcedente infamia, aut ſemiplena probatione, & tunc Reum teneri fateri veritatem; quam ſententiam amplectuntur communiter D. Thomæ interpretes, in illo articulo. M. Sotus de tegendo ſecreto, membr. 2. & lib. 5. de Iuſtitia & Iure q. 6. art. 2. concluſ. 2. Corduba lib. 5. q. 43. dub. 3. Nauar. in manuali cap. 25. n. 35. Couar. in pract. q. 23. num. 5. & ex Iuriſtis quamplurimi, quos referunt citati Auctores: cuius ſententiæ illa eſt firmiſſima ratio; quia in eo caſu Iudex verè Superior eſt, & iuſtè præcipit, igitur Reus tenetur illi obedire: quod quidem fundamentum euidens videtur, niſi quis velit contendere, non eſſe obediendum Superiori iuſtè præcipienti, quod omnino abſurdum eſt.

11 Sed quæri poteſt, an hęc prima ſententia Panormitani, & Nauarri ſit falſa, & ſaltem practicè poſſit Reus eam amplecti? Reſpond. illam opinionem non ſolum falſam, ſed omninò improbabilem, propter auctoritatem D. Thomę, & eorum, qui eius ſententiam ſequuntur, meritò cenſent Ludouicus Turrianus to. 2. de Iuſt. & iur. diſp. 50. dub. 2. & plures alij Recentiores.

CA-

CAPVT XI.

Alia dubia circa Teſtium materiam ſoluuntur.

1 PRimum dubium. An Laici contra Regulares poſſint eſſe Teſtes? Reſpond. Quod attento Iure communi, ſicut Laicus non poteſt in criminalibus ferre teſtimonium contra Clericum, prout in Cap. De cætero, de Teſtibus, & Cap. Teſtimonium 11. quęſt. 5. cauetur, & eſt communis ſententia Iuriſtarum; ita non poteſt contra Regulares de iure communi teſtificari, niſi delictum ſit commiſſum in loco, in quo non repeŕiuntur Clerici, vt docet Abbas dicto Cap. De cętero; tunc enim Laici ſunt idonei Teſtes in defectum aliorum, & ratio eſt; quod quando veritas aliter haberi non poteſt, receditur à regulis iuris communis.

2 Hæc autem ſententia non procedit de laicis integræ, & bonæ famæ, in quibus ceſſat communis ſuſpicio: nam eo caſu laicos poſſe admitti in Teſtes in criminalibus contra Regulares, non dubito; quidquid cenſeat Rodericus; & licèt Pręlati Regulares non poſſint compellere laicos ad pręſtandum iuramentum; ſi tamen laici ſint rogati iuramentum præſtare, ac veritatem iurati confirmare; erunt quidem ſufficientes, & idonei Teſtes ad probandum.

3 Quod ſi opus fuerit, Prælati poſſunt facilè adire

adite Iudicem Eccleſiaſticum, aut Sęcularem, vt dictos laicos compellant ad iurandum: verumtamen cautè, & non ſine magna neceſſitate adhibendi, & admiſcendi ſunt laici in cauſis criminalibus Regularium, ad euitandum ſcandalum, quod indę oriri poſſet.

4 Secundum dubium, An Moniales poſſint eſſe Teſtes contra Regulares in cauſis criminalibus? In primis certum eſt, ac Iure Canonico ſtabilitum, mulieres non eſſe idoneos Teſtes in criminalibus, ſed propter rationem ſuperiùs dictam, quando veritas aliter haberi non poteſt, ne Ius depereat, admittendæ ſunt Moniales in Teſtes; vnde cum delicta Monialium non niſi per Moniales probari poſſint, admittendæ ſunt in Teſtes in cauſis inter ipſas verſantibus; & ita vſu omnium Religionum receptum eſt: & idem aſſerendum penitus de criminibus à Fratribus commiſſis apud eaſdem Moniales, & Monaſteria earum.

5 Illud verò aduertendum eſt à Prælatis, quod minus fidei eis adhibere debent quàm viris, quod optimè probat Rodericus, vt ſupra ex multis Iuribus; & idem addit ex Decio, quod duæ mulieres non ſufficienter probant, ita vt ex dicto earum poſſit quis condemnari; ſed ſi plures eſſent numero, ſupplerent defectum. In quam ſententiam inclinat Mirand. de ordine iudiciali, part. 4. num. 45. Quare cautè illarum teſtimonio vtendum, & ponderandæ exceptiones, & interim examinandæ maturiores, & ſeniores matres de vita, probitate, ac fide illarum, quæ in teſtes aſſumuntur.

6 Tertio dubitatur, qui ſunt, qui Iure communi repelluntur à teſtimonio ferendo? Reſpond. quod Iure communi multi reijciuntur, vt parum idonei. In primis repellitur mulier, vt inhabilis ex Iure Canonico, Cap. Mulier: ſed inter Regulares Moniales

 admit-

admittuntur, & ſi quæ ſint aliæ matronæ graues. Secundò repellitur minor natu viginti annis. Tertiò repelluntur inimici, ſi tamen eſt inimicitia capitalis, quod Iudicis arbitrio relinquendum. Quartò aſcendentes, & deſcendentes accuſatoris, & vniuerſaliter conſanguinei, vel affines, & amicitia, & familiaritate valde coniuncti, arbitrio Prælati diſcernenda. Quintò, infames tàm infamia Iuris, quàm infamia facti.

7 Sextò item repellitur ſocius criminis, l. finali, C. de accuſationibus, admittuntur tamen ſocij in criminibus exceptis, vt in hæreſi, maleficio, Sodomia, crimine læſæ Maieſtatis, & alijs, vt docet Nauarr. lib. 5. Conſil. 3. n. 3. & Conſil. 5. num. 2. titulo, de accuſationibus. Septimò, viles perſonæ & abiectæ, de quibus eſt ſuſpicio, quod facilè corrumpi poſſint. Octauò conſpiratores conuicti de conſpiratione.

8 Notandum eſt autem quod ſi Teſtes minùs idonei plenè non probent, ſaltem faciunt indicium ad torturam. Prætereà nota, quod in illis caſibus, in quibus copia Teſtium non inuenitur, inhabiles admittuntur, vt C. finali, de Teſtibus: idem dicendum in rebus difficilis probationis, quando veritas aliter haberi nequit, vt communiter docent Canoniſtæ. Multo etiam & maiori ratione admitti debent Teſtes, quando teſtificantur pro Reo, vt docet Iulius Clar. qu. 24. verſ. item ſcias, & communis.

9 Vltimò nota, quod licet hi omnes Iure communi, à teſtimonio ferendo repellantur, apud Regulares tamen ex Bonifacij viij. indulto ſiue priuilegio, cum non teneantur ad apices Iuris, præfatos omnes aliàs inhabiles, tanquam idoneos Teſtes admittere poterit Prælatus Regularis, ſi cauſa id exposcat, ritè, ac maturè ponderatis omnibus circumſtantijs,

ſtantijs, delicti, perſonarum, Accuſantis, & Accuſati, Teſtium, & alijs.

10 Quartò dubitatur. An Regulares poſſint eſſe Teſtes coram Iudice non Regulari? Reſpond. Regulares Iure communi non poſſe eſſe Teſtes apud Iudicem ſęcularem, vel Eccleſiaſticum non Regularem; tamen de licentia Superiorum ijdem poterunt eſſe Teſtes, prout dicitur C. finali, de iuramento. Hanc autem licentiam nullus Prælatus inferior Prouinciali dare poteſt: hi verò ſummoperè aduertant ne paſſim huiuſmodi licentiam concedant; nam ex huiuſmodi teſtificatione Regularium contra non Regulares, vel etiam Regulares alterius Ordinis, oriri poſſent multa, & grauia ſcandala. Vnde niſi in caſu, quo veritas aliter haberi non poſſet, niſi prædicta licentia teſtificandi concedatur, nullatenus concedi debet: nunquam verò concedenda, vt communis ſententia tenet, quando ex Regularium teſtimonio ſequeretur mors, vel enormis effuſio ſanguinis, vel mutilatio membrorum, ex cuius cauſa irregularitatem incurrant.

11 Prætereà notandum, quod ſi de facto Regulares ſine licentia ſuorum Prælatorum teſtimonium ferant, ſufficienter probabunt, nec vitabitur eorum teſtimonium, iuxta quandam Gloſſam. quam citat, & ſequitur Rodericus, vbi ſupra: quod ſi laici de facto deponant abſque licentia ſuorum Iudicum, apud Pręlatos Regulares, valebit eorum teſtimonium: Regulares verò qui huiuſmodi teſtimonium ferrent ſine Superiorum licentia graui eſſent digni punitione.

12 Vltimum dubium. Quid debeat præſtare Secretarius circa Teſtium dicta? Reſpond. quod Secretarius omnia Teſtium dicta diligenter ſcriptis mandare debet, eodem ſermone quo ab ipſis profe-

runtur,& eadem phraſi, & verbis ijſdem, vt inde validitas,& veritas dictorum in formando iudicio expendi poſſit.

13 Prætereà in fine examinis, vel depoſitionis omnia,& ſingula dicta cuilibet Teſti relegenda ſunt diligenter ad eum effectum, vt addat, minuat, vel confirmet: poſt quam relectionem, ſi quid addat vel minuat, ſtatim ſcribendum, & ſcriptis mandandum; ſi autem omnia confirmet, addatur, *& relectum illi ſuum teſtimonium, in omnibus confirmauit, & propria manu ſubſcripſit:* vel ſi neſciat ſcribere, alius pro ipſo ſcribat in eius præſentia, & ſic ſubſcriptus dimittatur.

14 Nec opus eſt obſeruare alias Iuris ſolemnitates, quæ non ſunt de ſubſtantia proceſſus, nec de Iure naturali, ſed de ciuili tantùm, qualis eſt de repetendis Teſtibus.

CAPVT XII.

De Reorum Carcere.

1 SEcundum varias Reorum culpas, variari etiam debet Carceris genus; nam aliud in pœnam criminis, poſt diffinitiuam ſententiam à Viſitatoribus aſſignari ſolet, de quo dicemus Tract. 4. cap. 3. Aliud ad cuſtodiam. Tertium denique ad afflictionem, ſiue ad arctationem; quod quidem eſt quoddam torturæ genus; & hoc tertium carceris genus, non ſolet Regularibus aſſignari, niſi adſit ſemiplena probatio, vel æquiualentia in-

tia indicia: neque prima, aut tertia ſpecie carceris Regulares arctari debent, indefenſi; niſi periculum ſit de fuga, vel niſi delictum eſſet ſatis clarum.

2 Carcer ad ſolam cuſtodiam deſignatus, ſemper mitis, & humanus eſſe debet, & omni Religioſa commoditate præditus, dummodo ſit ſecurus; nam ad ſolam cuſtodiam adhibetur. Quare huiuſmodi carcer debet eſſe potiùs vt cuſtodiantur, quàm vt pereant incarcerati, vt eruditè, & piè Imperator Conſtantinus, l. 1. C. de cuſtodia Reorum, decreuit huiuſmodi carceres tales eſſe debere, vt præter cuſtodiam nihil habeant.

3 Cæterùm ſi carcer ſit ad afflictionem, vel torturam, debet adhiberi per modum criminis; ideſt eo modo quo criminoſis applicari ſolet, ritè perpenſis omnibus circumſtantijs, cum hoc Iudicis arbitrio ſit deferendum. Quare aliquandò magis atrox, magiſque obſcurus adhiberi poterit carcer vinculis etiam adhibitis, & manicis ferreis, vel compedibus, vel etiam flagellis, & verberibus, hinc inde prædictis circumſtantijs expenſis.

4 In omnibus autem ſimilibus caſibus Prælati Regulares doctrinam Cardinalis in Clementina , qu. 7. de pœnitentia, præ oculis habeant, qui ait Prælatos irregulares, & homicidas reddi ſi tetro carcere claudant Clericum. Quem ſecutus eſt Folcrius in pract. crimin. verbo. vel incarceratus, nu. 2. & 3. addens carceratos non pati debere intimas tenebras: vnde reſolutoriè dicimus, iuxta exceſſus menſuram, & perſonæ qualitatem aliaſque circumſtantias adhiberi debere iuxta Iudicis arbitrium pium, & rectum, carceris pœnam atrociorem, vel mitiorem.

5 Curandum tamen erit, quantùm ad incarcerandi modum, ne Rei in carceres conijciantur,

 medio

Digitized by Google

medio brachio ſæculari maximo cum ſcandalo ſæcularium, quando id aliter fieri poteſt. Priùs igitur erit tentandum omne aliud regulare remedium, & omnis cautela adhibenda, antequam ad ſęculare brachium recurratur.

6 Nonnulli diſputare ſolent in hac parte, an Regularibus licitum ſit è carcere fugere? nec deſunt, qui affirment, poſſe Reum fugere, & alios illi fugam conſulere, auxilium pręſtare, & inſtrumenta porrigere. Qui etſi quę docent ſint vera de Iure communi, iuxta communem ſententiam Doctorum, præſertim Couarr. lib. 1. variar. reſolution. cap. 2. n. 11. docentis indiſtinctè, Reum ante ſententiam fugere poſſe, niſi iurauerit ſe permanſurum, etiamſi ex tali fuga damnum aliquod oriretur carceris cuſtodi; nihilominus loquendo de Regularibus, falſiſſima eſt ſententia, vt aduertit Roderi. 2. tom. q. 23. ar. 6. nam Regularis in carcerem coniectus à ſuo Prælato, nullatenus licitè fugere poteſt, etiam ante condemnationem; nedum enim non poteſt exire à carcere iuſtè, & ſine apoſtaſiæ nota: ſed neque à Monaſterio: neque ab ea parte Monaſterij, in qua eum Prælatus iuſtè manere præcepit, niſi priùs iuſtè petita, & impetrata licentia: multo igitur magis tenetur Religioſus manere in carcere ſibi quomodocunque à Superiore iuſtè aſſignato. Arg. Cap. Quorundam, & Cap. Si Religioſus, de elect in 6.

7 Quamuis non deſint qui affirment, Religioſum iniuſtè in carcerem coniectum, maxima cum ſui honoris, & famæ iactura, & cum graui corporis afflictione, vel vitæ periculo, iniuſtè perpeſſo, illum à carcere poſſe fugere abſque vlla apoſtaſię nota, etiam rumpendo vincula, & limando compedes, ac carcerem effringendo, etſi cuſtodibus per accidens damnum aliquod eueniat; dummodo Re-

dò Regularis ita fugiens recta properet ad Prę-latum ſuperiorem illo, qui iniuſtè in carcerem coniecerat, vt v.g. ſi fugiat à Prouinciali ad Generalem: & à Generali ad Protectorem, & à Protectore ad ſummum Pontificem: quia vt ipſi aſſerunt, talis fuga potiùs eſt recurſus appellanda quàm fuga. Pro hac ſententia adducunt Caietanum, qui idem in ſimili cauſa docere videtur 2.2.q.69. art.4.

8 Quæ ſententia mihi omninò non placet: quia facilè prębberetur anſa Religioſis paſſim apoſtatandi, prætextu iniuriæ ſibi illatæ à Superioribus, quæ ſi forſan ab alijs, quàm à Reo examinaretur, non ita iniuſta & grauis appareret.

CAPVT XIII.

An Regulares vt delicta ab ipſis commiſſa fateantur, debeant etiam exponi torturę.

1 VT huic diſputationi ſatisfaciamus, primò pręmittere oportet quod quando non eſt ſufficiens probatio ad conuincendum Reum; tunc vt habeatur veritas deuenitur ad tormenta quibus Iudices vtuntur, quoties aliunde veritas haberi non poteſt; vt communis Iudicum praxis vbique terrarum obſeruat. Tormentorum autem prçcipuè pro ſęcularibus adinuenta multa ſunt genera, de quibus plura apud Auctores inuenies.

Secundò. Obſerua ſi Reus crimen fateatur;

 tunc

tunc non debet exponi torturę, ſed potiùs puniri per ſententiam.

2 Tertio obſerua, torturam fuiſſe introductam, non tam in pœnam criminis commiſſi (hoc enim cum nondum ſit plenè probatum non poteſt puniri) quàm in ſubſidium probationis, quando inquam ſufficiens & plena probatio deeſt, ipſe Reus propria confeſſione ſupplet id, quod ad plenam probationem requiritur, vt communis Iuriſtarum ſententia docet, vnde fit torturam adhiberi non poſſe, niſi quando vehementia indicia vrgent, ita vt ferè moraliter certum ſit, torturæ exponendum Auctorem fuiſſe criminis.

3 Quartò. Præmitto, torturam in illis criminibus, quæ grauiora ſunt, & quæ pœna corporali vt mortis mutilationis, triremis, &c. caſtiganda ſunt, tantummodò adhibendam eſſe; non autem in his, quæ exilio, vel pecunia puniri debent. Ratio eſt, quia Reo nondum conuicto non poteſt irrogari pœna, quæ ſit maior, quàm illa, ad quam eſt condemnandus.

4 Vltimò, Nota, quod quando Reus legitimè conuictus per Teſtes, etiamſi nolit fateri crimen, non eſt torturæ exponendus, vt rectè docuit Nauarr. cap. 18. n. 59. Ratio eſt, quia cum tortura adhibeatur ob defectum plenæ probationis, fruſtra Reo conuicto infertur, quando ejus confeſſio non eſt neceſſaria, vt condemnetur.

5 Concluſio igitur in propoſito caſu ea ſit. Regulares, vt veritatem fateantur, non debent torqueri, neque per ſæculares, neque publicè, neque tormentis dirioribus; cautiùs enim eſſet, vt docet Berti in ſua praxi criminali, tit. 22. cap. 6. vti tormentis ſecretioribus, mitioribus, & magis Regularibus accommodatis, qualia ſunt carcer, qui licet inuentus ſit, non tam ad pœnam, quàm ad delinquentium custo-

cuſtodiam; nihilominus adhibitis quibuſdam qualitatibus, & circumſtantijs, loco tormentorum adhiberi poteſt.

6 Eſt & aliud genus pro Religioſis torturæ, nempe ieiunia panis & aquæ, aut quocunque alio modo alimentorum denegatio, vel tempore hiemis expoliatio veſtimentorum, tortura reputabuntur, frequens, etiam inter Religioſos torturæ modus eſſe ſolet, quando flagellis, ſiue diſciplinis, aut virgis cæduntur.

7 Prædicta tormenta moderata eſſe debent, ita vt tortus ſeruetur incolumis ad innocentiam, vel ad ſupplicium. Quare Abbas faciens Monachum incarcerari, eique ſupra modum minuens potum, & cibum, ſi talis Monachus propter ſimilis torturæ exceſſum moriatur, non euadet Superior pœnam Irregularitatis, vt docet Panorm. C. Ad audientiam, de crimine falſo. n. 4.

8 Demum Iudex antequam Reum tormentis ſubijciat, non ſolum debent præcedere indicia expreſſa, ſed illa debent eſſe legitimè probata, vel precedere debet ſemiplena probatio. Quæ verò indicia ſufficiant, ita vt ſint æquipollentia vni Teſti integro, vt per illa poſſit Reus torqueri, non poſſumus certa regula determinare: ſed totum hoc negotium arbitrio Iudicis regulariter relinquendum eſt, qui ex duobus vel tribus, aut pluribus indicijs poterit torquere Reum, prout viderit, ea eſſe magis vel minus vrgentia: deinde illæ probationes, de quibus ſuperius Tract. 2. docuimus ſufficere ad interrogandum Reum, eadem etiam ſufficiunt ad torturam.

9 Diximus autem ibi, vnum de tribus ſufficere (ſecundum ſententiam D. Thomæ communiter ab omnibus Theologis receptam) nempe teſtimonium omni exceptione maius, vel indicia ita ex-

preſſa

preſſa, vt ſint æquipollentia ſemiplenę probationi ipſius delicti, aut etiam infamiam: ſola autem infamia, etiam plenè probata, licet ad interrogandum Reum ſit ſufficiens, vt ſupra diximus; ad eius tamen torturam non ſufficit, & hanc inquit Franciſcus Aretinns in ſua practic. crimin. cap. 7. eſſe communem opinionem.

10 Neque Iudex prætermittere debet dare Reo indiciorum, ſiue ſemiplenæ probationis exemplum ante torturam, & tempus ad ſe defendendum, ſi petatur. At ſi ab ipſo Reo copia indiciorum non petatur; tunc Iudex poteſt procedere ad torturam, etiam non delata copia proceſſus, vel termino defenſionis non conceſſo. Ita ſentit Nauarr. lib. 5. Conſiliorum, titulo de accuſationibus, Conſ. 8. n. 2. & 3. quamuis non deſint graues Auctores, qui doceant, etiam non petito à Reo termino defenſionis, debere illi concedi à Iudice terminus, vt poſſit ſe defendere.

CAPVT XIV.

Modus à Viſitatore in examine proceſſus ſeruandus, & alia, quæ ante Rei abſolutionem, vel damnationem conſiderare debet.

1 ANtequam Viſitator Reum condemnet, vel abſoluat, multa prius debet conſiderare. Ante omnia Deum exorare debet, vt ei lucem, ſuamque gratiam impartiatur, vt in re tanti ponderis (agi-

ris (agitur enim de honore & fama proximi, quæ ſi viris Religioſis temerè auferatur, graue damnum, & ipſis, & Religioni inferetur) non erret, quare proceſſum à ſe formatum, ac omnia quæ in illo continentur, ſeriò conſideret: in primis probationes contra Reum factas prudenter expendat: aduertat præterea, quod ad damnandum Reum in cauſa criminali, vt communis Iuriſtarum ſententia docet, probationes debent eſſe clariores. Incipiens igitur à denunciatione contra Reum facta, videat an perſona denuncians, quæ vicem Teſtis gerit, vt ſuperiùs annotauimus, ſit omni exceptione maior, & an de illa præſumi poſſet inuidia, aut odium vel paſſio contra Reum.

2 Cum aliquando inquiſitio Superioris non à ſemiplena probatione, ſed potiùs ab infamia, vel indicijs initium ſumat, prudenter conſideret, an ſimilis infamia à perſonis fide dignis orta ſit, & an conuenienter, per duos ſaltem Teſtes probata ſit, vel ſaltem illi conſtet de clamoroſa inſinuatione.

3 Tertiò. Indicia omninò expendat, an leuia, grauia, aut leuiſſima ſint. Leuia, quæ etiam ſuſpiciones leues appellari poſſunt, non ſufficiunt ad interrogandum Reum, licet ſufficiant ad inquirendum, & informationes capiendas. Grauia verò non ſolum ſufficiunt ad interrogandum Reum, ſed etiam ad torturam illi, ſi delictum faſſus minimè fuerit, inferendum; non autem ſufficiunt ad illius condemnationem, nemo enim ex præſumptionibus, ac indicijs vehementibus criminali pœna, ſaltem ordinaria, condemnari debet, ſed bene puniri poterit extraordinaria pœna Iudicis arbitrio definienda, vt optimè docet Penna in 2. part. Direct. inquiſ. Commentar. 80.

4 Circa vero indicia grauiſſima illud conſide-

rare

rare dignum eſt, quod licet ad condemnationem ſufficiant, (vt ſupra Tractat. 2. adnotauimus) cum in illis præſumptio Iuris ſit, ex qua ad criminalem punitionem, & pœnam ordinariam crimini imponendam deueniri poteſt, vt poſt alios docet Farinac. q. 52. n. 54. ſi tamen in caſu aliquo Reus probationem aliquam, aut excuſationem adducat; tunc pœna extraordinaria Iudicis arbitrio Reus puniri debet; quæ verò ſint læuia, quæ grauia, aut grauiſſima indicia, latiùs ſuperiùs Tractatu 2. declarauimus.

5 Deinde circa delictum ante omnia conſideret, an verè fuerit commiſſum: deinde circa eius grauitatem illud in primis aduertat, an tale delictum ſit contra bonum commune, aut in damnum tertiæ perſonę, an verò tantùm in delinquentis damnum deriuetur: præterea an delictum ſit notorium, & Communitati ſcandaloſum, an occultum vergens tantùm in delinquentis damnum; aliter enim punienda ſunt peccata contra bonum commune, publica, ſiue ſecreta, & aliter ea quę contra bonum particulare committuntur.

6 Quartò. Perſonam, contra quam facta eſt denunciatio, etiam attendat, an inquam ſit Prælatus, contra quos maior ſæpè deſideratur probatio, quam contra alios; quia hi multorum calumnijs expoſiti eſſe ſolent, præcipuè ſi aliàs ſit integræ vitæ, bonę famæ, & opinionis: præterea an ſit perſona grauis, & de Religione benè merita.

7 Quinto. Teſtium dicta ſeriò meditetur; ex eorum enim teſtimonio totum ferè pendet negotium igitur attentè examinet, an ſint Teſtes ſingulares; hi enim non omninò probant: an ſint conteſtes, quod requiritur, vt plena probatio contra Reum reſultet: an ſit tantùm vnus Teſtis, qui ſemiplenam tantùm probationem inducit: an ſint aliqua indicia, quæ

cia, quæ ſimul cum teſte pleniorem probationem faciant; vnus enim Teſtis cum alijs adminiculis, ſiue indicijs, licet non ſufficiat, vt Reo pœna ordinaria infligatur; ſufficiens tamen eſt, vt extraordinaria pœna Iudicis arbitrio imponenda, puniatur.

8 Sextò. Rei defenſiones, excuſationes, exceptiones, ſi quas opponat, ſecluſo odio, vel amore, an ſint ſufficientes expendat: quod ſi ſaltem eius culpam dubiam reddant, Reus à Viſitatore abſoluatur.

9 Demum in proceſſus examine interrogatorij articulos omnes, & circa illos ſingulos Teſtium depoſitiones percurrat, & in vnoquoque articulo notet ea, quæ circa illum articulum à Teſtibus dicuntur, & ſic diſcurrendo per omnes articulos, circa vnumquemque articulum Teſtium dicta ſedulò inter ſe conferat, & in quo ſint conformes, & conteſtes aduertat, v.g. circa ſecundum articulum ſunt duo Teſtes, qui ferè in omnibus inueniuntur conteſtes præterea circa eundem articulum eſt alius Teſtis, qui in aliquibus ſubſtantialibus diſcrepare videtur: præterea eſt alius, qui tantùm loquitur de auditu, &c. & ſic circa ſingulos articulos diligenter diſcurrat, ita vt totius proceſſus probationes facilè comprehendat.

10 Septimò, Præterea ſi Reus iuridicè culpam fateatur, aut ſi quamuis neget, iuridicè probetur per duos Teſtes occulatos, fide dignos, concordes, quorum quilibet integrè de culpa deponit, puniendus eſt.

11 Octauò. Neminem ſine prædicto Teſtium numero condemnet, in grauioribus autem delictis maior numerus eſt quęrendus.

Nono. Si pœna criminis per Canones, vel leges, cum quibus diſpenſare nequeat, diffiniatur, totam

totam Reo irrogabit, niſi communi bono aliquo modo iudicauerit conuenire vt leniatur.

12 Decimò Si pœna criminis ſit arbitraria, propendat potius ad miſericordiam, quàm ad rigorem: caueat autem, ne nimia benignitas aditum præbeat laxitati.

Vndecimò. Inter pœnas extraordinarias enumeratur Correctio verbalis, quæ pro ratione criminis, & perſonæ vſurpanda erit. Sotus de ratione tegendi ſecretum, membr. 2. q. 4. concl. 3. quæ verò pro qualitate delictorum pœnæ ſint à Iudice infligendæ, pleniùs in Tractatu de pœnis differemus.

CAPVT XV.

De Sententia diffinitiua.

1 Viſitator ſententiam prolaturus diffinitiuam debet in narratiua ſummariè articulos proponere, qui ſubſtantiam delicti contineant, & cum opus fuerit, cauſam ſententię exprimere, quamuis id non ſit neceſſarium, vt dicitur in Cap. Sicut de re iudicata, iuncta Gloſſa, verbo, exprimitur, & Abbas ibidem: ſententiamque in ſcripto conceptam coram Reo, ſi fuerit præſens, alijſque prout ipſe iudicauerit expedire, proferet.

2 Sententia autem debet omninò eſſe conformis his, quæ in proceſſu continentur, atque in illo probata ſunt, nullatenus proceſſus limites excedendo; ferri enim debet ſecũdũ allegata & iuridicè probata.

3 Pręterea ſententia poterit iuxtà denũciationem,

& pro-

& proceſſum ſuperius formatum ſimili tenore proferri.

FORMA SENTENTIÆ DIFFINTIVÆ.

Nos Fr. N. ab N. Viſitator Spiritus Sancti nomine implorato, à quo cuncta & integra iudicia recta procedunt, in cauſa contra P. N. ab N. Procuratorem huius Monaſterij coram nobis pendente, & per proceſſum in ſcripto formatum deducta, receptiſque in ex vtraque parte probationibus oblatis, his omnibus accuratiſſimè perpenſis, & ad plenum cognitis pronunciamus, ac decernimus, prędictum P. N. ab N. Procuratorem grauiter peccato proprietatis contra votum paupertatis in multis grauibus delictis peccaſe, tam in conuiuijs pro Monachis ac ſæcularibus à prædicto N. ſine licentia exhibitis quàm in alijs donationibus, nempè trium annulorum aureorum donatorum vni conſanguineæ ab eodem P. N. (vt ipſe etiam in ſua confeſſione fatetur) temerè factis deliquiſſe, ac in huius delicti pœnam præcipimus, in carcere per tres annos includendum, ibi ieiunijs panis & aquæ in pœnam tanti ſceleris ſemel in qualibet hebdomada macerandum, reſeruantes nobis facultatem moderandi, vel diſpenſandi in prædictis. Acta, lata, & lecta fuit hæc ſententia & publicata in Monaſterio noſtro N. ſiue in cellula noſtra per me fratrem N. ab N. Viſitatorem huius Conuentus prædicto Patre N. præſente & audiente (ſi ibi præſens fuerit) *& Teſtibus infraſcriptis, qui propria manu ſubſignarunt.*

Die Menſis Anno

Locus † ſigilli.

Fr. N. Viſitator, Fr. N. Notarius.

F. N. & F. N. Teſtes.

CA-

CAPUT XVI.

De ſententia ferenda in abſolutione innocentium.

1 IN caſu verò quod prætenſus Reus innocens omninò inueniatur, neceſſariò debet per ſententiam diffinitiuam innocens etiam declarari, ac ſuæ famę, & honori ſatisfacere.

2 Quando autem verè dici poſſit Reus innocens, nota, duos eſſe innocentiæ gradus. Primus eſt, quando nihil eſt probatum contra Reum, neque adſunt indicia, quibus iuridicè poſſit citari, vocari, ſeu examinari, cum videlicet innocentia adeò eſt perſpicua, vt ex nullo capite contra eum aliquid inueniatur. Secundus verò gradus eſt, quando adſunt indicia aliqualiter probata, licet non ſint plenè euacuata, nihil tamen inuenitur probatum, quod ſit ſufficiens ad Reorum punitionem.

3 In primo gradu innocentię Reus innocens declarandus eſt, non verò in ſecundo.

FORMA IN QVA DECLARATVR INNOCENTIA REI.

NOs Fr. N. ab N. Viſitator, &c. Viſa cauſa ſiue proceſſu contra P. N. & expenſis omnibus probationibus contra ipſum factis, ac eius vera, & ſincera confeſſione audita, decreuimus, illum nulla animaduerſione

aduerſione dignum eſſe, neque pro hac, neque pro alia cauſa coram nobis legitimè probata, quem in omnibus innocentem repertum, Auctoritate nobis in hac parte conceſſa abſolutum declaramus. In nomine Patris & Fily, & Spiritus ſancti. Amen. F. N. ab N. Viſitator.

Fr. N. ab N. Secretarius.

CAPVT XVII.

Quando liceat Religioſis appellare à ſententia Superiorum, & an integrum illis ſit ſuos Prælatos recuſare?

1 IN primis de appellationibus, an Religioſis permiſſæ ſint, diſſeremus, deinde an illis facultas concedatur recuſandi Prælatos Regulares?

Quantum ad primum punctum, duo poſſunt conſiderari. Primò quid ſentiendum ſit attentis Religioſorum Priuilegijs? Secundò quid attento Iure communi dicendum ſit? Varia extant, (ſi de Priuilegijs loquamur) Religionibus conceſſa Priuilegia; Bonifacius viij. ſtatuit non licere Fratribus Franciſcanis à correctionibus Prælatorum eiuſdem Ordinis aliquatenus appellare, vt refert Sorbus in Compendio Priuilegiorum, verbo, appellare, n.30. & Xyſtus Quartus conceſſit Carmelitanis, & Auguſtinis, vt Generalis eorum poſſit ſuum munus obire reiecta quauis appellatione ab eius præceptis, monitionibus, ordinationibus, mandatis, ac decretis, vt refert idem Sorbus, verbo, Generalis, num. 11. & 12. & Iulius Secundus prohibuit ſub pœna excommunicationis Fratribus, & Sororibus Prædicatorum appellare à mandatis, & ordinationibus Prælato-

rum prædicti Ordinis, eodem referente Sorbo, verbo, appellare, n.3.& Paulus tertius conceſſit Societati Ieſu, vt non liceat à correctione Regulę ſecundũ Ordinationes eius factæ, appellare, nec poſſe vllũ Iudicẽ dictam appellationem admittere, vt habetur in compendio Priu. Soc. Ieſu, verbo, appellatio; §.1.

2 In eodem quoque Compendio. §.2. verbo, appellatio, habetur Priuilegium Canonicis conceſſum S. Saluatoris, nullos è Societate Ieſu poſſe appellare ad quemcumque, etiam ad Pontificem, niſi de ſpeciali eius licentia, ab inſtitutis ordinationibus, correctionibus, & mandatis Congregationis generalis, aut Præpoſiti Generalis, aut aliorum Superiorum, & appellationes, & inde ſecuta fore irrita, eodem quoque 2. §. refertur Priuilegium Ciſtercienſibus conceſſum: non licere appellare in Societate Ieſu ſub excommunicatione lata ipſi Pontifici reſeruata, à reformationibus, ſeu correctionibus Præpoſiti Generalis, aut Viſitatorum, quos ipſe deputauerit, niſi ad generalem Congregationem, & in caſu denegatæ iuſtitię, aut pro notoria iniuria.

3 Sorbus pręterea, verbo, appellare, in ſuis annotationibus circa §. primum, refert Gregorium xiij. in quodam Motu proprio Anno 1575. qui incipit: *Quoniam noſtro Paſtorali, &c.* interdixiſſe ſub excommunicatione Pontifici reſeruata, ac alijs pœnis, Fratribus Franciſcanis de Obſeruantia ad ſæcularia Tribunalia appellare: conceſſiſſe tamen eis appellationem ad Generalem, vel Protectorem, vel Pontificem; atque ſimiliter refert, Congregationem Cardinalium edidiſſe decretum Anno 1587. vt appellatio hoc ordine interponatur, à Guardiano ad Prouincialem, à Prouinciali ad Generalem, à Generali ad Protectorem, & ab hoc ad Cardinalium Congregationem.

4 Demum in noſtris Conſtitutionibus contra appel-

appellantes ad quempiam externum vi Priuilegiorum Xyſti V. aliorumque Pontificum, ita decernitur cap. 35. num. 13. Si quis ad Superiorem quempiam externum à Congregationis correctione appellauerit, (quod litteris Xyſti V. Gregor. Xiij. Clem, Viij. interdictum eſt) ipſo facto à legitimis omnibus Congregationis actibus excludatur, & in carcerem reijciatur, quoad vſque poſt annos tres Definitorum generale iuſta de cauſa diſpenſet, niſi fortè intra tres, aut quatuor dies ab appellatione deſtiterit.

5 Dubium tamen oriri poteſt, qualiter ſint intelligenda tàm prædicta Priuilegia quàm Conſtitutiones aliquarum Religionum, in quibus interdicitur omninò Religioſis appellatio? Aliqui ſentiunt, Religioſos per profeſſionem huic appellandi iuri in ſui fauorem introducto, eo quod ad ſeruandas Conſtitutiones Religioni ſe obligauerint, quibus appellatio prohibetur, tacitè ceſſiſſe. ita docet P. M. Bannes 2. 2. & alij recentiores. Sed meliùs exiſtimo, neque per Priuilegium, neque per Conſtitutiones ius appellandi Religioſis eſſe ablatum, maximè in cauſis grauiſſimis, quando maniſeſte grauantur à ſuis Superioribus; tunc enim licet ad Prælatos externos non poſſint, nec debeant appellare, vt ad Nuncium, ſiue alios Iudices externos; poſſent tamen intra Ordinem adire etiam appellationis intuitu ſuos Superiores, vt Generalem, ſiue Capitulum generale. Imò M. Sotus lib. 5. de Iuſtit. quæſt. 6. art. 8. quem ſequuntur Arragon. 2. 2. quæſt. 69. artic. 3. & ibi Salon dub. 2. Valentia 2. 2. diſput. 5. quæſt. 13. punct. 3. ſolam apppellationem ad exteros, videntur reprobare, & rationem huius denegatæ appellationis illam eſſe, docent; quia ad bonum, & tranquillitatem, atque honorem Religionum, quæ in ſim-

plici quadam obedientia conſiſtunt, non modicum detrimentum præſeferre ſolent, quando Religioſorum cauſæ extra priuatos parietes tractantur, ad Iudiceſque externos deferuntur; nec credendum facile eſt: quod intra Religionem Superiores Religioſi ita iniqui ſint, vt grauamen alicui latum non auferant: quod ſi aliquando (quod rariſſimè contingit) id acciderit, damno huic priuato præponderat pax & commune bonum totius Religionis, quod Religioſi bono priuato anteponere debent, ſicut quilibet Ciuis, etſi vitā adeo perfectam vt Religioſi non profiteatur; debet priuatum ſuum bonum communi Reip. bono poſtponere.

6 Vnde tenendum exiſtimo quod ex vi Priuilegiorum Religionum, ipſarumque Conſtitutionum à Summo Pontifice approbatarum, dum Religioſis appellare interdicunt, in illo ſenſu eſſe accipienda, nempe quod ipſis appellare non permittatur, quando exceſſus Prælatorum non fuerit manifeſtus, quamuis aliàs ſit dubium de grauamine à Prælato illato, ſicut Ius commune permittit in hoc caſu. In Religioſis verò niſi certum ſit grauamen appellatio non permittitur; hæc enim pax, ſimplicitas, obedientia Religioſorum poſtulare videntur: quæ quidem bona non immeritò Priuilegia, & Conſtitutiones ſpectant; quando autem non eſt locus appellationi, poteſt quilibet Religioſus cauſa querelæ ad Superiorē recurrere, vt optimè docuit Nau. l. 2. Conſiliorum, tit. de ſententia, & re iudicata, Conſ. 2. n. 8. & de appel. conſ. 5. P. Sanch. 2. to. in præc. decal. lib. 9. cap. 8. n. 11. vbi addit, quod hæc querela non ſuſpendit iuriſdictionem Prælati inferioris.

7 Ex his fit, quod illa tribunalia dicantur eſſe intrà Ordinem in quibus locum habet Prouincialis, Gener. Cap. generale, Protector Ordinis, ac Romanus Pontifex, ad quem nulla ratione deroganda eſt

appella-

Digitized by Google

appellatio: cætera omnia tribunalia dicuntur eſſe extra Ordinem, quamuis habeant auctoritatem à Summo Pontifice cognoſcendi etiam cauſas Regulariũ, ſiue ſint Regum, ſiue Cardinalium, ſiue Legatorum, ſiue Epiſcoporum, & ſimilium; quamuis exiſtimarẽ vt certum, inter tribunalia Religionis poſſe annumerari tribunal Illuſt. Congregationis Cardinaliũ; quoniam Congregatio illa ſpecialiter fuit conſtituta à Xyſto V. ad cognoſcendas cauſas Regularium.

8 Circa appellationes Religioſorum, quando illi appellare prætendunt à ſententia diffinitiua, in cauſa correctionis, & in omnibus alijs caſibus, in quibus appellatio eſt interdicta, opus eſſe certum eſt, in ipſa appellatione exprimere cauſam grauaminis, quia in his cauſis correctionis ſolummodo admittitur appellatio, cum modus exceditur, & ideo cum ſolùm appellatio concedatur illo caſu, oportet cauſam ſpecialem exprimere, vt conſtet appellationem fieri in caſu conceſſo, vt poſt Innocentium, & alios docet P. Sanch. vt ſupra, n. 105.

9 Secundò. Nota, quod ſi Reus eſt plenè de ipſo delicto conuictus, & illud eſt etiam ſpontè confeſſus, non poteſt appellare, vt conſtat ex lege 2. quorum appellatio non recipitur, & ſi talis Reus appellauerit, reijcienda eſt appellatio, nec debet ſententia ab excuſatione ſuſpendi.

10 Tertiò. Si Reus eſt confeſſus tantùm, & non conuictus de delicto, dum ſuam confeſſionem non reuocauerit, eius appellatio eſt nulla, vt conſtat ex Ca. Cum ſpeciali. §. porro, de appellationibus: quod intelligendum eſſe exiſtimo, quando Reus in appellatione de nouo non allegaret cauſam probabilem contra ſuam profeſſionem, quia illo caſu appellans debet audiri, vt communiter docent Canoniſtæ.

11 Quartò, Animaduertendum eſt, quod ſi Reus

Digitized by Google

tantummodò ſit conuictus, & non confeſſus; tunc poteſt appellare, quod etiam procedit in crimine læſæ Maieſtatis, vt docet Decius in Cap. Cum ſit Roman. extra. de appellationibus.

12 Hic meritò tractari poſſet, an integrum ſit Religionis ſubditos ſuos Prælatos Regulares recuſare? Illos autem non poſſe recuſare tradunt, Gloſſa, finali Capite, ad noſtram, de appellationibus, & ibi Hoſtienſis, n. 9. per Caput Cum ſpeciali, in fine, eodem titulo, vbi cum duo ſtatuiſſet ille textus, nempe qualiter Iudex recuſari; & ab illo appellari poſſet, ſubiunxit ſequentia verba; *Cæterum has duas Conſtitutiones præmiſſas nolumus ad Regulares extendi contra ſuas Spirituales obſeruantias*, vbi Innocentius, Ioannes Andreas, & Abbas tenent prædictam ſententiam; quare cum Conſtitutiones Religionis, & Priuilegia denegent Religioſis appellationem; ſubinde fit, vt denegent etiam recuſationem.

13 Verior tamen ſententia tenet, in hoc æquiparari recuſationem & appellationem, vt neutra abſque cauſa liceat. Quare ſicut à Superiore manifeſtè excedente in correctione licet appellare, eodem modo quando Superior valde ſuſpectus crederetur exceſſuruſque ob paſſionem, poſſet quidem recuſari. Ita docet Hoſtienſis illo Cap. Cum ſpeciali, n. vlt. & ibi Ioan. And. num. 8. Abbas illi, §. porrò, num. 3 Quare quando manifeſta eſt cauſa ſuſpicionis Prælati, & non aliàs, etiamſi ſit dubia, locus datur recuſationi, ſicut quando manifeſtus eſt exceſſus, & non aliàs, appellationi.

TRA-

TRACTATVS IV.

DE POENIS CVILIBET CRIMINI ADHIBENDIS.

PROLOGVS.

POSTQVAM Viſitator elaborauerit pro inueniendo delicto, de quo Reus accuſatus, vel inquiſitus erat, repertoque Reo culpabili, debet etiam eum condignis pœnis punire: & ne in incerto laboret pro quærendis ſpecialibus pœnis Reo ſecundùm grauitatem delicti infligendis, viſum eſt nobis, pœnas aliquas aſſignare, tàm à Iure, quàm à noſtris Conſtitutionibus, imò etiam ab aliorum Ordinum legibus, tàm pro grauioribus, quàm pro grauiſſimis culpis taxatas, hic breuiter inſerere; vt in caſu, quo neque in noſtris Conſtitutionibus, neque in Iure Canonico certa pœna fuerit ſtabilita, (nam tunc ab eis non licet recedere, Conſtitutiones enim regularium omninò in imponendis pœnis obſeruandæ ſunt) poſſint Viſitatores ad manum habere aliquas apud aliàs Religiones in praxi obſeruatas pœnas, & eas delictis extraordinarijs infligere.

CAPVT I.

De Pœnis in particulari, & quod pœna mortis, vel triremium Regularibus non ſit infligenda.

1 CVm autem Ius Canonicum nunquam pro aliquo delicto, etiam grauiſſimo, pœnam mortis, & ſanguinis imponat, nullus apud Regulares puniri debet pœna mortis, vel ſanguinis; quantumcunque crimen grauiſſimum commiſerit.

2 Triremium autem pœna, quæ in facinoroſos videtur locum obtinuiſſe, vtinam aduerſus Religioſos nunquam adhiberetur. Hinc Bernardus Diaz in ſua Praxi, in Clericis etiam eiuſmodi ſupplicium deplorat multis, & prudentiſſimis, & efficaciſſimis rationibus vſus, ac præterea addit verba, quæ ſequuntur. *Quis merito non iudicabit indecens Sacerdotes Dei, quibus maior dignitas collata eſt, quàm Angelis quantumcunque facinoroſos tam perpetuo hoc infami punitionis generi tradi, vbi tanta eſt ſceleratorum hominum copia, tantus ſqualor, tantus denique omnium æ umnarum, ac immunditiarum aceruus eſt: vbi inſuper paſſim damnatos homines & nudari, & flagella laicorum pati manibus, quotidianum eſt? niſi in caſu quo poſt degradationem Sacerdos tradendus eſſet ad vltimum ſupplicium ſubeundum Curiæ ſæculari;* &

lari; & tunc etiam tolerabilius crederem Sacerdotem quemquam poſt traditionem Curiæ, turpiſſima quouis mortis genere (dum tamen momentaneum) vitam finire quàm ipſum longo vitæ interuallo cum tot facinoroſis hominibus, ac ſæpius infidelibus, tali quotidiana pœna torqueri; ſatis namque vltimo ſupplicio eſſet, vt ferirentur aliqua animi pietate, quàm in triremibus vitam agendo, vbi non ſolum de præteritis non eſt ſperandus dolor, ſed deteriores mores ibidem acquiſituros, & cum illis morituros veriſimilius timeri poteſt.

3 Hæc ille. Quare meritò Nauarrus Comment. 30. de Regularibus, numer. 52. aſſerit, *alienum videri à charitate fraternitatis, & paternitatis inter Regulares habendę, ſimul & à conſuetudine Sanctorum Auguſtini, Benedicti, Bernardi, Dominici, Franciſci, & aliarum Regularum Inſtitutorum, huiuſmodi pœnas infligere, cum ſola eiectione à Congregatione videntur fuiſſe contenti*. Hactenus Nauarrus.

4 Sed quia hęc materia de pœnis latiſſima eſt, & illæ, quæ ſtabilitæ ſunt à proprijs Ordinum Conſtitutionibus, iuxtà earum pręſcriptum infligendæ ſunt; ideo priori loco de pœnis à noſtris Conſtitutionibus, grauiori, ac grauiſſimæ culpæ taxatis, omiſſa leui, aut graui culpa (de qua inter nos nunquam formatur proceſſus) diſſeremus: ſed oportet ante omnia aliqua præmittere.

CA-

Digitized by Google

CAPVT II.

De pœnis iuxtà eorum leges Regularibus imponendis.

1 IVdices omnes in ferendis ſententijs, Iuribus, & ſtatutis Regularibus conformare ſe debent: quare inprimis earum Conſtitutiones, & earum pœnas callere debent.

2 Vbi verò in proprijs Conſtitutionibus pœnæ non fuerint ſancitæ, Viſitatores recurrere debent in corrigendis Regularium prauis, & corruptis moribus ad Sacros Canones, vt in Concil. Trident. ſeſſ. 14. in proemio de Reformatione decernitur, & ſeſſ. 6. cap. 6. de Reformatione. Quæ enim ibi de Epiſcopis ſtatuuntur, exceptis his quæ ſtatui Regularium coaptari nequeunt, Prælatis Regularibus omninò congruunt; cum ipſi ex munere ſibi commiſſo, eandem habeant circa ſuos ſubditos Apoſtolicę ſolicitudinis commiſſionem. Quare etſi non iurent ſeruare Canones, ſicut Epiſcopi, tamen ratione aſſumptæ iuriſdictionis, illam ſecundùm Sacros Canones exercere debent.

3 Vbi verò facti defecerint Canones & Religionum ſtatuta, debent ad Ius Ciuile recurrere: Ius enim Ciuile, & Canonicum mutuò ſibi inuicem ſuffragari conſueuerunt, vt dicitur Cap. Suſceptis, & Cap. Si adiutorium, diſtinct. 10. Non dicimus, quod Ius Ciuile ad vnguem debeat ſeruari: Regu-

lares

lares enim Iudices non debent per legem Ciuilem gubernari, quia lex ita decernit; ſed quia ratio, qua lex vtitur, ſic requirit, proportionatè vtendo, & Regularibus ſtatutis ſe conformando.

4 Vbi verò omnia deficerent Iura, & nulla eſſet pro aliquo delicto pœna decreta, ſed potiùs arbitrio Iudicis relicta; tunc Iudex iuxtà legitimas, & probatas Ordinis Conſuetudines, pœnas infligere debet. Caueant tamen Viſitatores à prauis conſuetudinibus, quæ potiùs corruptelæ, & abuſus dici debent, & ne ſub ſpecie pietatis, impietatem amplectantur.

5 Præterea vlteriùs, quando à Iure non eſt pœna ſtatuta, conformare tamen ſe debet Iudex in arbitrandis pœnis, legibus, & Iuribus, eliciendo ſimilibus ſimilia. Ita Baldus in Rubric. de Conſtitutionibus, & Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 2. de Reformatione.

6 Deindè, vt eruditè aduertit Bernardus Diaz in ſua pract. capite 147. num. 2. in arbitrandis pœnis Iudex omnes, & ſingulas ponderare debet circumſtantias: videlicet delinquentis conditionem, gradum & ſtatum: an ſit ſolitus delinquere in eodem genere, an caſu acciderit, an prouocatus, laceſſitus, vel coactus; an volens & lubens: an delictum fuerit cum ſcandalo: ſimiliter circumſtantiæ loci, & temporis diſcutiendæ, & diuturnitas, & grauitas, vel atrocitas delicti: & an ſit damnum tertio, vel Reipublicæ; & ſi aliqua ſit perſona offenſa, & cuius gradus, & dignitatis exiſtat, & ſimiliter offenſæ, vel damni magnitudo, & omnes aliæ conſimiles circumſtantiæ ponderandę, & iuxta eas pœnæ infligendę.

7 Præterea iuxtà doctrinam Baldi in L. Quicumque C. de ſeruis fugitiuis, in arbitrandis pœnis Iudex ſemper mitiorem debet eligere pœnam, vt in L. Pręces, ff. de pœnis: quod procul dubio ſemper

habet

habet locum inter Regulares, intra tamen Iuſtitiæ terminos.

8 Inter Regulares autem, vt benè aduertit Roderic. q.23. art. 1. pœnæ ſanguinis, & mortis correſpondet pœna expulſionis à Religione, & priuationis habitus Regularis, maximè in Religionibus, vbi aliud proprijs legibus non decernitur. Expulſio inquam, ſi fiat debito modo, & cum alijs circumſtantijs, de quibus infra dicemus.

9 Demum quando tàm Iura omnia, quàm conſuetudines in propria Religione deficiunt, quibus poſſit coaptari pœna, recurrendum ad aliorum Ordinum Conſtitutiones, & è ſimilibus caſibus ſimiles pœnas elicere, & accommodare debent.

CAPVT III.

De grauiori culpa, & de pœna ei correſpondente ſecundum noſtras Conſtitutiones.

Primo in noſtra Congregatione grauior culpa reputatur, cum quis precepto formali obedientię ſibi, vel alijs impoſito non obedierit.

Secundò. Qui poſt emiſſam profeſſionem, diuinum officium non perſoluerit, & de eo fuerit conuictus.

Tertiò. Qui verbo, & opere proximum abſentem, vel pręſentem grauiter in fama, vel corpore læſerit.

2 Quartò. Qui aliquod è votis externè violauerit, poſtquam

poſtquam fuerit conuictus, aut confeſſus.

Quintò. Qui Superioris officium vſurpauerit.

Sextò. Qui Prępoſiti, aut Definitorum Generalium, Procuratoris Generalis, aut Prouincialis literas ab eis, vel ad eos datas aperuerit, vel retardauerit.

Septimò. Qui Communitatis alicuius, vel cuiuſpiam officio fungentis ſigillum adulterauerit, vel finxerit, aut quæuis alia his ſimilia commiſerit.

3 His culpis, ſiue his delictis pœna grauior correſpondet. Eſt autem pœna grauior inter nos, primò: In Capitulo vnam diſciplinam accipere, & poſtea in cellam recludi vſque ad horam prandij, ac tunc in Refectorium ingredi, humique ſedentem pane dumtaxat, & aqua refici, datoque ſigno in cellam reuerti, ac præterea eius pœnæ tempore in Chorum non ingredi, Sacram Euchariſtiam non recipere, voce carere, nulloque interea officio fungi.

4 Secundò. Eſt etiam pœna grauior, voce ac loco vltra quindecim dies (citra annum tamen) priuari, & per ſingulas hebdomadas eius pœnę mortificationem vnam extraordinariam ſubire, & ferijs ſextis pane tantùm & vino vti.

5 Tertiò. Pœna præterea grauior eſt, vt in cellam, carceremvè vltra quindecim dies (citra tamen annum) Reus includatur, & eo tempore, ſi Sacerdos fuerit, Sacrum non faciat, ſed in ſecretiore loco tantummodo audiat, nulluſque eum conueniat, nec ipſe alium, & tertio quoque die genuflexus ante oſtium Refectorij exeuntes, ac introeuntes Fratres, vt Deum orent pro ipſo, deprecetur, humique ſedens ijs diebus prandeat.

6 Quartò. Pœna denique grauior eſt, vt reus vltra quindecim dies habitum more Nouitiorum diſtin-

diſtinctum gerat, & poſtremus in Choro & Refectorio ſedeat, & in Capitulo cum Donatis aut Nouitijs, ſi ibi fuerint, ſe proſternens de culpis accuſet, tribuſque diebus per hebdomadas ſingulas ad diſciplinam ſe præparet, quàm Prior, vel Præſidens, quoties expedire videbitur, inferet.

Pœnas autem omnes has Præpoſitus Generalis in tota Congregatione, & Prouicialis in ſua Prouincia inferre poterit.

7 Præter hæc crimina grauiora, quibus in noſtris Conſtitutionibus taxata eſt pœna, ſunt etiam alia grauiora delicta, quę quamuis prætermiſſa ſint in noſtris legibus; in Conſtitutionibus tamen aliarum Religionum inter grauiores culpas referuntur, illiſque imponitur pœna proportionata. Quare non erit abs re, aliqua ex aliorum Ordinum Conſtitutionibus excerpta, huic Tractatui inſerere, vt Viſitator, cum neque in Iure canonico, neque in noſtris Conſtitutionibus deſignatam pœnam grauioribus culpis inuenerit, poſſit recurrere ad aliarum Familiarum Conſtitutiones, & ex illarum vſu, & conſuetudine receptas pœnas commiſſis culpis transferre ad noſtram, & caſibus occurrentibus eas accommodare.

8 Verùm vt nunc prætermittam aliorum Ordinum conſuetudine, aut legibus, pœnas grauioribus culpis taxatas, ex Conſtitutionibus Ordinis Prædicatorum, de pœnis aliquibus grauioribus culpis infligendis, aliqua breuiter referam.

CA-

Digitized by Google

CAPVT IV.

De Pœnis taxatis in Conſtitutionibus Fratrum Ordinis Prædicatorum.

1 IN Conſtitutionibus Fratrum Ord. Prædicatorum cap. 18. De grauiori culpa, diſtin. 1. ſequentibus verbis grauior culpa, pœnaque ei imponenda deſcribitur.

Grauior culpa eſt, ſi quis per contumaciam, ideſt manifeſtam rebellionem inobediens Prælato ſuo extiterit, vel cum eo intus & foris proterue contendere auſus fuerit. Secundò. Si quis percuſſor fuerit. Tertiò. Si quis crimen capitale, ideſt pœna mortis in ſæculo puniendum commiſerit. Quartò. Si quis procurauerit, quod ipſe, vel alius eximatur, via non iuridica à poteſtate ſui Prælati. Quintò. Si quis rem ſibi collatam celauerit, quem B. Auguſtinus Iudicio dicit eſſe condemnandum.

2 *Si quis conuictus fuerit, & veniam petierit de his criminibus, denudatus vapulet, quantum placuerit Prælato, & ſit omnium nouiſſimus in Conuentu, & qui culpam perpetrando non erubuerit, membrum diaboli fieri: ad tempus, vt reſipiſcat, ſequeſtretur à conſortio ouium Chriſti.*

3 *Pœna autem ſequeſtrationis*, vt in eiſdem Conſtitutionibus cauetur, *tunc tantum locum habeat quando propter peccatum mortale ad pœnam grauioris culpæ quis eſt damnatus. In Refectorio quoque ad menſam cum cæteris non ſedebit, ſed in medio Refectorij ſuper nudam*

nudam terram comedet, & prouidebitur ei ſeorſum panis groſſior, & potus aquæ, nec reliquiæ prandij ſui cum alijs miſceantur, [*vt cognoſcat, ſe ita eſſe ſequeſtratum à conſortio aliorum, & quod priuetur, niſi per pœnitentiam redeat conſortijs Angelorum, ad Canonicas horas, & gratias poſt conuerſionem ante oſtium Eccleſię tranſeuntibus Fratribus, proſtratus iaceat, dum intrant & exeunt; nullus autem audeat, ſe coniungere illi, vel aliquid mandare.* Et infra: *talis quandiu erit in hac pœnitentia non communicet, nec veniat ad oſculum pacis.*

4 Eodem etiam Cap. §.4. Ità decernitur. *Qui in Prælatum ſuum manus iniecerit temerè violentas, aut quemcunque lethaliter vel grauiter, ſeu atrociter percuſſerit, aut infra ſepta Monaſterij ſuper ſe arma innaſiua portare præſumpſerit; carcerali cuſtodię mancipetur.* (& infra §.5.) *Quæ crimina quæcunque Fratrum ſæcularibus perſonis, ſeu alijs extra obedientiam noſtri Ordinis conſtitutis reuelauerit, vnde Fratribus vel Ordini infamia vel damna fuerint ſubſecuta; carcerali etiam cuſtodię mancipetur: & nolumus quod huiuſmodi Ordinis deſtructores poſſint niſi per Magiſtrum Ordinis, vel Generale Capitulum liberari.*

5 Præterea §. 8. contra conſpiratores ſequens pœna ſtabilitur. *Si qui per coniurationem, vel conſpirationem, vel malitioſam concordiam, aduerſus Priores, vel Prælatos ſuos manifeſtè ſe erexerint, de cætero in omni vita ſua extremum locum ſui Ordinis teneant, & vocem in Capitulo non habeant, nec eis aliqua committatur obedientia.*

6 Demum eodem Cap. 18. §.9. contra alia grauiſſima crimina ſequens pœna ſtabilitur. *Statuimus quod ſi quis nefandum crimen concubitus contra naturam, homicidij vel propinati, etiam effectu non ſubſecuto, veneni commiſerit; perpetuo carceri ſit addictus, à quo nec per Magiſtrum Ordinis, nec per Capitulum*

Digitized by Google

Generale poſſit ante annos 20. liberari; & nihilominus pœnis alijs puniatur, ſecundum Prælati diſcretionem. Hactenus Conſtitutiones fratrum Prædicatorum.

7 Circa hoc verò peſſimum, atque horrendum Sodomiæ crimen notandum eſt, quod illius pœna de Iure Canonico eſt depoſitio, & perpetuus carcer; nihilominus ex Conſtitutionibus Pij V. Regularibus hoc vitio infectis decernitur, vt priuati intelligantur, & degradati Iudicibus ſæcularibus tradantur. Quæ Conſtitutio eſt ſeptuageſima in ordine incipiens: *Horrendum, &c.*

CAPVT V.

Quando, & quibus ſit infligenda pœna Carceris.

1 VIſitatores in primis aduertant, non leuiter, neque pro omni crimine Religioſos fore incarcerandos; tum quia hoc eſt præiudicium intolerabile, vt notat Baldus in lib. 1. C. de integr. reſtitut. poſtul. tum etiam, quia eo caſu Viſitatores de iniuſta captura ſtrictam coram ipſo Deo rationem reddent. Secundum, quod Prælati animaduertere debent, illud eſt, vt indicia, quæ reſultant ex proceſſu, ſint ſufficientia ad capturam. Si autem quæras, quænam indicia ſint ſufficientia; oportet conſiderare prius, quod Religioſi triplici de cauſa (vt tradit Bernardus Diaz in ſua Practica Criminali c. 126.) carceribus tradi poſſunt.

2 Primò cuſtodiæ cauſa, nempè cum crimen grauius eſt, Iudexque veretur, ne Reus fugam ante iudicium capiat; tunc enim in carcere includendus, quoaduſque commiſſi delicti rationes excutiantur: & tunc ſufficit, quod conſtet tantùm de præſumptione delicti, vt tradit Iulius Clarus.q.22. verſ. ad inquirendum.

3 Secundò. Cum delicti probatio quædam inchoata, & ſemiplena habetur ex indicijs, aut infamia, quorum quidem vis aliàs eſſet ſufficiens ad torturam inferendam; tunc Religioſus, cum in Religione non ſit receptus vſus, & conſuetudo torturæ, in carcerem eſt conijciendus, ibique pro criminis magnitudine aut ieiunijs, aut verberibus ad veritatem patefaciendam, impelli debet.

4 Carceris ſupplicium applicari ſolet in pœnam criminis commiſſi, ſententia diffinitiua Viſitatoris ita præſcribente. Quo ſanè carceris genere nemo detinendus eſt ſine plena probatione delicti, aliter ſequeretur, vt iudicio nondum expleto, iam Reus ordinaria pœna plecteretur. In carcere verò ob criminis pœnam incluſus, voce actiua & paſſiua priuatur, ſuæquè profeſſionis locum amittit. Duo quidem prima genera incarcerationis, neque prędictam vocis actiuæ, & paſſiuæ priuationem, neque vllam infamiam præſe ferunt, fieri enim poteſt, vt carceri quis ad cuſtodiam incluſus, poſtea expenſa eius cauſa, innocens inueniatur.

5 Eſt etiam alia mitior pœna, quæ propriè carcer dici nequit, quando Religioſus iubetur ire in ſuam cellam, ſiue in arreſtum, vt alij dicunt, & ibi manere per aliquot dies Superioris arbitrio præſcribendos, Hæc etiam pœna infligi ſolet, quando eſt periculum de fuga: frequentiùs verò applicari ſolet, non pro grauioribus, aut grauiſſimis, ſed pro culpis grauibus tantùm. Ex quo infertur primò, vt

optimè

optimè adfert Nauarrus, multos Iudices mortiferè peccare, leuiter capi iubentes aliquos, citra vllam neceſſitatem, infamiam, & ſuſpicionem legitimam; nunc ob odium licèt veniale, nunc ob vindictam, nunc ob ruſticitatem, qua in ſe, vel ſuos eſt vſus, nunc ob ſubitam iram, nunc ob liberum Rei reſponſum, nunc vt illis vel illis placeant, ſicut Herodes, Act. 12. Qui apprehendit Petrum, vt placeret Iudæis: non conſiderantes quanta ignominia inurunt captos pręſertim ſi ſint viri virtute, eruditione, nobilitate, & etiam diuitijs inſignes: neque perpendentes, quod ad reſtitutionem famæ ſic læſæ teneantur.

6 Illud demum notandum eſt, Prioribus, aut Guardianis nullam in Religionibus permitti facultatem, vt poſſint Fratrem aliquem incarcerare, niſi aliàs eſſet periculum eminens de fuga delinquentis, aut id faciant ex peculiari commiſſione, & licentia Superiorum. Poterunt tamen in cellam per viam arreſti aliquem ex iuſta cauſa ad tempus recludere, ſeu potiùs detinere, præcipiens ei, ne à cella diſcedat abſque eius iuſſu, ſiue licentia.

CAPVT VI.

De pœna carceris, & quibus infligenda ſecundùm ſtatuta Ordinis Minorum.

1 CArceris pœna ſecundùm ſtatuta Fratrum Minoritarum, eſt reclusio alicuius in aliquo obſcerato loco, ſine caputio, & chorda Generalis

vel Prouincialis alicuius Prælati auctoritate facta, vt per ſtatuta Salmanticenſia, cap. 7. & Valliſoletana. fol. 132. titul. de pœna carceris, §. 1, cautum eſt.

2 Quare nullus prædictis Prælatis inferior poteſt aliquem ſic formaliter carcerare, ſed ſolum rationabilibus de cauſis, veluti in domo diſciplinæ, vel cuſtodiæ delinquentes retinere, de conſilio diſcretorum, vbi fuerit delictum rei euidentia manifeſtum, quouſque aliquis præfatorum Prælatorum admoneatur, qui deſuper, prout opportunum fuerit, prouideat, vt cauetur per eadem ſtatuta, fol. 134. §. quod ſi quis, quod intelligi volunt etiam de fratribus, qui ſunt de alterius familia, vel Prouincia.

3 Ex antiquis autem Ordinis ſtatutis Salmanticenſibus, cap. 7. & Valliſoletanis vltimis, fol. 132. tit. de pæna carceris. §. 1. cautum eſt, quod formaliter carceratus, vt ſuprà expreſſum eſt, ſemper conſequenter eſt priuatus actibus legitimis eo ipſo, quo carceri eſt mancipatus: & quamuis liberetur à carcere, non intelligitur ad actus prædictos reſtitutus: nec reſtitui poteſt, præterquam in Prouinciali Capitulo, aut Generalis auctoritate.

4 Ex iiſdem ſtatutis Salmanticenſibus, cap. 7. Valliſoletanis, eodem tit. fol. 133. §. nullus autem, cauetur, ne quis carceribus ita formaliter mancipetur, niſi pro manifeſto, vel enormi delicto, vel exceſſu, & qui aliter quempiam incarcerauerit, omnibus actibus legitimis ſit priuatus.

5 Ex iiſdem etiam §. Quare vt atrocia, cauetur vt in omnibus Prouincijs, & locis, ſaltem principalioribus carceres habeantur omninò fortes, humani tamen, & lucidi, vt carcerati Diuinum officium perſoluere poſſint, ac pijs lectionibus pro eorum ſpirituali conſolatione vacare, & quibus etiam

Confeſ-

Digitized by Google

Confeſſionis Sacramentum petentibus concedendum eſt toties, quoties ab eis fuerit expoſtulatum: & qui perpetuis carceribus mancipati ſunt, ſaltem in ſacro Reſurrectionis Domini Die, Sacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento reficiantur.

6 Ex ijſdem ſtatutis §. ſi quis verò, cauetur, quod liberans quempiam è carceribus, vel conſentiens, vel conſilium, & auxilium præbens, ex quo incarceratus aufugerit, & etiam cuſtos, ſi de eorum malitia, & dolo legitimè conſtiterit, carceribus mancipentur Prouincialis arbitratū. Et ſi Guardianus ipſe de his aut dolo, aut negligentia legitimè conuictus fuerit; eo ipſo Guardianatus officio priuatus ſit: vel grauiùs etiam puniatur Superiorum arbitrio pro qualitate delicti: omnes porrò formaliter carcerati tàm temporarij quàm perpetui, ſemel ſaltem ſingula hebdomada ſexta feria coram fratribus capitulariter congregatis, diſciplinam ſibi adhibere debent recitando pſalmum *Miſerere mei Deus, &c.* & in pane, & aqua humi genuflexi ieiunare; & quo tempore ad carceres damnati fuerint, ſemper ſine caputio & chorda vbique manere debent, vt per eadem ſtatuta loco citato §. penultimo, & vltimo decernitur.

Hi autem, qui in domo diſciplinæ, vel cuſtodiæ retinentur, nullis ex præfatis pœnis, & mortificationibus ſubiacere debent, vt per eadem ſtatuta ibidem cauetur.

7 Explicato iam quid ſit pœna carceris, & quomodo adhibenda, nunc quinam eam incurrant, ex ijſdem ſtatutis breuiter annotandum. Primò itaque illam incurrunt proprietarij quicunque, qui etiam in proprietate morientes, Eccleſiaſtica priuantur ſepultura.

8 Eandem carceris pœnam per ſex menſes incurrunt, & omnium ſuffragiorum iure triennio carent,

qui pro prima vice in fornicationis culpam inciderint, vel grauiorem ſpeciem. Pro ſecunda vice per annum carceribus mancipandi, & omnibus Ordinis officijs perpetuò priuantur. Pro tertia vice longiori tempore carceribus mancipandi, & ad omnia officia perpetuò inhabiles exiſtere debent. De innominabili verò conuictus; nudus omninò cum ſolis ſemoralibus coram Fratribus capitulariter congregatis, & manibus ligatis grauiter eſt flagellandus, cum recitatione pſalmi *Miſerere mei Deus, &c.* & leuiuſculis flammis hinc inde circumſeptus quodammodo comburi debet, & ad perpetuos carceres irreuocabiliter damnari, vbi pane, & aqua tribus ſaltem in hebdomada diebus ieiunare debet.

9 Eadem carceris pœna puniendus eſt inobediens inobedientia contumaciæ, quæ contumacia incurritur poſt trinam monitionem eodem die congruis interuallis factam, item apoſtatæ omnes carceris pænam incurrunt pro modo culpæ apoſtaſiæ, vt ſupra latius oſtenſum eſt.

10 Item reuelantes ſacramentalem confeſſionem, cum perpetuò ab audiendis confeſſionibus ſuſpendi debeant, & actibus legitimis perpetuò priuari, carceri etiam Prouincialis arbitratu ſunt mancipandi: Item bimeſtri carceri mancipandi, & actiua & paſſiua voce decennio priuandi, qui ſecunda vice verbis, aut factis aliquem grauiter prouocauerint: & ſimiliter qui improperauerint aliquem de delicto pro quo iam aliàs fuit punitus: item Superioris arbitratu carcerandus, qui in proferendis obſcænis, & turpibus verbis ita vitioſus fuerit, vt incorrigibilis appareat, & ſcandalo ſit cæteris.

11 Semeſtri verò carceri mancipandus, qui lapidem, vel baculum, vel gladium, vel cuiuſuis alterius generis inſtrumentum arreptum proiecerit ad percutiendum, vel alio quocunque modo percutere

Digitized by Google

cutere niſus fuerit: vel qui arma offenſiua portauerit, vel in cella vel alibi retinuerit. Qui verò prędictis inſtrumentis percuſſerit, vel fratrem, vel ſęcularem, carceris vnius anni pœnam luere debet, & omni ſuffragiorum iure, & actibus legitimis perpetuò priuari, ac per menſem ter in qualibet hebdomada coram fratribus capitulariter congregatis genuflexus cõmedere, illiſque inſtrumentis, quibus ferire, aut percutere auſus eſt, ei de collo pendentibus.

12 Item carceri mancipandus, Generalis arbitratu, qui verbo, vel facto diuiſionem Ordinis procurare præſumpſerit: perpetuo verò carceri mancipandi incorrigibiles: tales ſunt cenſendi qui ter de eodem graui crimine conuicti, & puniti, non reſipiſcunt. Ad arbitrium verò Generalis carceri mancipandus, & ad Ordinis dignitates, & officia perpetuò inhabilis exiſtere debet, qui per ſe, vel per alium literas, aut ſigilla Prælatorum, vel Principum, Generalium, vel Prouincialium, aut aliarum notabilium perſonarum falſificauerit: ſemeſtri autem carceri mancipandus, & infamis perpetuò exiſtere debet, qui in iudicio quidquam falſo, ac ſcienter depoſuerit, vel ad id faciendum induxerit, aut reuocauerit, vel reuocandum procurauerit, quod verè depoſitum fuerat. Superiorum autem arbitratu carceribus mancipandus, qui tacito nomine, vel ſub nomine alieno, literas, ſeu libellos famoſos ediderit, miſerit, proiecerit, vel quomodolibet expoſuerit in alicuius infamiam. Similiter Superioris arbitratu carcerandus, & omni ſuffragiorum iure triennio priuandus eſt, qui aleis, vel taxillis luſerit.

13 Ad carceres perpetuò damnandi, quicunq; poſt Religionis ingreſſum aliquod crimen admiſerint,

propter quod ſi illud in ſęculo commiſiſſent, morte plectendi eſſent: Semeſtri verò carceri mancipandus, qui Generali ipſi rebellauerit, vltra alias pœnas ſuperiùs notatas: item bimeſtri carceri omninò mancipandus, & omni ſuffragiorum iure triennio priuandus, qui recurſus, & appellationis ordinem à ſtatutis pręfixum, & decretum, temerè violauerit.

Pro multis alijs delictis præfigitur à ſtatutis carceris pœna, de quibus videatur ibidem: breuitati enim ſtudens, hæc notata ſufficere iudicaui.

CAPVT VII.

De pœnis ſpecialibus in Ordine Minorum contra delinquentes ſtabilitis, & primò de priuationibus fieri conſuetis.

1 PRiuationes in dicto Ordine fieri conſuetæ ſunt in triplici differentia, videlicet. Primò actuum legitimorum. Secundò Iuris ſuffragiorum. Tertiò officiorum priuatio. Actuum legitimorum priuatio eſt inhabilitatio ad omnia Ordinis officia, quæ cum dignitate, ac ſuperioritate coniuncta ſunt, veluti Miniſteriatus, Commiſſariatus, Definitoriatus, Guardianatus. Poteſt tamen ſic priuatus ad ſacros ordines promoueri, & ſacras eorum functiones exercere, & ſimiliter quæcunque officia præ-

ficia prædicationis, confeſſionis, & lectionis, &c.

2 Priuatio Iuris ſuffragiorum, eſt inhabilitatio, tàm ad ferenda, quàm ad conſequenda quæcunque vota, & ſuffragia in Ordine.

3 Officiorum verò Ordinis priuatio, eſt inhabilitatio ad omnia prædicta, & vlteriùs ad confeſſionis, prædicationis, lectionis, paternitatis, & viſitationis munera obeunda; poterit tamen ſic priuatus ordines recipere.

4 Singulæ igitur præfatæ pœnæ applicantur gradatim delinquentibus. Primò priuationem actuum legitimorum incurrunt ſubornatores, & reuelantes extra Ordinem ſecreta, in ipſius detrimentum & infamiam: qui perpetuò actibus legitimis priuantur.

5 Secundò. Actibus legitimis priuantur recurrentes ad fauores ſæculares, prout ſupra: nec releuari poſſunt, niſi per generale Capitulum proximè futurum.

6 Tertiò. Intercipientes literas Prælatorum, vel Principum, vel Generalium, vel Prouincialium, vel aliarum notabilium perſonarum quomodocunque malitiosè, vel per ſe, vel per alios: & ſimiliter illas deſtruentes, impedientes, retinentes, ne mittantur, aperientes, & ſimiliter qui prædictorum literas ſibi ipſis miſſas legere, aut aperire malitiosè diſtulerint: nec releuari poſſunt, niſi ab ipſis Generalibus, vel Prouincialibus Prælatis reſpectiuè.

7 Quartò. Procurantes nouitatem in Ordine, modo ſuperiùs expoſito: nec releuari poſſunt, niſi per Generalem, aut Prouincialem Prælatum. Item non manifeſtantes opportunè defectus fratrum, tempore viſitationis Miniſtri, aut Commiſſarij, tàm Generalis quàm Prouincialis, ſed malitiosè, &

callidè

callidè in aliud tempus cuicunque Ordinis Prælato manifeſtandos differentes. Item qui literas contra quempiam ſeruauerint, & poſtea in iudicio, ſeu viſitatione deduxerint, produxerintuè: qui omnes actibus legitimis priuantur, & infames exiſtunt, nec audiri poſſunt.

8 Quintò. Priuantur etiam actibus legitimis qui ſacro, ac venerabili Sanctæ Inquiſitionis officio delati, de leui abiurati fuerint: & ſimiliter iuxtà ſacræ Tridentinæ Synodi præſcriptum, & Sacrorum Canonum diſpoſitionem, qui natalium patiuntur defectus, vt ſpurij, & conſimiles, de qua re extant Conſtitutiones Xyſti V. & Clem. viij.

9 Sextò. Suffragiorum iure biennio priuatur, qui Prælato ſuo in culpa vel in menſa reſpondet, facultate priùs ab eo non impetrata. Item qui alicui Prælato verba improperij, aut conuitij dixerit.

10 Septimò. Qui ad triremes, aut perpetuos carceres aliquando damnati fuerint: & ſi contingat eos miſericorditer liberari, ſic liberati, omni ſuffragiorum iure, & actibus legitimis perpetuò priuati exiſtunt, nec ad ea quouis modo amplius habilitari poſſunt.

11 Octauò. Denique rebellantes Prouinciali Miniſtro, ſeu Guardiano, aut Vicario, omni ſuffragiorum iure triennio priuantur.

12 Nonò. Omnibus Ordinis officijs priuantur, qui per malitioſam concordiam, ſeu conſpirationem aduerſus alium, & maximè Superiorem ſe euexerint, & ſic priuati remanent, quouſque per condignam ſatisfactionem à Generali, vel Prouinciali Miniſtro releuentur.

13 Decimò. Quicunque ad tribunalia ſæcularia appellantes, & ad ea temerè confugientes, priuationem officiorum Ordinis incurrunt, & inhabilitatis perpetuæ ad illa, & alia quæcunque exercenda,

vociſque

vociſque tàm actiuæ, quàm paſſiuæ, ex conſtitutione Greg. xiij. Quę incipit. *Quoniam noſtro, &c.*

14 Vndecimò. Omnibus Ordinis officijs priuantur ad fauores quarumcunque perſonarum extra Ordinem exiſtentium pro obtinendis officijs recurrentes, & ſimiliter voce actiua, & paſſiua ex Conſtitutione Pij V. quæ incipit *Paſtoralis officij*, & Gregor xiij. quæ incipit, *Conſueuit*. Quas pœnas incurrunt, etiamſi ipſi Fratres pro fauoribus eiuſmodi ſęculares ſolicitaſſe negauerint, & ſæculares ipſi affirmauerint, ab eiſdem Fratribus ſolicitatos non fuiſſe, dummodo de malitia, & dolo tertij non conſtiterit: videlicet quod quis alius inuidus, malitioſè rogatores ſubornauerit, vt quoquo modo noceret promouendis; & ſimiliter priuantur officijs Pręlati, qui tales ita recurrentes promouerint, vel promoueri conſenſerint, vel permiſerint, & ad prædicta ſua officia, & alia quæcunque in poſterum obtinenda inhabiles exiſtunt.

15 Duodecimò. Qui pecunias, vel dona quęcunque dederint, aut promiſerint, vt pro ſe, vel pro alijs gradus, honores, dignitates, vel officia conſequantur, vel in prædictorum fauorem ſententia feratur: & non ſolùm ipſi, ſed etiam qui talia dona receperint, quicunque fuerint, qui omnes Sacrorum Canonum pænas iure contra ſimoniaços ſtatutas, ac præterea Conſtitutione Apoſtolica de muneribus non dandis aſſignatas, omnino incurrunt.

16 Decimotertiò. Quicunque aliqua notabili infamia laborauerint ob crimina de quibus accuſati apud Prælatum, conuicti fuerint: ad Ordinis dignitates, & officia (vltra pœnas ob crimina ſibi inflictas) perpetuò inhabiles exiſtunt, cui pœnæ ſubiacent, quicunque infamia laborant, & ſimiliter qui de re graui in ſacro Inquiſitionis officio delatus, abiuratus fuerit,

17 Deci-

17 Decimoquartò. Priuantur officio, Generalis arbitrio. Prouinciales Miniſtri, qui delinquentes pro eorum demeritis punire diſtulerint vſque ad Generalium in Prouincias aduentum, vel alio conſimili prætextu, & denique rebellantes quomodocunque Commiſſario à Generali miſſo: qui perpetuò priuantur Ordinis officijs, & perpetuò inhabiles exiſtunt ad alia quæcunque in Ordine exercenda, & voce tam actiua, quàm paſſiua priuantur, ex Conſtitutione Gregor. xiij. Quę incipit, *Quoniam noſtro, &c.* quibus etiam omnibus, & ſingulis ſubiacent, qui Generali ipſi rebellauerint.

CAPVT VIII.

De Culpis grauiſſimis, earumque pœnis à noſtris Conſtitutionibus impoſitis vbi de pœna expulſionis.

1 OBſtinati, ſeu correctionis incapaces pœna grauiſſima mulctandi ſunt. Correctionis incapax & obſtinatus ille reputabitur, qui legitimè ob culpam mortalem ad grauiorem pœnam condemnatus, eam ferre ita detrectat, vt tandem pœnæ ſubijci nolit: qui ſtatim in carcerem detrudatur per tempus à Definitorio prouinciali præſcribendum, adhibitis pijs conſilijs, & exhortationibus, item ieiunijs in pane & aqua, & alijs eiuſdem remedijs, quę ſi non proſint, denique à Definitorio

torio generali ab Ordine expellatur: tàm verò carcer, quàm eiuſmodi remedia & multiplex charitatis ſignificatio expulſionem præcedant.

2 Secundò. Si quis etiam (quod Deus auertat) fuerit conuictus, aut ſuſpectus vehementer de peccato contra caſtitatem, trudatur per annum dimidium in carcerem. Si autem externis notum fuerit, vel ſi peccatum iterauerit, pœna dupla illi inferatur: quod ſi in his duobus euentibus reſipuerit, poſt reſipiſcentiam tantumdem temporis voce ac loco careat; verum tertia vice relapſus, quaſi correctionis incapax expellatur.

3 Tertiò. Qui cum ſcandalo ſęcularium ſemel contra caſtitatem peccauerit, in carcerem detrudatur per annum, vel etiam longiori tempore, prout Definitorio generali viſum fuerit; expletoque huius pœnæ tempore, voce ac loco anno vno careat; Superior verò ſæculares, qui ſcandalum paſſi ſunt, vocari faciat, quibus præſentibus, eum qui peccauit inflictis verberibus corripiat, & in carcerem includi præcipiat: & qui huiuſmodi remedijs non reſipuerit, tanquam incorrigibilis expellatur.

4 Circà pœnam grauiſſimam, quæ delictis etiam grauiſſimis imponenda eſt, obſeruandum occurrit, quòd culpa grauiſſima, quæ ſimili pœna plecti ſolet, eſt incorrigibilitas: incorrigibilitati autem expulſio à Congregatione reſpondet, poſtquam remedia multa prius adhibita iam non prodeſſe conſtat; nam ſi proſint, nemo incorrigibilis eſt cenſendus. Expelli ouis morbida debet, ne cęteras inficiat.

5 Nec ſufficit ſola correctio, etiamſi acerrima, aſperaque ſit; ſed opus eſt, è domo ſiue Conuentu delinquentem huiuſmodi eijcere. Id optimè notauit D. Hieronymus libro primo aduerſus Pelagianos, dicens, Heli filios quidem corripuiſſe, nihilominus

minus à Deo fuiſſe punitum: cuius eam reddit rationem: *Quia non corripere debuit, ſed abijcere*. Et libro primo contra Iouinian. *Heli* (inquit) *corripuerat quidem filios; ſed quia non abiecerat delinquentes, retrorſum cecidit, &c.* Cui ſententiæ conſonat S. Ioannes Chryſoſt. homil. 59. in Geneſ. *Quemadmodum* (inquit) *Medicus ſi morbum ſectione indigentem, unctione aut emplaſtro curare voluerit, citò morbum incucurabilem efficiet. cum congruam non adhibeat medicinam; ita ſenex ille, &c.*

6 Eodem quidem Medici exemplo vſus eſt D. Baſilius in Regulis fuſiùs diſputatis, dicens: *Illi* (ideſt Medici) *quodcunque tandem membrum inſanabili morbo correptum inuenerint, ne vitium latius proſerpat, neuè ex contage diffundente contiguas partes corrumpat, illud ſecando, vrendouè tollere funditus ſoliti ſunt, &c.* Et ſtatim docet, eadem ſeueritate vſuros eſſe ſpirituales Medicos, vt illud Chriſti Domini præceptum exequantur: *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, proijce abs te.* Matth. 5.

7 Eſt autem huiuſmodi pœna conſentanea valde antiquiſſimę PP. Inſtitutioni, & Religionum fundatoribus, quia ea vt plurimùm vtebantur contra facinoroſos, & incorrigibiles, vt notatur in antiquis monumentis Ordinis Minorum, vbi refertur Priuilegium Alexandri Papæ vi. ſub hac forma.

8 *Alexander VI. fecit facultatem Generalibus Ordinis Minorum, vt per ſemetipſos duntaxat, & Prouincialibus, vt ipſi cum conſenſu maioris partis Capituli, dictos Fratres Ordinis, quos incorrigibiles repererint, habitu expoliare valeant, & ab Ordine eijcere, atque contra quoſcunque eis auxilium, conſilium, fauorem publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, aut quouis quæſito colore ſuper delatione dicti habitus præſtantes, etiam cuiuſcunque dignitatis, gradus, ordinis, aut conditionis fuerint, per cenſuras Eccleſiaſticas, ac alia*

iuris

Digitized by Google

iuris oportuna remedia (appellatione poſtpoſita) procedendi: innocando etiam, ſi opus fuerit, auxilium brachij ſacularis, &c.

9 Ex quo patet, olim fuiſſe facultatem Prælatis elargitam à Summo Pontifice, incorrigibiles expellendi ab Ordine. Vt verò non contingat errare, quoad expulſionem præfatorum incorrigibilium, S.Bonau. ſupra Reg. Fratrum Minorum, quæſt.14. piiſſimè docet, tria debere concurrere ad hoc, vt iuſtè poſſint Fratres expelli ab Ordine. Primũ, quod eorum delicta ſint notoria Fratribus, & ſęcularibus. Secundum, quod Fratres eorum malo exemplo poſſint infici, & corrumpi, & ſæculares ſcandalizari, Tertium, quod ſint incorrigibiles. Et ſecùs eijcere, his non obſeruatis, non iudicat D.Bona. eſſe tutum in conſcientia, licèt in foro fori Prælati poſſint ex prædicta Apoſtolica facultate.

10 Quin addit ibidem D.Bonau. quod cum nec Papa, nec Prælati Ordinis poſſint liberare Fratres ab obligatione voti ſolemnis in profeſſione emiſſi, eijciendo tales extra Ordinem, vltra ſcandalum, quod in animis ſæcularium poteſt generari, eſt exponere illos periculo damnationis æternę; cum cum ſic eiecti, nequeant ſeruare Regulam, quam promiſerunt; ſed tales debent perpetuis carceribus mancipari, ac ſecundùm exigentiam delictorum puniri, etiam vltimo ſupplicio, prout puniri ſolent Clerici ſæculares ſecundùm iura Canonica, quibus ſubijciuntur Religioſi, ſicut reliquæ perſonæ Eccleſiaſticæ. Hęc D. Bonauentura.

11 Qui autem dicendi ſint incorrigibiles, expreſſè declarant ſtatuta Ordinis Minorum, fol.147.tit. de Incorrigibilibus, ſtatuentia, quod incorrigibiles ſint cenſendi, qui ter de eodem graui crimine conuicti, & puniti non reſipiſcunt; Quæ declaratio eſt valde conformis aliorum Ordinum Inſtitutis.

12 Hæc

12 Hęc autem pœna in noſtro Ordine à Præpoſito Generali, & Definitoribus generalibus, & non ab alijs, facto iuridicè proceſſu, adhibenda eſt. Quæ verò propriè dicenda eſt incorrigibilitas, vltra ea quæ diximus, breuiter exponamus.

13 Conſtitutiones Fratrum Prædicatorum, cap. 19. de grauiſſima culpa ita declarant. *Incorrigibilis ille dicitur, qui nec culpas timet admittere, & pœnas recuſat ferre, vel ex earum ſæpiùs repetita inflictione, iudicio diſcretorum cognoſcitur non proficere. Talis de conſilio diſcretorum carceri mancipetur, & ibidem ſecundùm exigentiam culparum iuxtà diſcretionem Prælati, ieiunijs, & abſtinentijs puniatur, vel ſecundum Regulam Sancti Patris Noſtri Auguſtini, ſi magis expediens iudicatur, per Magiſtrum Ordinis de Ordine noſtro expellatur. Quod tamen maturè fiat, ita vt appareant geſta cum toto proceſſu, & ſententia in ſcriptis, & cum debitis ſubſcriptionibus & ſigillis.* Hactenus Conſtitutiones Fratrum Prædicatorum.

14 Ex qua doctrina, & ex alijs, quæ traduntur ab Auctoribus circa materiam incorrigibilitatis obſeruandum eſt, aliquem tripliciter dici incorrigibilem, atque de eius emenda iure optimo deſperari. Primò. Quando in criminibus perpetratis perſeuerat. Ita docent Abbas. Cap. Cum ab homine. numer. 30. de Iudicijs. Maiolus lib. 5. de irregularitate capit. 26. numer. 4. Immò addit Abbas vt ſupra, adhuc dici incorrigibilem, etiamſi committat alia delicta diſſimilia, ideſt non æquè grauia.

Verior tamen opinio tenet, requiri ad incorrigibilitatem, vt delicta ſint ſimilia, ideſt æquè grauia, aut grauiora.

15 Secundò Dicitur Incorrigibilis quis, quando ter monitus non deſiſtit à grauibus culpis, vt poſt

Abbatem

Abbatem & alios non infimæ notæ Auctores, affirmat Sanchez lib. 6. cap. 9. n. 4.

16 Tertiò. Incorrigibilitatem incurrit, qui ſibi aſſignatum pœnitentiæ locum, fugiendo deſerit; aliàs ſi non arripiat fugam, etiamſi pœnitentiam non adimpleat, non dicetur incorrigibilis, vt prædicti Auctores poſt Abbatem annotarunt.

17 Quamuis autem D. Thomas quodlib. 12. ar. vltimo & D. Bonauentura in Regul. D. Franciſci q. 14. Sylueſter verbo, Religio. 9. q. vltima; & alij Auctores aſſerant, ſolos incorrigibiles expelli poſſe à Religione: quod quidem verum eſſe fatemur, ſtando in iure communi, vt benè aduertit P. Azor tomo 1. Inſtitutionum Moralium, lib. 12. cap. 16. quæſt. 3. At iure particulari, & ex vi inſtituti Religionum à Sede Apoſtolica approbati, ob multas alias cauſas poteſt profeſſus expelli, vt conſtat ex varijs Conſtitutionibus Religionum, à Summis Pontificibus approbatis: quæ Conſtitutiones etiam à Summis Pontificibus approbatæ, omninò reuocatæ ſunt à Sanctiſſimo D. N. Vrbano viij. qui nouo Decreto contra Religioſos incorrigibiles edito, decernit, eos ſolos, qui tantùm Iure communi ſunt incorrigibiles, à Religione expelli debere.

18 Præterea inter grauiſſimas pœnas grauiſſimis delictis applicandas annumerantur aliquæ in Conſtitutionibus Fratrum Minorum, quas refert Franciſcus Aretinus in ſua Practica criminali capit. 5. de pœnis grauiſſimis delictis infligendis, quarum aliquas recenſebimus, vt Viſitatoribus ampliorem materiam in arbitrandis pœnis offeramus.

Digitized by Google

Capvt IX.

De pœnis infligendis Apoſtatis, ſiue fugitiuis.

1. INcaute aliqui DD. conferunt apoſtatam & fugitiuum, pro eodem accipientes, cum multum inter vtrunque diſtet, nam Religioſi fugitiui propriè dicuntur, qui à Monaſterio recedunt abſque licentia Superiorum, vt vagari poſſint extra ipſius poteſtatem, & obedientiam, vt colligitur ex lege, Quis ſit fugitiuus. Apoſtatæ autem propriè dicuntur, qui à Monaſterio recedunt animo, & voluntate, in perpetuum excutiendi obedientiæ iugum, deferendiq; proprium inſtitutum: quare ſi hic animus deſit: ſed fugiant ea tantùm intentione, aliquando extra Religionem vagandi, poſteaque ad Religionem redeundi; apoſtatæ non ſunt. Hanc differentiam ſiue diſtinctionem tradunt communiter Summiſtæ, & Commentatores D. Thomæ. 2. 2. q. 12. ar. 1. vb. Caiet. Bannes, Arragon. Gregor. de Valent. & alij communiter.

2 Quare fugitiuus, eſt nomen commune fugitiuis, qui non ſunt apoſtatæ, & illis qui verè apoſtatæ ſunt. Omnis enim apoſtata eſt fugitiuus; non verò omnis fugitiuus eſt apoſtata.

Ex his primò infertur, nihil referre ad veram apoſtaſiam, an habitus Religionis dimittatur, nec ne: ſed verè apoſtatam eſſe, recedentem à Religione animo nunquam redeundi ad illam, ſiue habitum

retineat,

retineat, ſiue dimittat. Ita docent Auctores citati.

Et è contra ſi quis dimiſſo habitu fugiat ad tempus, animo tamen redeundi ad Religionem, non eſt apoſtata: ſed tantum fugitiuus, vt optimè docet Valentia vt ſupra.

3 Secundò. Infertur, minus propriè aliquos Iuriſperitos appellare illum Religioſum apoſtatam, qui ita ſuę Religionis habitum alio habitu cooperit, vt exterius non appareat nam (vt ſuperius diximus) habitus dimiſſio, vel detentio, nihil refert ad veram apoſtaſiam; ſed eam propriè conſtituit ſolus animus recedendi in perpetuum à propria Religione: & ita fuiſſe deciſum à Rota, tenet Emmanuel Rodericus tom. 1. q. Reg. q. 30. art. 2. Erit tamen ita occultans habitum abſque iuſta cauſa, excommunicatus, vt probabilior ſententia tenet.

4 In noſtris vero Conſtitutionibus, vt conſtat ex capite 35. num. 2. præter alias pœnas apoſtatis ſtabilitas, huiuſmodi declarantur eſſe excommunicati, etiam ſi à Religione diſcedant animo tranſeundi ad alium Ordinem, ſequentibus verbis. *Qui à Congregatione recedunt, etiamſi ad aliam Religionem, præterquam Carthuſianorum tranſeant, præter apoſtaſiam, ipſo facto excommunicationem, & infamiæ notam incurrunt: excommunicatioque huiuſmodi Præpoſito, vel et cui ille rem commiſerit, iuxta literas Xyſti V. datas 27. Iunij* 1587. *reſeruatur.* Et quamuis in noſtris Conſtitutionibus indiſcriminatim dicto Cap. 35. eædem pœnæ tàm fugitiuis quàm apoſtatis deſignentur, excommunicationis tamen cenſura tantùm videtur impoſita apoſtatis, vt patet ex contextu Conſtitutionis prædictæ: quam excommunicationis pœnam ferè in omnibus Religionibus contra apoſtatas ferri ſolet.

5 Pręter excommunicationem, tàm Apoſtatis, quàm fugitiuis in noſtris Conſtitutionibus cap. 35.

Digitized by Google

pœnæ aliæ imponuntur, quas hic breuiter referre conabor.

Apoſtata, fugitiuus, & quiuis iniuſſu Prelati à Conuentu recedens, ſi habitu noſtro indutus, cum aliquo domeſticorum ſcandalo exierit, per viginti dies; ſi cum ſcandalo ſæcularium, per quadraginta dies in carcerem detrudatur: ſi tamen habitu noſtro exutus abierit cum ſcandalo ſæcularium, per octoginta mittatur in carcerem: & Definitorum prouinciale in hoc vltimo euentu conſulatur, vt decernat, quomodo cum Reo procedendum ſit, &c.

6 *Omnes pœnas ſuperiùs in hoc capite expreſſas, Prior, Vicarius vel Præſidens executioni mandare incipiet, & ſtatim Prouincialem monebit, præterquàm cùm apoſtaſia, ſeu fuga intra octo dies ſine ſcandalo ſæcularium contigerit; tunc enim ipſe cum primi Diſcreti conſilio, remedium prouidebit, ſed ſi apoſtaſia ſeu fuga vltra octo dies durauerit, vel cum ſcandalo ſæcularium acciderit, Prior, Vicarius, vel Præſidens Definitorum Prouinciale (ſi tunc celebretur) ſin minus Prouincialem ſtatim moneat, vt decernat, quamdiu qui fugit, in carcere detineri, voce ac loco carere, alÿs ac alÿs remedÿs exerceri debeat, nec ſine illorum iuſſu Reum è carceris cuſtodia liberabit.*

7 *Qui ſemel & iterum fugerit, præter pœnas ſuperiùs expreſſas, Congregationis antiquitatem amittat, & in poſterum à die reditus, ac nouæ receptionis, ei computetur.*

Qui tertia vice fugerit, vt Nouitius recipiatur, nec vllo antiquitatis iure gaudebit; ſed poſt annum à receptione vltima, eius antiquitas incipiet computari.

8 *Verùm qui quarta vice fugerit iuxtà Literas Pÿ V. tanquam incorrigibilis expellatur. Præterea ſi apoſtata, vel fugitiuus tres menſes abfuerint, antiquitatem Congregationis amittunt, quemadmodum de Apoſtaſia ſecunda decretum*

decretum eſt. Si annum integrum abfuerint, quaſi Nouitij recipiantur, ac ſi ter apoſtatæ fuiſſent. Si vero vltra annum, Definitorium generale iudicet, an ſtatim ſint cenſendi incorrigibiles, & pro arbitrio ſuo puniat. Hæc ſunt, quæ circa apoſtatas, ſiue fugitiuos noſtræ decernunt Conſtitutiones.

CAPVT X.

Quæ ſint, quæ in delictis excuſare poſſunt, ad minuendam Pœnam.

1 PRimò furor, & inſania excuſat à delicto: nam ſi delinquens tempore delicti commiſſi erat quidem furioſus, aut mente captus, non poteſt propter illud puniri. Si verò tẽpore delicti cõmiſſi erat ſanæ mentis, & poſtea eſt factus furioſus, licèt puniri non poſſit ordinaria pœna, dum eſt furioſus; puniri tamen poteſt extraordinaria, arbitrio Iudicis, vt docet Baldus in L. Furioſum. C. Qui teſtamentum facere poteſt: cuius opinio communiter ab omnibus recipitur, vt docet Iulius Clarus qu. 60. verſiculo, ſed quæro.

2 Secundò. Ira quandoque delictum excuſat; interdum verò minimè; nam prouenit ex iuſta cauſa; & tunc non excuſat in totum, iuuat tamen, vt delinquens mitiùs puniatur, vt in viro occidente vxorem deprehenſam in adulterio: ira enim poteſt dici quidam breuis furor: aut ira prouenit ex iniuſta cauſa; & tunc nullam excuſationem præſefert.

Digitized by Google

3 Tertiò. Ebrietas excuſat à dolo, ſed non à culpa, atque adeò committens delictum tempore, quo eſt ebrius, puniendus eſt, vt communis DD. ſententia tenet; non tamen ordinaria, ſed tantùm extraordinaria pœna. Verumtamen ſi ſinè culpa factus fuiſſet ebrius, vt ſi ſocij ipſo inſcio, ſal in vino appoſuiſſent; (vt inquit Iulius Clarus) ipſe eſt à culpa, & à dolo prorsùs excuſandus.

4 Quartò. Si aliquis dormiendo delinquat, hominemque vulnerauerit, verè excuſandus eſt: quia tempore delicti non erat compos mentis: & ita tanquam furioſus reputatur. Ita Clarus vt ſupra; quod tamen intelligi debet, quando ei dormienti ſimilia euenire non ſolent: quod ſi ei ſoleant contingere, vt ſcilicet à lecto ſurgat, & enſem euaginet, & ſimilia faciat, (vt de multis legimus) tunc ſi ipſe non præcauiſſet, claudendo ſui cubiculi oſtium, diceretur eſſe in culpa, atque adeò deberet pœna extraordinaria puniri. Ita tenet communis opinio, vt idem Iulius Clarus docet, vt ſupra.

5 Quintò. Ignorantia Conſtitutionis punientis delictum, quando delictum, quod punitur ab ipſa Conſtitutione, eſt etiam prohibitum de Iure communi, non excuſat; nam tunc debet puniri ſecundùm diſpoſitionem Iuris communis.

Secus eſſet, ſi tantùm delictum puniretur Conſtitutione, vel Decreto: nam tunc excuſat Reum, licèt non omnino: abſolutè tamen excuſat, ad omnem pœnam in Conſtitutione taxatam ſubeundam.

6 Sextò. Pœnitentiæ in delictis quandoque delinquentes excuſant: loquor de pœnitentia, non de illa, quę ſequitur poſt delictum commiſſum; ſed de pœnitentia ante delictum perpetratum, vt ſi quis volens committere delictum, antequam committeret, pœnituit, & illud non commiſit; quod intelligi

intelligi debet, quando potens committere delictum, non voluit; ſed pœnituit propoſiti: tunc enim licèt in totum non excuſetur, mitiùs tamen punitur. Docet Clarus loco vt ſupra.

7 Illud tamen obſeruandum eſt, quòd licèt affectus, ſeu conatus ad delinquendum, etiamſi non ſequatur effectus, puniatur non aliter, ac ſi ipſe effectus ſecutus fuiſſet, vt conſtat ex l. 1. §. Diuus. ff. ad L. Iuliam, de ſicarijs; tamen hodie de generali conſuetudine non punitur affectus, ſiue conatus, niſi ſequatur effectus: non inquam punitur pœna delicti ordinaria, ſed benè pœna extraordinaria, vt poſt multos Iuriſperitos docet Clarus, vt ſupra: quam conſuetudinem eſſe approbatam per totum Mundum, docet Aretinus in lege 1. §. finali. ff. ad legem Iuliam, & Conſilio 14. num. 3. Quam etiam ſententiam in delictis vtique atrociſſimis procedere, docuerunt alij auctores, in quibus docent affectum ſiue conatum, pœna ordinaria non eſſe puniendum.

8 Cæterùm vbi conatus, vel minæ punirentur à ſtatuto aliqua pœna particulari; tunc Iudex condemnare debet Reum, ad pœnam taxatam in Lege.

Septimò. Quando Reus pœnæ à lege ſtatutæ pro delicto ab illo perpetrato, capax fortè non eſt, illam iudex commutare debet in eam, cuius eſt capax.

CAPVT XI.

Quę ſint, quæ obſeruari debeant à Viſitatoribus in ſententijs pœnalibus ferendis.

1 MVlta ſunt, quæ Viſitatores prę oculis habere debent in ferendis ſententijs, maximè pœnalibus. Primum eſt, vt Prælatus imponat pœnas ſecundùm delictorum grauitatem, iuxta illud Deuteronomij 25. Pro menſura delicti erit, & plagarum modus. Quare pœnam augere minimè poteſt, ſi alicui delicto, à lege taxata ſit, niſi fortè aliqua circumſtantia delicto annexa id expoſtulet. Sed neque minuere, niſi ex legitima cauſa, quam in ſententia exprimere debet; ſaltem illis verbis: *Iuſtis de cauſis animum noſtrum mouentibus.*

2 Ità pariter tenet communis opinio, etiam de pœna impoſita à ſtatuto, ſiue Conſtitutione, quam ex cauſa Iudex minuere poteſt, vt poſt alios docuit Couarruuias lib. 2. Reſolutionum, Cap. 9. num 8.

Curet ſingulis delictis ponere illas pœnas, quæ à Conſtitutionibus propriæ Familiæ ordinatę ſunt. Pœna enim à proprijs Conſtitutionibus impoſita, tantam vim habet, vt pœnas à Iure communi ſtabilitas tollat, ita Clarus lib. 5. §. Adulterium, & §. finali q. 85. verbo, debet etiam. Quod ſi in Conſtitutionibus Religionis pœnæ pro aliquo delicto ſtatutæ

ſtatutæ non ſint; tunc recurrendum eſt ad pœnas à Iure Canonico ſtabilitas, quę ad Regulæ normam, ſiue Conſtitutionum moderandę ſunt, & dirigendę.

3 Omnibus autem deficientibus, deueniendum eſt ad conſuetudinem; etenim conſuetudo optima eſt legum interpres. Quare ſi certa pœna ex conſuetudine adſit, pœna illa debet imponi. Quod ſi conſuetudo non ſit, tunc ex alijs legibus ſimilibus, progrediendum eſt ad ſimilia, vt docet Innocentius Cap. Qualiter & quando, verſic. Item nota, de accuſationibus. Ex his enim quæ contingunt in Clericis mutatis mutandis, conijci poteſt, quid faciendum ſit in Monachos, atque ex legibus, quibus vtuntur Prælati aliarum Religionum deſumi poſſunt, (quamuis ad id Viſitatores non teneantur) quæ ad propriam Familiam emendandam, aut corrigendam conducunt. Demum ſi omnia iſta deſint, Prælatus imponat pœnas, ſuo arbitrio, grauitati delicti condignas.

4 Debet autem Viſitator in arbitrandis huiuſmodi pœnis plura conſiderare, videlicet delinquentis conditionem, an ſoleat ſępiùs delicta perpetrare? an caſu acciderit ſpontaneèque; an coactus, vel laceſſitus id fecerit? & an ſcandalum, & quale fuerit ortum ex delicto?

5 Debet præterea attendere qualitatem loci, vbi delictum commiſſum fuerit, an in loco ſacro, vel extra? in foro, aut via publica, vel in Monaſterio? delicti inſuper grauitatem, aut diuturnitatem, iniurięque illatę modum, atque atrocitatem, aut damni dati magnitudinem examinare oportebit: perſonæ inſuper offenſæ circumſtantias expendere, cum ipſæ ſint quę augere, aut minuere ſoleant quodcunque facinus: an vilis fuit? an dignitate prędirus? an Superior, vel ſubditus? an laicus, vel ſacerdos?

qu-

quæ optimè conſiderat Diaz in ſua practica capit. 128.

6 Præterea Iudicem aduertere oportet, quod ſi plura crimina ſimul concurrant, omnia puniri debent, vt colligitur ex Textu in lege. Nunquam plura ff. de priuatis delictis; quamuis ſi delicta, (etiamſi plura) ſint eiuſdem generis, vt qui plura vulnera intulit alicui, dummodo illa inferat eodem tempore, ſine vllo interuallo, vt ſentit Gloſſa in dicta lege, nunquam plura. Si verò delicta ſint diuerſi generis, ſi committantur ex interuallo, omnia punienda ſunt.

7 Poſtremò ſcire debent Iudices pro ſententia condemnationis ferenda, quod ſæpiſſimè contingit, quod in eodem crimine multi, licèt diuerſo modo, interuenire poſſunt, qui tamen omnes diuerſis pœnis ſunt puniendi, v.g. alicui imputari poteſt, quod delictum ipſum proprijs manibus commiſerit; alij quod ſciens, & particeps fuerit, aut quod de delicto faciendo tractauerit, aut quod conſilium, ſeu mandatum dederit, aut auxilium præſtiterit, aut illud poſtea ratum habuerit.

8 Regulariter ſi res attentè conſideretur, ſola ſcientia delicti non eſt punibilis, maximè in eo, qui nullam habet facultatem prohibendi: hoc tamen fallit in crimine læſæ maieſtatis; nam ſciens delictum proditionis contra Principis perſonam, puniendus eſt pœna mortis, ſi non reuelet, ſecundùm communem DD. opinionem: atque ita à ſimili in Religione, qui ſciret tractatum contra perſonam Generalis, vel contra Religionis bonum, & non reuelaret; teneretur eadem pœna, qua & ipſum delictum committens, vt egregiè docet Franciſcus Aretinus, cap. 8. de ſententijs pœnalibus, vbi conſequenter etiam docet, quod frater, qui ſcit alium fratrem committere delictum aliquod, quod vergit in

git in perniciem, vel infamiam Religionis, & illud non denunciat Prȩlato, qui remouere, vel prouidere poſſit; poteſt, immo debet puniri arbitrio ipſius Prælati.

6 Quid verò ſentiendum ſit de eo, qui prohibere potuit, ne committeretur delictum, aut eo qui ſimpliciter conſenſit in eodem delicto, aut qui illud ratum habuit poſt iam commiſſum, aut qui conſilium dedit alicui, vt delinqueret, aut aliàs delictum committi mandauerit; conſulendi ſunt Summiſtæ, qui plenè de omnibus his circumſtantijs, in materia de furto, homicidijs, alijſque in locis diſputarunt. Hæc ſunt, quæ circa theoriam, & praxi in Regularium viſitatione obſeruanda, notatu digna nobis occurrunt, quæ omnia, & nos Sanctæ Romanæ Eccleſiæ iudicio, & cenſuræ libenter ſubmittimus, cupientes vt cuncta ad Dei gloriam, Religionis augmentum, & Animarum ſalutem cedant.

Finis Quarti, & vltimi Tractatus.

AD-

Digitized by Google

ADDVNTVR

ALIQVÆ FORMVLÆ VISITATORIBVS, tàm pro committenda aut ſubdeleganda viſitatione, quàm pro alijs vſibus ad viſitationem ſpectantibus, maximè vtiles.

VT nihil in hoc viſitationis Tractatu deſideretur, viſum fuit nobis aliquas tradere formulas Viſitatorum, pro varijs vſibus neceſſarias, tàm pro ſententijs pœnitentiarum Reis infligendarum, quàm pro expulſione, ac pro capiendis informationibus, cum opus fuerit, vel ſuam Iuriſdictionem alijs inferioribus committere.

Formula ad Informationes capiendas.

F. *R. N. Præpoſitus Generalis, &c. Reuerendo admodum P. N. Priori Conuentus Noſtri, N. &c.*

Accepimus in Conuentu iſto vnum, vel duos fratres non ambulare ad veritatem Euangelij, & profeſſionis, quam emiſerunt. Cui malo, remedium afferre cupientes. Præcipimus tibi in virtute Spiritus Sancti, & ſanctæ Obedientiæ, vt imponas præceptum formale fratribus omnibus tui Conuentus, vt ad te deferant, an aliquis è tota Communitate laboret infamia alicuius peccati grauis; quod ſi duo ſaltem Teſtes iurati, & omni exceptione maiores deponant de infamia huius vel illius fratris; tunc procedes ad inquirendum, qualia peccata commiſerint, & Teſtes tàm in depoſitione de infamia, quàm de delictis ſubſcribent, quæ depoſuerint; Tu verò ad nos totius proceſſus exemplum mittes, originali apud te retento,

retento, vt quæ poſtmodum agenda ſunt, ipſi perſcribamus. Datum Romæ, &c.

Pro informatione capienda contra ſuſpectum de aliquo crimine.

F*R. N. Præpoſitus Generalis, vel Prouincialis &c. R. Adm. Patri Fratri N. Conuentus Noſtri N. in Domino ſalutem.*

Cum ad nos peruenerit in tuo Conuentu manere Sacerdotem N. & F. N. noſtræ Congregationis profeſſos, contra quos nonnulli Teſtes depoſuerunt, eos non ambulare ad veritatem Euangelij, & Profeſſionis, quam emiſerunt: cui malo remedium adferre volentes, tenore præſentium præcipimus tibi in virtute Spiritus Sancti, & Sanctæ Obedientiæ, & ſub præcepto formali, vt eoſdem conſtituas in tuto carcere, & per examen iuridicum, informationem, & ipſorum confeſſiones iuridicè capias, quam ad nos ſigillatim mittes, vt de opportuno remedio prouideatur. In quorum, &c.

Si vero ſit in carcere, dici poteſt, vt ſequitur.

C*Vm F. N. Noſtræ Congregationis Donatus profeſſus, vel N. &c. reperiatur, & ſit ad præſens conſtitutus in carcere in Conuentu noſtro Sancti N. ob quædam delicta, de quibus contra eum fama publica eſt, in dicto Conuentu, vel alio perpetraſſe: ne huiuſmodi mala remaneant impunita, præſentium tenore, ex conſenſu Patrum Definitorum generalium, diſcretioni tuæ committimus, vt de prædictis delictis, & alijs per ipſum N. commiſſis, informationẽ per Teſtium examen, & depoſitiones, ipſiuſque confeſſionem iuridicè capias, quam ad nos ſigillatim mittes, vt de opportuno remedio prouideatur. In quorum fidem præſentes dedimus ſigillo noſtro munitas, & proprio nomine ſubſcriptas, Romæ, &c.*

Pro

Pro Informatione capienda contra delinquentes.

F*R. N. Præpoſitus Generalis, &c. Reu. Patri Fr. N. Priori Conuentus noſtri N. in Domino ſalutem. Cum ad nos peruenerit, apud vos manere Fratrem N. &c. Ordinis noſtri profeſſum, qui à Conuentu noſtro N. pluries abſque licentia fugitiuus deceſſit, & tanquam apoſtata, abſque habitu per longum tempus vagatus eſt: præſentium tenore diſcretioni tuæ committimus, & per meritum ſanctæ Obedientiæ præcipimus, vt eundem fratrem N. in tutum carcerem conſtituens, de fugis factis, dimiſſione habitus fractione carceris incorrigibilitate, & alijs delictis per eum commiſſis, informationem, & ipſius confeſſionem iuridicè capias, quam ad nos ſigillatim, mittes vt de opportuno remedio prouideatur. In quorum fidem, &c.*

Pro Iuformatione facienda contra fugitiuum.

F*R. N. Præpoſitus Generalis, &c, Reuer. Patri F. N. Prior, &c.* vt ſupra. *Ratio officij noſtri poſtulat inter alia, Fratres noſtros errantes corrigere, vagantes reducere, & protervos coercere, & caſtigare. Sanè dolentes pro comperio habemus, Fratrem N. noſtri Ordinis profeſſum, à Conuentu noſtro abſque licentia fugitiuum pluries diſceſſiſſe, carceremque in quo pro delictis detinebatur, fregiſſe. Ideoque vt tanto malo pro poſſe noſtro occurramus, diſcretioni tuæ committimus, & in virtute ſanctæ Obedientiæ præcipimus, vt de fugis factis, fractione carceris, & alijs delictis, ſi quæ alia apud vos commiſerit, Informationem iuridicam capias, & perfectam ad nos ſigillatim mittes, vt de opportuno remedio prouideatur. In quorum fidem, &c.*

Forma

Digitized by Google

Forma ſententiæ, & pœnitentiarum ex proceſſu iuridico.

IN nomine Domini Amen. &c. Die. Menſe. Anno. Nos Fr. N. Præpoſitus Generalis, & Fr. N. Fr. N. Fr. N. Fr. N. Definitores Generales &c. In cauſa, & cauſis contra Fratrem N. noſtræ Congregationis profeſſum, vel Patrem &c. grauium delictorum Reũ. quemadmodum ex Teſtium depoſitione, & potiſſimùm ex eius confeſſione in proceſſu iuridicè facto patet. Poſt longam totius rei diſcuſſionem, omnibus hinc inde benè viſis, & conſideratis, Chriſti nomine inuocato ſolum Deum, & bonum noſtræ Congregationis, ac ipſius Rei præ oculis habentes, per hanc noſtram Diffinitiuam Sententiam, mitiùs tamen contra ipſum procedentes, dicimus, pronunciamus, ſententiamus, & condemnamus dictum Fratrem vel Patrem N. ad ſex alios menſes pœnitentię in carcere agendæ, hoc modo, videlicet per duos menſes detineatur in cippis ligneis, & per alios quatuor ſine dictis cippis maneat detracto Scapulari magno, & prædictis quatuor menſibus, in ſecretiori loco Sacrum audiat diebus feſtis de præcepto tantùm; ſed Sacram Euchariſtiam non recipiet, niſi de arbitrio Prioris: ieiunetque in pane, & aqua tribus diebus per ſingulas hebdomadas, donec in carcere detinetur, è quo poſtquam exierit, careat loco per duos annos, & vltra ad arbitrium Definitorij Generalis, quo tempore ſingulis ſextis ferijs humi ſedens ieiunet in pane & aqua, & bis in hebdomada accipiet in Refectorio vnam diſciplinam à Præſidente per ſpatium vnius pſalmi, & interim non exeat è Clauſura Conuentus per dictos duos annos, literas alicui non ſcribat, nec recipiat, & non poſſit ſuſcipere aliquem ordinem, niſi tranſacto decennio: & ſi contrauenerit, & inobediens fuerit, prædictæ pœnæ duplicentur. Quę pœnæ currere incipient à die intimationis præſentis ſententiæ,

& Ita

Digitized by Google

& ita dicimus, pronunciamus, ſententiamus, & condemnamus; & R.P.F.N. Priori, &c. horum executionem committimus. In quorum fidem preſentes dedimus, &c.

Alia ſimilis forma.

IN nomine Domini Amen. Die, &c. Nos F.N. Præpoſitus Generalis, &c. & F.N.F.N.F.N.F.N. Definitores Generales eiuſdem Congregationis, in cauſa, & cauſis concernentibus Patrem F.N. Sacerdotem profeſſum Prouinciæ noſtræ S. N. grauium delictorum Reum, nempè quod ſolitus fuerit grauiſſimè murmurare, ac detrahere Superioribus, aliiſque Religioſis, & in eos, præſentibus etiam ſæcularibus, frequenter conuitia, verba obſcæna, & contumelioſa proferre, percuſſiones, vulnera & mortem minari, Diabolum inuocare, contra caſtitatem grauiter ſuſpectum eſſe, necnon etiam proprietarium, & ſcandaloſum: propter quę omnia iam ſemel in carcere detentus, ac punitus fuit, nullo dato emendationis ſigno, vt in proceſſu iuridicè à R. Adm. Patre Fr. N. Prouinciali eiuſdem Prouinciæ facto apparet Christi nomine inuocato, omnibus bene viſis, & conſideratis, mitiùs tamen cum eo procedendo, per hanc noſtram diffinitiuam ſententiam, illum declaramus incorrigibilem, iuxta Decreta Sanctæ Congregationis Concil. de Regularibus apoſtatis, & eiectis; ordinantes vt vnius anni ſpatio, in ieiunio, & aliis pœnitentiæ operibus probetur in carcere; quo elapſo, ſi nihilominus non reſipuerit; ſed animo obdurato in ſua peruicacia, & morum corruptela perſeuerauerit eaſdem culpas committendo, ad expulſionem procedatur, iuxta prædicta Decreta; & ita declaramus, dicimus, ſententiamus, pronunciamus, & condemnamus. Volumus tamen, vt crimina, quæ multis Religioſis, maximè Superioribus impoſuit, probare teneatur: committentes propterea R. Adm. P.F. N. Viſitatori Generali prædictæ noſtræ Prouinciæ, vt de illis cognoſcere poſſit, & R. Adm. P. Fratri

P. Fratri N. prædictę Prouinciæ Prouinciali executionem huius ſententiæ demandamus, præcipientes in virtute Spiritus Sancti, & Sanctæ obedientiæ, & ſub præcepto formali, vt dictam ſententiam ſine mora ſigillatim exequi curet. Datum Romæ, &c.

Sententia contra delinquentem conuictum, vel confeſſum, cum expulſione.

F*R. N. Præpoſitus Generalis, &c. Omnibus præſentes literas inſpecturis, &c. Iuſtis de cauſis animum noſtrum mouentibus, habita prius cum PP. Definitoribus, in Generali noſtro Definitorio, matura conſultatione ſuper cauſam, & proceſſum iuridicè factum. Die Anno &c. contra Fratrem, vel Patrem N. noſtræ Congregationis profeſſum, qui in ſæculo vocabatur N. N. filius N. N. ex eorundem Patrum voto, & ſententia dolentes vehementer; & quaſi neceſſitate compulſi, eundem Fratrem N., à noſtra Congregatione expellimus, & dimittimus, expulſumque & dimiſſum declaramus, & condemnamus per triennium in exilium à Ciuitate N.* (videlicet eius patria) *vt eo tempore non audeat ad dictam Ciuitatem, neque prope accedere ſub pœnis, ſi contrauenerit, arbitrio Definitorij Generalis denuo imponendis. Eundem Fratrem N. admonentes, nullatenus liberum à votis inter nos emiſſis, remanere. Item condemnamus prædictum Fratrem, vt per decennium nullis ordinibus inſigniri poſſit, atteſtantes, apud nos nullum ordinem, neque primam tonſuram ſuſcepiſſe (vel tales ſuſcepiſſe, &c.) & pariter eidem ſtrictè præcipientes, vt habitu noſtræ Congregationis nullo modo, & tempore vtatur, ſub pœnis & cenſuris per fœlic. recordat. Xyſtum V. contra habitum noſtrum deferentes, latis. in quorum fidem, &c.*

Sententia contra proceſſatos Apoſtatas.

F R.N. Præpoſitus Generales, &c. Omnibus præſentes literas, &c, Ratio noſtri officij exigit, atque efflagitat, vt bono & quieti Congregationis noſtræ modò naſcentis conſulamus, & membrum ſæpè (incaſſum tamen) vti Babylonem curatum, de cuius ſalute ſpes nulla ſit, ne reliquū corpus morbo ſuo inficiat, reſcindamus. Idcirco nos idem F.N. Præpoſitus Generalis, viſis informationibus, & proceſſu factis in cauſa, & pro correptione F.N. noſtræ Congregationis profeſſi, qui in ſæculo appellabatur N. de tali loco: viſa deniq; ipſius incorrigibilitate, poſt habitam cum RR. Adm. Patribus Definitoribus Generalibus, maturam conſultationem, ex eorum voto, & ſententia, dolentes vehemēter, & neceſſitate compulſi, iuxta facultatem in Conſtitutionibus Congregationis prædictæ nobis conceſſæ Chriſti nomine inuocato, eundem F.N. vti incorrigibilem expellimus, & expulſum à Congregatione noſtra declaramus, & ſententiamus. Hortamur autem in Domino prædictū F.N. (prout Patres decet) vt à proteruia, & incorrigibilitate hucuſque cum ſcandalo oſtenſa reſipiſcat, ſi materna viſcera miſericordiæ Congregationis noſtræ ipſum expectantis (velut Pater pijſſimus filium prodigum) experiri voluerit, & ad gregem Beatiſſimæ Virginis Mariæ (& ſi errauerit) reduci. Strictè vero præcipimus eidem F.N. quamdiu à Congregatione noſtra abſfuerit, ne habitu Religionis noſtræ vllo modo vtatur, ſub pœnis & cenſuris per fœlic. record. Xyſtum V. contra habitum noſtrum deferentes latis; Executionem autem huius ſententiæ R. Patri Fratri N. Priori Conuentus N. vbi prædictus N. in carcere detinetur, committimus, & mandamus. In quorum fidem, &c.

Finis totius operis.

IN-

INDEX
RERVM NOTABILIVM QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Accuſatio.

Accuſatio quid ſit. Tract.1.cap.4.num.2.
Accuſatio in quo differat à Denunciatione iuridica. ibidem.
Accuſatio inducit obligationem probandi delictum. ibid.
Accuſatio debet fieri in ſcriptis, ibid.
Modus deferendi culpam via accuſationis.ibid.
Accuſatio in pluribus locis non admittitur. ibid. n.6.
Emendatus in foro conſcientiæ poteſt accuſari, vt puniatur propter bonum commune.ibid. cap.11.n.6.

Accuſator.

Accuſator tenetur probare delictum ſub pœna talionis. Tract. 1.cap.4.n.2.
Accuſator non poteſt eſſe Teſtis eiuſdem delicti.ibid.n.3.
Accuſator in quo Differat à Denunciatore. ibi.c.16.n.5.

Apoſtaſia.

Apoſtaſia abſque infamia præcedente poteſt iuridicè inquiri à Iudice. Tractat.2.cap.4.num.2.

Ad apoſtaſiam parùm refert habitus dimiſſio, Tract.4. capite 9.numero 2.

Apoſtata.

Apoſtata Quis cenſeatur? Tra.4.capite 9.numero 1.
Apoſtata in quo differat à Fugitiuo, ibid.

Appellatio.

Appellatio à correctionibus Prælatorũ Ordinis non conceditur Frat. Franciſcanis, Tr.3.cap.17.n.1.
Appellare à proprio Generali non licet Patribus Carmelitanis, & Auguſtinianis, ibid.
Appellatio à mandatis Prælatorum Ordinis non conceditur Religioſis, neque Monialibus Ordinis S.Dominici ſub pœna Excommunicationis, ibid.
Appellatio à correctione propria Regulæ non conceditur PP.Societatis Ieſu, ibid. numero 2.
Fratribus Ord.S.Franciſci de Obſeruantia ad quem liceat appellare, ibid.numero 3.
Appellantibus ad externos quæ pœna decernatur per noſtras Conſtitutiones, ibid.numero 4.
Quomodo ſint intelligenda Priuilegia Summ. Pontificum, quæ prohibent Regularibus appellationes, ibid.n.6.
Quando ſit permiſſum Religioſis appellare, ibid.
Quomodo in caſu licito appellatio ſit inſtituenda, ibidem numero 8.
Appellatio Rei quando non recipiatur, ibid.n.9.
Appellatio Rei quando ſit nulla, ibid.numero 10.
Appellatio quando ſit Reo concedenda, ibid numero 11.
Appellantes ad ſæcularia tribunalia quam pœnam incurrant ſecundum Statuta Ord. Minorum, Tract. 4.capite 7 numero 13.

Bonum

Digitized by Google

Bonum.

Bonum hominis triplex aſſignatur, Tractat.1. capite 5. numero 3.
Bonum commune præferendum eſt bono priuato, ibidem capite 7. numero 5.

Carcer.

Carceris genera diuerſa aſſignantur, Tract,3. capite 12. numero 1.
Carcer ad cuſtodiam qualis debeat eſſe, ibid. n. 2.
Carcer ad afflictionem qualis debeat eſſe, ibid. n. 3.
A carcere ſub nullo prætextu Religioſis licet fugere, ibid. numero 6.
Carcer quando ſit adhibendus pro Religioſis, Tract. 4. capite 5. numero 1.
Quando liceat prioribus incarcerare ſubditum, ibidem numero 6.
Carcer quomodo conſtruendus iuxta ſtatuta Ord. Minor. ibid. cap. 6. n. 5.
Permittentes Reum fugere à carcere qua pœna ſint puniendi iuxta ſtatuta, Ord. Min, ibid. n. 6.

Charitas.

Charitas & Iuſtitia non ſibi inuicem præiudicant, Tra. 1. cap. 11. numero 2.
Charitas iungit clementiam, & ſeueritatem in correptione ſubditorum à Prælatis facienda, ibidem capite 20. numero 6.

Clamoroſa inſinuatio.

Clamoroſa inſinuatio quid ſit, Tra. 2. cap. 2. n. 4.

Digitized by Google

Confeſſio.

Confeſſio criminis occulti in iudicio facta coram ſolo indice, inducit notorietatem. Tract.2.cap.4.n.6.

Confeſſarius non debet abſoluere Reum conuictum de crimine verè commiſſo ante Iudicis ſententiam, niſi fateatur veritatem, Tract.3. cap.10.n.8.

Confeſſio ſacramentalis debet concedi exiſtentibus in carcere quotieſcunque petierint. Tract.4. cap.6. n,5.

Conſcientia.

Conſcientia fratris eſt præferenda illius famę. Tract. 2. cap. 5.num.4.

Correctio.

Correctio fraterna iure diuino obligat ad peccatum mortale. Tract. 1. cap.5.n.2,

In correctione fraterna debet attendi fama proximi. ibidem. num.5,

Præceptum de correctione fraterna eſt affirmatiuum, ibidem. numer. 9.

Finis correctionis fraternæ quis ſit, ibid.

Qui teneantur explorare aliorum defectus, vt corripiant, ibidem cap.6. num.2.

Ad correctionem fraternam non eſt neceſſaria notitia euidens peccati, ſed ſufficit tantùm probabilis, ibid.

Peccatum præteritum non eſt corripiendum correctione Euangelica; ſed ſolùm iudiciali, vt puniatur, ibidem num.3.

Correctio eſt facienda de peccato, in quo quis perſeuerat, vel quod commiſſurus eſt, ibid.

Intermiſſio correctionis fraternæ aliquando eſt actus Charitatis, ibidem num.5.

Tempus quo debet fieri correctio fraterna, ibid.n.7.

Digitized by Google

Correctio de ſimplici peccato veniali non obligat ſub peccato mortali, ibidem num.8.

Correctio de veniali ſimplici non obligat ſub veniali, ibidem numero 10.

Correctio de veniali peccato quos obligat ſub mortali, ibidem numero 12.

Correctio de veniali peccato, quando obligat ſub mortali, ibidem,

Conditiones requiſitæ ad correctionem fraternam aſſignantur, ibidem capite 7.per totum.

Qui ſint cenſendi incorrigibiles per correctionem fraternam, ibidem numero 3.

Correctio fraterna debet fieri leniter & humaniter, ibidem numero 7.

Aliæ circumſtantiæ ſemper adhibendæ in correctione fraterna, ibidem,

Correctio exemplo boni Medici explicatur, ibidem numero 8.

Modus à Chriſto Domino aſſignatus in correctione fraterna non eſt ſeruandus in publico peccato, ibid. capite 8. numero 3.

Fratre emendato per correctionem fraternam, non licet eum denunciare Prælato vt patri, vt melius emendetur, ibidem capite 9.num.2.

Quod bonum intendatur per correctionem fraternam, ibid. numero 3.

Peccatum non emendatum per ſecretam correctionem fraternam debet manifeſtari vni, vel duobus antequam Prælato vt patri indicetur. ibid.n.6.

Regula generalis adhibenda in correctione facienda à D.Thoma aſſignatur, ibid.num. 15.

Gradus obſeruandi in correctione fraterna, ibidem capite 10. num. 19.

Omnes & ſinguli quomodo cadant ſub præcepto, ibid.

Doctrina P.M.Bannes circa correctionem fraternam, ibidem numero 15.

Correctio fraterna regulariter non eſt adhibenda in crimine Hæreſis, ibidem cap. 13. n. 5.

Spes emendationis quæ ſufficiat ad obligationem correctionis fraternæ, ibidem numero 7.

Qua ratione ſint adhibendi gradus correctionis fraternæ in grauibus delictis occultis, ibid. n. 10.

Duplex via procedendi in corrigendis huiuſmodi delictis, ibidem numero 13.

Errores euitandi in correctione fraterna, ibidem capite 14 per totum.

Peccatum occultum contra bonum priuatum tertiæ perſonæ quomodo ſit corripiendum, ibidem capite 15. numero 4.

Peccatum occultum non cedens in damnum tertiæ perſonæ quomodo ſit corripiendum, ibid. n. 6.

Peccatum occultum cedens in damnum innocentis quomodo ſit corripiendum, ibid. numero 8.

Correctio fraterna non obligat, quando eſt cum notabili corripientis damno, niſi aduerſetur culpa bono communi, ibid. numero 10.

In correctionibus, & reprehenſionibus conuitia rariſſimè ſunt adhibenda, ibidem capite 20. nu. 7.

Correctio verbalis enumeratur inter pœnas extraordinarias, Tra. capite 14. numero 12.

Culpa.

Tripliciter culpa poteſt manifeſtari Viſitatori, Tract. 1 capite 4. numero 1.

Culpæ leues in Capitulo ſunt admonendæ, ibidem capite 1. numero 7.

Culpæ Prælatorum qualiter ſint à Viſitatore ponderandæ, ibidem numero 9.

Culpæ Prælatorum poſſunt puniri à Viſitatore etiam per priuationem officij, ibidem numero 13.

Culpa grauior quæ cenſeatur ſecundum noſtras Conſtitu-

ſtitutiones, Tractat. 4. capite 3. numero 1.
Culpa grauior quæ cenſeatur ſecundum Conſtitutiones Ord. Prędicatorum, ibidem capite 4. numero 1.

Delictum, crimen, peccatum.

Delictum quando dicatur públicum, Tract. 1. capite 8. numero 3.
Peccatum occultum quod cenſeatur, ibidem capite 12. numero 2.
Peccatum notorium quod cenſeatur, ibid.
Peccata contra bonum commune Religionis aſſignantur, ibidem numero 4.
Offenſa grauis in Generalem, Prouincialem & illorum Vicarios, eſt crimen læſæ Maieſtatis, ibid.
Falſificatio literarum, & ſigilli Superioris eſt peccatum contra bonum commune, ibidem numero 6.
Ambitio, & ſubornatio in officijs, & electionibus eſt contra bonum commune, ibidem numero 7.
Malum exemplum Prælatorum, & Seniorum eſt contra bonum commune, ibidem numero 8.
Praua dictamina ſunt contra bonum commune, ibidem,
Omiſſio laudabilis conſuetudinis eſt contra bonum commune, ibidem numero 9.
Regula certa ad dignoſcendum, quæ peccata ſint contra commune bonum Religionis, ibidem numero 10.
Peccata cum ſcandalo publico commiſſa ſunt publicè corripienda, ac punienda, ibidem numera 11.
Delicta atrocia quæ dicantur, ibidem capite 13, n. 2.
Ex qualitate pœnæ à lege impoſitæ grauitas delicti eſt dignoſcenda, ibid.
Quæ dicantur delicta occulta, Tractat. 2. capite 1. numero 3.
Quæ dicantur delicta notoria, ibidem numero 4.

Delictum

Digitized by Google

Delictum coram quinque commiſſum, notorium eſt, ibidem numero 5.

Delictum occultum multiplex, ibid. numero 8.

Delictum notorium multiplex, ibidem.

Delictum notorium ex præſumptione Iuris quod cenſeatur, ibidem numero 9.

Delictum aliud contra bonum publicum, aliud contra bonum priuatum, ibidem nnmero 10.

Crimen in iudicio commiſſum, notorium eſt, ibidem capite 4. numero 8.

Crimina plura manere impunita, eſt contra bonum commune, ibidem capite 3. numero 4.

Peccatum notorium notorietate facti quid ſit, ibidem capite 9. numero 10.

Peccatum notorium notorietate Iuris quid ſit, ibid.

Crimen in iudicio detectum notorium eſt, ibid. n. 17.

Delictum permanens quod dicatur, Tractat. 3. capite 13. numero 19.

Delictum tranſiens quod dicatur, ibidem.

Quæ excuſent à delicto commiſſo, Tractat. 4. capite 10. per totum.

Delictum in affectu tantùm quomodo puniendum, ibidem numero 6.

Delicti ſcientia quando ſit punibilis, ibidim capite 12. numero 8.

Denunciatio.

Denunciatio iudicialis quid ſit, Tractat. 1. capite 4. numero 2.

Denunciatio iudicialis ſufficit, ſi fiat ſolis verbis, ibidem,

Denunciatio iudicialis, & Euangelica valde differunt inter ſe, ibidem, numero 4.

Denunciatio Euangelica non dat locum proceſſui, neque admittit ſtrepitum iudicij, ibidem,

Non exigit iuramentum Denunciatio Euangelica à Teſtibus, neque à Denunciatore, ibid.

Quid

Quid exigat, ibidem.

Denunciatio iuridica poteſt dupliciter contingere, ibidem numero 5.

Denunciatio tàm iuridica, quàm Euangelica non neceſſario prærequirit præceptum, ibidem.

Denunciatio Euangelica quid ſit, ibid. capite 5.*n.*1.

Denunciatio Canonica quid ſit, ibidem,

Denunciatio prærequirit ſub præcepto correctionem fraternam, ibid. numero 8.

Denunciatio Euangelica quando non prærequirat correctionem fraternam, ibid. capite 7.*per totum,*

Quando debeat fieri denunciatio ſtatim de occulto peccato, ibid. capite 8. *numero* 4.

Explicantur illa verba, Dic Eccleſiæ, *ibid. capite* 10. *numero* 2.

Explicantur illa verba, Si te non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. *ibidem.*

Denunciatio Euangelica fit Prælato vt iudici, & vt patri, ſed magis vt patri, ibid. numero 4.

Tres caſus, in quibus tenetur quilibet ex præcepto iuridicè Reum denunciare, etiamſi per pœnitentiam reſipiſcat, ibid. capite 11. *numero* 3.

*Denunciatio iuridica adiuuat correctionem paternam, vt fiat cum maiori fructu, ibid. cap.*12.*n.* 12.

Contra charitatem eſt aliquando non denunciare Prælato aliorum culpas, ibid. cap. 14.*n.*1.

*Exhortatio D. Bernardi ad deferendas Prælato fratrum culpas, ibid.n.*2.

*Zelus deferentium occulta peccata fratrum Prælato, non eſt ſemper ſecundùm ſcientiam, ibid. n.*3.

Exhortatio Nauarri ad occulta reticenda, ibid.

*Caſus aliquot, in quibus quis tenetur Prælato iuridicè denunciare aliorum defectus, ibid. cap.*15.*num.* 1.

Infamia exiſtente de peccato ſine ſpe emendæ poſt correctionem fraternam, quilibet tenetur denunciare, ibid. numero 2.

Pecca-

Digitized by Google

Peccatum cedens in detrimentum denunciantis quando non obliget ad denunciationem, ibidem numero 10.

Peccatum iam punitum non poteſt denunciari, ibid.

Peccatum de quo eſt dubium quod ſit patratum, quando obliget ad denunciationem, ibidem numero 11.

Qui complices criminis denunciandi ſint, ibid.

Ante denunciationem quid debeat Prælatus exigere à denunciatore, ibidem capite 17 numero 5.

Denunciatio de re graui qualiter ſit recipienda à Prælato, vel Iudice, ibidem numero 7.

Peccatum omnino occultum quo in caſu denunciandum, Tract. 2. capite numero 9.

Denunciatio iuridica quando ſit facienda in ſcriptis, Tr. 3. capite 2. numero 11.

Quando poſſit denunciari Prælato vt patri peccatum non emendatum per ſecretam correctionem priuſquam vni, vel duobus indicetur, ibidem capite 9. numero 8.

Conditiones, vt id poſſit fieri, ibidem numero 14.

Sciens crimen læſæ Maieſtatis, quando teneatur denunciare, Tract. 4. capite 11. numero 8.

Denunciator.

Denunciatorem teneri ad probandum ea, quæ denunciat, eſt ſententia probabilis, Tractat. 1. capite 16. numero 1.

Denunciator poteſt eſſe teſtis eiuſdem delicti, ibid. n. 3.

Denunciatorem non teneri ad probandum ea, quæ denunciat, ſententia eſt D. Thom. & probabilior, ibidem numero 4.

Denuncians aliquid falsò, nulla pœna mulctatur, ibidem numero 13.

Denunciator malignè ſe gerens non debet audiri, ibidem capite 17 numero 1.

Dor-

Dormiens.

Dormiens excuſatur à delicto commiſſo, Tract. 4. capite 10. numero 3.
Dormiens quando, & quomodo ſit puniendus, cùm delinquit, ibid.

Ebrietas.

Ebrietas à quo excuſet delinquentem, Tract. 4. capite 10. numero 3.
Ebrius delinquens quomodo puniendus, ibid.

Expulſus.

Facultas expellendi ab Ordine criminoſos conceſſa ab Alexan. VI. Fratribus Franciſcanis, Tract. 4. capite 8. numero 8.
Expulſus ab Ordine non eximitur ab obligatione votorum, ibidem numero 10.

Fugitiuus.

Fugitiuus quis cenſeatur, Tract. 4. capite 9. num. 1.

Ignorantia.

Quæ ignorantia excuſet à delicto, Tract. 4. capite 10. numero 5.
Quando, & quomodo ignorantia ſit punienda, ibid.

Incorrigibilitas.

Incorrigibilitas quid ſit, Tract. 4. capite 8. numero 4.
Qui cenſeatur incorrigibilis, ibidem num. 11.

Quid

Quid requiratur ad veram incorrigibilitatem, ibid.

Indicia.

Indicia quid ſint, Tract.2.cap.2.num.6.
Indicium expreſſum æquipollet accuſatori formali, ibid. capite 3, numero 5,
Indiciorum plura genera aſſignantur, ibidem capite 7. numero 1.
Indicium propriè ſumptum quid ſit, ibid.n.3.
Indicia æquiparantur Teſtibus, ibid.num.4.
Quæ verè indicia cenſeantur, ibid.num.9.
Indicia leuia quæ, ibid. numero 11.
Indicia grauia quæ, ibid.numero 12.
Indicia grauia non ſufficiunt ad Rei condemnationem, ibidem,
Indicia grauiſſima quæ, ibid.numero 13.
Indicia grauiſſima ſunt ſufficientia ad Rei condemnationem, ibidem.
Indicia præcedentia iuridicam inquiſitionem qualia eſſe debeant, ibid.numero 14.
Indicia an ſufficiant ad inquiſitionem, necne: arbitrio iudicis relinquitur. ibid. numero 17.

Infamia.

Infamia quid ſit, Tract.2. capite 2.numero 3.
Quæ ſufficiant ad probandam infamiam, ibid.num.5.
Infamia æquipollet accuſatori formali, ibid, ca.3.n.5.
Infamia quandò non ſit neceſſaria ad procedendum iuridicè contra auctorem delicti, ibid. cap.4.n.9.
Sola infamia non ſufficit ad inferendam torturam Reo, Tract.3.capite 15.numero 9.

Innocentia.

Innocentia duplex gradus aſſignatur, Tr.4 c,16.n.1.

Quando

Quando ſit declarandus innocens, qui deliquit, ibidem numero 3.

Inquiſitio.

Inquiſitio generalis quid ſit,

Inquiſitio ſpecialis quid ſit, In Prolog. Tr. 1,

Finis inquiſitionis generalis, Tr. 1. c. 1. n. 4.

Inquiſitionem generalem non neceſſario debet præcedere accuſatio, neque denunciatio, ibid.

In inquiſitione generali ſubditus etiam interrogatus non tenetur occulta reuelare, ibid.

In inquiſitione generali non tenetur Prælatus exponere, ſe non indagare occulta, ibid. num, 5.

In inquiſitione pro electionibus faciendis ad quid teneatur interrogatus, ibid. capite 5. num. 12.

Inquiſitio ſpecialis à Viſitatore facienda duplex eſt, Prolog. Tra. 2.

Inquiſitio ſpecialis triplex aſſignatur Tra. 2. c. 1. n. 2.

Inquiſitionem ſpecialem præ equirere infamiam, eſt tantùm de iure humano poſitiuo, ibid. c. 3. n. 7.

Hæreſis abſque infamia præcedente poteſt iuridicè inquiri, ibid. cap. 4. numero 2.

Crimen læſæ Maieſt. abſque infamia præcedente poteſt iuridicè inquiri, ibid. n. 3.

Crimina atrocia, quibus correſpondet pœna mortis, abſque infamia præcedente poſſunt à Iudice iuridicè inquiri, ibid.

Alia, quæ abſque infamia præcedente poſſunt à Iudice inquiri, ibid. n. 4.

Inuentus in fragranti crimine, abſque alia infamia poteſt iuridicè inquiri, ibid. n. 8.

Inquiſitio ſpecialis dupliciter poteſt accidere, ibidem, capite 5. numero 1.

Quæ ſufficiant præcedere ad inquiſitionem ſpecialem, ibid. capite 9. numero 5.

Quando ſufficiat ad inquiſitionem ſpecialem ſemiplena pro-

Digitized by Google

na probatio , ibidem numero 6.

Inquiſitio ſpecialis de Reo valde differt ab interrogatione facta Reo de crimine ibidem numero 17.

Inquiſitio quotuplex, Tract. 3. *capite* 2. *numero* 7.

Inquiſitio generalis duobus temporibus poteſt contingere, ibidem,

In inquiſitione generali proceſſus non requiritur, ibidem numero 8.

Ira.

*Quæ ira excuſet à delicto, Tract.*4. *capite* 10.*numero* 2.

Ira ex duplici cauſa poteſt prouenire, ibidem.

Iudex.

Iudici eſt permiſſum Iura tranſgredi in procedendo contra delicta atrocia, Tract. 1. *capite* 3. *num.* 4.

*Quid requiratur, vt Iudex iuridicè poſſit procedere contra delinquentes, Tract.*2.*capite* 2.*numero* 1.

Iudex non poteſt inquirere ad punitionem , infamia non præcedente, ibid.capite 3. *numero* 1.

Iudex quilibet non tenetur procedens ad iuridicam inquiſitionem probare famam præceſſiſſe, ibid.num. 8.

Literæ denunciatoriæ incerti Auctoris non ſufficiunt Iudici ad inquirendum iuridicè, ibidem numero 9.

Iudex tenetur procedere iuridicè contra auctorem in occulto crimine ſibi reuelato in generali inquiſitione, ibid. capite 4.*numero* 7.

Iudex ex ſola cognitione publici criminis poteſt procedere ad inquiſitionem perſonæ ; nulla ipſius fama præexiſtente ibidem cap. 5.*numero* 3.

Quomodo id ſit intelligendum, ibid.numero 6.

Iudex poteſt punire Reum , quamuis peccatum illius occultum inique ab alio detectum ſit , & quomodo, ibid. numero 7.

Quo in caſu Iudex poſſit inquirere Reum de delicto

Digitized by Google

prorſus occulto, incidenter tamen in examine reuelato, ibid. cap. 6. num. 3.

Iudex in leuibus indicijs, qualiter ſe debeat gerere, ibid. cap. 7. num. 11.

Iudex poſt ſufficientem indiciorum probationem quid agere debeat, ibid. numero 20.

Iudex quando poſſit ex ſolis indicijs expreſſis procedere ad ſpecialem delinquentis inquiſitionem, ibid. numero 21.

Iudex de crimine omninò occulto nemini præiudicante non poteſt ſpeciatim inquirere, licet præcedant indicia expreſſi, ibid. numero 24.

Iudex quando dicatur iuridicè interrogare Teſtes, Tract. 3. Cap. 6. numero 1.

Iudici quando poſſit reuelari commiſſum ſecretum, ibid. numero 5.

Iudex quando dicatur iuridicè interrogare Reum, ibid. cap. 8. numero 2.

Iudex qualiter ſe debeat gerere in examine Rei, ibidem numero 8.

Iudex poſt latam ſententiam deſinit eſſe Iudex in eadem cauſa, ibidem cap. 10. n. 8.

Iudex cui ſe debeat conformare in ferenda ſententia, Tra. 4. cap. 2. numero 1.

Iudex quando peccet in carcerando aliquos, ibidem capite 5. numero 5.

Iudicium.

Quæ ſint eſſentialia in Iudicio, Tractat. 3. capite 1. numero 10.

Iudicium quid ſit, ibid. cap. 2. numero 2.

Iudicij definitio explicatur. ibid. numero 3.

A qua parte litis iudicium inchoetur, ibid. n. 4.

Digitized by Google

Ius.

Iuris apices in cauſis regularium relinquendi, *Tract*.3. *capite* 1. *numero* 1.
Indultum Bonifacij VIII. circà id conceſſum Religioſis, *ibid. numero* 2.
Particula ſimpliciter *exponitur*, *ibidem num*.7.
Particula ſummariè *explicatur*, *ibidem*,
Particula de plano *expenditur ibid. numero* 8.
Particula ſola veritate facti inſpecta *quid ſignificent*, *ibidem numero* 9.
Modus procedendi ſecundùm exactum Iuris ordinem quando ſit admittendus a Religioſis; *ibidem numero* 12.

Munera.

A receptione munerum etiam oblatorum Viſitatores prohibentur à Iure Canonico, & *Ciuili*, *Tract*.1.*capite* 21.*numero* 1.
Effectus munerum oblatorum, *ibid*.
Concilij Tridentini prohibitio circa munera, *ibidem num* 2.
Quæ ſint huiuſmodi munera prohibita, *ibid*.*n*.3.
Puniendi ſunt Viſitatores huiuſmodi munera recipientes ibidem numero 4.

Obſtinatus.

Qui cenſeatur obſtinatus per noſtras Conſtitutiones, *Tra*. 4.*capite* 8. *numero* 1.

Pæna.

Pæna ſtatuta à Iure non poteſt à Prælato infligi delinquenti

quenti ſibi denunciato Euangelice, Tract.1.capite 10. numero 7.

Quæ pœna huiuſmodi poſſit infligi, ibidem.

Ad pœnam inferendam quando ſufficiant violenta indicia, Tract.2.cap. 8.numero 1.

Pœna carceris ad afflictionem, quando ſit adhibenda Regularibus, Tract.3.capite 12.numero 1.

Pœna carceris qualiter ſit moderanda à Prælato, ibid. numero 4.

Pœna carceris qualiter ſit infligenda à Prælato, ibidem numero 8.

Nullus inter Regulares poteſt puniri pœna mortis, nec ſanguinis, Tract.4. cap.1.numero 1.

Pœna triremium non eſt Religioſis infligenda, ibidem numero 2.

In pœnis eligendis qualiter ſe debeat gerere Viſitator, ibidem cap.2.num.2.

In pœnis arbitrarijs circumſtantiæ delicti, & delinquentis ſunt ponderandæ, ibidem numero 6.

Pœna expulſionis ab Ordine correſpondet pœnæ mortis, ibidem numero 8.

Pœna grauior per noſtras Conſtitutiones quæ, ibed. capite 3 numero 3.

Pœna grauior per Conſtitutiones Ord.Præd. quæ ibidem capite 4.numero 2.

Pœna culpis grauiſſimis correſpondens per Conſtit.Ordin. Præd.quæ ibid.n.6.

Pœna carceris ad ſolam cuſtodiam quando adhibenda, Tract.4.capite 5.numero 2.

Pœna carceris quomodo infligenda Regularibus, vt delicta fateantur, ibidem numero 3.

Pœna carceris impropria quæ ſit, ibid.num.5.

Pœna carceris ſecundùm ſtatuta Ord.Min.quæ ſit, ibidem capite 6. numero 1.

Pœna carceris non poteſt infligi à Prælato inferiore Prouinciali in Religione S.Franciſci, ibid.n.2.

Digitized by Google

Quæ pæna conſequantur carceratum formaliter ſecundum ſtatuta Ord. Minor. ibidem numero 3.

Pæna carceris quando prohibeatur infligi ſecundùm ſtatuta Ord. Minor. ibid. numero 4.

Qui incurrant pænam carceris ſecundum ſtatuta Ord. Min. ibid. n.8.

Quæ pæna correſpondeat innominabili peccato ſecundùm ſtatuta Ordinis Minor. ibidem,

Quæ pœna infligatur reuelantibus ſacramentalem confeſſionem, ibidem numero 10.

Quæ pœna puniantur percutientes, & percutere conantes ſecundum ſtatuta Ordinis Minorum, ibidem numero 11.

Falſificantes literas, & ſigilla Superiorum qua pœna plectantur ſecundum ſtatuta Ord. Minorum, ibidem numero 12.

Pæna carceris perpetua quibus infligenda ſecundum ſtatuta Ord. Min. ibidem numero 13.

Ad pænam infligendam qui numerus Teſtium requiratur ibidem capite 7. numero 10.

Ad pœnam ordinariam infligen. duo Teſtes legitimi ſufficiunt, ibidem numero 17.

Qua pæna puniatur obſtinatus ſecundum noſtras Conſtitutiones, ibidem capite 8. numero 1.

Conuictus de culpa contra Caſtitatem qua pæna puniatur ſecundum noſtras Conſtitutiones, ibid. n. 2.

Qua pæna puniendus incorrigibilis per noſtras Conſtitutiones, ibidem numero 4.

Pæna expulſionis ab ordine qualiter ſit infligenda ex doctrina S. Bonauen. ibidem numero 9.

Pæna expulſionis à noſtra Religione à quibus ſit inferenda ibidem numero 12.

Pæna expulſionis qui ſubiaceant ex vi Decreti Sanctiſſimi Dom. N. Vrbani VIII. ibid. numero 17.

Pæna carceris perpetui ſuccedit loco pænæ capitis in Religioſis, ibid. capite 10. numero 7.

Pæna

Pœna quando poſſit minui, vel augeri à Iudice, ibidem capite 11. numero 1.
Pœna nulla taxata exiſtente quid agendum à Iudice, ibidem numero 3.
Ad pœnam infligendam quæ perpendenda à Iudice, ibidem numero 5.
Quâ pœna ſit puniendus potens prohibere peccatum, & non prohibens, ibidem numero 9.

Pœnitentia.

Pœnitentia ante commiſſum delictum excuſat, Tract. 4. capite 10, numero 5.
Qualiter huiuſmodi pœnitens ſit puniendus, ibidem.

Prælatus.

Prælati Religionum non ſolùm iuriſdictionem ſpiritualem, ſed etiam iudiciariam poteſtatem habent, Tra. 1. capite 1. numero 1.
Prælati locales de iure communi habent facultatem viſitandi ſuos ſubditos, ibidem numero 6.
Talis facultas limitatur, ibidem numero 7.
Prælati ſub peccato mortali aliquando tenentur corripere venialia, ibidem capite 6. numero 11.
Prælatus poteſt præcipere ſub pœna excommunicationis ſubdito, vt abſtineat à peccato, ibid. c. 10. n. 7.
Prælati gladius duplex, qui, ibid. numero 8.
Prælatus coram viris grauibus poteſt aliquando delinquentem corripere, & verberare ibid. numero 12.
Prælatus grauiter peccat ad publicum iudicium deferendo, peccatum per viam correctionis fraternæ ſibi notum, ibidem numero 13.
Prælatus adhibita paterna monitione cum nulla ſpe emendationis fratris, quid debeat agere, ibid. n. 14.
Qui Prælatus verè cenſeatur vt pater, ibid. cap. 12. n. 1.

Prælatus licet noſcat peccatum fratris, vrgendus eſt aliquando ad correctionem paternam, ibid. n. 13.

Prælatus, & Princeps aliquando, commonendus de occulto delicto committendo, Reip. pernicioſo, ibidem capite 13. numero 11.

Prælati non debent facilè admittere delatores ſchedularum contra alios, ibid. capite 14. numero 6.

Prælatus debet orare pro Euangelicè denunciato quando non eſt ſpes emendationis, ibid. cap. 19. n. 8.

Prælato negligenti in culpis emendandis terribile imminet iudicium, ibidem capite 20. numero 1.

Cauſæ, ob quas Prælati ſunt negligentes in correptione ſubditorum, ibidem numero 2.

Prælati quando debeant diſſimulare ſubditorum crimina, ibidem numero 2.

Prælatus in actibus iudicialibus non poteſt pro libitu procedere in omnibus, Tract. 3. cap, 1, n. 3.

Prælatus quando non debeat à Reo poſtulare iuridicam confeſſionem, ibidem cap. 8. numero 4.

Qui Prælatus poſſit dare facultatem ſubditus ferendi teſtimonium coram Iudice non Regulari, ibidem capite 11. numero 10.

Prælatus incurrit irregularitatem, ſi propter exceſſum tormentorum ſubditus moriatur, ibidem, capite 13. numero 7.

Prælati Regulares tenentur obſeruare decreta Concilij Trident. ſicut Epiſcopi proportionaliter, Tract. 4. capite 2. num. 2.

Prælatus noſtræ Religionis qualiter ſe debeat gerere in puniendo peccato commiſſo cum ſæcularium ſcandalo, ibidem capite 8. numero 8.

Priuatio.

Priuatio multiplex ſecundùm ſtatuta Ord. Min. Tract. 4. capite 7. numero 1.

Priuatio

Digitized by Google

Priuatio actuum legitimorum quæ, ſecundum eadem ſtatuta, ibidem.
Priuatio Iuris ſuffragiorum quæ, ſecundum eadem ſtatuta ibidem numero 2.
Priuatio officiorum Ordinis, quę, ſecundum eadem ſtatuta, ibid. numero 3.
Qui incurrant priuationem actuum legitimorum per eadem ſtatuta, ibidem numero 4.
Qui priuentur iure ſuffragiorum per eadem ſtatuta, ibidem numero 9.
Qui Ordinis officijs priuantur, ibidem numero 12.

Probatio.

Quæ requirantur ad probanda indicia, Tract. 2. capite 8. numero 9.
Probatio multiplex, ibidem, capite 9. numero 1.
Probatio plena quæ ſit, ibidem,
Probatio ſemiplena quę ſit, ibidem,
Probatio maior requiritur ad puniendum Prælatum denunciatum, Tract. 3. capite 14. numero 6.

Proceſſus.

Proceſſus quando formandus, Tract. 3. capite 2. n. 1.
Proceſſus quid ſit, ibidem numero 4.
Proceſſus a quo ſumat initium, ibidem,
Tenor proceſſus in ſui initio, ibidem numero 6.
Proceſſus quando ſit ipſo iure nullus, ibid. c. 10. n. 1.

Prouincialis.

Prouincialis ex officio ſemel ſaltem in anno debet viſitare ſuæ Prouinciæ ſubditos, Tract. 1. cap. 1. n. 3.
Prouincialis ex priuilegio Pontificio poteſt creare Notarios, Tract. 3. cap. 2. numero 10.

Prouincialis quando priuandus officio ſecundum ſtat, Ord, Minor. Tract. 4. capite 7. numero 17.

Reus.

Reus occultus quando non tenetur manifeſtare crimen à ſe commiſſum, etiamſi iuridicè interrogetur à Iudice, Tract. 2. cap. 5. n. 9.

Reus de vno crimine infamatus, non poteſt à Iudice interrogari de alio crimine omninò occulto, ibid. capite 6. numero 1.

Reus non poteſt à Iudice interrogari de complicibus nullâ infamia laborantibus, & quomodo id ſit intelligendum, ibidem numero 4.

Reus ex ſolis leuibus indicijs non poteſt interrogari, neque puniri, ibidem capite 7. numero 11.

Reus vt teneatur reſpondere, debet ſcire, ſe iuridicè interrogari, ibid. numero 16.

Reo quando ſint notificanda nomina Teſtium, & Accuſantium, Tract. 3. cap. 1. n. 6.

Reo depoſitiones Teſtium tacitis nominibus ſunt manifeſtandæ, ibid. numero 7.

Reus non poteſt à Iudice interrogari, niſi de crimine, de quo eſt iuridicè denunciatus, ibidem capite 8. numero 1.

Reus tenetur fateri veritatem ſub peccato mortali, iuridicè interrogatus, ibid. numero 2.

Reo iuridicè non interrogato non licet proferre mendacium, quomodo ſe debeat gerere, ibid. num. 3.

Reus vt teneatur fateri veritatem, quid ſcire debeat, ibidem numero 4.

Reus conuictus de vno crimine, de quibus alijs poſſit interrogari, ibidem numero 5.

Reus quando poſſit de complicibus occultis interrogari, ibid. numero 6.

Reo iuridicè interrogato, & non reſpondenti poteſt inferri

Digitized by Google

ferri præceptum de reſpondendo, ibidem num.7.

Reus huiuſmodi poſt præceptum non reſpondens, in foro externo præſumitur delinquens, ibid.

Reus qualiter interrogandus, ibid.numero 11.

Rei qualitates, & affectiones notandæ in examine, ibid. numero 12.

Rei examinis forma, ibid.cap.9.numero 2.

Reo non eſt à Iudice concedendum tempus ad deliberandum quid reſpondeat, ibid. numero .

Tempus deliberandi quandò ſit Reo concedendum, ibid. numero 6.

Reus ante omnia eſt legitimè citandus, ibid. capite 10. *numero* 1.

In aliquibus Religionibus, mos hic eſt in contrarium ibid.

Reus dubitans iudicem iuridicè non procedere, non tenetur fateri veritatem, ibid.numero 3.

Reus non tenetur fateri veritatem de crimine patrato abſque culpa lethali, ibid. num.4.

Reus non tenetur fateri circumſtantias, ex quibus de ſe oriretur ſuſpicio de delicto, quod non commiſit, ibidem,

Reus non iuriditè interrogatus à Iudice de delicto verè commiſſo, fatendo veritatem peccat mortaliter, ibid. numero 7.

Reus poſt ſententiam Iudicis non tenetur fateri veritatem, ibid. numero 8.

Reus iuridicè interrogatus, etiamſi ſciat, quod fatendo veritatem morti tradetur, tenetur fateri, ibidem numero 10.

Opinio huic oppoſita eſt improbabilis, ibid.num. 11,

*Reo ante torturam eſt concedendum tempus ad ſui defenſionem, ſi petat, ibidem cap.*13.*numero* 10,

Reus incapax pænæ taxatæ in lege quomodo puniendus. Tract,4.capite 10.*numero* 8.

Sche-

Schedulæ.

Schedulis infamatorijs abſque nomine auctoris nulla fides eſt adhibenda ex decreto Summ Pontificum, Tract. 1. *capite* 14. *numero* 7.

Secretarius.

*Secretario Viſitatoris eadem fides eſt adhibenda ac Notario, Tract.*3,*capite* 2. *numero* 10.

Secretarius qualiter ſe debeat gerere circa Teſtes, Tract. 4.*capite* 11. *numero* 13.

Sententia.

Sententia non poteſt ferri contra inauditam partem, Tra. 3.*capite* 1. *numero* 4.

*Sententia non poteſt ferri à Prælato in ſubditum non ſufficienter confeſſum, vel conuictum, ibidem n.*4.

Contra huiuſmodi ferens ſententiam quomodo puniendus, ibidem.

Sententia diffinitiua quæ prærequirat, ibidem capite 15. *numero* 1.

*Sententia diffinitiua quomodo formanda, ibidem n.*3.

Subditus.

*Subditus etiam ſub iuramento interrogatus de auctore delicti omnino occulto, non tenetur aperire, Tract.*2. *capite* 5. *numero* 9.

Subditi rebellio gerit vicem accuſatoris, ibidem capite 9. *numero* 19.

Subditus de occulto crimine, ſecreto eſt puniendus, Tra. 3.*capite* 1.*numero* 5.

Subditus de occulto crimine quando ſit publicè puniendus

Digitized by Google

niendus, ibidem numero 6.
Subditus quando poſſit licitè recuſare ſuos Prelatos. ibid. capite 17. n. 6.
Subditus ferens teſtimonium coram Iudice non Regulari abſque debita licentia, eſt puniendus, Tract. 4. capite 11. numero 11.

Teſtis.

Teſtis qualis requiratur, vt probet, Tract. 2. c. 2. n. 7.
Teſtis vnicus quandò faciat perfectum indicium, ibidem capite 7. numero 15.
Teſtes duo quando dicantur conteſtes, ibidem capite 8. numero 3.
Teſtes ſingulares deponentes de indicijs remotis non connexis, non faciunt perfectum indicium, ibidem numero 6.
Illud axioma explicatur : ſingula quę non proſunt, ſimul collecta iuuant, *ibidem numero 8.*
Qui Teſtis faciat ſemiplenam probationem, ibidem capite 9. numero 2.
Teſtis qui cenſeatur idoneus, ibidem numero 3.
Qui Teſtis ſufficiat ad inquiſitionem Rei occulti in notorio delicto, ibid. numero 7.
Qui Teſtis non ſufficiat ad hoc, ibidem numero 8.
Teſtis quando aperiat viam ad inquiſitionem, ibidem numero 19.
Teſtis examinatus, ſe ignorare affirmans, quomodo dimittendus, Tract. 3. cap. 4. numero 2.
Teſtis iuridicè interrogatus tenetur aperire veritatem, ibidem capite 5. numero 2.
Teſtis qua forma interrogandus, ibidem numero 3.
Teſtis non tenetur ferre teſtimonium cum ſuo graui damno ibidem numero 4.
Teſtis interrogatus legitimè quomodo poſſit negare veritatem, ibidem numero 5.

Digitized by Google

Teſtis poſt depoſitionem quomodo ſit dimittendus, ibid. numero 11.
Teſtis eſt interrogandus de cauſa ſcientiæ eius, quod deponit, ibid. cap. 7. numero 1.
Teſtis coram Viſitatore eſt examinandus, ibid. n. 2.
Teſtis quare iuratus debet eſſe, ibid.
Teſtis contra Regulares quis debeat eſſe. ibid.
Teſtium varia genera, ibid. num. 3.
Teſtes qui cenſeantur inhabiles, ibid. num. 4.
Teſtes ſingulares qui ibid. num, 5.
Teſtes ſingulares quando inducant ſemiplenam probationem, ibid. num. 6.
Doctrina Caietani circa Teſtes ſingulares, ibidem numero 9.
Teſtis varius qui, ibid. num. 12,
Teſti vario numquam adhibenda fides, ibid.
Teſtis ambiguus qui, ibid, numero 13.
Teſtis ambiguus nihil probat, ibid.
Teſtis ambigui abſentis qualiter depoſitio ſit interpretan. à Iud. ibid.
Teſtis de crudelitate qui, ibid. num. 14.
Teſtis huiuſmodi non probat, ibid.
Teſtis huiuſmodi quando probet, ibid. numero 15.
Teſtis de auditu quando probet ibid. num. 16.
Teſtis omni exceptione maior qui, ibid. n. 17.
Laicus quando poſſit eſſe Teſtis contra Regulares, ibidem capite 11. numero 1.
Mulier non poteſt eſſe Teſtis, ibid. num. 4.
Moniales quando poſſint eſſe Teſtes, ibid. numero 5.
Qui repellantur à teſtimonio ferendo, ibid. n. 6.
Teſtes inhabiles quando admittantur ad teſtimonium ferendum, ibid. num. 8.
Regulares quando poſſint eſſe Teſtes coram Iudice non Regulari, ibid. n. 10.
Quando poſſit Regularibus concedi facultas ferendi teſtimonium coram Iudice non Regulari, ibid.

Abſque

Digitized by Google

Abſque tali facultate vtrum Regulares probent, ibidem numero 11.

Tortura.

Tortura ad quid ſit adinuenta Tract.3.cap.13.n.2.
Tortura quando ſit Reo adhibenda, ibid.n.3.
Tortura non eſt adhibenda quando Reus per Teſtes idoneos eſt conuictus, licet non fateatur crimen, ibidem numero 4.
Tortura non eſt Regularibus inferenda, ibid.num.5.
Quæ tortura ſit adhibenda pro Religioſis, ibidem numero 6.
Ad torturam inferendam quæ debeant præcedere, ibidem numero 8.
Ante torturam eſt concedenda Reo copia depoſitionum, ſi petat; ſecus ſi non petat, ibid.numero 10.

Tribunal.

Tribunalis Prælati vt patris quatuor fines principales, Tract.1.cap.11.num.9.
Tribunalia intra ordinem quæ cenſeantur, Tractat. 3. capite 17, *numero* 7.

Viſitatio.

Ante Viſitationem Miſſa de Spiritu Sancto celebranda eſt, Tract.1.cap.2.num.2.
Tempus congruum ad incipiendam Viſitationem, ibidem numero 3.
A quo debeat ſumi initium in Viſitatione, ibidem numero 4.
Quæ debeant inquiri in ipſa Viſitatione, ibid.c.3.num.1.
Quæ inquirenda in Viſitatione Collegij ſtudiorum, ibidem numero 2.

Digitized by Google

Quæ inquirenda in Viſitatione Monialium, ibidem, numero 4.
Poſt Viſitationem eſt iniungendum ſilentium, ibidem,
In Viſitatione exhortatio ante præceptum eſt facienda, Tract. 3. capite 2. numero 9.

Viſitator:

Viſitatores in Religionibus plures, Tractat. 1. capite 1. numero 1.
Viſitatoris conditiones ante actum viſitandi, ibidem, capite 2. numero 2.
Viſitator in examine debet eſſe ſolus abſque ſecretario, ibidem numero 5.
Viſitatores debent punire impedientes, aut quomodolibet moleſtantes eos, qui deferunt aliorum culpas, ibid. numero 7.
Viſitator culpas etiam leues debet ſcribere, ibidem, capite 18. num. 1.
Viſitator ante Capitulum culparum debet orare, ibidem numero 2.
Qui finis & ſcopus Viſitatoris, ibidem numero 3.
Viſitator quas ordinationes debeat relinquere, ibidem numero 14.
Viſitator non multum debet eſſe curioſus in occultis indagandis, ibid. numero 15.
Viſitator qualiter ſe debeat gerere erga fratrem Euangelicè denunciatum, ibidem, capite 19.
D. Baſilij documentum, ibidem numero 2.
D. Benedicti documentum, ibidem,
Viſitator quando dicatur procedere per modum inquiſitionis, Tract. 3 cap. 2. numero 7.
Viſitator à iuridicè denunciante debet exigere iuramentum, ibidem numero 10.
Viſitator tenetur deſcendere ad ſpecialem inquiſitionem, quando præcedit iuridica denunciatio, ibid. n. 13.

Viſi-

Digitized by Google

Viſitator poſt denunciationem ſibi iuridicè factam quid debeat poſtulare à denunciante, ibid. num. 16.
Viſitator quando non poſſit formare proceſſum in ſubditum, ibidem capite 3. numero 20.
Circumſtantiæ ſeruandæ à Viſitatore in examine Teſtium, ibidem capite 4. numero 1.
Viſitator debet concedere tempus à Teſte poſtulatum ad capiendum conſilium, ibid. cap. 5. n. 6.
Viſitator tenetur Reo ante examen petenti copiam probationum concedere, ibidem capite 10. numero 2.
Quæ requirantur vt Viſitator iuridicè interroget Reum ibidem numero 5.
Ante ſententiam quid debeat Viſitator perpendere, ibid. capite 14. numero 1.
Viſitator in pœna arbitraria qualiter ſe debeat gerere. ibidem numero 13.

Zelator.

Zelatores in Religione ad quid teneantur, Tract. 1. cap. 6. numero 13.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Laus Deo.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google